

Amalie og Bibelen

*Farmors genfortællinger
af Bibelen
til sit barnebarn i
Qeqertarsuatsiaat
i Grønland*

Viderebragt med indledning
af
Erik Fonsbøl

Indhold

Indledning 5

Hvad skal vi med Bibelen? 5

Den politiske Bibel 5

Missionens bagside 5

Red barnet! 6

Teologiens nødvendighed 6

Find perlen! 6

Den hellige Skrift 6

Oplevelse og tydning 7

Skriftens autoritet 7

Historien som symbol 8

Den bogstavelige tolkning 8

Det er dig, der bestemmer! 9

Bibelen er Guds Ord 9

Amalies verden 10

Historien om et folk 11

1. Det gamle Testamente 11

Katastrofeteorien opstår 11

Abraham, Isak og Jakob 11

Troens fader 11

Forjættelsen og pagten 12

Den snu Jakob 12

Josef og hans brødre 12

Udvandring og ørkenvandring 13

Den gamle aftale 13

Det forjættede land 13

Jahve og Baal 13

Kongemagt og tempel 14

Nedtur og landflygtighed 14

Urhistorien 15

Længslen 15

Messias 16

Nederlag og forfølgelse 16

Bøgerne i Det gamle Testamente 16

2. Det nye Testamente 19

Katastrofeteorien videreføres 19

Jesus er Messias 19

Den nye aftale	19
Menighedens udvikling	20
Bøgerne i Det nye Testamente	20
Lov og evangelium	20
Paulus' nyopfattelse af kærligheden	21
Paulus og øvrigheden	22
Evangelierne og Apostlenes Gerninger	22
Apokalypsen	22
Amalies verden	25
August	27
Historien om jøderne i Babylon	27
Historien om syndfloden	29
September	31
Historien om den brændende tornebusk	31
Historien om de fortabte sønner	33
Historien om den gode vinbonde	35
Historien om sædemanden	36
Oktober	38
Historien om guldkalven og ørkenvandringen	38
Historien om den nye lov	42
Historien om Farisæeren og tolderen	43
Historien om en pige, der blev glad igen	44
Historien om Gud og Kejseren	45
November	46
Historien om den gamle aftale	47
Historien om Messias	48
Historien om fristelsen i ørkenen	50
I Nazareths synagoge	51
Historien om de skyldige tjenere	52
December	55
Historien om Isaks ofring	55
Historien om prinsens bryllup	59
Amalies juleaften	60
Januar	62
Historien om Jonas	63
Historien om den barmhjertige samaritaner	65
Historien om den samaritanske kvinde	67
Februar	69
Historien om Ruth	70
Historien om de tre tjenere	71
Historien om de fantastiske kvinder	72

Marts	74
Historien om Josef	74
Historien om Jairus' lille datter	78
Historien om enkens søn	78
Historien om Martha, Marie og Lazarus	79
Moster Annas begravelse	81
Påske	84
Historien om Guds plan	87
Korsfæstelsen	88
April	93
Historien om Johannes Døberen	93
Historien om Samson	97
Historien om Peter	99
Maj	103
Historien om Samuel og David	105
Nathans historie	106
Juni	108
Historien om Jakob og Esau	109
Historien om den glade bedrager	112
Historien om Zakæus	114
Historien om de ti spedalske	116
Historien om den lamme ved Bethesdas Dam	117
Historien om den blindfødte ved Siloas Dam	119
Pinse	120
Historien om Babelstårnet	121
Juli	124
Historien om Paulus	124
Historien om Peters kærlighed	126
Tupernas bryllup	127
Historien om brylluppet i Kana	128
Historien om de 5000 sultne mennesker	129
Brylluppet i Qeqertarsuatsiaat	130
Noter	131

Indledning

Hvad skal vi med Bibelen?

Hvorfor er det så vigtigt at lære børnene bibelhistorie i skolen og fortælle dem hjemme om kristendommen? Svaret på dette spørgsmål lyder som regel i retning af, at Bibelen og kristendommen er en del af vores kulturarv, og for at forstå vores kultur, må man også kende noget til Bibelen og kristendommen. Det er selvfølgelig rigtig nok, men der skal ikke herske tvivl om, at det i hvert fald *ikke* er hovedformålet med nærværende bibelhistorie. Den er helt klart forkyndende, og hovedformålet med den er at skabe grobund for en virkelig frihed og en virkelig glæde ved at give børnene og deres lærer og deres forældre et indblik i og forhåbentlig også en fornemmelse for det evangelium - det *glædelige* budskab, der jo er den oprindelige årsag til, at vi overhovedet kender bogen. Det er *derfor*, vi til stadighed skal høre bibelhistorie - og altså ikke bare fordi, Bibelen nu engang tilfældigvis er en del af vores kulturgrundlag.

Den politiske Bibel

Bibelen er på mange måder en meget mærkelig bogsamling. Man kan hævde med rette, at det er en samling først og fremmest politiske skrifter med et eller andet politisk-religiøst formål: Folkets samling eller opdragelse - kampen mod frugtbarhedskulten eller for Det nye Testaments vedkommende kampen mod jøderne eller gnostikerne eller simpelt hen kampen om magten i menighederne.

Det er nok vigtigt at holde sig Bibelens *politiske* aspekt for øje, for det *er* der - også når man glemmer det eller ikke er bevidst om det. Trolde skal som bekendt altid nævnes ved navn - ellers bliver de farlige. Og Bibelen *er* en farlig bogsamling, sådan som historien så klart har vist det.

Missionens bagside

Med Bibelen kom ganske vist et klart humanistisk syn på tilværelsen, som den kristne kultur med rette kan rose sig af, men der kom også noget andet. Der kom et stærkt patriarkalsk syn på Gud og samfund og familie. Med Bibelen kom askesen - afholdenheden som en dyd - det åndeliges forrang frem for det materielle. Med Bibelen kom den blinde lydighed mod magthaverne og dermed blev også uselvstændigheden og den selvudslettende eftergivenhed og ydmyghed en dyd. Det frie folk blev gjort til almue og trælle. Og med Bibelen kom måske også det æreløse bedrag som en legitim mulighed i handel og

vandel. Dette at hensigten helliger midlet.

Med missionen gik altså ikke blot et glædeligt frihedsbudskab, men også - og måske i endnu højere grad - en ny kultur sin sejrsgang ud over verden på godt og ondt.

Resultatet blev som bekendt bibelsk ensartethed såvel religiøst som kulturelt i stedet for den oprindelige mangfoldighed af forskellige kulturer og livsopfattelser - måske med det oprindelige som farverige indslag i den kristne tilværelse men ellers henvist til museer og folkemindesamlinger. Dette har uden al tvivl været til ubodelig og mange steder uoprettelig skade for de pågældende samfund og kulturer, der i årenes løb mere og mere glemte deres egen baggrund, hvis den da ikke ligefrem blev mistænkeliggjort, latterliggjort eller udryddet med vold af de kristne. Således har den kristne mission - set i bakspejlet - været en af menneskehedens allerstørste forbrydelser.

Red barnet!

Man kunne selvfølgelig godt fristes til at gøre endeligt og totalt op med Bibelen, når man nu ser, hvad den har på samvittigheden, men jeg tror nok, det ville svare til at smide barnet ud med det snavsede badevand, og et af formålene med denne bibelhistorie er så at sige at fiske barnet op af vandet, inden det ryger ud. For barnet er der! Jeg er overbevist om, at Bibelen læst med åbne sanser og fordomsfrit - så at sige opfattet med både vores forstand og vores menneskehjerte - har noget overordentligt vigtigt at sige det moderne menneske og det moderne samfund. Bl.a. noget om menneskelighed og fællesskab blandt vidt forskellige mennesker og kulturer.

Netop i denne tid, som på mange måder kan opfattes som en rodløs og forvirret tid, tror jeg, det er vigtigt at få fat i Bibelens *egentlige* budskab, som efter min mening gemmer sig under dens tilsyneladende moralske, intolerante og politisk bestemte overflade - bl.a. *frihedsbudskabet* og den *kærlighedserklæring*, der accepterer og anerkender *forskelligheden* og efter min mening gør voldsomt op med ensretning og dermed også med religionen som middel for national eller kulturel ensartethed.

Teologiens nødvendighed

Hvis man vil gøre sig forhåbninger om at redde barnet, så at sige - hvis man vil gøre Bibelens budskab indlysende aktuelt i dag, så tror jeg ikke, man kommer udenom at nytænke og omformulere nogle af de gamle dogmer og eksklusive holdninger, som findes indenfor den etablerede menighed. I en verden, hvor vi er så tæt på hinanden, som

vi er, i kraft af de moderne kommunikationsmuligheder, bliver det mere og mere nødvendigt med en nyformulering af, hvad det er, der gør Bibelen og kristendommen til noget særligt bevaringsværdigt frem for de mange religioner, livsopfattelser og ideologier, vi konfronteres med hver eneste dag.

Det er ikke nok at slå på traditionen og kulturen - det må kunne høres og mærkes, hvad der er det særlige og det glædelige ved evangeliet frem for de andre tilbud på det religiøse og ideologiske marked.

Find perlen!

Derfor er det heller ikke nok at tage Bibelen til efterretning så at sige - vi er tvunget til i dag at søge ned igennem overfladen, som altså er bestemt af tid og sted og politik og magtkampe osv. - ned til det egentlige frihedsbudskab - det egentlige evangelium, som altså er blevet ført med som en perle, der skjuler sig i foret på en gammel frakke. Man kan godt nøjes med frakken, fordi man synes, den er både smuk og gammel og har været god nok til vore forfædre, og man kan endda nedlægge forbud mod at skære i foret, men så når man heller aldrig ind til perlen.

Det er således min overbevisning, at kun ved at fastholde et kritisk syn på Bibelen kan man nå frem til det egentlige budskab - det budskab, som forsvinder for den, der krampagtigt søger at fastholde bogstavens og traditionens guddommelige eller kulturelle autoritet, og derfor ikke tør tage alvorligt stilling til Bibelens mange forskellige skrifter og budskaber.

En sådan ukritisk og i virkeligheden ansvarsløs holdning kan vi ikke byde vores børn og unge - og heller ikke os selv!

Den hellige Skrift

Man har alligevel gjort det i generationer med det iøjnefaldende resultat, at kristendommen blev mere eller mindre påtvunget mange mennesker - man modtog ikke altid evangeliets frihedsbudskab med glæde og taknemmelighed - man bøjede sig for det som for en autoritet, og Bibelen lagde sig ofte nok som en tung byrde på folkets nakke.

Eller man brugte Bibelen som en undskyldning for at undlade at tænke selv, så man opgav argumentationen for sine synspunkter og henviste blot til Bibelen, hvilket jo altid er det nemmeste.

På den måde kan man jo godt hævde, at Bibelen som autoritet har betydet meget for mange mennesker - altså kristendommen som en religion, der gjorde det nemmere at leve uden at tage stilling til noget

som helst væsentligt selv - men spørgsmålet er så bare, om det var det, der var hensigten med Jesu forkyndelse, hans liv og død og opstandelse? Kom han i virkeligheden som religionsstifter og autoritet - eller kom han for noget andet?

Det kan man kun finde ud af ved selv at søge ned under overfladen i Bibelen. Måske en smertefuld - men ikke desto mindre en nødvendig proces for den, der ønsker at tage ansvaret for sit eget og for sit samfunds liv.

Oplevelse og tydning

Evnen og lysten til at opleve og tyde tilværelsen hører uløseligt sammen med en forståelse af Bibelen. Man kan som sagt tage alt, hvad der står i Bibelen bogstaveligt og se stort på naturlovene og logikken, men det bliver dog en fattig indsigt, hvis grundlaget er en - desværre ofte særdeles påståelig - rent bogstavelig opfattelse af Bibelen. Det kan efter min mening ikke undgå at blive noget sært kunstigt noget. Og jeg har egentlig aldrig kunne forstå hensigten med i den grad at køre sin forstand ud på et sidespor, så snart talen faldt på Bibelen. Nej, for mig er Bibelen noget langt dybere og langt mere værdifuldt end en registrering af historiske fakta, som vi så har at bøje os for ukritisk - og det er den i kraft af den intense og lidenskabelige virkelighed, den *symboliserer* gennem sine forskellige beretninger.

At studere Bibelen betyder derfor først og fremmest at sætte Bibelens beretninger i relation til min egen virkelighed i dag. Hvad *betyder* skabelsesberetningen for mig i dag? Eller ørkenvandringen? Hvad betyder Judas' forræderi? Korsfæstelsen? Jakobs bedrageri mod sin bror? Drabet på Abel? Helbredelsen af de blinde og døve og lamme? Opvækkelsen af døde mennesker? Syndfloden osv. osv.? Det er *betydningen* af disse fantastiske fortællinger, der er vigtig, og det er for mig aldeles underordnet, om de nu også er foregået rent historisk som beskrevet.

Skriftens autoritet

Martin Luther, der som bekendt har haft en ikke ringe indflydelse på udformningen af vores lutherske kirke, holdt godt nok meget fast på Skriftens autoritet, men det var bestemt ikke dens indiskutable ret til at bestemme over det enkelte menneske, han tænkte på. Det var Bibelens betydning for, hvad der er ret kristendom i forhold til traditioner, kirkemødebeslutninger og sværmeriske udskejelser. I bedømmelsen af det, må Bibelen alene være den afgørende målestok, selv om det kan være overordentligt svært at få et entydigt billede af, hvad der er

så kaldt bibelsk kristendom, fordi der er så mange forskellige symboler og udtryk og endog selvmodsigelser i den samme bog.

Luther selv tøvede ikke med at vurdere de enkelte skrifers værdi - således kaldte han Jakobsbrevet for et stråbrev - vel nok fordi det helt klart modsiger Paulus' tale om troens betydning frem for de gode gerningers. Kun de bibelske skrifter, der ligesom *bar Kristus i sig*, som han udtrykte det, havde værdi og vægt for ham.

Historien som symbol

En meget stor del af Bibelen består af historieskrivning. Altså tilsyneladende en registrering af fortidige begivenheder i folkets eller menighedens historie. Således f.eks. *Det deuteronomistiske historieværk*, der strækker sig fra 5. Mosebog til og med 2. Kongebog. Her skildres folkets historie som et symbol på Guds suveræne plan med sit udvalgte folk.

Det er ikke historieskrivning i vores moderne forstand, hvor vi så at sige søger i fortiden for at kaste lys over den. De gamle søgte også i fortiden - ikke for fortidens skyld men for nutidens. Det vil sige, de havde et helt bestemt formål med deres historieskrivning: at forklare, hvorfor folket nu sidder i Babylon og græder - at holde folket fast på dets egentlige bestemmelse osv. Og derfor trækker de selvfølgelig de ting frem fra historien, som tjener disse formål, og de fortolker og bearbejder selv historien, så den kommer til at tjene det engang fastlagte formål. Man kan sige, det er formålet, der til en vis grad bestemmer historien og ikke omvendt.

På samme måde som maleren, der maler et billede ude i naturen men ikke nødvendigvis er bundet til at gengive nøjagtigt, hvad han ser. Billedets harmoni og skønhed eller provokation, eller hvad han nu vil med sit billede, er formålet, og det må naturen så at sige bøje sig for. Det er der for mig ikke noget mistænkeligt ved, blot man ikke forventer en objektiv registrering af faktiske begivenheder, for så bliver man på et eller andet tidspunkt skuffet eller påståelig, og i grunden gør man forfatterne uret, for sådan en registrering har ligget dem uendeligt fjernt, og jeg tror aldrig, de har lagt skjul på deres hensigter.

I endnu højere grad kan dette siges om det såkaldte *kronistiske historieværk* i Det gamle Testamente, der består af de to krønikebøger samt Ezras og Nehemias bøger. Her fremgår det med al ønskelig tydelighed, at hensigten helliger historien. Dette værk er nok blevet til efter hjemkomsten fra Babylon og hensigten er en fremhævelse af Jerusalems tempels hellighed og betydning, forskrifter for kulten

omkring tempelet og en stærk fremhævelse af den »rene« jødiske tempelmenighed.

Den bogstavelige tolkning

Når man læser historien i Bibelen, kan man jo godt bruge megen tid på at efterspore beretningernes historiske realitet, sådan som det da også er blevet gjort - ikke mindst i lidt forkrampede forsøg på at gen- give Bibelen dens historiske troværdighed, efter at videnskaben og den moderne teologi så at sige har pillet den godt og grundigt fra hinanden. Men det kan ikke undgå at blive noget ynkeligt noget, og for mig at se virker sådanne forsøg stik imod deres fromme hensigter. Måske kan man hævde, at der nok findes en historisk kerne i fortæl- lingerne, men fortællingerne som sådan er symbol på noget, der for mig er langt mere nærværende og på sin vis langt mere virkeligt, end hvis det var foregået som utrolige historiske begivenheder for 2-3000 år siden. Fortællingens betydning som legende eller som myte eller som kunst overgår langt dens eventuelle betydning som fantastisk historisk realitet.

Det betyder vel at mærke ikke, at der ikke kan forekomme historiske beretninger i Bibelen. Det tror jeg nok, der gør, men det er stadigvæk disse beretningers symbolværdi, der for mig er det væsentlige.

Tænk på de mange sagn og legender bl.a. fra Grønland - f.eks. sagnet om en urgammel vej under indlandsisen fra Øst- til Vestgrønland. Jeg tror ikke, sådan en vej nogensinde har eksisteret, men jeg tror, det er de gamles måde at fortælle om, hvordan der på trods af afstanden på en eller anden måde har været en forbindelse mellem de to inuitkultu- rer - hvad der jo rent faktisk er! De gamle sagn og myter har selvføl- gelig et indhold, men det kræver en vis åbenhed fra modtagerens side at kunne tyde dette indhold. Og sådan er det efter min mening også med Bibelen. En ting er i hvert fald sikker: Man skal aldrig under- vurdere de gamle fortælleres indsigt i livet og sans for den gode for- tælling.

Det er dig, der bestemmer!

Når alt dette er sagt, skal det igen slås fast, at andre ikke kan fortolke Bibelen for dig. Du er nødt til at gøre dit bibelarbejde selv - ellers er du lige vidt.

Det gælder i høj grad også børnene, som ved selv at arbejde så at sige fordomsfrit med det bibelske stof, får lov til at trænge ind i stoffet - får lov til at lukke fortællingerne op selv og se deres værdi - og min erfaring er, at det kan børn godt - måske meget bedre, end vi voksne

er tilbøjelige til at tro, fordi vi selv har så svært ved at lytte - fordi vores fantasi og modtagelighed åbenbart skrumper ind med alderen. Hverken lærer eller præst eller pave eller kirke skal bestemme over et menneskes tro og heller ikke over den såkaldt rette fortolkning af Bibelen. Vi kan samtale - vi kan udveksle synspunkter og vi har pligt til at melde ud, hvor vi selv står, men vi har hverken i skole eller kirke ret til at pådutte hverken børn eller voksne »den rette lære«, selv om det nok var det nemmeste. Det var derfor Luther oversatte Bibelen til modersmålet, så den blev forståelig tale og ikke bare hokus pokus og fornemt, autoriseret præsteligt skuespil - for du skal *selv* læse eller høre Bibelens fortællinger, og du skal *selv* tage stilling til dem. Netop dette forunderlige møde mellem Bibelen og det enkelte menneske er så vigtigt, og ingen aner på forhånd, hvad der kommer ud af det.

Bibelen er Guds Ord.

Bibelen er en broget mangfoldighed af fortællinger, tanker, politiske manifeste, stærk poesi og vidunderlige eventyr - alt sammen farvet og krydret af gamle mellemøstlige tilværelsesforståelser og menneskesyn. Mere eller mindre tilfældigt er den i årtusinders løb blevet samlet til det, den er i dag og kommet i vore hænder.

Alligevel vil jeg ikke tøve med at kalde Bibelen for Guds Ord. Dels fordi den som livet selv indeholder alt fra det høje til det dybe - skildrer menneskelivet og samfundslivet i alle dets aspekter - men først og fremmest fordi *Ordet* er levende og virksomt for den, der lytter til det med åbne sanser.

Siden rationalismens tidsalder og den historisk-kristiske forsknings fremkomst i sidste århundrede har Bibelen haft det svært i vores danske bevidsthed - ikke mindst på grund af reaktionen mod rationalismen, som bl.a. gav sig udtryk i en uudholdelig skriftfundamentalisme. Men også Grundtvigs »mageløse opdagelse« af trosbekendelsen har vel sit udspring i den tvivl, rationalismen såede om Bibelens »troværdighed.«

Derfor er det vigtigt i dag at forholde sig til Bibelen - stille spørgsmål til den - lytte til den og redegøre for sig selv og andre, hvilken rolle Bibelen egentlig spiller udover at være en væsentlig del af det historiske grundlag for vores kultur.

Det er ikke nogen sag at pille bogen fra hinanden, men den store fejltagelse er måske, at vi i vores stolthed over at have »gen-nemskuet« visse sammenhænge i Bibelens tilblivelseshistorie dermed også forkaster Bibelens betydning og egentlige, guddommelige ind-

hold. Det er jo så heller ikke første gang, Gud på den måde er blevet forkastet - måske fordi Gud i sit væsen ikke er den mægtige og ufejlbarlige Gud, vi troede - men som kærligheden selv er særdeles sårbar - for magten ynkværdig og til tider latterlig i al sin afmagt - ganske som den bog han har givet sig til kende i.

Vi skal efter min mening ikke prøve krampagtigt at genoprette Bibels fordums magt over sjælene - det kommer der nu engang ikke noget godt ud af - men vi skal gøre, hvad vi kan for at fortælle om vores egen kærlighed til Bibelen, for hvis ikke man bruger magt, så er det kun vores egen kærlighed, der kan få de mennesker, du elsker til at vende sig om og lytte for alvor.

Sådan som farmor i Qeqertarsuatsiaat fik sit barnebarn til at lytte til den ene fantastiske bibelfortælling efter den anden.

Amalies verden

Amalie er en pige, som bor i Qeqertarsuatsiaat, en lille bygd på Grønlands vestkyst. Hendes farmor, som hun holder meget af, fortalte hende engang, at noget af det vigtigste ved at være et menneske, det var evnen til at kunne undre sig over livet - både de små bitte ting og de meget store ting ved livet. Så Amalie bruger megen tid på at undre sig. Hun undrer sig f.eks. over en fluevinge, hun finder i vindueskarmen - så fin og spinkel den dog er - og alligevel stærk og i stand til at holde en stor flue i luften - eller rettere var, for nu er fluen død - måske fordi den ikke kunne komme ud gennem vinduet - ud i solen og luften, hvor den hører til. Amalie undrer sig over det alt sammen, og når hun har undret sig længe nok, så plejer hun at løbe ned til farmor, som bor i sit lille bitte hus helt nede ved havnen, for farmor ved alting, synes hun. Og farmor har altid god tid til at snakke med Amalie - og så er hun god til at fortælle historier. Det er, som om hun er fyldt med historier, og når Amalie kommer med et af sine spørgsmål, så har farmor næsten altid en historie parat som svar. Da Amalie kommer i skole, får hun også kristendom, og en dag, hun kommer ned i det lille bitte hus efter skoletid, tager farmor en tyk bog ned fra hylden og viser den til Amalie. Det er en billedbibel med store, mærkelige billeder i om fremmede lande. Amalie får lov til selv at bladre i den store bog, og det er dejligt bare at kigge på de mærkelige billeder - og også lidt uhyggeligt, for nogle af billederne gør Amalie helt bange. Men så er det rart at farmor er der og at kunne spørge hende om, hvad de forestiller, for farmor er bare så god til at fortælle.

Men før Amalie og farmor kommer til orde, er det nødvendigt med

en historisk indledning om Bibelens bøger og om nogle af de tanker og kræfter og begivenheder, der har været med til at forme Bibelen til den bogsamling, vi kender i dag, og som jo altså på godt og ondt er det væsentligste grundlag - ikke blot for vores kirke men også for vores kultur.

Historien om et folk

1. Det gamle Testamente

Katastrofeteorien opstår

I året 587 før Kristus blev Jerusalem indtaget af den babyloniske kejser Nebukadnesar II, og dermed faldt judæernes sidste bastion. Folket gjorde desperat modstand mod besættelsesmagten, men blev slået efter en længere belejring, hvorefter byen blev ødelagt og templet nedbrændt. Befolkningen blev for en stor dels vedkommende enten dræbt eller måtte finde sig i at blive bortført som slaver til Babylon - landet mellem de to store floder Eufrat og Tigris - i det nuværende Irak. Dermed delte Judas rige skæbne med Nordriget, som var blevet udslettet 150 år tidligere, efter at Samaria var blevet indtaget af Assyrierne og folkets elite bortført til Assyrien.

Men forskellen på de to rigers skæbne er alligevel påfaldende, for mens Nordriget så at sige forsvinder fra verdenskortet, så er det for Sydrigets vedkommende Jerusalems ødelæggelse, der bliver startsignalet til den jødiske kultur og den jødiske religion og dermed også til en væsentlig del af den europæiske, kristne kultur.

Det er ikke så sjældent, katastrofen spiller en positiv rolle for udviklingen. Tænk på, hvordan de første kristenforfølgelser kom til stik imod deres hensigt at styrke de kristnes position. Eller hvad pesten i Europa i 1300-tallet kom til at betyde for fremkomsten af renæssancen og dermed det moderne menneskesyn.¹

Det var dette positive syn på historien og på katastrofen, der skabte jødefolket. Det folk, som på trods af umenneskelige forfølgelser og ihærdige forsøg på regulær udryddelse² har formået at bevare sig selv som et kulturfolk igennem de sidste 2 - 3.000 år. Og det var disse landflygtige jøders syn på historien og på deres Gud, der på en måde skabte Bibelen.

Det vil sige, at grundtanken i Bibelen handler om forholdet mellem Guds kærlighed og folkets synd. Kærlighed i form af udvælgelse og omsorg - synd i form af folkets gentagne ulydighed mod Guds bud - de gentagne brud på aftalen mellem Jahve og hans folk - den ulydighed, som altså i sidste ende fører til katastrofen.

Om dette forhold mellem skyld og straf handler stort set hele Det gamle Testamente, og det gennemsyrrer klart nok Det nye Testamente, hvor problemet får en fuldstændig ny og epokegørende drejning.³

Abraham, Isak og Jakob

Det hele starter med Gud, fortælles det.⁴ Gud, som den aktive, der har noget for med sit folk. Han har en plan fra starten. Derfor opsøger han fåreholderen Abraham, som bor i Ur i Kaldæa, som det kaldes - altså Mesopotamien - og byder ham at bryde op fra sit liv og sit land sammen med sin ejendom og sin familie, fordi Gud har tænkt sig at gøre ham til stamfar til et stort folk. Han skal bryde op og drage til et nyt land, som Gud vil give ham og hans talrige efterkommere til evig tid.

Troens fader

Abraham er helt klart en helteskikkelse - et mønster på lydighed, og allerede her skildres altså det jødiske ideal: Den, for hvem lydighed mod Gud går forud for alt! Det kommer allerklarest frem i den gripende fortælling om ofringen af hans eneste søn, Isak, som han endelig havde fået i sin høje alderdom.

Abraham begriber intet af, hvad der foregår - men han adlyder - eller rettere: hans tillid til Gud kan ikke røkkes af noget - end ikke den største modgang og tilsyneladende meningsløshed. Derfor kaldes Abraham også Troens fader.

Med udgangspunkt i Abraham kan man definere tro som tillid og ikke som sandsynlighedsberegning eller antagelse. Tro i bibelsk betydning er ikke blot en krampagtig overbevisning om, at noget, som andre anser for usandsynligt, alligevel er sandt - f, eks. mirakler eller Bibelens historier i det hele taget. Tro er tillid.

Forjættelsen og pagten

Abraham drager altså op med hele sin familie og hele sin ejendom og kommer til Mamre ved Hebron, hvor de slår sig ned. Motivet med det gamle ægtepar, der på trods af al rimelighed får en søn i deres høje alderdom, er et yndet religiøst motiv i Mellemøsten, der skal vise, at for Gud er alting muligt. At Sara ikke lever op til tilliden til Gud, men står og griner bagved døren, da hun hører, at hun skal føde en søn, fortæller måske lidt om de gamle fortælleres kvindesyn - jvf. stammoderen Evas ulydighed i Paradisets have. Allerede til Abraham lyder den såkaldte forjættelse - løftet fra Gud om, at han vil være folkets Gud - at han indgår en pagt med sit eget folk, hvor pagtstegene er omskærelsen og sabbatten.

Omskærelsen foregår stadigvæk - ikke kun blandt jøder men også blandt muslimer. Forhuden er ikke blot forhud men også et følsomt, seksuelt nervecenter, og ved at skære dette lystbetonede sted bort,

symboliserer man naturligvis en hengivenhed mod den Gud, som ikke er en frugtbarhedsgud, men en streng moralsk gud, hvis hovedmodstander netop er frugtbarhedskulten - f.eks. kanaanæernes Baal-kult.

Der er ingen tvivl om, at det gammeltestamentlige syn på seksualitet har været med til at fremkalde den tabuisering af seksuallivet, som stadigvæk præger den kristne kultur.⁵

Sabbatten føres helt tilbage til skabelsen som den syvende dag, hvor Gud hvilede efter at have fuldført skaberværket på seks dage. Også sabbatten tjente til at adskille jødefolket, fra de omgivende folk.

Den snu Jakob

Slægten går videre. Isak gifter sig med Rebekka og får sønnerne Esau og Jakob.⁶

Ved hjælp af snedighed og kvindelist(!) tiltusker Jakob sig uretmæssigt førstefødselsretten og sin fars velsignelse til at føre slægten videre. Jakob bliver Israel. Fortællingen om Jakob er fortællingen om, hvordan man klarer selv umulige situationer ved klogskab og snu beregning. Det er også fortællingen om, hvad en stærk vilje formår - jvf. den berømte Jakobs kamp med Gud i 1. Mos. 32,24-32.

Jakob får 12 sønner, som bliver til Israels 12 stammer med hver deres særpræg, men alligevel i en form for enhed og i stand til at hjælpe hinanden i nødsituationer på trods af forskelligheden.⁷

Josef og hans brødre

Inden 12-stammefællesskabet rigtig begynder, møder vi historien om den 2. indvandring under ledelse af Moses⁸. Folket måtte angiveligt på grund af hungersnød drage til Ægypten, hvor vi møder fortællingen om Josef, der ved sin klogskab er blevet en mægtig mand i Ægypten. Atter møder vi her det gentagne motiv med katastrofen og ydmygelsen, der bliver til noget godt - katastrofen i form af brødrenes drabsforsøg mod Josef, fordi han var utålelig at være sammen med - den forkælede lille yndlingssøn. De smider ham i en brønd - i den totale nedværdigelse - han bliver solgt som slave, men får oprejsning overfor brødrene i en meget detaljeret beskrivelse af deres møde i Ægypten, hvor rollerne nu er byttet om.

Igen kan historien fortolkes som et billede på folket selv, der nok er blevet nedværdiget og solgt til et fremmed land - men oh, hvilken oprejsning - oh, hvilken sejr til sin tid, når de, som solgte os så skammeligt, skal stå skyldbetyngede med bøjede hoveder overfor den, de solgte...

Udvandring og ørkenvandring

Nu følger så igen ydmygelsen under slavekårene i Ægypten og historien om den frelsende leder, der allerede som barn bliver efterstræbt men reddet. Ved Guds og Moses' hjælp føres folket nu i frihed. Efter Ægyptens ni plager, som alle har til formål at få Farao til at lade folket rejse, når vi til Påskenen, hvor dødsengelen slår ned på alt det førstefødte - og endelig får jøderne lov til at rejse ud i friheden.

Men på grund af deres manglende lydighed og tillid til Gud - først og fremmest på grund af afgudsdyrkelsen af guldkalven - sendes de ud på en ørkenvandring gennem 40 år, inden de får lov til at komme hjem til det forjættede land, der flyder med mælk og honning.

Den gamle aftale

Det er under denne ørkenvandring, Gud viser folket den kontrakt, så at sige, som skal gælde i forholdet mellem folket og dets Gud: loven, symboliseret ved de to stentavler med de ti bud, men derudover en lang række forskrifter, der skal adlydes lige fra spisevaner over seksuel adfærd til religiøse love og anordninger.

Pointen er groft sagt, at hvis folket holder loven og forskrifterne, vil det gå dem godt, men svigter de og bryder pagten med Jahve, må de selv tage følgerne. For Jahve er en nidkær Gud, som det hedder med den danske reformator, Hans Tavsens udtryk - en streng og næsten skinsyg Gud, som man ikke skal løbe om hjørner med.⁹

Det forjættede land

Endelig kommer de til det herlige land, som jo egentlig er deres retmæssige ejendom, hvorfor de da også med god samvittighed smider de kanaanæiske indbyggere ud, slår dem ihjel eller gør dem til slaver.¹⁰

Endnu i dag opfatter ortodokse jøder Israel som deres retmæssige ejendom, som de har et gyldigt krav på - på trods af mange hundrede års fravær - og det må de derboende palæstinensere så tilsyneladende finde sig i, fordi de kristne stormagter langt hen ad vejen giver jøderne ret i deres krav. Det er først for ganske nylig, palæstinenserne har fået anerkendt deres ret til at bo i deres eget land - en ret som også staten Israel endelig anerkendte, hvilket som bekendt kostede Israels ministerpræsident livet. Han blev dræbt af en jødisk-ortodoks fanatiker. De såkaldte 'bosættelser' (læs: besættelser) på Vestbredden og i andre besatte områder er kendt ulovlige af FN, men foregår til stadighed, motiveret af dette urgamle religiøse krav på landet.

Jahve og Baal

Og så handler historien ellers om, hvordan folket gang på gang bryder aftalen med Gud. De begynder at dyrke andre guder - f.eks. den skrækkelige frugtbarhedsgud Baal, og straffen kommer prompte i form af fjender, der myldrer ind i landet og truer med at udslutte dem - men i sidste øjeblik forbarmer Gud sig - som regel ved at lade en helt - de såkaldte dommere - fremstå, der redder folket: en Gideon, en Samson eller en Jefta.¹¹

Altså igen: Historien er ikke tilfældig. Når det går galt for folket, skyldes det altid, at folket på en eller anden måde har forbrudt sig mod aftalen med Jahve, så han vender dem ryggen og overlader dem til deres egen ulykkelige skæbne. Først når krigslykken vender eller tørken eller pesten holder op, ved man, at Jahve har forbarmet sig, for nok er han nidkær, men han er også en nådig Gud. En, der nok *straffer*, men som også tilgiver, når folket vender om og angrer deres synder.

Bibelsk historieskrivning handler ikke om historiske fakta, men tjener et opbyggeligt formål – og det formål må historien så at sige bøje sig for. Først med modernismen i 1600-tallet opstår den videnskabelige historieskrivning.

Kongemagt og tempel

Udviklingen går sin gang gennem sejre og nederlag, indtil centraliseringen sætter ind og erstatter stammefællesskabet med et kongedømme - en central ledelse og administration i hovedstaden Jerusalem, hvor naturligvis også den sande gudsdyrkelse bør finde sted i den centrale helligdom: tempelet. Det blev karakteristisk nok bygget over den såkaldte Pagtens Ark - altså kontrakten mellem Gud og folket - de to stentavler, som ligger i denne kiste i templets allerhelligste rum.¹²

Vi følger historien om Sauls oprejsning og fald - om Davids lykkelige tid og om Salomons rigdom og visdom - Israels absolutte storhedstid, som man igen og igen vender tilbage til med suk og længsel: Hvornår, Herre? hvornår vil du genoprette Riget for Israel?

Under Salomon bygges det første tempel, hvis indretning skildres detaljeret som et sandt pragtstykke. Omkring dette tempel opstår en kult under ledelse af kongen og et præsteskab. Mange af salmerne i Det gamle Testamente har antageligt været benyttet ved denne tempekult, som også var ramme om de religiøse fester.

Endnu den dag i dag samles ortodokse jøder på sabbattens aften ved grædemuren i Jerusalem, som er den sidste rest, der er tilbage af

kong Herodes' tempel fra tiden lige før vores tidsregning. Her græder de over tempelets skæbne - over folkets mange synder, der har af stedkommet dets hårde skæbne - og her beder de om, atter engang at kunne dyrke Gud på rette vis i et genopbygget tempel på det rigtige sted - på Moriabjerget, hvor Abraham i sin tid bestod sin svære lydighedsprøve og nær havde ofret sin eneste søn. I dag er denne klippe - jødernes helligste sted - overbygget af muslimernes næstvigtigste helligdomme: Omar moskeen med den gyldne kuppel og Al Aksa moskeen!

Nedtur og landflygtighed

Efter Davids og Salomons storhedstid begynder riget at falde fra hinanden. Det deles i et Nordrige (Israel) og et Sydrige (Juda), indtil først Nordriget (722 e. Kr.) og til sidst Sydriget (587 f. Kr.) endelig falder for overmagten i skikkelse af hhv. de assyriske og babylonske stormagter. I denne tid optræder profeterne med deres advarsler og deres dom over afgudsdyrkelsen, vellevnedet, den sociale uretfærdighed, men som regel taler de for døve øren. Og regnskabet dag oprinder som det knusende nederlag og den endelige udsejttelse af folket.

Dermed er vi tilbage ved Babylons floder, og her stiger så et nyt folk, jødefolket frem af asken som en Fugl Fønix, og et nyt kapitel i historien begynder.

Urhistorien

Men inden vi forlader Babylon, må vi prøve at se på et andet vigtigt aspekt i jødernes selvforståelse, nemlig udvælgelsen. Jøderne var ikke blot et folk blandt folkene, som alle hver for sig havde deres egne guder - nej, jøderne var den eneste sande Guds udvalgte folk! Det kommer bl.a. frem i Urhistorien, som fylder de første 11 kapitler af 1. Mosebog. I disse fortællinger skildres Gud som skaberen af alt liv. Det er Jahve, der står bag det hele - også skabelsen af mennesket i sit billede. Garnle fortællinger fletter sig ind i hinanden, og sammensætningen er ikke altid lykkedes lige godt,¹³ men hovedtanken er dog klar: Mennesket er ikke en tilfældig størrelse, men er skabt med klart definerede formål: At lovprise Gud - at formere sig - og at herske over naturen.

I begyndelsen er alt godt, men så kommer syndefaldet som det universelle svar på det evige jødiske spørgsmål: Hvorfor gik det galt? Altså ulydigheden mod Gud har fulgt mennesket siden tidernes morgen - den er så at sige indkodet i mennesket fra starten. Det er forklaringen på, at livet er hårdt og fyldt med smerte. Det er forklaringen

på misundelse og had - vold og drab. Det er forklaringen på døden. Og kun, hvis dette uregerlige og onde menneske tugtes med loven og med trussel om straf, har det mulighed for at se gode dage. Urfortællingerne er først og fremmest forsøg på at besvare livets ubesvarede spørgsmål om skæbne og skyld, og deres betydning for forståelsen af kristendommen og dermed for forståelsen af den kristne kultur er umådelig. Det er barske fortællinger, som ikke blot fortæller om menneskets men også om Guds uregerlighed. Ingen kan svare på, hvorfor denne gud vælger Abels offer frem for Kains. Ingen kan svare på, hvorfor han udrydder næsten alle mennesker i en syndflod - og bagefter fortryder. Ingen kan svare på, hvorfor han ødelægger Babelstårnet. Men grundtemaerne afspejler klart jødefolkets situation og først og fremmest udvælgelsen blandt alle jordens folk. Bag livets og skæbnens tilsyneladende tilfældighed står en levende og bevægelig magt, som i sidste ende vil vende alt til det gode for den, der holder ud i trængsler og modgang

Længselen

Efter ca. 50 års landflygtighed vender folket - eller i hvert fald en del af folket - tilbage til det gamle land ved hjælp af perserkongen Kyros' besejring af Babylonerne, og de genopbygger tempelet i Jerusalem. *Deuterotesaja* fortæller gribende om denne tilbagevenden, og *Ezras* og *Nehemias'* bøger fortæller om genopbygningen af tempelet. Men jødefolkets lidelser er ikke slut endnu, for i de følgende århundreder må de kæmpe bravt for deres lille land, som uheldigvis ligger på et strategisk vigtigt sted - omgivet af skiftende stormagter som Babylon, Assyrien, Persien, Makedonien, Ægypten og endelig af dets banemand: Romeriget. Ustandselige besættelser afløst af oprør og kortvarige selvstændighedsperioder giver sig udslag i en mere og mere udtalt længsel efter oprejsning fra alle ydmygelserne. Det var, som om Gud havde forladt sit folk igen og overladt det til sin ulykkelige skæbne.

I Senjødedommen - århundrederne omkring Jesu fødsel - giver disse længsler sig udslag i mystiske, apokalyptiske forventninger om jordens snarlige undergang - en vredens dag eller hævnens time, hvor Israel endelig - endelig vil komme til sin ret og blive ophøjet, mens alle dets hadere og undertrykkere vil blive udslettet på det grusomste. Det nye Testaments dommedagslignelser¹⁴ er udtryk for denne forventning om den afgørende katastrofe, der skal skaffe folket den endelige sejr.

Messias

Et af tegnene på at tiden er nær, som det hedder, er, at Kong David så at sige skal genopstå som konge og genoprette herlighedsriget for Israel. Kong David, som var Guds salvede¹⁵ eller på hebraisk: Messias - på græsk: Kristus. Ja, Messias eller Menneskesønnen¹⁶, som det senjødiske skrift, *Daniels Bog*, kalder ham, skal komme igen på Himlens skyer og endelig skaffe folket ret overfor dets fjender.

Der er altså både politiske forventninger om et nyt Storisrael og apokalyptiske forventninger om en »udrenset« verdens.

Nederlag og forfølgelse

Med denne længsel slutter Det gamle Testamente. Historien fortsætter med flere Messiasser, som forsøger opstande mod Romerriket¹⁷, men alle slås ned med hård hånd.¹⁸ I skæbneåret 70 e.Kr. ødelægger den romerske general og senere kejser Titus endnu engang Jerusalem med samt Herodes' flotte tempel - endnu en ydmygelse slutter sig til rækken af ydmygelser.¹⁹ I en sidste krampetrækning forsøger stjernesønnen, Bar Kochba i året 135 e.Kr. at etablere en opstand mod romerne - men forgæves, overmagten er for stor. En lille gruppe af de sidste forskanser sig i fæstningen Massada ude i ørkenen, men da selv de må sande, at overmagten er for stærk, begår de kollektivt selvmord. Dermed slutter endnu en epoke i folkets historie.

Sådan fremtræder folkets brogede historie ifølge Det gamle Testamente - naturligvis her malet med brede penselstrøg og kort fortalt. Det er vigtigt for forståelsen igen at slå fast, at dette ikke er historiskrivning i vores moderne forstand - det er først og fremmest teologi. Og det er endog særdeles tvivlsomt, om denne »historie« har ret meget med den faktiske virkelighed at gøre.

Bøgerne i Det gamle Testamente

Mange af bøgerne i Det gamle Testamente bærer forfatternavne, der tillægges såkaldte profeter - dvs. kaldede mænd, der *forkynder* Herrens vilje. Både kaldelsen og forkyndelsen ligger i betegnelsen profet. Oprindeligt var profeterne på linje med åndemanere og medicinmænd kendt for deres ekstatiske evner og derigennem deres evne som orakler. I modsætning til shamanismen normalt optrådte profeterne som regel i grupper.

I det 8. årh. før Kristus opstår en række profeter - *Amos*, *Hoseas*, *Mika* - og senere - i det 6. årh. *Jeremias* og *Esajas* der så det som deres opgave at holde Israel fast på de gamle religiøse og sociale

værdier i en tid, hvor folket skrider ud i afgudsdyrkelse. Også blandingen med andre kulturer vender man sig skarpt imod. Man forudsiger, at den igangværende opløsning vil medføre Herrens straf under den ene eller anden form, men efter straffedommen, som er en slags renselse, skal folket eller det tilbageværende leve videre. Man aner her lighedspunkter med teologien bag den historie som blev nedskrevet i Babylon i 500-tallet f.Kr.

Sammen med *Klagesangene* fortæller *Ezekiels Bog* og *Deuterojesaja* om forholdene i Babylon. Klagen i Klagesangene gælder tempelets ødelæggelse - straffen for folkets synd, og de kalder folket til bod og anger. Man regner med, at disse salmer, som nogle mener, profeten Jeremias har stået for, stammer fra den første menneskealder efter skæbneåret 587 f.Kr. Det er her, selve elendigheden bliver gjort til vidnesbyrd - ikke om Jahves afmagt og nederlag men tværtimod om hans magt. Folkets fjender er kun redskaber i hænderne på Israels vrede Gud, der tugter sit folk for dets mange overtrædelser. Ezekiels Bog profeterer afgudsdyrkernes undergang i Jerusalem, men lover også en lykkelig fremtid for Israel efter hjemkomsten fra Babylon - bl.a. med planer for det nye tempel. Det er karakteristisk for Ezekiel, at han forkynder den enkeltes ansvar mere end slægtens og folkets fælles ansvar. Samtidig lægger han stærk vægt på kulten omkring tempelet.

Deuterojesaja kaldes Esajas Bog kap. 40-55, da man efterhånden er klar over, at disse kapitler ikke har samme baggrund som de første 39 kapitler. Hvorvidt kap. 56-66 hører med til dette skrift eller udgør et tredje selvstændigt skrift er stadig omstridt.

Det er ikke mindst hos *Deuterojesaja*, som betyder den anden Esajas, den tanke kommer frem, at eksilet i Babylon er Guds straf over folkets ulydighed, og samtidig udtales trøsten og håbet om den store tilbagekomst til Jerusalem ved hjælp af perserkongen Kyros. Det er også hos *Deuterojesaja*, de meget berømte digte om Herrens lidende Tjener optræder - især kap. 52,13-53,12. Hvem er denne lidende tjener? Er det Israel? - eller en særlig del af folket, de få retfærdige? Er det forfatteren selv, eller er det en forudsigelse af den kommende Messias, sådan som Det nye Testamente helt klart tolker Jesus som den lidende tjener. Selve korsfæstelsen beskriver i detaljer træk fra disse kapitler. Skriftet må nødvendigvis stamme fra slutningen af eksilet, hvor kong Kyros er ved at gøre sig gældende - man mærker, at Babylons fald er stærkt på vej.

Fra begyndelsen af eksilet stammer derimod *Jeremias Bog*, der også omhandler temaet med Guds straf over folkets synd - ikke mindst

afgudsdyrkelsen. Jeremias var en af de profeter, der måtte lide for sin forkyndelse, der ikke var populær blandt magthaverne. Han fik lov til at blive tilbage i Jerusalem under eksilet men måtte senere flygte til Ægypten, hvor han døde.

Hos profeter som *Haggaj* og *Zakarias* forkyndes den kommende Messias (Kristus) af Davids slægt, og endelig forkynder *Daniel* Menneskesønnens komme på himlens skyer - altså, vi er kommet ned i den senjødiske såkaldte apokalyptik. Alle disse eftereksilske messiasforventninger tolkes i Det nye Testamente som opfyldt med Jesus fra Nazareth.

Fra eksilet i Babylon stammer sandsynligvis også det såkaldte *Deuteronomistiske historieværk* bestående af 5. Mosebog, *Josvabogen*, *Dommerbogen*, 1. og 2. *Samuelsbog* og 1. og 2. *Kongebog*. Værket har navn efter 5. Mosebogs græske betegnelse: Deuteronomion (Den anden Lov, der henviser til Moses forordninger kort før sin død). Værket udtrykker ønsket om renhed overfor alt fremmed - især kanaanæisk. Heltene er Josva og dommerne, der holder sig til Jahve, hvorfor deres færd lykkes. Folket dømmes hårdt for dets ustandselige frafald.

Kongedømmet og centraliseringen er ikke særligt populært i dette historieværk, og flere konger - bl.a. Akab og Salomon dømmes hårdt for deres afgudsdyrkelse og overflod af rigdom. Samtlige Nordrigets konger fordømmes for afgudsdyrkelse i den fæle kong Jeroboams fodspor - det var ham, der dyrkede en guldtyr.

De fire første *Mosebøger* er på trods af navnet næppe forfattet af Moses. De må snarere ses som et blomstrende væld af folkelige fortællinger, legender, myter, sagn, eventyr lovstof og historie, som er samlet til denne brogede buket, der ligesom holdes sammen af redaktørernes præstelige grundtanker omkring Gud Herren, der styrer sit udvalgte folk gennem belønning, afstraffelse og benådning, som en konge eller en patriark styrer sit rige eller sin slægt. Dette værk er antageligt blevet til over flere hundrede år, men er nok endeligt samlet og bearbejdet under eksilet i Babylon.

Ganske hurtigt efter tilbagekomsten til Jerusalem er de to historieværker blevet forenet til den fortløbende historie, vi kender i dag.

En af de smukkeste bøger i Gamle Testamente er den såkaldte *Højsang*, som er et højstemt erotisk kærlighedsdigt. Og hvad i alverden laver sådan et erotisk kærlighedsdigt i den ellers så pæne Bibel, vil mange hævde. Løsningsmodellerne udspringer af det faktum, at digtet altså nu engang *er* der, og det har givet anledning til den såkaldte

allegoriske tolkning, som var meget udbredt før i tiden, og som opfattede historierne enkelte dele som billeder på noget andet. Således blev disse kærlighedsdigte tydet som udtryk for kærlighedsforholdet mellem Jahve og hans folk og senere ikke mindst mellem Kristus og hans menighed. Mere sandsynligt er det dog, at Højsangen som i øvrigt mange andre skrifter i GT har haft en plads i kulten - f.eks. omkring tempelet ved kongens og dronningens kultiske bryllup som billede på gudens forening med sin elskede - altså en frugtbarhedskult, der har eksisteret på trods af den voldsomme modstand mod den, der præger andre skrifter i Det gamle Testamente. Man kan også forestille sig, at digtet har været anvendt ved almindelige bryllupper, hvor brudeparret prises i sang og dans for dets skønhed. Eller måske har den gode Gud i sin uransagelige visdom efterladt dette smukke digt i Bibelen, for at den ikke helt skulle tørre ind i lovparagraffer og spekulativ teologi.

To af de mest særprægede bøger i GT er *Jobs Bog* og *Prædikerens Bog*.

Jobs Bog er et langt digt, antagelig fra 4. århundrede før Kristus, der handler om skæbne og skyld. Efter et væddemål i Himlen mellem Gud og Satan, får Satan lov til at ramme den retfærdige Job med alt, hvad han vil, undtagen døden, og det skal så vise sig, om Job så at sige kan tåle mosten, eller om han forbander Gud for sin onde skæbne.

Han mister alt - rigdom, familie og helbred - og i dialog med tre venner udmales nu spørgsmålet om Guds retfærdighed i forsøg på at finde en sammenhæng imellem skæbne og skyld. Til sidst går Job, der ikke kan finde årsagen til sin skæbne, i rette med Gud, men belæres af Gud om, at en myre har større indsigt i menneskelivet end et menneske i Guds sager. Og Job bøjer sig for Guds majestæt og får sin fordums rigdom og herlighed tilbage i dobbelt mål.

Prædikerens Bog taler om tomheden rå og brutalt. Der er ingenting, der holder i dette korte liv, hvor døden vinder til sidst. Hvad er det alt sammen værd, menneskets møje og besvær - dets visdom, rigdom og magt? Nej, nyd livet i din ungdom, mens du endnu kan, sammen med den kvinde du elsker, så kan du være heldig at opleve strejf af glæde, inden døden slukker alt. Livet er tomhed - lutter tomhed! Forfatteren er som til *Jobs Bog* ukendt. Skriftet har som Højsangen været tillagt Kong Salomon, men det er næppe sandsynligt.

På en måde er det jo flot, at bøger som *Jobs Bog*, *Prædikerens Bog* og Højsangen har vundet indpas i Det gamle Testamente på trods af, at de ligesom falder helt udenfor den ellers ret systematiske grund-

holdning eller det, man kunne kalde forsøget på at skabe orden og klarhed i menneskelivet gennem religiøs indsigt. Pludselig toner op-
røret mod den uretfærdige Gud frem i Jobs anklage, eller den meningsløse tomhed dukker ganske uimodsagt frem gennem Prædike-
rens tilsyneladende så livstrætte skrift - eller en erotisk lovprisning af
den elskedes krop smyger sig frem i Højsangen. Der er ingen tvivl
om, at disse poetiske og stærke skrifter i høj grad er med til at gøre
Bibelen til en særdeles levende og spændende bog.

2. Det nye Testamente

Katastrofeteorien videreføres

Omkring vor tidsregnings begyndelse indtraf der en episode, som skulle få afgørende betydning - ikke så meget for jødedommen men for en stor del af den omgivende verden. Episoden, som synes at være historisk,²⁰ er henrettelsen i Jerusalem af en Jesus fra Nazareth, mens Pontius Pilatus var romersk guvernør i Israel. Hvad der gik forud for denne episode, og hvad der fulgte efter, har af en eller anden grund fået nogle mennesker til at reagere på en måde, som bogstaveligt talt kom til at forandre verden i en grad, som ikke er set før eller siden.

Hvordan det kunne lade sig gøre, at denne episode skulle resultere i en verdensomspændende kirke, ligger til dels uden for denne bibelhistories rammer - vi skal kun beskæftige os med starten og med de tanker, der pludselig forstod, at episoden i Jerusalem ikke blot var en tilfældig episode men en begivenhed af verdensomvæltende dimensioner.

Jesus er Messias

Der fremkom efter en årrække en lang række skrifter af forskellig slags, som behandlede denne begivenhed, men hvad de var enige om, var at forklare den ud fra Det gamle Testamente – som opfyldelsen af den længsel, som Det gamle Testamente munder ud i. Netop denne Jesus fra Nazareth var den forventede Messias eller Kristus - den salvede konge af Davids slægt, eller Menneskesønnen, som skulle forløse Israel og genoprette Riget i al sin glans - men vel at mærke på en ny og hidtil uset måde. Herom handler Det nye Testamente.

På samme måde som Det gamle Testamente har en ganske bestemt historisk baggrund og et ganske bestemt sigte, sådan som vi har set, således også med Det nye Testamente, der ligeledes har sin baggrund i en historisk katastrofe - en henrettelse, og hvis klare sigte er at påvise sammenhængen mellem den gamle aftale mellem jødefolket og Gud og så opfyldelsen ved Jesus fra Nazareth.

Den nye aftale

Efter at Gud tidligere har talt til fædrene gennem profeterne mange gange og på mange måder, har han nu ved dages ende talt til os ved sin søn. Sådan indledes det såkaldte Hebræerbrev, som fortæller videre: ...og han tog sæde ved Majestætens højre hånd efter at han havde fuldbragt renselse for vore synder...

Altså det, som så ud som et nederlag, var i virkeligheden det højeste udtryk for Guds væsen - for hans kærlighed, hvilket bekræftes ved opstandelsen og himmelfarten.

Brevene i Det nye Testamente nævner kun ganske enkelte træk fra Jesu liv - det afgørende er dette, at Gud sendte sin elskede søn til jorden, hvor han ydmygede sig til døden som et offerlam, der bragte soning for folkets synd. Dette er *Den nye Pagt*, som allerede profeten Jeremias spåede om, og som de kristne nu forstår som Guds eget endegyldige offer.²¹ Endelig forbarmede Gud sig! Og nu er det kun et spørgsmål om tid, inden han vil genetablere det tabte Paradis for sine udvalgte. Derfor gælder det om at holde sig rede, og det gælder om at missionere, for pludselig sker det - pludselig kommer Herren igen på himlens skyer, og ve den stakkelt, der ikke er forberedt. Disse tanker går igen i evangelierne, men de står ikke længere alene, for allerede her dukker tanken om en kirke op.

Atter engang må vi prøve at sætte os i forfatterens sted. Man var enige om, at begivenhederne i Jerusalem var noget ganske særligt, men hvad betød de egentlig? Var de så at sige begyndelsen til enden, eller var de begyndelsen til noget nyt - en ny tilværelsesforståelse? - en ny verden? Og så tager en kreds eller måske flere kredse af mennesker en beslutning og fortolker historien om denne Jesus - dels som opfyldelsen af de gammeltestamentlige profetier og længsler, men også som starten på en organisation af kristne - ledet af menigheden i Jerusalem, der havde sin autoritet fra Herren selv gennem hans nærmeste apostle og brødre.

Menighedens udvikling

De kristne menigheder vokser på trods af forfølgelser og frafald og teologiske stridigheder med forbavsende hast. Allerede i løbet af 300 år bliver kristendommen anerkendt, og i 395 erklæres den for den eneste tilladte religion i Romerriget.

Kirkens autoritet er stadigvæk apostlenes overlevering og lære, som snart omsættes i de såkaldte trosbekendelser, der i kort form angiver hvad der er sand kristendom. Samtidig sker der en udvælgelse blandt de mange kristne skrifter, og de udvalgte bliver efterhånden til det, vi kalder Det nye Testamente.

Fra Jerusalem skrider magten i kirken over til Rom, og Roms biskop får sammen med patriarken i Konstantinopel en særstilling blandt biskopperne - hhv. i den vestlige eller romerske del af kirken og den østlige eller såkaldt ortodokse del af kirken.

Hvis vi holder os til Romerkirken, så styrkede paven sin magt op

gennem Middelalderen, indtil det går galt i 1400-tallet på grund af korruption og manglende evne til at sætte effektivt ind imod den vældige frihedsbevægelse, der i de år gik hen over Europa under navnet Renæssancen - genfødslen til liv og frihed fra kirkens tunge åg. Renæssancen gav bl.a. stødet til den såkaldte reformation af kirken, der i sidste ende førte til endnu en splittelse, idet Martin Luther og de protestantiske fyrster, der fulgte ham, blev smidt ud af Romerkirken. Blandt disse var også den danske konge Christian den 3., og på den måde blev også Danmark et protestantisk land i året 1536.

Bøgerne i Det nye Testamente

De ældste nytestamentlige skrifter er breve, som er sendt til de såkaldte menigheder, som forholdsvis hurtigt opstod rundt om i Romeriget, hvor et fælles sprog (græsk) og et veludbygget transportsystem gjorde en relativt hurtig kommunikation mulig. Brevene indeholder foruden moralske anvisninger og advarsler også teologiske overvejelser - mest over forholdet mellem jødedom og kristendom - forholdet mellem lov og evangelium. Forfattere til disse breve er i første række Paulus, som traditionen også har tillagt breve, han næppe selv har skrevet, hvilket var en almindelig fremgangsmåde, der vel skulle give brevene en vis autoritet. Det samme kan siges om de breve, som er tillagt Jakob og Judas, Herrens brødre og ledende skikkelser i menigheden i Jerusalem samt apostlene Peter og Johannes.

Lov og evangelium

Forholdet mellem lov og evangelium er som sagt et hovedanliggende i Paulus' breve.²² Det er ikke så underligt, eftersom han var både jøde og farisæer, og derfor så loven som udtryk for Guds vilje og vel oprindeligt så den som Guds ultimative vilje.

Men Jesu død og opstandelse ændrer Paulus opfattelse med et slag. Der er mere i Gud, så at sige, end loven. Kristus har bragt loven til ophør. Godt nok kommer ingen udenom loven, og man har at adlyde øvrigheden, som ikke bærer sværdet for sjev, men frelsen ligger ikke længere i overholdelsen af loven - brugt sådan bliver loven tværtimod en forbandelse for mennesker. Du kan ikke komme anstigende på dommens dag og henvise til, at du har holdt loven til punkt og prikke - det er ikke nok. Netop fordi mennesker er syndere, er det umuligt for dem at overholde loven. Men det, der var umuligt for mennesker, gjorde Gud selv ved at frigive de skyldige for Jesu skyld ved at pålægge ham den straf, mennesket stod til og dermed oprette en ny pagt - en ny »aftale« - med de ugudelige syndere, som tillids-

fuldt tager deres tilflugt til Kristus selv. Derfor skelner Paulus mellem de to tilstande: at trælle under loven og at leve i Kristus, og derfor spiller *tilliden* eller *troen* en så afgørende rolle i Paulus' univers.²³

Paulus' nyopfattelse af kærligheden

Såvel Det gamle Testamente som Det nye handler på sin vis frem for alt om kærlighed - dette på samme tid så enkle og dybt komplicerede begreb. Først og fremmest skildres Guds kærlighed mod folket eller menigheden, og det er denne guddommelige kærlighed, Paulus giver et helt nyt indhold både i forhold til jødisk opfattelse men også i forhold til den græske kærlighedsopfattelse, som var udbredt i hans samtid.

Det, som groft sagt kendetegner både den jødiske og den græske opfattelse af kærligheden er, at den i sidste ende er rettet mod dig selv. Kærligheden har din egen forløsning som formål. Det kan godt være, at midlerne er selvfornegtelse, selvopofrelse eller næstekærlighed eller alt muligt andet godt og prisværdigt, men bag det hele står alligevel du selv og din egen frelse. Mange kristne søger at efterleve de kristelige dyder og påbud, som de mener at finde belæg for i Bibelen, men de gør det ofte nok i sidste ende af hensyn til deres egen frelse - sådan som mange af os har lært at tænke fra barnsben, når vi blev truet med Helvedes straf, hvis ikke vi opførte os ordentligt. Målet var at komme i Himlen, og det krævede naturligt nok en indsats. Så enkelt - så rimeligt - og så rystende forkert!

Det er det, som er Paulus' anliggende. For Paulus har opdaget, at der findes en anden og langt stærkere kærlighed end den, vi kan præstere. Den ramte ham som et kølleslag denne åbenbaring af, hvad korset på Golgata i virkeligheden stod for.²⁴ Og det er det, han prøver at fortælle menighederne i sine breve - først og fremmest i 1. Korintherbrev kap. 13. Paulus skriver på græsk, men det er karakteristisk, at han ikke bruger ordet *Eros*, når han skal beskrive kærligheden. Det ord, han bruger, er ordet *Agape* - også for at markere forskellen til den gængse opfattelse af kærligheden - agape er nemlig den kærlighed, som *ikke* søger sit eget - den kærlighed, som aldrig ophører - den kærlighed, som sætter alt andet i relief - den kærlighed, som er *størst af alt*.

Det er for det første kendetegnende for agape, at den er ganske ubetinget - altså, den skal aldrig fremkaldes på nogen måde men kommer ganske af sig selv. Kærligheden er *umotiveret*, ligesom solen er umotiveret. Den skinner på alle mennesker. Kærligheden søger ikke sit eget - heller ikke nogen form for betaling eller gengæld - den strøm-

mer grænseløst ud, og kan ikke andet. Den er som sædemanden, der ikke vurderer jordbunden, før han strør sin dyrebare sæd - tankeløst og grænseløst. Kærligheden søger ikke efter de elskværdige men efter de uelskværdige og omskaber dermed disse udstødte stakler til værdige, frie mennesker - mennesker, hvis liv bliver genskabt ved Guds kærlighed. En Zakæus - en synder - en syg - en død - enhver!

Paulus og øvrigheden

Lidt i modsætning til disse fantastiske og nyskabende teologiske tanker, synes Paulus ganske fantasiløs i sit syn på samfundet. Han er fuldstændig indstillet på at holde sig strengt til det herskende patriarkalske familie- og samfundssyn i sine formaningsstaler til menighederne. Under henvisning til den snarlige genkomst anser Paulus det for rigtigst at holde sig til den gældende orden - også for ikke at vække anstød og ligesom bryste sig af, at man er kristen og fri - ikke vække forargelse blandt de, som måske er svagere i troen. Derfor skal man ikke sætte sig op mod øvrigheden,²⁵ hvad enten det nu er kejseren eller familiefaderen, og i det hele taget skal man ikke bruge kristendommen som løftestang for politiske ideer eller omvæltninger. Og så kan han fremføre sine mere eller mindre heldige formaninger om kvindens stilling i menighed og ægteskab, om homoseksualitet m.v. Det har Paulus selvfølgelig ret til ud fra sin egen tid og sin egen baggrund - men det vil være groft ansvarsløst af os, hvis vi i dag ukritisk efterlignede og uden videre overførte hans opfattelse på det moderne samfund, fordi hans tidsbestemte tanker er blevet kanoniseret som hellig skrift.

Det har man altså gjort i den kristne verden i generationer med meget uheldige følger, sådan som det altid sker, når en mulighed blandt mange gøres guddommelig og dermed indiskutabel.

Evangelierne og Apostlenes Gerninger

Senere kom de fire såkaldte *evangelier* til,²⁶ som beskæftiger sig med optakten til begivenheden: Jesu liv, der som nævnt skildres som opfyldelsen af de gammeltestamentlige forjættelser til jødefolket. Ældst er nok Markusevangeliet, som sammen med andre kilder er forlæg for Mattæus- og Lukasevangeliet. Johannesevangeliet har en helt speciel opbygning - mere tematisk kunne man sige, omkring nogle emner, som belyses dels ved handling og dels ved samtaler.

Evangelierne er kun overleveret i afskrifter af afskrifter, og der kan have indsneget sig fejl i forhold til originalerne. Ikke mindst Johannesevangeliet synes at være blevet grundigt skilt ad og samlet igen - måske ikke lige heldigt. Man skal så også huske at disse evangelier

for det ældstes vedkommende er nedskrevet over 40 år efter de begivenheder, de skildrer.

Dertil kommer en *Apostelhistorie*, forfattet af Lukas, som beskriver den første menighed og blandt meget andet fortolker menighedens første store skisma: problemet om, hvorvidt den kristne frihed kun gælder jøderne eller gælder alle og enhver.

Apokalypsen

Endelig er der den såkaldte *åbenbaringsbog* - angiveligt forfattet af apostelen Johannes efter en vision på den græske ø Patmos - med dens senjødiske forventning om oprejsning trods lidelse og ydmygelse. Den synes at være et opmuntringsskrift under de første kristenfølgelser - altså endnu et vellykket forsøg på at fortolke katastrofen som indledningen til noget positivt - ikke som en dødskamp, men som fødselsveer - det altafgørende fundamentale tema i Bibelen, som både indleder og afslutter den.

Dette skrift er i visse fundamentalistiske kredse blevet misbrugt til alle mulige mere eller mindre fantasifulde forudsigelser bl.a. af jordens snarlige undergang - og ikke mindst er det blevet brugt som bevis for en gudsopfattelse, der i bund og grund modsiges af evangelierne, sådan som jeg læser dem i hvert fald. Her fremstilles Gud som den grusomme blodhævner, der vil tilintetgøre alt og alle - med undtagelse af de få retfærdige i det grusomme blodbad, der snart skal komme. Så det gælder selvfølgelig om dels om at omvende sig i bod og anger til den rette lære og til de udvalgtes kreds og dels om at leve, sådan som man forventer, at denne vrede Gud ønsker det. Karakteristisk nok finder man sædvanligvis den rette lære i det gammeltestamentlige lovkompleks, der naturligvis skal følges bogstaveligt, hvilket som bekendt, kan give sig de mest groteske og desværre også ofte kyniske og umenneskelige udslag.

Alt dette kan man til nød argumentere for, hvis man tager Johannes Åbenbaring isoleret, men så må man altså forkaste det meste af det øvrige testamente. Alt, hvad der handler om syndernes forladelse - alt hvad der handler om tilgivelse og kærlighed - barmhjertighed - menneskelighed. Der bliver ikke meget tilbage.²⁷

Amalies verden

- et skoleår i Qeqertarsuatsiaat
sammen med farmor

August

I august er det højsommer i Qeqertarsuatsiaat, og Amalie begynder i skolen igen efter sommerferien. Farmor viser Amalie sin store gamle billedbibel og fortæller om, hvordan jødefolket blev til, mens de sad og samlede Bibelen i Babylon. Og hun fortæller den barske beretning om syndfloden.

Det var en af de første dage efter sommerferien. Farmor sad udenfor sit hus og var ved at skrabe et sælskind rent for spæk. Hun var altid i gang med noget, og hun var meget dygtig til alting. Engang havde hun syet kamikker til dronningen, fordi hun var så dygtig. Hun havde også syet kamikker til præsten. Han var lige kommet fra Danmark og var slet ikke vant til at gå i kamikker, så farmor havde syet tøjklapper under sålen, ligesom man gør til gamle mennesker, for, som hun hviskede til Amalie: gamle folk og præster må ikke gå og falde - det kan vi ikke have - og så havde farmor smilet til Amalie. Det gjorde hun tit.

Amalie kunne se på farmors ansigt, at hun havde smilet mange gange, for hun havde dybe rynker over hele ansigtet. Det havde hun engang fortalt farmor, og så havde farmor klappet hende på hovedet og kigget længe ud over fjorden, inden hun sagde noget.

»Ja, lille Amalie, jeg har smilet meget og grædt meget, og så får man vist sådan et gammelt rynket ansigt.«

Amalie syntes slet ikke, farmors ansigt så gammelt ud - det var så pænt og mildt, og øjnene strålede - især når hun fortalte historier fra gamle dage.

»Hør her, Amalie, hvis du henter den store bog inde i skabet, så skal jeg fortælle dig historien om, hvordan den er blevet til.«

Amalie skyndte sig ind i huset og fandt den store billedbibel og tog den med ud i solskinet til farmor, som i mellemtiden havde vasket hænderne og nu var ved at tørre dem.

»Og så skal din gamle farmor have en kop kaffe, for uden kaffe duer historien ikke.«

Lidt efter sad Amalie på trappen foran farmors hus og lyttede til historien om, hvordan Bibelen var blevet til for mange mange år siden.

*Historien om jøderne i Babylon*²⁸

»Du har godt set i Tv-avisen, at der er krig mange steder ude i verden - f.eks. i Afrika eller i Afghanistan.«

Jo, Amalie havde set Tv-aviser med væmmelige billeder af døde mennesker, der lå på gaden, og hun havde også set mange film om krig, men det var jo bare film.

»Ser du, der har altid været krig i verden, og det var der også dengang for mange mange år siden nede i det land, som hedder Israel, som ligger over 6.000 km væk. Det er ellers et ganske dejligt land med palmetræer og floder og bjerge, og det er dejligt varmt dernede - så varmt, at citroner og appelsiner gror på træerne, og du kan gå lige hen og plukke dem. De dadler, du så godt kan lide, som vi får til jul - de kommer fra Israel, hvor de gror på palmetræerne.

Men nu var der altså krig dernede. En stor og mægtig kejser, der hed Nebukadnesar havde sat sig for, at han ville erobre Israel, og når han havde erobret landet, så ville han gøre indbyggerne til slaver, og for at de ikke skulle lave oprør, så ville han sende dem alle sammen langt langt væk - helt over til kejserens eget land, som hed Babylon.« Amalie sad og smilede for sig selv og hviskede: Nebukadnesar... Israel... Babylon...

»Og som tænkt så gjort. Nebukadnesar erobrede hele Israel og til sidst erobrede han også hovedstaden, som hedder Jerusalem, og hvor der lå et meget fint tempel.«

»Farmor, hvad er et tempel for noget?«

»Et tempel er ligesom en kirke bare meget større - og tempelet i Jerusalem var både stort og flot, og hver gang det var påske eller pinse, så rejste alle mennesker i hele Israel op til tempelet til gudstjeneste. Så du kan nok forstå, at tempelet betød meget for dem, der boede i landet. Det vidste Nebukadnesar godt, så derfor ødelagde han tempelet og brændte det hele af, for så tænkte han, at når tempelet var væk, så havde israelitterne ikke noget særligt at vende tilbage til, og så ville de lige så stille i tidens løb blive babyloniere. Se, det var hans plan, men den gik ikke, for der skete nemlig noget meget mærkeligt derovre i Babylon.

De var jo forfærdelig kedede af det, kan du nok forstå. Deres eget land var blevet taget fra dem, og de selv var blevet sendt langt bort til et fremmed land med et fremmed sprog og en helt anden måde at leve på, end de var vant til. Tænk dig, hvis der pludselig kom nogen fremmede mennesker og sagde, at nu skulle vi alle sammen flytte til Danmark og så skulle vi bo der resten af vores liv og aldrig mere vende tilbage til vores eget land. Det ville ikke være rart, og du kan tro, vi ville længes tilbage.

Og det gjorde israelitterne selvfølgelig også. De sad ovre i Babylon og græd af længsel efter deres eget land, og så var det, de begyndte at

fortælle historier hjemmefra. De mødtes hver aften nede ved den store flod, som hedder Eufrat og fortalte alt det, de kunne huske, og så begyndte nogle af deres præster at skrive det ned, og de besluttede, at lige meget, hvordan det gik dem, så ville de aldrig glemme deres land eller deres historie eller deres tempel, og i alle de år, de var ovre i Babylon, fortalte de historien videre til deres børn og børnebørn, sådan som jeg fortæller den til dig nu.

Ser du, Amalie - det er den historie, der er blevet til den største del af Bibelen, og både de gamle jøder og senere slægter har passet så godt på den historie, at vi stadigvæk har den den dag i dag, så du også kan høre de gamle historier om Adam og Eva og Josef og hans brødre og alle de andre.«

Amalie sad og tænkte lidt. Hun tænkte på, hvordan det ville være at flytte til et helt andet land og få hjemve. Hendes storesøster Tuperna havde engang været i Danmark i tre måneder og havde ringet hjem og grædt i telefonen, fordi hun længtes hjem.

»Hvor mange år blev de så ovre i Babylon?« hviskede hun.

»I 50 år godt og vel«, sagde farmor. »Og så gik det jo, som det så ofte går, når nogen har stor magt - på et tidspunkt mister man den igen, og en skønne dag blev også Babylon erobret af en mægtig konge, der hed Kyros. Han var fra et land, der hed Persien, og han sagde, at nu kunne israelitterne godt vende hjem igen til deres eget land.

Du kan jo nok forstå, de blev glade, fordi de endelig kunne komme hjem igen, men de blev også lidt betænkelige, for der lå et stort arbejde foran dem med at genopbygge tempelet og byerne og landet. Og hvordan mon der så ud nu efter så mange år?

Ser du, Amalie, israelitterne eller jøderne, som de også hedder, havde den tro, at de var Guds eget folk - at de ligesom var noget særligt i forhold til andre folk, og derfor mente de, at når det gik galt for folket, så var det fordi, Gud var vred. Og når Gud var vred, så var det fordi, folket havde opført sig forkert på den ene eller den anden måde.

Og derfor mente de også, at når det kunne gå helt galt, så selv tempelet blev ødelagt og folket blev gjort hjemløst, så var det fordi, Gud var rigtig vred - måske så vred, at han havde besluttet, at nu kunne det være nok og nu havde han forladt sit folk og overladt det til sin egen skæbne. Sådan nogle tanker sad de og gjorde sig i Babylon, mens de længtes hjem og græd og klagede sig, og så kan du også forstå, hvorfor de blev så glade, da de fik lov til at vende hjem til Jerusalem og til deres eget land. Jo, for det betød jo, at nu havde Gud alligevel ikke forladt dem men havde tilgivet dem alt det, de havde

gjort forkert. Det var den virkelige grund til, at de fik lov til at komme tilbage, og den mægtige kong Kyros - han var jo bare et redskab i hænderne på Gud - ligesom min ulo, som er god at have, men den er jo ikke meget værd uden mig«, smilede farmor.

»Det er ligesom, hvis far blev så vred på os alle sammen hjemme, at han besluttede at rejse sin vej og aldrig komme tilbage igen, og vi alle sammen var kede af det og bad ham om at komme tilbage - og han så endelig gjorde det... bare ligesom større.«

Farmor så på Amalie. »Du er en klog pige, Amalie, men du skal nu ikke være bange for, at din far rejser sin vej - det tror jeg aldrig, han kunne nænne.«

»Jamen farmor, der er noget, jeg ikke forstår. Hvorfor kunne Gud ikke bare tilgive folket med det samme. Hvorfor skulle han være vred så længe, så de blev så kede af det, alle sammen?«

»Åh ja, lille pige - hvem der kunne svare på det. Der er ingen, der ved, hvorfor livet somme tider skal gøre så forfærdelig ondt, men ovre i Babylon tænkte de, at det måske var fordi folket skulle lære noget - måske skulle de lære at tro på Gud, også når de ikke lige kunne se ham eller mærke, at han var i nærheden - måske skulle de lære at være tålmodige og håbe på bedre tider - eller hvem ved, Amalie - måske havde Gud bare svært ved at beslutte sig. De fleste af de historier, der står i Bibelen, handler om det, du spørger om, så du kan nok forstå, det ikke sådan lige er til at svare på.

Historien om syndfloden ²⁹

Ser du, mennesker har jo altid været bange for Gud, hvad enten de nu boede i Israel eller i Afrika eller her i Grønland, og det var de jo, fordi de kendte livet. De kendte livet både som noget godt og lykkeligt, men de kendte også livet som noget forfærdeligt, fordi det hele tiden kunne gå galt. Og så tænkte de jo naturligt nok, at den Gud, der styrede det alt sammen, somme tider var i godt humør, og så gik livet godt - eller også var han vred, og så var det ikke spor rart at være menneske. Det er der kommet mange fortællinger ud af over hele jorden - en af de mest berømte står i Bibelen - det er den om syndfloden. Den fortæller, hvordan Gud engang blev så gal på alle mennesker, fordi de ikke opførte sig, sådan som han ville have det, så han besluttede, at nu kunne det være nok - nu drukner jeg simpelt hen dem alle sammen!«

»Alle mennesker!?« Amalie fik store øjne.

»Alle mennesker - undtagen én eneste familie, og det var Noahs familie, dvs. Noah og hans kone og deres tre sønner, Sem, Kam og

Jafet og deres koner. Så en nat fortæller Gud Noah i en drøm, at han skal give sig til at bygge en stor båd. Den skulle være meget stor, for foruden de 8 mennesker skulle der også være plads til et par af alle de land-dyr, der fandtes i hele verden, sådan at ikke blot menneskene, men også dyrene kunne overleve den syndflod, der skulle komme.

Og da Noah var en skikkelig og lydige mand, så gik han i gang med at bygge en kæmpebåd til sig og sin familie og til alle dyrene.

Og du kan jo nok tænke dig, at folk begyndte at gøre nar ad Noah, fordi han pludselig begyndte på sådan noget. Sådan en kæmpebåd, og hvad i alverden skulle den bruges til? Og de grinede og gjorde nar, men Noah og hans sønner de byggede bare videre, indtil en skønne dag, da båden endelig var færdig.

Og så begyndte de at gå ombord, og det var jo også et stort arbejde, for alle dyrene skulle jo med, så de ikke druknede. Da så de alle sammen endelig var kommet ombord, så gik Noahs familie også ombord og til sidst Noah selv, og han lukkede den store port indefra. Folk forstod stadigvæk ikke, hvad meningen skulle være, men så begyndte det at regne, kan du tro. Det regnede og regnede og regnede, og vandet i havet og i floderne begyndte at stige højere og højere, og det blev ved med at regne. I næsten et halvt år regnede det dag og nat, og til sidst dækkede vandet hele jorden, så alle de mennesker og dyr, der ikke var med i Noahs ark, de druknede, fordi Gud havde fortrudt, at han havde skabt det alt sammen. Det var slet ikke blevet sådan som han havde håbet, så alt, hvad de gjorde, var ondt. Men Noahs ark flød ovenpå, og bortset fra fiskene og havdyrene, så var de helt alene i verden - alle andre var jo druknet.

Først da holdt det op med at regne, og langsomt begyndte vandet igen at synke, og endelig en skønne dag, stødte arken på et bjerg, og efter nogle dage, så kunne Noah gå ud af arken og lukke alle dyrene ud i naturen igen - og så kunne man ligesom begynde forfra. Men ser du, Amalie, så fortæller de gamle, at Gud blev forfærdet over det, han havde gjort, da han udryddede næsten alle mennesker og dyr på hele jorden - så han lovede sig selv og Noah, at sådan noget ville han aldrig gøre igen, og som tegn på det, så lavede han regnbuen, som han satte på himlen. Den skulle være et tegn på, at Gud aldrig mere ville udlette menneskeheden. Og sådan gik det til, at Noah blev stamfar til alle jordens slægter.«

»Jeg synes, det var synd for alle de mennesker og dyr, der døde«, sagde Amalie, som var noget fornærmet på Gud.

»Det synes jeg også«, sagde farmor, »men du skal tænke på, at når de gamle jøder, der sad ovre i Babylon alligevel godt kunne lide den

historie, så var det jo fordi, de så sig selv som sådan en slags overlevende fra en stor katastrofe. Det var godt nok ikke vandet men fjenderne, der havde oversvømmet deres land og udryddet mange af deres landsmænd, men ellers var det jo lidt det samme. Her sad en lille rest af folket alene tilbage, langt fra deres land ligesom Noah ombord på sin ark og længtes efter, at Guds vrede skulle holde op og han ville forbarme sig over sit folk, så de kunne komme hjem igen og ligesom begynde forfra og få en ny begyndelse forærende. I hvert fald mente de gamle jøder dengang, at Gud havde lært dem noget vigtigt ved at være hård ved dem, så da de endelig rejste hjem, var det første de gjorde at genopbygge tempelet - nok også for at vise Gud, hvor meget han betød for dem. Og det var helt ligesom Noah, da han endelig kom i land igen. Det første, han gjorde, var at bygge - om ikke et tempel så et alter, men et alter det er jo bare et tempel uden de store bygninger omkring, så egentlig er det jo det samme.

Med sig hjem fra Babylon bragte de også deres historie, sådan som de havde fortalt den for hinanden i de lange år, og de medbragte loven - aftalen med Gud - og sådan gik det til, at det folk, vi i dag kalder for jøderne i stedet for at gå under, som Nebukadnesar troede, de ville - blev et meget stærkt folk, fordi både deres historie, deres lov og deres tro bandt dem sammen. Som du nok skal få at høre en anden gang, så fik jøderne også brug for at være et stærkt folk, for det gik dem ikke så godt i de næste par tusind år. Men det må du høre om en anden gang. Nu må jeg se at få det her skind hængt til tørre, mens det er tørvejr. Det ser ud til, vi godt kunne gå hen og få regn inden så længe.«

Amalie gøs helt ved udsigten til regnvejr, men så kom hun i tanke om regnbuen, så pyt - der skete nok ikke noget. Mens hun gik hjem, tænkte hun på jøderne i Babylon, og hun besluttede, at hun også ville være god til at fortælle, når hun blev stor - for det kan redde et helt folk, når der er nogen, der er gode fortællere...

September

I september plukker man bær, og farmor fortæller Amalie om Gud. Det bliver til historien om Moses ved den brændende tornebusk. Men hun fortæller også lignelsen om de fortabte sønner, om den gode vinbonde og ikke mindst om den tossede sædemand. Amalie finder ud af, at man skal bruge både sin forstand og sit hjerte, når man læser Bibelen.

»Farmor, jeg forstår ikke Gud«, sagde Amalie en dag, de var ude i fjeldet og plukke sortebær. De havde allerede plukket mange, og nu sad de og spiste noget tørfisk, de havde med. Det var et vidunderligt solskinsvejr med blå himmel. Det var varmt og stille.

»Jamen så er det jo, som det skal være«, sagde farmor med et smil.

»Forstår du, hvorfor himlen er blå? - eller solen, forstår du, hvorfor solen er der og varmer så dejligt i dag? Eller se på sådan et lille fint sortebær. Forstår du det? Nej, Amalie, vi forstår ikke ret meget, når det kommer til stykket - vi forstår såmænd ikke engang os selv. Der er mange i dag der tror, at bare vi skiller tingene ad og kigger grundigt efter, så skal vi nok forstå alting. Men du kan jo prøve at skille sådan et sortebær ad, for at se, om du kan forstå det - det kommer der bare en sort klat ud af, som i øvrigt ikke er til at få af tøjet. Så er det da bedre at spise det.« Og så puttede farmor et bær i munden.

»Ligesom det er bedre at spise Gud end at forstå ham?«, blev Amalie stædigt ved.

»Lige præcis, Amalie - lige præcis, min kloge pige.«

Amalie havde været med farmor til alters, og da Amalie fik det lille brød, havde præsten sagt, at det var Jesu Kristi legeme - og ligesådan med vinen, det havde han sagt, var Jesus Kristi blod. Det havde Amalie undret sig meget over, og så havde farmor fortalt hende om en gang hun var ung, og de var kommet ind med en pukkelhval. Alle fik lov til at gå hen og skære store stykker kød ud af den, for der var mere end nok til alle i lang tid. Der var en fantastisk glæde i de dage men også en højtid - der var endda nogen, der tog deres pæne tøj på, og man gik på besøg hos hinanden og drak kaffe ligesom til jul. Det var måske også fordi, det ikke altid var lige nemt at få mad. Farmor havde selv prøvet at sulte som barn, fordi der ingen mad var i hele byen.

Farmor var også gået hen til den store hval - hun var nærmest gået ind i den, så stor var den, og der havde hun så stået og skåret store lunser kød ud. Det var varmt endnu, selv om hvalen havde været død

i et helt døgn, og pludselig følte hun sig meget meget lille, som hun stod inde i hvalens kæmpekrop. Hun blev ikke bange, men mærkelig højtidelig, og det var som om, den store hval sagde vær så god og spis alt, hvad du kan og bliv stærk.

- Det var som om, den store hval gav os sit kød og sin mægtige kraft med glæde... ligesom Gud, når han indbyder os alle sammen til at spise og drikke ved hans bord, så vi kan blive stærke og glade, havde farmor sagt. Amalie syntes nu ikke, hun var blevet mere stærk eller mere glad af at gå til alters, men så havde farmor bare sagt, at det skulle hun ikke gå og bekymre sig om, for det blev man først, når man havde brug for det og når Gud ville.

*Historien om den brændende tornebusk*³⁰

De var begyndt at plukke igen, da farmor begyndte at fortælle om Moses, der blev født nede i Ægypten, dengang alle drengebørn skulle slås ihjel, fordi ægypterne syntes, de var ved at blive for mange. Ligesom kong Herodes gjorde mange år senere i Betlehem, dengang han blev bange for det lille Jesusbarn.³¹

Men Moses klarede det, fordi hans mor satte ham i en kurv og lod ham sejle ned ad floden, hvor han blev fundet af selve prinsessen, Faraos datter, der blev så betaget af den lille dreng, så hun tog ham til sig, som om han var hendes egen. Og Moses blev en stor mand i Ægypten, men han glemte aldrig, hvem han var, og engang slog han en ægypter ihjel, fordi han piskede en af jøderne. Så blev Moses landsforvist og efter en lang og farlig tur i ørkenen kom han til en fåreholder, der hed Jetro, og her slog han sig ned og giftede sig med Jetros datter. Og ligesom Abraham i sin tid, så regnede Moses med, at her skulle han blive og have det godt til sine dages ende.

»Men Gud ville det anderledes«, sagde farmor, »og en dag, da Moses gik ude og passede sine får, så han pludselig en brændende tornebusk, og det mærkelige ved den var, at den blev ved med at brænde - tilsyneladende uden at tage skade af det. Så gik han derhen for at se nærmere på den, og så viste det sig, at det var Gud, der havde lavet det for at komme i snak med Moses. For Gud havde nemlig en stor opgave til ham. Moses skulle drage tilbage til Ægypten, og der skulle han befri sit folk, de stakkels jøder, som blev undertrykt som slaver, og nu havde Gud endelig hørt deres råb om hjælp, og nu ville han så sende Moses til dem, så han kunne føre dem ud af Ægypten til et nyt land, hvor de skulle bo i frihed.

»Se, det var jo noget af en opgave - alene det at skulle vende tilbage til det land, han var blevet forvist fra, var ikke særlig rart, og Moses

troede slet ikke, han duede til at være fører for et helt folk, og han vidste overhovedet ikke, hvad han skulle sige til dem.

Og så var det nemlig, Moses spurgte Gud: Hvem er du egentlig? Hvem skal jeg sige, har sendt mig, hvis jeg nu vender tilbage til Ægypten? Og hvad tror du Gud svarede?«, spurgte farmor. Amalie tænkte sig længe om, men hun kunne ikke finde et passende navn til Gud.

»Jeg er den, jeg er!«

»Hvad?«, spurgte Amalie.

»Jeg er den, jeg er! Sådan sagde Gud til Moses. Han kunne ligeså godt have sagt, at det ikke kom Moses ved, hvem Gud var, og faktisk blev Gud vistnok en lille smule irriteret på Moses, fordi Moses hele tiden undskyldte sig og ikke rigtig ville af sted og gøre, hvad Gud sagde. Men til sidst lykkedes det da endelig for Gud at få ham overtalt, og så rejste Moses tilbage til Ægypten sammen med sin bror Aron og der skete en masse mærkelige ting i Ægypten, men det er jo en helt anden historie. Men forstår du, det vigtige er at forstå, at det slet ikke er vigtigt, *hvem* Gud er - det er meget vigtigere bare at have tillid til Gud. For hvis vi begynder at sætte navne på Gud eller lave billeder af Gud, så bliver han jo bare det navn eller det billede, men Gud er altid meget meget mere, end vi forestiller os. Derfor var det også forbudt for de gamle jøder at lave billeder af Gud, og det var endda forbudt for dem at sige hans navn, så hver gang de læste op af Bibelen og de stødte på Guds navn Jahve, der betyder Jeg er den, jeg er, så læste de Herren i stedet for.

I dag er det ikke forbudt at lave billeder af Gud, og det er måske ikke så godt, for nu er der mange, der kun opfatter Gud på én måde - f.eks. som en klog gammel bedstefar med langt hvidt skæg, der sidder oppe på skyerne og holder øje med, om vi nu opfører os ordentligt - men det er jo et alt for lille billede, og det bliver alle billeder. Gud kan ligeså godt være et lille barn eller et stormvejr eller et sortebær, som vi spiser. Ingen kan sige, hvad Gud er.«

De gik og plukkede lidt i tavshed. Amalie kunne ikke rigtig forstå det med, at man ikke kunne sige, hvem Gud var. Til sidst spurgte hun farmor: »Jamen hvem sagde Jesus så, at Gud var?«

Farmor gik lidt og tænkte sig om.

»Ja, det er mærkeligt med Jesus, men somme tider lød det som om, det var Jesus selv, der var Gud.«

Amalie så på farmor.

»Nej, farmor, han kan da ikke både være Guds søn og Gud på samme tid. Det er da umuligt.«

»Ja, det lyder underligt, men somme tider er det, som om Gud Fader og Guds søn er den samme - som om Jesus både var et menneske og Guds søn og Gud selv... på samme tid. Som om... som om Jesus var dryppet ud af Gud ligesom en regndråbe, der drypper ud af en sky - så var Jesus dryppet ud af Gud som et menneske men med hele Guds væsen i sig.« Farmor så på Amalie og smilede, fordi Amalie lignede et stort spørgsmålstegn.

»Åh ja, lille pige, det er svært at forstå, og der er nok ingen, der rigtig forstår det, og det gør heller ikke noget. Tænk, hvis vi forstod alting - hvor ville det blive kedeligt. Men ser du engang imellem kunne Jesus sige om sig selv næsten ligesom Gud sagde til Moses ved tornebusken. *Jeg er*, sagde han, og så fortalte han en historie - en lignelse, der skulle fortælle, hvad han var.³²

Jeg er vintræet, kunne han sige. Jeg er vintræet, og I er grenene, sagde han engang til disciplene. Så meget hører vi sammen. Uden mig er I ikke meget værd. Hvor skal I så få jeres saft og kraft fra?

Jeg er den gode hyrde. Jeg passer godt på mine får. Jeg kender dem og de kender min stemme. Jeg elsker mine får.

Jeg er livets brød. Hvis nogen spiser af mit brød, skal hun aldrig mere sulte.

Jeg er opstandelsen og livet. Den der tror på mig skal leve - selv om han også dør.

Jeg er vejen og sandheden - ja *jeg er* livet selv. Hold jer til mig, så I ikke går vild eller lader jer bedrage eller dør - for sammen med mig er der hverken løgn eller død.

Sådan kunne han sige det, og kan du høre, det lyder som om, det var Gud selv, der sagde det og ikke bare en klog mand?«

Amalie vidste ikke rigtig, hvad hun skulle tro.

»Jamen farmor, var det så også Gud selv, der døde?« Farmor nikkede anerkendende til Amalie.

»Det tror jeg, det var, Amalie. Jeg tror, det var den samme Gud, der kunne blive så vred på mennesker, at han var lige ved at slå dem alle sammen ihjel - jeg tror, det var denne vældige Gud, der pludselig valgte selv at dø i stedet for menneskene. Og det er jo slet ikke til at begribe, synes du vel?«

Amalie rystede på hovedet, og farmor fortsatte.

»Sådan kunne Jesus fortælle om Gud på sin egen mærkelige måde, og så fortalte han i øvrigt en masse historier om, hvordan Gud var, og der brugte han jo tit et billede med en konge eller en far. Gud er *ligesom* en konge - eller *ligesom* en far. Nu skal I høre. Og så fortalte han f.eks. historien om landmanden, der havde to sønner.

*Historien om de fortabte sønner*³³

En dag kommer den yngste søn hen til sin far og siger, at nu vil han ikke gå her hjemme mere, nu vil han ud og se verden - og om han ikke kan få sin del af arven, så han kan komme af sted. Det var jo sådan, at de to sønner skulle dele ejendommen, når faderen engang døde, og hvis den yngste søn nu fik sin del af arven udbetalt i penge, så skulle han til gengæld ikke have noget, når faderen døde - så var hele gården hans brors. Og det var nok meget godt, for broderen var meget bedre til at være landmand end sin lillebror.

Så fik den yngste søn de mange penge og så drog han ud i verden og havde det pragtfuldt med en masse venner og han brugte mange penge hele tiden og levede i sus og dus, indtil en skønne dag, hvor hans penge var brugt op. Og tænk dig, samtidig blev der hungersnød i det land, hvor han var, så der var ingen, der kunne hjælpe ham - heller ikke hans mange venner, som viste sig slet ikke at være venner, for ligeså snart de fandt ud af, at han ikke havde flere penge, så forlod de ham alle som en. Det var slet ikke ham, de kunne lide, men hans penge.

Så nu sad han ellers kønt i det. Han vandrede omkring fra hus til hus og bad om hjælp, og til sidst var der en bonde, der forbarmede sig over ham og lod ham passe grisene - så kunne han få lov til at spise sig mæt i grisenes foder. Det var ikke så rart, men der var ikke andet at gøre. Mange gange sad han og tænkte på sin far og sit dejlige barndomshjem, hvor han aldrig havde lidt nød, og hvor ingen led nød. Selv daglejerne, som arbejdede ind imellem på gården, havde mad nok - og her sad han, som ellers var søn af huset og måtte æde svineføde. Men hvad skulle han gøre - han havde jo fået sin del af arven og havde ikke mere at gøre på sin fars gård. Og når han tænkte på det, blev han forfærdeligt ked af det.

Men lidt efter lidt fik han alligevel den ide, at han jo da kunne prøve at vende tilbage til sin fars gård - det kunne vel ikke gå værre, end at han kunne få lidt arbejde som daglejer, men så fik han da i hvert fald mad - og hvis han nu virkede rigtig ked af det og så rigtig elendig ud, så kunne det jo være, hans far forbarmede sig over ham - der skete vel ikke noget ved at prøve, for værre end han havde det nu, kunne han ikke få det.

Så gik han hjemad til sin fars gård, mens han øvede sig på en lille tale, han ville holde, når han kom hjem: Kære far, Jeg ved godt, jeg har syndet både mod Gud og mod dig og jeg er slet ikke værd at kaldes din søn mere, men giv mig bare lov til at være daglejer her på din gård, for jeg er så forfærdelig sulten... Og sådan øvede han sig på

vejen. Men tænk dig - allerede mens han endnu var langt fra hjemmet, så kom der en løbende hen imod ham, og det var hans far. For hver eneste dag, siden hans søn rejste, havde faderen været ude og kigge efter, om han dog ikke snart kom hjem igen - for han savnede ham så forfærdeligt. Og da han nu så ham, kan du jo nok tænke dig, at han blev jublende glad, og han omfavnede sin søn og kyssede ham og græd af bare glæde. Og da sønnen begyndte på sin lille tale om, at han godt vidste, han havde syndet og ikke var værdig til at være søn og alt det, så afbrød hans far ham smilende: Sludder og vrøvl, du vil altid være min søn, og han kaldte på sine tjenere og sagde til dem: Skynd jer og tag ham i bad, for det trænger han til og giv ham så noget ordentligt tøj på - det bedste vi har. Og giv ham ringen på igen - det var den ring, der betød, at han var søn af huset - og tag så lige og slagt fedekalven, for nu skal vi minsandten have en ordentlig fest. Tænk, at min stakkels søn dog er kommet tilbage - og så kyssede han ham igen og græd af glæde, og alle begyndte at være glade og der blev holdt en stor fest, fordi den fortabte søn dog var kommet hjem igen.

Se sådan kunne Jesus fortælle om hvordan Gud er - Gud er *ligesom* en far, der elsker sin søn lige meget hvor tosset sønnen så ellers opfører sig - en Gud der bare giver og giver - også til alle de, der er ligeglade med ham eller ligefrem misbruger livets gave. Og ser du, det var noget helt nyt, og det var bestemt ikke alle, der var glade for at høre sådan nogle historier om Gud. Især de, der regnede med, at Gud særlig godt kunne lide dem, fordi de altid opførte sig pænt og altid gjorde, hvad de mente Gud helst ville have - det var tit præsterne og teologerne og nogle, der hed farisæerne, som havde helt bestemte regler for, hvordan man skulle leve, og du kan tro, Jesus tog nogle vældige skænderier med dem, og han drillede dem også ind imellem. F.eks. fortalte han videre på historien om den fortabte søn, så den kom til at handle om de skriftkloge og farisæerne. Nu skal du høre: Som sagt var alle glade, fordi den stakkels fortabte søn var kommet hjem, men der var en, der ikke blev særlig glad, da han hørte, hvad der var sket, og det var den ældste bror. Han kom hjem fra marken og så, der var fest, og da han fik at vide, hvad der var sket, kaldte han sin far udenfor - han ville ikke engang gå ind til alle de glade mennesker - så sur var han. Og så skældte han ellers sin far ud det bedste han havde lært, og hvad lignede det at holde fest for den lille møgunge, der havde ødslet formuen væk på druk og fester, og især var han selvfølgelig sur over, at lillebroderen var blevet genindsat som arving, og det var i hvert fald uretfærdigt, og her havde han selv gået

dag ud og dag ind og arbejdet og gjort, hvad faderen ville have, han skulle, og aldrig havde han fået lov til at holde fest med sine venner - men så snart den lille skidsak kommer hjem og beder om godt vejr, så holder du en kæmpefest for ham. Og den gamle far rystede bare på hovedet og kunne slet ikke forstå sin ældste søn, for din lillebror var jo fortabt men er blevet fundet igen - ja, det er som om, han var død men nu er blevet levende igen - skulle vi så ikke holde fest? Kom nu med ind - du skal også være med, min dreng. Men det ville den ældste søn ikke, og han vendte sin far ryggen og gik sin vej, mens han var rasende over, at hans egen far kunne være så uretfærdig. Og kan du nu fortælle mig, Amalie, hvorfor den gamle far var uretfærdig, for det var han jo - det havde den ældste søn ret i?»

Amalie holdt op med at plukke og sad og tænkte sig om. Hvad var det, der var så stort, at selv Gud måtte bøje sig for det? Nåh jo, selvfølgelig, og så fortalte hun farmor det med et stort smil, og farmor nikkede og blinkede til Amalie, som om de to havde en dyrebar hemmelighed sammen. Og Amalie tænkte på, at det havde de jo egentlig også.

Historien om den gode vinbonde ³⁴

»Der er også en anden historie, der handler om det samme«, sagde farmor. Der var engang en landmand, der ejede en stor vingård - det er sådan et mægtigt stort stykke land fuldt af vintræer. Og da høsttiden kom, hvor alle vindruerne skulle plukkes af, og saften skulle mases ud, så det kunne blive til vin, så går han en tidlig morgen ind i landsbyen og får fat i nogle folk, der kan arbejde i hans vingård. De aftaler så selvfølgelig, at de skal have en dagløn for det - sådan ca. 500 kr. Lidt senere - sådan ved 10-tiden om formiddagen, så går han igen ind i landsbyen, for han kan godt bruge flere folk, og han finder også nogen, som godt vil arbejde for ham. Endnu senere - ja, helt henne ved kaffetid kl. 3 om eftermiddagen går han ned i landsbyen og finder arbejdere til sin vingård, og de kommer også og arbejder - men de er der jo kun en time, så er det fyraften, og de skal alle sammen hjem, men først skal de have deres løn. Vingårdsejeren kalder så alle arbejderne sammen, og tænk så betaler han dem alle sammen 500 kr. - både de, der har arbejdet der hele dagen og de der kun har arbejdet der en time. Hvad tror du de sagde til det? Amalie tænkte sig lidt om, inden hun svarede.

»De, der havde arbejdet der længst blev sure, og de der havde arbejdet der kortest tid, blev glade.«

»Ja, lige præcis sådan var det. De blev så sure, så de var lige ved at

overfalde landmanden, men han sagde bare til dem:

- Hov hov! - blev vi ikke enige om 500 kr. Hvad er I så vrede over? Hvis jeg har lyst til at give de andre ligeså meget som jer, hvad kommer det så jer ved? Bliver I misundelige, fordi jeg er god? Tag nu, hvad der er jeres og gå så hjem med jer.

Det var jo fordi, de glemte kærligheden og kun tænkte på loven og retfærdigheden, de syntes, at vingårdsejeren var uretfærdig, hvad han jo selvfølgelig også var, ligesom faderen i den anden historie. Men når Jesus fortæller alle disse historier, så er det jo for at forklare, hvor vigtigt det er med kærligheden - at Gud selv er så fuld af kærlighed, så der ingen ende er på det.

De plukkede lidt mere i tavshed. Det var ligesom en grønlandsk høst, tænkte Amalie. I Israel høster man vin, i Danmark høster man korn - i Grønland høster man sortebær. Så smilede hun for sig selv, og hun kunne ikke lade være med at spørge farmor:

»Farmor, hvem har sået alle vores sortebær?«

Farmor rettede sig op, satte hænderne i lænden og strakte sig, mens hun så ud over de vidstrakte sortebærmarker.

»Jeg tror, det er Gud selv, der har sået dem, Amalie. Det fortalte Jesus engang en god historie om. Nu skal du bare høre. Kom lige med termokanden.«

Farmor satte sig ned og tog sig en kop kaffe.

*Historien om sædemanden*³⁵

»Den, som har ører at hører med, han hører. Sådan sagde Jesus somme tider, når han havde fortalt en af sine historier. F.eks. dengang han havde fortalt historien om landmanden, der såede korn - ikke bare på marken, hvor han var sikker på, det gav udbytte, men ud over det hele såede han. På vejen, hvor folk kørte og gik, og hvor fuglene kom og spiste kornet. Inde imellem tidsler og krat, hvor kornet hurtigt blev kvalt af de andre planter, fordi det ikke fik lys og næring nok. På klippen - hvad giver du - selv på klippen såede han, mens han gik og sang, og hvem ved, om ikke der skulle være et lille korn, der fandt lidt jord, det kunne vokse i - hvem ved? Og sådan gik han og såede og såede både forår og efterår, sommer og vinter - ja selv på frostdage kan man se denne mærkelige landmand gå og så sit korn - og selv heroppe hos os i Grønland går han rundt og sår - sommer og vinter - dag og nat - og han bliver aldrig træt.«

Amalie så vantro på farmor.

»På klippen? Om vinteren? Det har jeg da aldrig hørt før. Og der kan slet ikke gro korn i Grønland. Det siger vores lærer selv - ikke i dag.«

Farmor smilede. »Den, som har ører at høre med, hun hører.« sagde hun bare.

»Ser du, Amalie, sådan kunne Jesus fortælle de mærkeligste historier, så folk enten rystede på hovedet af ham eller blev lidt forargede, for de var ikke helt sikre på, om han gjorde grin med dem eller hvad.

Aldrig havde de hørt noget lignende som hans historier, og selv om de ikke forstod dem, så kunne de heller ikke glemme dem, når først de havde hørt dem. Men forstår du, så var der jo nogen, der mange år senere gerne ville skrive historierne ned, så de kunne blive sendt ud til andre, som også kunne have godt af at høre dem, og så spurgte de sig jo for blandt folk og fik også historierne fortalt, så de kunne skrive dem ned. Men det gik jo så ligesom dengang Jesus selv havde fortalt dem. De kunne ikke tro, det var sådan, han havde sagt, for der måtte da være en eller anden god mening med Jesus' historier, og så begyndte de at forklare dem.

Men det skulle de nu ikke have gjort, for det blev de ikke bedre af - tværtimod. Men de ville jo så gerne have, at folk, der hørte Jesushistorierne nikkede i stedet for at ryste på hovedet, så de satte små slutninger på, som de selv havde lavet, så folk bedre kunne forstå meningen med historien, og måske var der også nogle ting, som de slet ikke skrev ned, fordi de syntes, det var for slemt - og sådan er vi mennesker jo nu engang, og det var jo også bare mennesker, der skrev Bibelen.

Nu f.eks. den historie, jeg lige fortalte dig om landmanden, der såede sit korn over det hele uden at tænke på, om det nu også kunne betale sig - den fik sådan en pæn slutning med, at mennesker skulle passe på, om de nu var troende nok og på den rigtige måde, for det gjaldt jo om at blive som den gode jord, hvor kornet bar megen frugt, og så kunne alle de pæne og fromme mennesker nikke i stedet for at ryste på hovedet, og alle de slemme mennesker kunne tage ved lære og prøve at blive rigtig troende.

Men det var jo slet ikke det, Jesus havde ment. Så du kan nok forstå, Amalie, at det, det gælder om, det er at have ører, der kan høre - også hvad der ikke bliver sagt.«

Amalie kiggede beundrende på sin farmor. »Farmor, hvordan ved du, hvad Jesus sagde i virkeligheden, når der somme tider står noget helt andet i Bibelen?«

»Se, hun er jo en klog pige, min lille Amalie, og hende skal man ikke løbe om hjørner med. Men ser du, det er min lille hemmelighed, og kun hvis du lover, ikke at sige det til nogen, så skal jeg fortælle dig den.«

Amalie lovede det højt og helligt. Ikke et ord skulle komme over hendes læber i al evighed. Farmor sænkede stemmen og lænede sig over mod Amalie. »Jeg snakker selv med Gud hver dag, men du må love mig ikke at fortælle det til nogen.«

»Snakker du med Gud!?!«

Farmor nikkede og så højtidelig ud.

»Hver dag får vi os en lille sludder om dit og dat. Der er så mange ting at snakke om, og jeg tror vi begge to nyder sådan en lille snak ind imellem alle vores gøremål. Gud har jo travlt med både det ene og det andet og farer hid og did, og jeg har jo også mit at se til - men så indimellem tager vi os en lille snak om det, vi nu lige er optaget af, og det er rart, kan du tro.«

Farmor rejste sig op og begyndte igen at plukke sortebær, mens hun nynnede på en sang. Amalie stod lidt og kiggede på hende. Jo, hendes farmor kunne egentlig godt ligne en, der snakkede med Gud hver dag. Så begyndte hun også at plukke bær igen...

Oktober

I oktober kommer den første sne, og det er på den tid, man skyder alke ude på fjorden. Farmor fortæller Amalie om den gamle lov og den nye, og om det, der er vigtigere end loven. Amalie hører historien om guldkalven og i det hele taget om jødernes lange ørkenvandring mod Det forjættede Land. Hun hører om bjergprædikenen og historien om de to mænd, der kom hen i kirken for at bede. Endelig fortæller farmor historien om en stakkels pige, der blev glad igen og noget om at betale skat til kejseren i Rom.

Det var landstingets åbningsdag. Amalie sad nede hos farmor og så de festklædte mennesker i fjernsynet gå i to rækker fra kirken til landstingssalen.

»Farmor, hvorfor skal de i kirke, selv om det ikke er søndag?«, spurgte Amalie.

»Det er en gammel tradition, kan du tro. Ser du, alle de fine mænd og kvinder, som går der, de skal jo hen og lave lovene, som vi alle sammen skal rette os efter, men inden de begynder på deres arbejde med at lave love, så går de først i kirken for at høre Guds ord og få Guds velsignelse. For her i landet er langt de fleste af os jo kristne, ved du nok, og det betyder også, at de love, som bliver lavet her hos os, de er ligesom farvet af kirken, fordi det er i kirken, vi hører om Guds vilje - om Guds lov.«

Nu var de alle sammen nået ind i landstingssalen og havde sat sig ned, og nu var der en, der rejste sig og ringede med en lille klokke og begyndte at tale.

Amalie sad og tænkte på Guds lov.

»Farmor, hvis Gud har lavet en lov, hvorfor kan vi så ikke bare bruge den, for den må da være den rigtige og den bedste?«

»Det har du ret i, Amalie, og Gud har skam lavet en lov, og den er den bedste, der findes, men det går alligevel ikke. For ser du, den lov, Gud har lavet, er så god og så rigtig, at den... at den er for god til os. Vi kan slet ikke klare den, så derfor må vi lave nogle mindre gode og mindre rigtige love, som vi kan klare - for du ved jo nok, at vi kun er mennesker og ikke guder, og den lov, som Gud har lavet, det er en guddommelig lov. Den er kun til at se på, kan man sige, men følge den eller adlyde den - det kan vi ikke.«

Amalie sad med store øjne og undrede sig. Har Gud virkelig lavet en lov, som er så god, at vi ikke kan følge den... jamen, hvorfor har han

ikke lavet en lov, som passer til os?

»Det har han også«, smilede farmor og gik hen og slukkede for fjernsynet. »Men jeg må vist hellere fortælle dig, hvordan det her hænger sammen for du ligner et stort spørgsmålstegn.

*Historien om guldkalven og ørkenvandringen*³⁶

Det var mens israelitterne var på vandring - de var lige sluppet ud af Ægypten, hvor de havde været slaver, og kan du huske, hvem der var deres leder?»

»Moses«, sagde Amalie

»Og ...?« spurgte farmor.

»Moses og... og Gud selvfølgelig«, sagde Amalie.

»Nemlig. Moses og Gud havde ført folket ud i friheden, og nu var de på vej mod deres eget land, som Gud havde lovet dem. Men så en tre ugers tid efter kommer de til et bjerg, der hedder Sinaibjerget, og der siger Gud til Moses, at folket skal slå lejr en tid, og så skal Moses i øvrigt komme op på bjerget, for der er noget, Gud godt vil sige til ham. Og deroppe på bjerget giver Gud Moses den lov, som folket skal leve efter. En frygtelig masse bud om alt muligt som godt kunne være svære at huske, så de ti vigtigste, dem hugger Gud selv ind i to stentavler, som Moses så skal tage med ned til folket. Det allerførste bud - og altså det vigtigste af dem alle sammen - det var buddet om, at de ikke måtte dyrke andre guder end Jahve, for hvis de gjorde det, ville det gå frygtelig galt. I det hele taget, så advarede Jahve folket mod ikke at holde den lov, han havde givet dem og udmalede de forfærdeligste lidelser, hvis de brød aftalen: Sygdom, hungersnød og fjender ville plage dem og ikke mindst frygten ville forfølge dem, hvor de end gik. Til gengæld ville de få det dejligt, såfremt de adlød loven og gjorde, som Jahve havde pålagt dem. Som sagt var der mange bud, så det tog lang tid, før Moses og Gud havde talt færdigt - det fylder 45 kapitler i Bibelen - og i mellemtiden, så blev folket utålmodige. De gad ikke blive ved med at vente på Moses, og han var nok kommet galt af sted, eller hvem ved, måske havde han bare forladt dem, og så stod de der med håret ned ad nakken - uden leder og... og uden Gud! Nej, det kunne slet ikke gå, og så gik de hen til Aron - du kan godt huske, det var Moses' bror - og så sagde de, at Aron skulle lave en ny Gud til dem, for det så jo ud til, at Moses og hans Gud havde forladt dem. Og det kunne Aron godt se, så han befalede, at alle guldsmykkerne, som fandtes i lejren skulle indsamles, så de kunne smelte guldet om til et gudebillede, som de så kunne dyrke. Det var også meget nemmere med en ordentlig Gud, de kunne

se, mente de, og så indsamlede de alle de guldsmykker, der var i hele lejren og smeltede det hele om til en guldkalv, som så skulle være deres gud. Og da den var færdig, holdt de en stor fest, hvor de spiste og drak og dansede og havde det dejligt.

Men da Gud så, de holdt fest omkring en guldkalv, blev han forfærdelig vred, kan du nok tænke dig. Han blev så vred, at han sagde til Moses, at nu ville han slå dem alle sammen ihjel, for nu var det for galt. Men Moses bad Gud om nåde og sagde, at det jo heller ikke ville se så godt ud, hvis Gud slog dem alle sammen ihjel, for så ville det bare hedde sig, at det var derfor han havde ført dem ud af Ægypten i sin tid. Det kunne Gud jo godt se, så han nøjedes med at sende Moses ned til folket med de to stentavler og så lade ham ordne det.

Da Moses kom ned ad bjerget og så, hvad der gik for sig - at folk bare gjorde lige, hvad de havde lyst til - så blev han så vred, så han smed de to dyrebare stentavler med de ti bud på ned ad bjerget, så de gik i tusind stykker, og han gik lige hen til guldkalven og ødelagde den, så den blev til det rene guldstøv, og det strøede han ud over vandet, og så befalede han, at folket skulle drikke det - og han skældte ud, så folket blev helt bange for ham, og det gik så galt, at nogle af de, der havde været mest ivrige for guldkalven, dem slog han ihjel. Så gik han op på bjerget en gang til, og lavede et par nye stentavler, og Gud skrev selv sine ti bud på de nye tavler, og da Moses kom ned med dem, fortalte han folket om alle de love og regler, han havde fået af Gud oppe på bjerget, og han sagde, at hvis de holdt lovene og reglerne, ville det gå dem godt, men hvis de brød dem, så ville de blive straffet meget hårdt.«

Amalie sad og tænkte på noget, farmor havde sagt.

»Farmor, må man slet ikke gøre, hvad man har lyst til? Bliver Gud så vred?«

Farmor smilede og klappede hende på hånden. Det kan du tro, man må, og lige nu har jeg lyst til en kage - hvad med dig?«

»Jummi!«

»Hvad siger du?«

»Jummi - det betyder ja tak.«

Farmor rystede smilende på hovedet og gik hen og hentede to småkager.

»Jo, Amalie«, sagde hun, mens de gumlede på deres kager, »du må gerne gøre, hvad du har lyst til, og for det meste skal du gøre hvad du har lyst til, for det er som regel det rigtige - men ikke altid. Somme tider er du nødt til at vente eller helt lade være med at gøre, hvad du har lyst til - hvis det f.eks. går ud over andre. Så du skal altid tænke

dig godt om, og det er jo også derfor, du har fået din gode forstand. Og ser du, det er også derfor, vi har love og regler hos os i dag, fordi det tit er sådan, at det, den ene har lyst til, går ud over nogle andre, og hvis ikke vi havde lovene, så risikerede vi, at det bare var de stærkeste eller de rigeste der fik lov til at gøre, hvad de havde lyst til, så lovene er faktisk til for at beskytte os lidt mod hinanden - for det er jo ikke altid, mennesker er lige gode til at bruge deres forstand, og somme tider glemmer de helt at lytte til deres hjerte.

Nå, men nu havde folket altså fået Guds lov, og med de to stentavler i en fin kiste, der hed Pagtens Ark vandrede de så mod deres nye gamle land, og så ved du jo nok, hvordan det gik dem. Det blev en både lang og besværlig vandring. Mange gange var folket ved at give op, men hele tiden hjalp Gud dem, så de alligevel til sidst nåede deres mål. Allerede i starten blev folk vrede på Moses, fordi han havde ført dem ud i friheden. Det var, da de stod foran Det røde Hav og ikke kunne komme over, og Faraos hær nærmede sig bagfra. Da blev de bange, og når man er bange, så bliver man meget nemt vred. Så de skældte Moses ud, fordi han havde frelst dem og de ønskede sig bare tilbage til deres slavetilværelse. Men som du ved, så frelste Moses dem med sin stav og lavede en vej tværs, igennem havet. Og sådan skete det mange gange. Så snart der opstod problemer, blev folk vrede på Moses og ønskede sig tilbage til Ægyptens kødgryder og slavefogedens pisk.

Engang kom de til noget forgiftet vand og havde ikke noget at drikke, men så smed Moses et træ i vandet, så det kunne drikkes. En anden gang var de forfærdeligt sultne, men næste morgen lod Gud det sne med noget, der hed Manna, som var godt til at bage brød af. Eller de manglede kød, og så lod Gud en masse vagtler falde til jorden - det er sådan en slags små ryer. Flere gange manglede de vand, og så slog Moses med sin stav på klippen, så der sprang en kilde ud. De blev flere gange angrebet af fjender i ørkenen og engang blev de angrebet af giftslanger, så de var lige ved at dø alle sammen, men så rejste Moses en kobberslange på en stav, og når man så hen på den, så kunne slangerne ikke gøre en noget. Og sådan oplevede de det ene eventyr efter det andet, som alle sammen skulle vise folket, at Gud var med dem, og at det bare gjaldt om at have tillid til ham under alle forhold. Og så tror jeg også, fortællingerne vil vise os, at friheden ikke altid er lige nem at klare, og somme tider længes vi tilbage mod dengang, der altid var nogen til at bestemme over os. For ser du, Amalie, på en måde er det jo meget nemmere at være slave end at være fri, selv om det kan være strengt ind imellem. Dengang jøderne

var slaver i Ægypten drømte de om friheden, og da de så endelig fik den, ja, så drømte de sig tilbage til slaveriet. Det er svært at være menneske, Amalie.«

Pludselig kom farmor i tanke om, at hun havde lovet Amalies mor at plukke nogle alke for hende. Hun gik udenfor huset, hvor der lå en stor bunke alke, som Amalies far havde skudt om morgenen.

»Nå, lille Amalie, nu må du vist hellere komme hjem og spise. Hvis du kommer igen i eftermiddag, kan du få lov til at hjælpe mig med at plukke alkene, og så skal jeg fortælle dig om den nye lov.«

Da Amalie kom tilbage til farmors hus den eftermiddag, var farmor i fuld gang med at plukke alke. Det gik rapt, når farmor plukkede fugle, og hun vidste lige præcis, hvordan det skulle gøres rigtigt. Der var mange alke, og Amalie satte sig hen og begyndte også at plukke. Det var hun ikke så god til. Hun sad stadig og rykkede i fjerene på den første, mens farmor havde plukket fire. Til sidst blev hun så arrig, så hun smed alken ned på gulvet og skældte den ud det bedste, hun havde lært:

»Din dumme møgalk!«

Farmor samlede forsigtigt alken op, som om den var levende, og til sin forbavselse så Amalie, hvordan hun aede den og forsigtigt lagde den tilbage til de andre.

»Amalie, du skal altid være god ved dyrene«, sagde farmor stille.

»Årh, det er da bare en dum død fugl«, vrængede Amalie - måske fordi hun godt vidste, at det var hende selv, der var dum og ikke fuglen. Den kunne jo sådan set ikke gøre for, at Amalie ikke var så god til at plukke den.

»Nej«, sagde farmor, »den fugl har givet os sit liv, for at vi kunne få mad, og derfor skal du også respektere den og behandle den pænt. Sådan har det altid været her hos os, og det skal der ikke laves om på - i hvert fald ikke i mit hus.«

Amalie var lige ved at græde, for hun kunne godt se, at farmor var vred. Heldigvis opdagede farmor det, og kom hen og klappede hende på kinden.

»Så så, lille pige. En dag skal jeg nok lære dig at plukke alke, men du må forstå, at det gør ondt på din gamle farmor at se, når man ikke behandler maden pænt. Jeg kan jo huske, dengang der ikke var mad nok - dengang vi sultede i mange dage - og derfor kan vi gamle slet ikke vænne os til den overflod, vi har i dag, hvor der er mad nok.

Forleden dag fandt jeg en sæl nede på stranden. Der var bare nogen, der havde smidt den der, og de havde ikke engang gidet tage skindet af, og nu lå den der og rådnede. Jeg blev så ked af det, og jeg tænkte

på dengang vi alle sammen drømte om, at der bare ville komme en eneste lille sæl forbi - men nej - der kom ingen. Amalie, der var nogen, der døde af sult dengang! Derfor kan vi ikke godt have, at man er ligeglade med maden eller med fangsten, for det er jo den, vi lever af.«

Farmor smilede til Amalie, som godt kunne forstå hende. Hun tænkte på, om det var fordi hun aldrig havde sultet, hun bare blev sur på den lille alk. Det var det nok.

»Nå, men vi var vist midt i en historie, var vi ikke? Jo, jeg lovede vist at fortælle dig om den nye lov.«

»Ja, det var den lov, der ikke passede til mennesker.«

»Det er også rigtigt. Jo ser du, Israelitterne kom jo så endelig hjem til deres eget land, men det blev det ikke meget bedre af. Gang på gang glemte de alt om Gud, og så kom jo straffen på den ene eller anden måde: som fjender eller som tørke eller som sygdom, men lige meget hjalp det alt sammen - selv da folket blev sendt helt over til Babylon hjalp det ikke ret længe.

Gud sad oppe i Himlen sammen med sin søn og kunne ikke finde ud af, hvad han skulle stille op med sit folk. Loven kunne de ikke holde, og lige meget hvor meget han så straffede dem - bedre blev det ikke - tværtimod - og nu havde de åbenbart helt opgivet ævred, for nu gik de bare rundt og håbede på, at der skulle komme en udefra og hjælpe dem - eller at Gud selv skulle komme ned og gøre alting godt igen. - Men selv om jeg har lyst til at fortælle dem et og andet, så går det jo ikke, at jeg stiger ned til dem, for de kan jo slet ikke tåle at se mig, og det er slet ikke sikkert, det hjælper det mindste. Det var jo dem selv, der skulle klare deres liv og ikke mig, sukkede Gud, nej, jeg synes jeg har prøvet alt - der er nok ikke mere at gøre.

- Jamen så lad mig prøve, sagde Jesus. Jeg vil godt tage ned til dem og fortælle dem en gang til, hvad de skal - så skal du se, så skal det nok hjælpe.

Og sådan gik det til, at Jesus blev født og kom ned til jorden for at fortælle sit folk om sandheden - men, som du også ved, så var det ikke mange af dem, der troede på ham. Og det var blandt andet fordi, Jesus ligesom vendte op og ned på alting, så de til sidst slet ikke vidste, hvad de skulle tro.

Historien om den nye lov ³⁷

En dag gik Jesus op på et bjerg ligesom Moses i sin tid - for at tale til folket om loven. Og tænk, så starter han med at sige:

- Lykkelige er de, som ikke forstår så meget! - Lykkelige er de, som

ikke har så meget! For de skal komme ind i Guds rige. Lykkelige er de, som er kede af det, for nu skal de trøstes. Lykkelige er de stille og forsagte, for de skal få hele jorden. Det er altså ikke visdom eller gode kår eller styrke, det kommer an på - det er noget helt andet - det er barmhjertighed - det er hjertelighed - det er menneskelighed. Det er det, der betyder noget, og det skal I huske, sagde han til sine disciple. I har en stor opgave i verden, og I skal aldrig være bange, selv om verden ikke kan lide det, I siger. I er verdens lys, og I er jordens salt. Det er jeres opgave at oplyse mennesker om sandheden. Det er jer, der skal give livet smag og farve og indhold.

Og så fortalte han dem en ny lov - Guds egen lov, som har det ved sig, at den kun kan følges med kærlighed. Det vil sige, du kan ikke *bestemme* dig for at følge den, fordi den ligesom kommer inde fra dit hjerte. Så den lov, Jesus fortalte om, var slet ikke sådan en, som Moses kom ned til folket med eller sådan en, som de laver i landstinget, for den slags love kan man følge, hvis man vil, og derfor er det også rigtigt at straffe dem, der ikke vil holde lovene. Nej, den lov, Jesus kom med, var en helt anden slags, fordi den talte til hjertet.

Derfor kunne han for eksempel sige: Moses sagde til jer, at I ikke må slå ihjel - det står i de ti bud, og det må I heller ikke. Men *jeg* siger jer, at I overhovedet ikke engang må blive vrede på nogen. Sådan er Guds lov i virkeligheden.«

Amalie gispede. »Hvordan kan man lade være med at blive vred?!«
»Nej vel?« sagde farmor bare. »Han kunne også sige, at Moses har lært jer, at I skal gøre godt mod den, der gør godt mod jer, men I skal fordrive ondt med ondt. Men *jeg* siger jer, at I slet ikke skal gøre noget ved ondskaben, så hvis nogen slår dig på den ene kind, så skal du vende den anden til, og hvis nogen stjæler noget fra dig, så giv ham noget mere, og hvis nogen tvinger dig til noget, så gør noget mere. For sådan er Guds lov i virkeligheden.«

»Jamen farmor, det kan man da ikke!«

»Nej vel?«, sagde farmor bare, »og du kan jo nok forstå, at det sagde de også alle sammen dengang. Det kan man da ikke! Sådan sagde alle de, der prøvede på at holde sig til Moses' lov og gøre alt, hvad der stod i den, for at Gud ikke skulle blive vred på dem. De blev meget forargede på Jesus, for hvis han havde ret, så var alle deres besværligheder med at holde loven jo forgæves, for så var det jo helt umuligt at gøre Gud tilpas. Og ser du, Amalie, det var lige præcis det, Jesus kom for at fortælle dem: Det *er* helt umuligt at gøre Gud tilpas!«

Amalie stirrede på farmor.

»Jamen farmor, hvad skal vi så gøre, hvis det er umuligt, så... nej, jeg kan altså bedre lide den gamle aftale.«

Farmor smilede. »For det første, Amalie, så skal man spørge ligesom du spurgte: Hvad skal vi gøre, når det er umuligt at gøre Gud tilpas.

Og så skal vi lytte efter, hvad Jesus siger, for han har svaret. Han siger:

- Hold op med at forsøge - det kan I ligeså godt spare jer - I stedet for at kigge op mod Himlen for at gøre Gud tilpas og hele tiden kigge efter, om der nu er plads til jer i Himlen, så skulle I hellere kigge jer omkring, der hvor I er, for der er nok at tage fat på i jeres verden. For jeg skal betro jer en hemmelighed. I Himlen er der plads nok til alle, så I behøver slet ikke bekymre jer så meget. Så se jer omkring og lyt til jeres menneskehjerte - det er meget vigtigere end at gå og bekymre sig om noget, der alligevel ikke kan lade sig gøre.

Amalie smilede lidt usikkert, som om hun havde svært ved at tro det hun hørte.

»Farmor, er det så bare lige meget med loven, når vi alligevel ikke kan holde den?«

»Nej min pige, du skal altid holde loven så godt du kan - ellers ville det jo også være spild af tid og penge at have et landsting siddende og lave alle lovene. Men du kommer ikke en millimeter nærmere til Gud, om du så holder loven til punkt og prikke. Det som sætter dig nærmere Gud, det er din barmhjertighed, din medlidenhed, din tillid, din kærlighed - og det er alt sammen noget, du ikke selv bestemmer over. Du skal bare give det alt sammen lov til at komme frem - alt det dejlige, du har derinde i dit menneskehjerte.

Som sagt, så kunne de fleste af de fornemme præster og skriftkloge ikke fordrage Jesus, når han sagde sådan noget, men der var andre, der elskede ham for det, og det var selvfølgelig alle de stakler, som vidste, at de slet ikke kunne klare at komme i Himlen - mennesker, der vidste med sig selv - og som også hele tiden fik at vide - at de ikke duede til noget - at de ikke var gode nok - at Gud bestemt ikke kunne lide dem - du kan tro, de lyttede til Jesus, for hvis det hele ikke kom an på mig selv, så var der jo alligevel håb, og derfor holdt de sig til Jesus.

Historien om Farisæeren og tolderen ³⁸

Engang fortalte Jesus om to mennesker, der gik hen i kirken for at bede... «

»Her hen i vores kirke?«

»Nej, det var jo nede i Israel, hvor kirkerne ikke hedder kirker, men

synagoger - men i hvert fald, så var den ene en farisæer og den anden en tolder. Farisæerne ser du, det var sådan en forening af nogle særligt gode og dygtige og flittige mennesker, som arbejdede meget med Guds lov og læste i den hver eneste dag. De levede altid, sådan som de mente, det var rigtigt, og de var i øvrigt meget bekymrede for deres land, fordi der kom så meget nyt udefra, som truede deres oprindelige kultur. Tolderne derimod var stort set ligeglade med alting undtagen deres penge. De samarbejdede med fjenden, som havde besat landet, og derfor var de selvfølgelig også udstødt af alle de pæne mennesker i Israel. Farisæeren har det godt med Gud. Han ved jo med sig selv, at han altid bestræber sig på at gøre det rigtige, så han har ingen problemer med at bede. Det er såmænd ikke så meget fordi han trænger til at bede om hjælp - det er vel mere, fordi det ser pænt ud at komme i synagogen, og måske også fordi det er forordnet med sådan en bøn engang imellem.

- Kære Gud, siger han, tak fordi du har gjort mig til sådan et godt menneske, der altid holder din lov så godt jeg kan og også giver noget til de fattige. Tak fordi jeg får lov til at gøre en indsats for mit fædreland - og tak fordi jeg ikke er som de onde og synderne eller som den tolder, der står nede ved døren.

Og dernede stod toldereren faktisk. Mens farisæeren var gået helt op til alteret, så turde toldereren kun lige snige sig indenfor døren, og der stod han med bøjet hoved og foldede hænder og var frygtelig genert og frygtelig ked af det - for han vidste skam godt, at han var et slet menneske, der kun tænkte på sig selv og sine penge.

- Gud, vær mig arme synder nådig!, sagde han bare, og så skyndte han sig ud.

Det mærkelige var, at Jesus bedst kunne lide toldereren, og jeg tror nok, det var fordi, han havde brug for Gud, og derfor bad han bare om hjælp. Den anden havde faktisk kun brug for sig selv, så han ville aldrig kunne forstå, hvad Jesus skulle dø for. Han havde jo ikke brug for tilgivelse og kærlighed, når han troede livet kom an på at opføre sig på den rigtige måde. Tror man det, så kan man jo også sagtens fordømme alle de, der ikke lever på den rigtige måde, men... Amalie ...det er ikke det, vi har kirkerne til - at fordømme de andre med. Inde i kirken er vi alle sammen lige meget værd, og vi har alle sammen brug for den samme ting - nemlig kærlighed og tilgivelse - for leve rigtigt - nej, det kan vi nu ikke klare, hvor meget vi så øver os eller anstrenger os ... «

*Historien om en pige, der blev glad igen*³⁹

»Engang kom farisæerne og de skriftkloge og præsterne slæbende med en stakkels pige hen til Jesus. Hende havde de grebet i at være i seng med en gift mand, og det var jo meget forbudt dengang. Det blev kaldt hor, og der var faktisk dødsstraf for det. Når nogen kvinder begik hor, så skulle de stenes ihjel - hvad giver du, Amalie? Det var hårde tider, hvad?«

Amalie gøs ved tanken om at blive stenet ihjel, og igen måtte hun undre sig over, hvorfor mennesker dog altid pinte og plagede hinanden så forfærdeligt i Bibelen.

»Men farmor, hvad med manden? Skulle han ikke også stenes?«

»Tja, det kan man jo godt undre sig over, men dengang var det altid kvindernes skyld, når der skete sådan noget, og sådan har det jo været overalt i verden. Det er meget tit vi kvinder, der må betale for mændenes dumheder, og kvinder er jo tit blevet gjort til sydebukke. Sådan var det også her hos os i gamle dage. Når for eksempel en hvalfangst mislykkedes og fangerne kom hjem uden noget, så mente man nok, at det var kvinderne hjemme i bygden, der var skyld i det, fordi de ikke havde overholdt reglerne. Det var noget med, at kvinderne under fangsten skulle lægge sig på briksen med udslået hår, og hvad ved jeg for noget sludder. Men det er jo altid rart, når nogen kan få skylden.

Nu kom de så hen til Jesus med den stakkels pige, fordi han jo altså også var en slags lærer og lovkyndig, og de ville gerne have ham til at sige noget forkert for at fange ham - for de kunne jo ikke lide ham, ved du. Så de spurgte ham, hvad han syntes - om ikke denne kvinde skulle stenes ihjel, når hun nu var blevet grebet i hor?

Jesus sagde ingenting - han sad bare og tegnede med en pind i sandet. Og jeg tror nok han undrede sig over mennesker. Ser du, hvis han nu svarede jo, så ville det jo være synd for pigen, men hvis han svarede nej, så ville han jo bryde loven, og så kunne de anklage ham for det - så de ventede spændt på hans svar. Og tror du ikke pigen selv var den, der var mest spændt af dem alle. Tavsheden sænkede sig over flokken, mens de ventede. Solen bagte ned - det var lige i middagsheden - kun fluernes dovne summen hørtes sammen med pigens små snøft. Endelig løftede Jesus hovedet og så først på pigen og derefter på hendes anklagere og dommere, og så sagde han:

- Den af jer, der aldrig har syndet, kan jo kaste den første sten.

Så bøjede han sig igen over sin tegning i sandet. Folkene, der allerede havde taget sten op for at stene pigen, stod lidt og så sig omkring - om der var nogen, der kastede den første sten, men der var ingen, der

rigtig turde, så lidt efter lidt lod de stenene falde og gik deres vej. Til sidst var der kun kvinden og Jesus tilbage. Så så Jesus på hende med et smil og spurgte, om der slet ikke var nogen, der ville stene hende, når det kom til stykket.

- Ja, jeg vil heller ikke fordømme dig, så gå nu hjem og synd ikke mere.

Og du kan jo nok forstå, at det var en glad og lettet pige, der hviskede tak og skyndte sig hjem til sit nye liv, for hun skulle jo være død nu, og så var hun både levende og glad.«

*Historien om Gud og Kejseren*⁴⁰

En anden gang kom der også nogle farisæere hen til Jesus, fordi de ville lægge en fælde for ham, sådan at de kunne få ham afsløret som en, man ikke kunne regne med. Så de går hen til ham, og først så fedter de rigtigt for ham:

- Vi ved jo nok, mester, at du altid siger sandheden, og at man altid kan regne med dig. Vi ved også at du er en dygtig lærer, og at du aldrig gør forskel på mennesker, så sig os nu, hvad du mener, for vi har et lille problem, som du måske kan hjælpe os med: Sig os, om vi skal betale skat til den romerske kejser eller ej?

Ser du, Amalie, det var et meget snedigt spørgsmål, for hvis Jesus nu sagde ja, så ville han for det første lægge sig ud med alle de mennesker, der gerne ville have romerne smidt ud af landet. Og for det andet var det næsten afgudsdyrkelse, for kejseren ville jo have, at alle indbyggere i hans rige skulle dyrke ham som en gud, men det ville jøderne i hvert fald ikke. Så det var ikke så godt, hvis han sagde ja. Men hvis han sagde nej, så ville farisæerne skynde sig hen til romerne og fortælle dem, at her var der en oprørsleder, som nægtede at anerkende den romerske kejser, og så kunne Jesus være sikker på at ryge i fængsel - mindst! Så det var heller ikke så godt, hvis han sagde nej. Hvad skulle han nu gøre? Heldigvis, så havde han gennemskuet deres fælde, så i stedet for at svare ja eller nej, så bad han om at se en mønt. Så måtte de jo op med en denar, som pengene hed dengang i Israel. Nu spurgte Jesus dem om, hvis billede det var på mønten, og de måtte jo svare som sandt var, at det var kejserens. Så sagde Jesus en af sine mest berømte sætninger:

- Jamen så giv kejseren, hvad der er kejserens og Gud hvad der er Guds! Og så gik han.

Der stod de med håret ned af nakken og kunne hverken sige buh eller bæh, og det havde de jo egentlig rigtig godt af, synes du ikke?«

Amalie nikkede.

»Jamen farmor, hvad er så Guds?«, spurgte hun.

»Ja, lille pige, det er jo det, der er vigtigere end alle regler - også skattereglerne. Det er den barmhjertighed og kærlighed, som ikke kender til nogen grænser - det er det mod, som ikke kender til frygt - det er alt det største i livet, og hvis man glemmer det, Amalie, og kun tænker på regler og love og forordninger - så... ja så mister man livet - også selv om man holder alle de love og regler der findes i hele verden. Det skal du nok forstå engang...«

Pludselig kom Amalie i tanke om, at hun skulle spørge farmor, om hun ville spise hjemme hos dem i aften - det havde hun helt glemt. Så spurgte hun hende, og farmor sad lidt ligesom i sine egne tanker, inden hun svarede. Så kiggede hun på Amalie og sagde med et stort smil:

»Jummi!«

November

I november er det ved at blive tidligt mørkt, og det er koldt. Farmor fortæller Amalie om den gamle og den nye aftale mellem Gud og mennesker. Hun fortæller om Messias og om, hvordan Jesus sagde nej tak til Djævelens fristende tilbud, og hun fortæller, hvorfor jøderne ikke kunne lide Jesus. Tit sidst fortæller hun lignelsen om den gældbundne tjener, der måske forklarer, hvorfor der var så mange, der ikke kunne lide Jesus.

»Farmor, hvad betyder Testamente?«

Amalie og farmor var på vej fra kirke. Det var søndag, og vejret var dejligt med sne og solskin. Amalie kunne godt lide at være i kirke sammen med farmor - især kunne hun godt lide sangen men der var også sådan en dejlig stemning. Det var også godt nok med den lange prædiken, for så sad man bare og skulle ingenting, og det var også rart. Amalie kunne ikke finde ud af, hvad det var præsten stod og snakkede om, men somme tider undrede hun sig over ordene - som nu i dag, hvor præsten flere gange havde sagt Testamente. Hun lovede sig selv at spørge farmor, og nu var hun pludselig kommet i tanke om det, mens de gik ned ad vejen mod farmors hus. Der var mange mennesker på vejen, som farmor lige skulle snakke lidt med, og de skulle også ind i butikken og købe mel og sukker, så de var nået helt hjem, før farmor kunne sætte sig ned og fortælle, hvad Testamente betød. Det varede lidt, inden hun begyndte.

»Kan du huske, Amalie, at jeg engang sagde, at alle mennesker var sådan lidt af hvert? Sådan er det også med vores sprog. Ja, vi snakker jo godt nok grønlandsk, og vi kan godt lide vores sprog, fordi det er smukt, og fordi vi har lært det af vores far og mor, da vi var helt små. Tænk at sådan nogle små børn på et par år kan lære et helt sprog. Der er ingen, der ved, hvor vores sprog stammer fra - du ved godt, at ovre i Canada og helt ovre i Alaska og Sibirien taler de et sprog, der er ligesom vores - men vi ved, at det er et meget gammelt sprog, som er blevet talt i mange tusind år. Nu er der det med et sprog, at det aldrig bliver færdigt - der sker hele tiden noget med det, og det er selvfølgelig fordi, at sådan er det også med mennesker. Måske tror vi, at vi bare er os selv altid, men i virkeligheden går vi hele tiden rundt og tager lidt ved lære af hinanden.«

»Ja, jeg tager i hvert fald ved lære af dig, farmor«, brød Amalie ind.

»Og du kan tro, jeg tager også ved lære af dig, Amalie. Men når nu forskellige mennesker mødes, som også har forskellige sprog, så sker

det selvfølgelig også, at det ene sprog tager ved lære af det andet. F.eks. går danskerne rundt nede i Danmark og siger kajak og anorak, fordi det har de lært af os - til gengæld har vi også lært mange nye ord af danskerne, som igen har lært mange nye ord af andre fremmede, og sådan tager vi hele tiden ved lære af hinanden. Tag nu det ord, du spurgte om: Testamente. Det er et meget gammelt ord, som danskerne har lært af nogen, der hed romerne for mange hundrede år siden, og det betyder simpelt hen en aftale. Ikke enhver aftale men en ganske særlig aftale - nemlig aftalen mellem Gud og mennesker. Og det er derfor, præsten snakker meget om testamente i kirken.«

Amalie vidste godt, hvad en aftale var. Engang havde hun glemt at komme hjem til tiden, fordi det var så dejligt at lege nede ved stranden, og så havde hendes mor skældt hende ud og havde sagt, at hun troede de havde en aftale - men at der også var en aftale med Gud, det vidste hun ikke, og hun blev en lille smule nervøs, for tænk, hvis det ikke var mor men Gud, der skældte ud, når man glemte sin aftale...

»Farmor, hvad er det for en aftale mellem Gud og mennesker?«

»Der er faktisk to aftaler«, sagde farmor, »en gammel og en ny aftale, og begge de to aftaler står i Bibelen - først den gamle aftale, som fylder langt det meste og bagefter den nye aftale, som ikke fylder så meget, men som er langt den vigtigste.

Historien om den gamle aftale

Kan du huske, jeg fortalte dig om de stakkels jøder, der sad langt fra deres eget land og græd og længtes hjem. De sad selvfølgelig også og spekulerede på, hvorfor det var gået så galt med deres folk, og det, de fandt ud af, det var som sagt, at Gud var blevet forfærdelig vred på dem. Og så tænkte de selvfølgelig på, hvorfor mon Gud var blevet så vred, og så var der nogen, der fandt ud af, at Gud var blevet forfærdelig vred, fordi folket ikke havde holdt aftalen med Gud.

Nu var der så nogen af de andre jøder, der spurgte hinanden: Jamen hvad var aftalen med Gud? Hvad var det vi skulle, som vi ikke gjorde? Eller hvad var det vi gjorde, som vi ikke skulle have gjort? Og så besluttede de, at de ville skrive en bog om aftalen med Gud - og det gjorde de. Og den bog kalder jøderne den dag i dag for Loven - vi kalder den for Det gamle Testamente eller Den gamle Aftale. Og da jøderne langt om længe kom hjem fra Babylon, så havde de loven med - aftalen med Gud, så enhver kunne se, hvad man måtte og hvad man ikke måtte - for man ville jo for alt i verden undgå, at Gud igen blev så vred på sit folk, at han forlod det.«

»Jamen farmor, hvad var så aftalen med Gud?«

»Tjah, min pige,« sukkede farmor, »det var stort set den samme aftale, som Gud og mennesker over hele verden havde lavet - også heroppe hos os havde vi en aftale med Gud - ja, rundt omkring i verden kalder man selvfølgelig Gud for noget forskelligt. Her hos os talte man i gamle dag om Havets Moder eller om Manden i Månen eller om Sila. I Norden og i Tyskland talte man om Odin og Thor og Loke og ovre i Japan talte man om nogle andre guder - men overalt havde man ligesom en aftale mellem guder og mennesker. Der var nogle ting, som mennesker ikke måtte, og der var noget, som man altid skulle huske, for ellers gik det galt på en eller anden måde. Gud blev vred, og så kom der krig i landet eller sygdom eller tørke, eller fangstdyrene blev væk, eller der kom oversvømmelse eller jordskælv. Alt sådan noget, som mennesker kendte til og frygtede.

Jøderne var også bange for, at Gud skulle vende dem ryggen, og derfor besluttede de, at der skulle være en aftale, og hvis de bare holdt den aftale, så skulle det nok gå, og så ville Gud ikke forlade dem. Og så fortalte de historien om aftalen - om hvordan Gud selv lavede sin egen aftale med folket - først med Abraham og senere med Moses, der gik op på bjerget og hentede de to stentavler med de ti bud. Men der var jo mange flere bud - over 600 om alt, hvad jøderne skulle og ikke måtte, og de står alle sammen skrevet ned i Bibelen - i Den gamle Aftale. Mange af dem er gode bud, som kan gælde over alt i verden. Du må ikke slå ihjel - eller du må ikke stjæle - eller du skal passe godt på dine forfædre - men der er selvfølgelig også mange mærkelige bud, som vi ikke kan bruge til noget i dag, fordi vi lever i en helt anden tid og på et helt andet sted. Der var for eksempel mange bud om, hvad man måtte spise, og hvad man ikke måtte spise. Og det er godt, at de bud i hvert fald ikke gælder heroppe...«

»Hvorfor det, farmor?«

»Fordi det for eksempel er forbudt i Bibelen at spise måger og harer og i øvrigt også havdyr som sæler og hvaler. Så du kan nok se, at det ikke ville være så godt, hvis de bud gjaldt heroppe hos os. Og desuden var det strengt forbudt at spise blod - det var der faktisk dødsstraf for.«

Amalie gispede: »Dødsstraf?«

»Ja«, smilede farmor, »så pas på næste gang du køber blodpølse nede i KNI. Og det ville heller ikke være så nemt at være dansker, for det er også forbudt at spise svinekød, og det kan danskerne jo så godt lide, ved du. Men ser du, Amalie, det er jo derfor vi skal tænke os om, når vi læser Bibelen, for meget af det, der står i den, passer jo

slet ikke til vores land eller vores tid - men dengang det blev skrevet nede i Babylon, var det sikkert udmærket. Til gengæld har vi også haft en masse bud og forskrifter her hos os, som jøderne slet ikke ville kunne forstå.«

Amalie sad lidt og tænkte. Det gode ved farmor var også, at hun ikke behøvede at snakke hele tiden, så Amalie indimellem fik tid til at tænke og undre sig. Og nu undrede hun sig igen.

»Farmor, hvorfor kunne vi ikke bare beholde de bud, som passede til vores land - så kunne jøderne beholde deres bud, som passede til deres land?«

Farmor sendte Amalie et anerkendende blik hen over brillerne.

»Det skal jeg sige dig, min pige, og det er nemlig det vigtigste af det hele, for det handler om Den nye Aftale.

Historien om Messias

»Ser du, det gik jo slet ikke så godt for de stakkels jøder, da de kom hjem fra Babylon. Jo, i starten gik det meget godt. De fik bygget tempelet op igen og fik sig indrettet med loven, men selv om de syntes, de gjorde sådan, som der stod i aftalen med Gud, så gik der ikke mange år, før det gik galt igen. Der kom nye fjender, som erobrede Israel, og næppe var det ene hold fjender ude af landet, før der kom nogle andre fjender, og sådan gik det slag i slag. Det var kun korte perioder, hvor jøderne ikke var besat enten af ægypterne eller perserne eller makedonerne eller hvem det nu var, der gerne ville bestemme over landet. Selvfølgelig gjorde jøderne ind imellem oprør, og de vandt da også nogle sejre, men det holdt ikke ret længe, og til sidst kom så romerne og besatte det lille land. Og de blev der i flere hundrede år. Og hvad skulle de stakkels jøder nu gøre? Det hele så forfærdeligt håbløst ud. Ville de nogensinde få deres land tilbage igen? Og hvor var Gud dog henne? Hvorfor skulle hans eget folk lide så mange ydmygelser? Men så var der nogen, der sagde, at de ikke skulle miste håbet. Tænk på vores fader Abraham, sagde de, som aldrig holdt op med at tro på Gud - eller tænk på, hvordan Gud altid frelste os i nødens stund, og hvordan han frelste os fra Babylon i sin tid. Gud skal nok hjælpe os, hvis bare vi bliver ved med at håbe og tro. Og så begyndte de alle sammen at håbe og at tro på, at der nok skulle komme en og frelse dem alle sammen. Nogle mente, der skulle komme en ny konge ligesom den store kong David, og denne konge eller Messias, som jøderne kaldte ham - det betyder: den, der er indviet med olie til at være konge - skulle drage ind i Jerusalem og befri hele Israel fra fjenderne og gøre dem til et frit folk. Der var også nogle, der mente,

at der ville komme en fra Gud selv - en, der kom farende på Himlens skyer og holdt en mægtig retssag, ligesom når man dømmes forbrydere - en retssag, der skulle gælde over hele verden, og så skulle de stakkels jøder blive ophøjet i herlighed og alle folkets undertrykkere skulle smides i et stort sort hul - mindst. Og alle de kloge mente, at det, der var det allervigtigste, det var at holde aftalen med Gud til punkt og prikke, for ellers kunne man være sikker på, at det gik helt galt igen.

Det er såmænd ikke bare jøderne, der har gået og længtes efter sådan en frelser. Rundt omkring i verden har mennesker længtes, når man var ved at opgive håbet. Sådan var det også ovre i Amerika blandt nogle af indianerne, dengang den hvide mand kom og tog deres land for 100 år siden. De troede, der til sidst ville komme en stor høvding, som skulle skaffe indianerne sejr. En søn af Den store Ånd, som kunne få døde til at opstå. Man talte også ligesom jøderne dengang om en helt ny verden, der skulle opstå, hvor alle de døde indianere, skulle genopstå og der skulle være masser af kød og bisonokser igen. Og sådan kan folk, som har det rigtig skidt jo gå og drømme om en bedre verden. Men indianernes Messias er i hvert fald ikke kommet endnu, selv om de godt kunne trænge til en...« Det sidste sagde farmor ligesom for sig selv, og så sad hun lidt og så bedrøvet frem for sig, som om hun tænkte på noget godt, der var forbi...

»Farmor«, afbrød Amalie, »har der også været nogen, der længtes efter Messias i vores land?«

»Tja, min pige«, smilede farmor, »jeg tror, der er mange i vores land, der somme tider længes mod bedre tider, og tidligere var der nok også mange, der håbede på, at der skulle komme nogen og hjælpe os, men i dag tror de fleste nok alligevel på, at det er op til os selv, om vi vil have et godt land og et godt liv. Vi har jo vores eget land og vores sprog endnu, og det passer vi godt på, og vi har jo også selv mulighed for at gøre, som vi vil med vores land - og engang så er det dig, der skal være med til at bestemme, hvordan der skal være her hos os. Du kan tro, jeg glæder mig til at se, hvad du finder på... Nå men i hvert fald - sådan håbede man og troede man på en frelser dengang nede i Israel, men det hjalp ikke ret meget. Jo, godt nok kom der nu og da en, som påstod, at han var den nye konge, og så gjorde de oprør, men det varede ikke længe, før oprøret blev slået ned, og så var man jo lige vidt.

Men så skete der noget mærkeligt noget. Det var mens romerne havde besat Israel. Pludselig begyndte der at komme rygter oppe fra den del af landet, der hed Galilæa, at der var opstået en ny Messias, som

kunne gøre mirakler og som talte til mange tusind mennesker, og der var allerede mange, som fulgte ham. Og rygten gik, at nu var han allerede på vej mod Jerusalem for at tage magten fra romerne. Folkets ledere - det var præsterne og de, der kendte Bibelen bedst, ville nu godt lige se denne nye Messias an, før de blev begejstrede, og det var vist godt de gjorde det, for da de havde hørt ham og talt med ham, blev de hurtigt enige om, at han var i hvert fald ikke nogen ny Messias - tværtimod.

Du forstår jo nok, Amalie, at det var Jesus, de skulle se an, og når de ikke kunne lide ham, så var det bl.a. fordi han skældte dem ud for alt muligt. De var øgleunger og røverpak og Djævelens yngel, og det kunne de selvfølgelig ikke lide at høre. Til gengæld, så var Jesus jo meget glad for alle de små og svage i samfundet - børnene, kvinderne, de syge og krøblingerne og alle de fattige - og så var der en ting til, som præsterne ikke brød sig om ved Jesus. Det var som om, han var helt ligeglad med, om det var rigtige jøder eller bare alle mulige mærkelige fremmede, det drejede sig om. Jøderne var dog trods alt Guds eget folk, men somme tider var det som om, denne Jesus lige-frem foretrak de fremmede: samaritanerne, kanaanæerne - ja selv romerne, som havde besat landet. Så nogen rigtig Messias - sådan en stærk mand, der kom for at tage magten i landet, det var han i hvert fald ikke - det kunne de sige sig selv. Og ser du, det havde de helt ret i, og nu skal du høre, hvorfor.

Historien om fristelsen i Ørkenen ⁴¹

For ser du, Jesus havde nemlig engang sagt nej til Djævelen, der fristede ham til at blive sådan en stor heltekonge, som alle kunne se op til. Det var lige i begyndelsen af hans tid som prædikant, så gik han ud i ørkenen for at prøve, om han kunne klare at faste i 40 dage – dvs. leve alene uden at spise eller drikke ret meget. Det er sådan en øvelse, mennesker ofte foretager sig for at styrke deres karakter. Og så er det, Djævelen kommer listende ud til ham for at prøve ham og finde ud af, hvem han er.

- Hvis du virkelig er Guds søn, hvister Djævelen til ham, så sig til stenene der, at de skal blive til brød. Så kan du altid få noget at spise, når du kommer tilbage til mennesker, og så kan du altid skaffe dem mad, og de vil alle sammen elske dig og gøre dig til deres konge.

- Nej, sagde Jesus – måske vil de gøre mig til konge, men de vil ikke elske mig, fordi jeg skaffer dem mad, eller fordi jeg afskaffer alle deres problemer. De vil bare forlange mere og mere af mig. Det er jo slet ikke det, jeg er kommet for. Deres problemer må mennesker selv

klare - det er det, de har fået deres frihed til. Og i øvrigt skal man ikke gå og lave smarte numre for at blive populær.

Så tog djævelen Jesus med ind til Jerusalem og førte ham op i det højeste tårn i tempelet og hviskede til ham:

- Hvad med at springe ud heroppe fra? Du er jo Guds søn, så der sker dig jo ingenting, og folk vil blive virkelig imponerede og klappe og råbe hurra, og de vil helt sikkert gøre dig til konge.

- Nej, sagde Jesus. Jeg skal hverken være julemand eller troldmand. Det er ikke det, jeg er kommet for. Jeg er kommet for at fortælle mennesker, at de ikke skal være bange, selv om der er problemer, for jeg vil være sammen med dem altid - også når det går dårligt. Jeg er ikke kommet for at lave verden om - jeg er kommet for at få mennesker til at leve med glæde og frimodighed i verden, sådan som den er. For den sande glæde kommer jo ikke af at få en masse gaver eller se imponerende mirakler - den sande glæde kommer af at vide, at man aldrig er alene. Ikke engang når man skal dø.

Djævelen rystede opgivende på hovedet, men så tog han Jesus med op på et højt bjerg, hvorfra man kunne se alle jordens riger og lande, og så sagde han, at han ville forære Jesus magten i hele verden, hvis han bare ville falde på knæ og tilbede Djævelen.

- Skrup af med dig, Satan sagde Jesus, for nu vidste han, hvem det var, der hele tiden fristede ham til at tage magten over mennesker. Jeg er ikke kommet for at få magt i verden - men for at være tjener for mennesker - ikke for at tage friheden fra mennesker men for at give frihed til mennesker, og jeg skal nok rive dem alle sammen ud af dine klør, din lede djævel!

Så måtte djævelen jo stikke halen mellem benene og luske af, og så kom der nogle engle og trøstede Jesus, og de var glade, kan du tro, for oppe i Himlen havde de alle sammen holdt vejret i spænding, for tænk nu, hvis Jesus havde sagt ja til Djævelen. Så var hele Guds plan gået i vasken.

»Guds plan?« spurgte Amalie.

»Ja«, sagde farmor, »den plan der gik ud på at redde menneskene. Den skal jeg nok fortælle dig om en anden gang. Men du kan nok forstå, at Jesus slet ikke var ude på at blive sådan en stor helt, som de alle sammen gerne ville have ham til at være - både Djævelen og hele folket, som ikke forstod bedre, og derfor så blev de tit vrede på ham. Fordi han slet ikke levede op til deres forventninger.

*I Nazareths synagoge*⁴²

Engang var Jesus kommet tilbage til sin hjemby Nazareth. Han var jo

ellers rejst hjemmefra og boede i Kapernaum, hvor han havde samlet mange mennesker omkring sig, og hvor han også havde helbredt nogle stakkels mennesker. Men nu var han altså kommet tilbage igen og alle var jo spændte på, om ikke han også ville lave et mirakel her i sin egen by. Så de inviterede ham ind i synagogen, som jødernes kirke jo hedder - det var lørdag eller sabbat, så der var gudstjeneste. Og når sådan en berømt mand som Jesus kom, så var det skik, at man gav dem lov til at læse op af Bibelen - altså Det gamle Testamente, som dengang var skrevet på nogle store bogruller - og så var det ellers meningen, at Jesus skulle holde en prædiken, ligesom præsten gør i kirken om søndagen. Nå, men alle mænd i Nazareth var selvfølgelig kommet hen i synagogen - kvinder og børn måtte ikke komme indenfor dengang - og nu var man spændt på, hvad den berømte Jesus, som de jo alle sammen kendte så godt, ville sige til dem. Jo, det var jo tømreren Josefs og Marias søn.«

»Farmor, hvorfor måtte kvinderne ikke komme ind i kirken?«

»Tja, Amalie, jeg tror nok, man mente, at mænd var mere betydningsfulde, når det drejede sig om gudstjenesten - og sådan er det forøvrigt stadigvæk blandt jøderne og muslimerne. Men så begyndte Jesus at læse op af Bibelen Det var et stykke fra profeten Esajas hvor der stod noget om, at Gud havde udvalgt profeten til at gå med glædesbud til alle fattige og undertrykte mennesker og med frihedsbud til alle fanger. Så sagde Jesus, at i dag var dette profetord gået i opfyldelse, for nu var Jesus selv til stede. Det var ham, disse ord handlede om. Og det syntes de alle sammen lød meget godt, og de nikkede og smilede til Jesus, for det lød som en helt god prædiken, syntes de.

Men så fortsatte Jesus med at sige, at hvis de ventede på et eller andet mirakel, så kunne de godt komme til at vente længe, for jeg ved godt, hvordan I er, kære venner, og når der kommer nogen til jer med sandheden, så bryder I jer ikke spor om at høre den. Tænk på historien om profeten Elias. Dengang der var tørke i landet. Blev han sendt til nogen af jøderne med hjælp? Nej men til en enke helt oppe i Zidon. Eller tænk på profeten Elisa dengang, der var spedalskhed over hele landet. Blev han sendt til nogen af jøderne? Nej, men han rensede en syrer, ham der hed Na'aman. Og sådan er I. Tegn og underere og mirakler, det kan I godt bruge som underholdning, men sandheden, den vil I ikke vide af? Og sådan blev han ved med at skælde dem ud.

Du kan jo nok forstå, de blev både skuffede og vrede over at høre den slags, og hvem troede han egentlig han var den tømrersøn, og nu

skulle de ellers give ham en ordentlig lærestreg, sådan en lømmel, og så ovenikøbet inde i synagogen. Han måtte jo ikke være rigtig klog. Og nogle af dem greb ham og førte ham ud til en klippekant, hvor de var lige ved at skubbe ham ud over - men der skete nu ikke noget, og Jesus gik sin vej, og kom aldrig mere tilbage til Nazareth. Og sådan var der jo mange, der mente, at Jesus bestemt ikke var kommet for noget godt, og mange var virkelig vrede på ham.

Men der var andre, der godt kunne godt lide ham, og mange fulgte ham, og det var jo ikke så godt for præsterne og teologerne, som gerne ville bestemme over folk, så de besluttede til sidst, at Jesus var farlig, og at de hellere måtte se at få ham slået ihjel, så folk kunne komme på rette tanker igen.«

»Åh ja«, udbrød Amalie, »de korsfæstede ham levende - det har jeg hørt om. Men farmor, var det hele så ikke lige meget, når de nu fik ham slået ihjel, fordi han ikke var en rigtig Messias?«

Farmor sad og smilede lidt hen for sig - så nikkede hun.

»Jo, i starten så det sådan ud. Alle de, der havde fulgt Jesus og troet på ham var frygtelig kede af det, kan du nok forstå. Både fordi han var død, men også fordi, de var helt sikre på, at han ikke var Messias alligevel, sådan som de havde håbet. Det var ligesom en dejlig fest, der nu pludselig var forbi, og de vidste hverken ud eller ind, og så var de også bange, fordi måske ville præsterne og romerne også komme efter dem. Men så skete der noget meget mærkeligt. Der kom et rygte fra nogle af kvinderne, der havde fulgt Jesus. Kan du huske, hvad det var for et rygte?«

»Ja, det var det med, at Jesus var stået op af graven.«

»Ja, og det rygte bredte sig mere og mere, og hvis det var sandt, så var Jesus jo alligevel Messias eller Guds søn, som de også kaldte ham. Men det var først, da det blev Pinse, de helt forstod meningen med det alt sammen og forstod, at Jesus var den, de alle sammen havde ventet på så længe. De forstod pludselig, at livet ikke kom an på magt og herlighed, men at der var noget andet, der var meget meget vigtigere end at være jøde eller at være et frit land eller at skrive fine aftaler med Gud ned på sten og bygge flotte templer... Og ser du, min lille pige - da de først havde forstået det, så skyndte de sig rundt i hele verden for at fortælle alle mennesker om den helt nye aftale med Gud. Og efter mange hundrede år, så kom den nye aftale også herop til vores forfædre, som også blev glade for den, da de hørte den. Så glade, så de blev døbt og efterhånden selv byggede kirker heroppe. Og nu kan du nok forstå, at der er to gode grunde til, at vi her i Grønland skal høre om jødernes gamle aftale med Gud. Den ene

er, at det er en masse gode historier - og gode historier er nu altid gode at få forstand af. Men den vigtigste grund er, at vi er nødt til at have den gamle aftale med for at kunne forstå den nye aftale...«

Amalie sad lidt og tænkte sig om.

»Farmor, jeg kan ikke rigtig forstå den nye aftale. Kan vi ikke bare bruge den gamle aftale og så... og så nøjes med den. Jeg synes, den nye er for svær - for mig i hvert fald.«

Farmor smilede til Amalie med sit dejlige smil.

»Du er ikke den eneste, Amalie, og Jesus vidste godt, at den nye aftale ikke altid var lige nem at forstå for alle mennesker. Derfor fortalte han engang denne her historie:

*Historien om de skyldige tjenere*⁴³

»Der var engang en konge, som var både stor og mægtig. Han var så stor, så han måtte have folk til at passe sit store kongerige for sig rundt omkring, hvor han ikke selv kunne nå at komme. Du kan nok forstå, at det skulle være nogle dygtige og først og fremmest trofaste og pålidelige tjenere, som kongen udvalgte til at bestyre sit rige for sig.

En dag, da kongen sad i sit store palads, fik han at vide, at der var en af hans tjenere, der havde brugt en forfærdelig masse penge, sådan at han nu skyldte kongen mange millioner kroner. Han havde helt glemt, at det ikke var hans eget land, han sad i men kongens, og det var ikke så godt. Så kongen befalede, at han skulle komme med det samme og aflægge regnskab. Da tjeneren kom, så spurgte kongen jo om, hvad det skulle betyde med alle de mange penge, han sådan havde brugt, og han bad tjeneren om at betale det skyldige beløb tilbage med det samme - og hvis ikke han kunne betale, så måtte de jo sælge både ham selv og hans kone og børn, så kongen kunne få sine penge.«

»Farmor, man kan da ikke sælge mennesker, kan man?«

»Ork jo, Amalie. Engang var det meget almindeligt at sælge mennesker som slaver. Tænk på de sorte, der blev stjålet i Afrika og solgt ovre i Amerika - eller kan du ikke huske historien om Josef, der blev solgt af sine brødre?«

»Nåh jo. Men jeg synes nu, det er for galt, farmor!«

»Og det har du helt ret i, min pige. Men mennesker har jo tit gjort ting, som var helt forkerte. Nå, men tjeneren bliver selvfølgelig frygtelig bange og ked af det, så han falder på knæ foran kongen og bønfalder ham om at skåne ham og hans familie, og han skal nok betale det alt sammen tilbage, hvis bare kongen vil vise lidt barmhjertighed.

Kongen sidder og kigger lidt på den stakkels mand, og det ender med, at han får medlidenhed med ham - så meget endda så han eftergiver ham hele gælden.«

»Alle de mange millioner?!«

»Hver en krone.«

»Blev han så ikke glad? Det var jo ligesom at vinde i Lotto.«

»Tja, det skulle man jo tro, og han sagde da også pænt tak til kongen, men bagefter sker der noget meget mærkeligt. Lige da han kommer ud i gangen, møder han en af sine gamle medarbejdere, og tænk sig, sporenstregs farer han hen til ham - ikke for at sige goddag eller hvordan har du det? eller sådan noget, og heller ikke for at fortælle ham om, hvor heldig han lige havde været - nej han griber ham i kraven og siger: Betal, hvad du skylder!! Det viser sig så, at hans medtjener skylder ham 100 kr., og nu forlanger tjeneren, som lige er blevet eftergivet mange millioner, at den stakkels mand skal betale øjeblikkeligt. Først tror manden selvfølgelig, det er for sjov, så han griner og klapper sin ven på skulderen og siger: Ja ja, du skal nok få dem - jeg har dem bare ikke på mig lige nu. Men så bliver en anden vred og råber op om, at det er for dårligt, og nu kan det være nok, og hvis ikke han betaler med det samme, så kan han vente sig alle mulige ulykker.

- Tag det nu roligt, vi kan vel snakke om det - jeg skal nok betale i morgen...

Men nej - det skal være nu, for ellers... og tænk, så slår han sin kollega rigtig hårdt, så han falder om, og hvis ikke han skaffer pengene inden en halv time, så vanker der for alvor. Så går han.«

»100 kroner?!«

»100 kroner, ja. Heldigvis, så var der nogle af de andre, der havde set det hele, og de skynder sig op til kongen og fortæller, hvad de har set. Og du kan jo tænke dig til, at kongen bliver meget vred, og han får fat i tjeneren og skælder ham grundigt ud:

- Her har jeg eftergivet dig al din gæld, og så kan du ikke engang eftergive dit medmenneske sølle 100 kr. Men nu kan det være nok. Nu kan du komme i fængsel kan du - og det lige til du har betalt alt, hvad du skylder mig. Basta! Og så blev tjeneren smidt i det mørkeste hul, hvor han så kunne sidde og spekulere på, hvordan han dog kunne være så dum og smålig og umenneskelig, selv om det lige gik så godt. Og måske finder han engang ud af, hvor meget kærligheden alligevel betyder, og ser du, når han finder ud af det, så bliver han også fri - både fra fængselet og fra sig selv.

Og ser du, Amalie, det er kærligheden og friheden, den nye aftale

handler om - ja, det er det, der *er* den nye aftale mellem Gud og mennesker - en mærkelig aftale, hvor Gud giver os alt, og vi skal bare lytte og tage imod. Og det er måske slet ikke så nemt, som det lyder... Og kan du så ellers skynde dig hjem - det er jo allerede helt mørkt udenfor. Og kan du sige til din mor, at hvis hun vil have sine alke, så kan hun hente dem om en time.«

»Det skal jeg nok«, sagde Amalie, som allerede var på vej ud af døren. Lidt efter stak hun hovedet indenfor igen og sagde grinende:

»Det er en aftale!« Så var hun væk.

Farmor sad lidt og så frem for sig. Det var blevet sådan en vane, hun havde fået på sine gamle dage. Da hun havde siddet lidt, sukede hun. »Ja ja, lille pige - engang skal du nok forstå det alt sammen. Det sværeste er at forstå det, der ligger lige for.«

Så gik hun i gang med at plukke Amalies alk, og den gamle kone kunne ikke undgå at lægge mærke til, at den døde fugl sendte hende et smil.

December

I december har farmor fødselsdag, og Amalie er til kaffemik. Det handler om gaver og om ofre og om at holde gudstjeneste. Farmor fortæller om Abraham, der ofrer sin egen søn, ligesom Gud selv gør, og hun fortæller historien om prinsens bryllup. Og så er det jo også jul.

Det var midt i december, og farmor havde fødselsdag. Allerede tidligt om morgenen vågnede Amalie. Hun havde besluttet, at hun ville være den allerførste, der sagde tillykke til farmor. I går havde hun været nede og købe en gave. Længe havde hun gået rundt og spekuleret og kigget på de mange ting og sager, indtil hun endelig havde valgt en fin platte med et billede af kirken, hvor der stod Qeqertarsuaatsiaat på. Den var lidt dyr, men det gjorde ikke noget, når det var til farmor. Amalie styrtede ned af vejen til det lille hus ved havnen. Farmor var allerede i gang med at bage kager til kaffemikken.

»Tillykke, farmor!« råbte Amalie på lang afstand, og farmor kom ud og tørrede hænderne i forklædet og gav Amalie et knus. Og sikke overrasket hun blev over gaven. Det havde hun slet ikke regnet med, men Amalie kunne se, at hun blev glad for den.

»Den skal hænge lige her over døren«, sagde farmor bestemt, da de kom indenfor, hvor det duftede dejligt af friskbagt brød.

»Vær så god«, sagde farmor og trak en stol ud til Amalie, og Amalie satte sig og fik saftvand og den bedste kage, hun nogensinde havde smagt.

»Hvorfor er dine kager altid de bedste i verden, farmor?«, spurgte Amalie og tog en til.

»Det er nok fordi de er bagt med kærlighed, skal du se.« »Kommer du kærlighed i«, spurgte Amalie og var lige ved at få noget galt i halsen.

»Ja, det skal man altid huske, lige meget hvad man laver - man skal huske at komme lidt kærlighed i, så bliver det altid godt.«

Amalie sad lidt. Så spurgte hun, om farmor ikke havde lidt kærlighed til overs, så hun kunne få lidt, når hun skulle bage, for hendes kager blev aldrig så gode.

»Masser«, sagde farmor, »for med kærlighed er det sådan, at jo mere man bruger, jo mere har man, så hvis jeg nu giver dig en masse, så har jeg også mere selv.« Og så gav hun Amalie et kys på panden. Da Amalie havde spist tre kager og drukket to glas saftvand, skyndte hun sig hjem, for hun skulle jo også i skole, selv om hun hellere var

blevet nede hos farmor.

»Tak for gaven, Amalie«, sagde farmor, »hvis du kommer ned i eftermiddag, skal jeg fortælle dig om Isak efter kaffemikken.«

Da Amalie kom tilbage, var klokken hen ad fem. farmor var i gang med at vaske op efter kaffemikken - der havde været mange mennesker, som alle sammen havde haft gaver med. Amalie syntes, det var dejligt at få gaver, men hun kunne også godt lide at *give* gaver og se nogen blive glade for gaven. Farmor tørrede hænderne i viskestykket og gik hen og hentede den store billedbibel. Hun fandt billedet af Abraham, der er lige ved at stikke en stor kniv i sin lille Isak, der ligger bundet ovenpå bålet. Amalie gøs ved billedet, som hun syntes var forfærdeligt. Hvorfor kunne nogen finde på at gøre sådan noget?

*Historien om Isaks ofring*⁴⁴

»Du har nok i skolen hørt om Abraham«, begyndte farmor, »det var den gamle fåreholder, der pludselig fik at vide af Gud, at nu skulle han rejse til et helt nyt land og et helt nyt liv, som Gud ville give ham, og da Abraham var en lydig gammel mand, så drog han af sted ud på sit livs rejse, selv om han egentlig havde det ganske godt, der hvor han var ovre i Babylon, hvor han var en rig mand. Men Gud sagde til ham, at han ville gøre Abrahams efterkommere til et meget stort folk ovre i det nye land, så Abraham drog altså af sted sammen med sin kone Sara og sin søstersøn Lot og hans familie. Efter en lang rejse kom de så til Israel, og det var jo det land, Gud ville give ham, og her slog de sig så ned ved en by, der hedder Hebron. Og Gud lavede så en aftale med Abraham om, at han skulle blive et stort folk, og det skulle være Guds folk, og det skulle man kunne se på, at alle mændene skulle omskæres og at de skulle holde fri om lørdagen, og sådan er det jo med jøderne den dag i dag.«

Amalie kiggede på billedet af Abraham med kniven i hånden og undrede sig.

»Farmor hvad er omskærelse for noget?«

»Det er en meget gammel skik, som både jøder og muslimer bruger den dag i dag - araberne regner jo ligesom jøderne med Abraham som deres forfader - og det går ud på, at man skærer et lille stykke skind af de små drengebørns tissemand - det man kalder forhuden. Det gør selvfølgelig lidt ondt, men ellers mærker man ikke noget til det. Og så var der det andet tegn til minde om, at Gud hvilede på den syvende dag, sabbatten da han havde skabt hele verden. Men der var en ting, den gamle Abraham ikke forstod. Hvordan i alverden skulle han blive til et stort folk, når han ingen børn havde? Og som sagt var

han allerede en gammel mand på snart 100 år og hans kone Sara var ligeså gammel...«

Amalie gispede. »100 år!?«

»Ja, så du kan jo nok forstå, at de undrede sig over, hvordan de skulle få børn. Men så en dag kom Gud selv på besøg hos Abraham og Sara og fortalte, at Sara skulle få en lille søn om et år. Da Sara hørte det, kunne hun ikke lade være med at smile, for hvordan skulle det gå til? Gamle mennesker får jo ikke børn, ved du nok. Men tænk dig, næste år ved samme tid, så fik den gamle Sara en lille søn, som hun kaldte Isak. Og så kan du jo nok tænke dig, at de gamle mennesker blev glade, og de forkælede den lille Isak, så der ingen ende var på det.«

»Ligesom Josef«, sagde Amalie.

»Ja, endnu mere end Josef, for Isak var jo deres eneste barn. Nå, men så gik tiden til Isak blev 6 år, og så var det, Gud pludselig sagde til Abraham, at han skulle tage sin lille søn og ofre ham som en gave til Gud. Ja, jeg ved ikke, hvad der foregik inde i Gud, når han kunne finde på sådan noget. Nu havde han jo lige givet dem Isak i deres høje alderdom, og så var det, som om han tog ham fra dem igen. Ja, det var virkelig, som om Gud lavede sjov med Abraham. Her havde han højtideligt lovet ham et nyt land, og Abraham var brudt op fra sit eget land og var draget ud i det ukendte, fordi han troede på Gud, og nu tog han det alt sammen fra ham igen. Og jeg ved heller ikke, hvad gamle Abraham tænkte, men i hvert fald gjorde han, som Gud sagde, så en skønne morgen vandrede den gamle mand og hans lille søn af sted mod et bestemt land, som hed Moria, hvor Gud havde sagt, at Isak skulle ofres på et bjerg.

Det var ikke nogen let vandring for den gamle Abraham, som jo hele tiden gik og tænkte på, hvad meningen skulle være med det her. Ikke om han kunne forstå det. Og det blev ikke bedre af, at Isak var i det herligste humør og gik og fløjtede ved siden af æselet med alt brændet på, som de skulle bruge. Endelig kom de til bjerget. De lod æselet stå neden for det, og Abraham læssede brændet på Isak og tog selv ilden og den store kniv. Så gik de op ad bjerget, og på vej op ad det spurgte Isak pludselig Abraham:

- Jamen, far, hvor er det dyr, vi skal ofre? Vi har brændet og vi har ilden og den store kniv, men hvor er offerdyret? Så måtte gamle Abraham se til den anden side og med store tårer i øjnene mumlede han noget om, at Gud nok skulle ordne det, når de kom op. Og det havde han jo ret i, uden at vide det. Og så kom de da omsider op - det var som om, den gamle mand gik langsommere og langsommere, jo mere de nærmede sig toppen, men til sidst var de der, og så byggede

de det store bål. Abraham tog sig god tid og stablede brændet meget omhyggeligt, mens Isak var god til at komme med brændet. Somme tider holdt Abraham helt op med at stable brændet og sad bare og kiggede frem for sig, så Isak måtte ruske i ham og minde ham om, at de jo gerne skulle nå hjem til mor Sara, inden det blev mørkt.«

Amalie mærkede, hvordan hun fik tårer i øjnene, og hun kunne slet ikke sige noget.

»Endelig var de så færdige med bålet, og så greb Abraham pludselig sin søn og bandt ham og lagde ham op på bålet og skulle til at stikke den store kniv i hjertet på Isak. Det hele gik så hurtigt, at Isak næsten ikke nåede at opfatte, hvad der skete, men pludselig så han et stort lys komme ned fra himlen, og han så ligesom en hånd, der greb fat om hans fars arm og holdt den tilbage, og kniven faldt ned på jorden, og det gjorde den gamle Abraham også, og han lå længe og mumlede noget og græd og smilede samtidig. Og så skyndte han sig at løse Isak og gav ham et mægtigt stort knus, og så var det, de fik øje på en vild vædder, der havde fået sine horn viklet ind i et krat. Abraham skyndte sig hen og slog den ihjel og lagde den op på bålet, og så ofrede de den i stedet for Isak. Bagefter skyndte de sig hjem og nåede også hjem til Sara lige før det blev mørkt. Sara havde været helt bekymret for dem, og det havde hun jo også haft god grund til. Men Isak voksede op og giftede sig med Rebekka og fik to sønner, som hed Esau og Jakob, men dem skal jeg fortælle dig om en anden gang.«

Amalie skyndte sig at tørre øjnene, men hun havde svært ved komme sig over historien. Hun kunne ikke *begribe*, at nogen kunne tænke på at ofre sin egen lille søn.

»Farmor, jeg forstår ikke, hvorfor Gud sagde til Abraham, at han skulle slå Isak ihjel. Hvorfor gjorde han det? Det var da synd for den gamle mand, der lige var så glad, fordi han havde fået en søn...«

»Det er der vist heller ikke ret mange i dag, der forstår«, sagde farmor, »men du skal tænke på, at i gamle dage var det faktisk ikke ualmindeligt at ofre mennesker til Gud. Selv i Danmark har man gjort det for et par tusind år siden, og når man gjorde det, så var det fordi man tænkte, at hvis man nu gav Gud det bedste man ejede, så ville han holde op med at være vred på mennesker, og så ville de alle sammen få det godt. Se, sådan tænkte Abraham ikke, men han tænkte, tror jeg, at når Gud nu havde foræret ham alt, hvad han havde - også hans lille søn - ja, så havde Gud vel også ret til at tage det hele tilbage, hvis han ville. Abrahams liv var ikke hans eget, ser du - det var Guds liv, og hvad Gud gjorde med livet, det var i sidste ende

Guds sag...«

»Farmor, har Gud også givet os livet, så han kan gøre med os, som han vil?«

Farmor sad lidt og tænkte sig om.

»Tjah, jeg ved det ikke, lille pige. Sådan kunne det godt se ud, når man ser på tilværelsen, hvordan det går for mange stakkels mennesker, men... jeg tror, jeg bliver nødt til at fortælle dig en anden historie også, så forstår vi måske det hele lidt bedre.

Den historie, der ligesom hører med til historien om Isak, det er historien om en anden far, der ofrede sin eneste søn - og hvem tror du det var?«

Amalie sad og tænkte sig om, men hun kunne ikke komme på nogen.

»Jo, ser du det var Gud selv. Den Gud, der for de gamle jøder var sådan en, man slet ikke kunne regne med, og som bare gjorde, hvad han ville - sådan oplevede de ham i hvert fald, og sådan beskrev de ham, når de digtede deres historier om ham - han får nu en helt ny historie. Nu er det pludselig denne mægtige Gud, der påtager sig Abrahams og også Isaks rolle og må se på sin egen søns lidelse og død uden at gribe ind. Nu er det pludselig Gud selv og Guds egen søn, der viser sig ligeså lydige som Abraham. Og nu spørger du nok, hvad det var, Gud pludselig ville være lydig imod - hvad var det, der ligesom var større end Gud selv, så selv han måtte bøje sig? Jeg tror, det var hans kærlighed. Hans kærlighed mod sit stakkels folk, der havde lidt og kæmpet så meget og længtes sådan mod fred og glæde og Guds velsignelse. Nu kunne det være nok. Nu skulle de en gang for alle få at mærke, hvor højt Gud elskede dem. Nu skulle de endelig forstå, at Gud altid var med dem - også i den yderste nød og i den værste lidelse - ja, selv i døden glemte Gud dem ikke. Desværre var det ikke ret mange af dem, der forstod, at Jesus var Guds egen søn, men der var nogle få, der pludselig så en sammenhæng mellem alle historierne i den gamle aftale og så det, der skete med Jesus. De forstod bl.a. at nu var det ikke længere nødvendigt at ofre til Gud mere f.eks. dyr eller gaver og da slet ikke børn - i det hele taget behøvede man ikke gå og anstrenge sig mere for at gøre Gud glad for en, for de var aldrig nogen sinde i tvivl om Guds kærlighed. Du går jo heller ikke hele tiden og tænker på, hvordan du nu skal gøre mor eller far eller mig glad for dig, for du ved, at vi alle sammen elsker dig. Og sådan forstod de første kristne også pludselig Gud på en helt ny måde som for første gang var uden frygt. De holdt op med at være bange, for de vidste, at lige meget, hvad der så skete, så var Gud med dem. Ser du, Amalie, somme tider er det ikke så let at holde fast ved den

kærlighed. Somme tider bliver vi alligevel bange og kommer i tvivl om alting - og det er selvfølgelig derfor vi går hen i kirken og fortæller hinanden, at Gud stadigvæk elsker os, og aldrig vil holde op med det - aldrig nogensinde. Og engang imellem, så er det ikke nok at høre det - så skal vi også ligesom gøre noget for det, og så holder vi bandedåb eller går til alters og mindes Guds søn, der døde for at vise os, hvor højt han elsker sit folk - så højt, at han vil dø for det - også selv om de ikke forstod en pind af det hele og endda var med til at slå ham ihjel.«

Amalie sad lidt og tænkte sig om.

»Farmor, hvorfor er der ikke så mange børn, der går til alters. Jeg er næsten den eneste?«

»Tja, det er jo nok fordi det er en gammel skik, at det kun var noget man måtte, når man var konfirmeret, og gamle skikke er svære at lave om på - også selv om de er forkerte. Og det *er* en forkert skik, Amalie. For ser du, en *rigtig* altergang den skal helst være fuld af alle mulige forskellige mennesker: børn og gamle, syge og raske, unge og alle dem midt imellem, for Gud holder jo lige meget af os alle sammen, så det er ikke kun nogle særlige udvalgte, der skal med til hans bord, men os alle sammen - også alle de, der ikke kan fordrage hinanden til daglig - de skal pludselig have lov til at smile lidt til hinanden, når de sammen går op og falder på knæ ved kærlighedens bord. Også de små, som ikke forstår noget af det hele, for hvis man først måtte gå til alters, når man forstod det hele, så var der vist ikke mange tilbage i det hele taget. Og ved du hvad, Amalie, hvis man er gammel nok til at blive døbt, så er man såmænd også gammel nok til at gå til alters.«

Amalie fik pludselig store øjne.

»Farmor er det der, du henter den kærlighed, du kommer i dine kager?«

Farmor så et stykke tid alvorligt på Amalie. Så sagde hun stille:

»Ja, lille pige, det er det - og bedre kan det ikke siges... og derfor skal man også bare tage imod invitationen, når den lyder. Det fortalte Jesus engang en af sine mærkelige historier om.

Historien om prinsens bryllup ⁴⁵

Der var engang en konge, der ville fejre sin søns bryllup med en stor bryllupsfest. Så han sendte sine tjenere rundt i hele landet for at invitere alle de pæne mennesker til sin søns bryllup - først i kirken og senere om aftenen ved en stor og meget fin middag i riddersalen på slottet, hvor der kunne være mere end 1000 mennesker.

Men stor var kongens forbavselse og skuffelse, da tjenerne kom tilbage den ene efter den anden og fortalte, at de indbudte ikke ville komme. De undskyldte sig med både det ene og det andet. En havde lige fået nogle nye okser, som han absolut måtte ud og prøve i marken - en skulle til begravelse og en var lige blevet gift selv, og måtte jo så blive hjemme hos sin nye kone - og alle som en havde de en eller anden undskyldning.

Kongen sendte sine tjener ud igen for at spørge, om det virkelig kunne passe, men desværre - der var ingen der kunne komme til bryllup. Så blev kongen meget vred. Han sendte sine soldater ud og slog de indbudte ihjel og brændte deres byer ned.«

Amalie rystede på hovedet og var dybt forarget.

»Farmor det kan man da ikke - bare fordi de ikke kunne komme til hans fest...«

»Nej - men man skal altid passe på ikke at gøre konger vrede. I hvert fald, så sagde kongen til sine tjenere, at nu var det hele klart til bryllupsfesten, og så skulle der også være fest. Hvis de indbudte ikke gad komme, så var der vel andre, der gad, og derfor sendte han tjenerne ud til alle de elendige. De fattige, de syge og vanføre - forbryderne og alle de udstødte.

- Tag rundt i alle de mørkeste gyder og find de armeste og elendigste mennesker og byd dem til bryllupsfest på kongeslottet. Så gik tjenerne ud og fandt alle de udstødte og elendige og inviterede dem til bryllupsfest på slottet, og da dagen kom, var riddersalen fuld af alle disse elendige stakler, der med store undrende øjne blev iført en fin bryllupsklædning og sat til bords ved det flotteste middagsbord de nogensinde havde set. Alt strålede og skinnede af sølv og guld. Tallerknerne var af det pureste guld og glassene af det fineste krystal, og der lå fire knive og fire gafler ved hver tallerken, for der var mange retter - og der stod 6 forskellige krystalglas ved hver kuvert, for der var mange udsøgte vine til den pragtfulde mad. I baggrunden spillede et helt orkester dæmpet taffelmusik og der var en masse smukke danserinder, der dansede mavedans. Alle kongens tjenere var i deres fineste puds og de sørgede hele tiden for, at alle havde mad og vin nok. Kongen gik rundt mellem sine gæster og snakkede venligt med dem og hjalp dem, hvis der var noget, de skulle have hjælp til - de var jo slet ikke vant til sådan en fornemhed, der pludselig omgav dem, men efterhånden blev de mere trygge og nød den dejlige mad i kongens riddersal. Og ved højbordet sad prins og hans prinsesse og smilede og skålede og så meget smukke og lykkelige ud.

Men hvad var det - pludselig blev den smilende konge alvorlig. Hvad

var det, han havde fået øje på? Han gik målrettet ned mellem bordene med et bistert blik, og så standsede han foran en lille mand, der sad og spiste med hovedet helt nede i tallerkenen. Han så slet ikke kongen, før kongen spurgte ham vredt:

- Hvorfor har du ikke bryllups-klædning på? Hvad er meningen?

Manden blev meget forskrækket og turde slet ikke sige noget. Desuden havde han munden fuld af rensdyrkød, så der sad han med tykke kinder og blev rød i hovedet af skam og kunne slet ikke finde på noget at svare. Så vinkede kongen af et par af tjenerne, og de tog den stakkels mand og smed ham udenfor i mørket og kulden.«

»Nej, nu er det altså snart for galt med den konge. Hvorfor blev han så vred på den stakkels mand, farmor?«

»Tja, måske var det fordi han egentlig havde sagt nej til invitationen på sin egen måde. Godt nok var han kommet, men han havde ikke gidet tage festtøjet på, og måske var han bare kommet for at fylde sig med mad og ikke for at fejre brudeparret - hvem ved? Og ved du hvad - jeg tror nok den hårde konge forlangte meget af sine gæster - de skulle ikke blot komme, men de skulle også være glade og festlige, ellers blev de smidt ud i mørket, hvor de så kunne sidde og kukkelure. Ligesom den onde tjener, der ikke kunne blive glad, selv om han havde været meget heldig. Og måske skal vi også tænke på det, når vi går i kirke. Vi skal gøre det med glæde, og ellers skal vi måske hellere lade være.«

»Farmor er det ligesom vi altid skal have pænt tøj på i kirken?«

»Ja, det kan du godt sige. Vort hjerte, Amalie - vort hjerte skal være pyntet til højtid - pyntet med glæde. Og det ville da også være underligt, om ikke vi var glade, når kongen selv havde inviteres alle os stakkels mennesker med til sin søns bryllup, og ovenikøbet havde foræret os en ny bryllupsklædning af den fineste glæde. Jeg tror nok, Jesus tænkte på, at selve livet er ligesom en stor bryllupsfest, som alle vi mennesker ved et fantastisk held er blevet inviteret med til. Synes du ikke det er værd at glæde sig over? Og den bedste måde, vi kan glæde Gud på, det er vistnok ved at være glade for invitationen til livet - og den største gave, vi kan give til livet, det er måske vores strålende øjne.

Nå, lille dame, tror du ikke, du kommer for sent hjem igen. Nu er klokken blevet halv syv, og her sidder vi bare og snakker tiden væk.« Amalie rejste sig og sagde farvel til farmor. Hun kunne ikke lade være med at tænke på Abraham og Isak og Jesus på korset, og måske skulle hun bare invitere hele klassen og den danske lærer, som ingen kunne lide, med til alters - eller måske var det bedst, hvis mor også

var med. Men hvordan skulle man kunne være glad, hvis man nu var ked af det? Eller rigtig vred?

Nede i det lille hus sad farmor tilbage og tænkte på de samme store spørgsmål, og om det måske var for meget for sådan en lille pige at gå og tumle med, og pludselig følte hun sig træt. Det havde også været en lang dag, men det havde været dejligt med de mange mennesker til kaffe hele dagen. Hun kunne såmænd godt bruge en lille lur, tænkte hun, og lidt efter sad hun i sin gode stol og sov nok så fredeligt. For nok er det anstrengende at holde kaffemik, men det er bestemt ikke mindre anstrengende at fortælle en lille, nysgerrig pige om Gud.

Amalies juleaften

Som nævnt kunne Amalie godt lide at gå med farmor i kirke en gang imellem, men allerbedst var det nu alligevel juleaften. Da var kirken helt stopfuld af mennesker - både børn og voksne og gamle. Alle sammen havde fint tøj på, og der var et kor, der sang så flot. Både mor og far var med i koret, og i lang tid havde de været ovre i kirken om aftenen og øve sig. Så kom endelig den dag, de alle sammen havde længtes efter. Om morgenen fik de gaver og juletræet blev tændt, og farmor kom på besøg og mange andre kom ind og sagde glædelig jul. Allerede klokken 13 var der gudstjeneste for børnene, hvor en af klasserne i skolen læste juleevangeliet op og sang, og farmor hviskede hvert år det samme til Amalie, når de sad i kirken: *Og engelen sagde: Frygt ikke, for se, jeg forkynder jer en stor glæde, som skal være for hele folket: I dag er jeres frelser født i Davids by - han er Kristus, Herren..* Men det var nu alligevel den næste gudstjeneste, der var den flotteste. Måske fordi det var mørkt, når man kom til kirken, der var fuldt oplyst - og så den højtidelige stemning. Allersmukkeste syntes Amalie det var, når de stod op til sidst og sang *Guuterput*. Amalie kunne se, at mange havde tårer i øjnene, mens de sang, og det undrede hende, så hun besluttede sig for at spørge farmor, hvorfor folk var så kede af det, når de sang den smukke salme, der altid fik Amalie til at tænke på havet.

»Forstår du, Amalie«, sagde farmor, da de sad ved juletræet om aftenen. »den gudstjeneste er en meget vigtig gudstjeneste for os alle sammen. Ja, det er alle vores gudstjenester selvfølgelig, men det er nu især denne her, der betyder meget. Ser du, når vi til sidst står sammen alle sammen og synger *Guuterput*, som vi jo kan udenad, så går vores tanker tilbage til året, der nu er ved at være forbi. Vi tænker på alt det, der er sket i løbet af året - både alt det gode, der er sket og

også alt det sørgelige. Vi tænker på de, der ikke er med til at synge i aften, fordi de er døde - jeg tror, vi alle sammen tænkte på lille Jonathan, der druknede i sommer, og på gamle Juditha, og så græder vi nok lidt - og vi gamle har måske nemmere ved at græde, fordi der er så mange, vi har taget afsked med i livets løb.«

»Tænkte du også på Farfar?«

»Ja, lille pige, det gjorde jeg«, sagde farmor med et smil.

»Men ser du, der er også en anden grund til, at vi bliver bevægede, Amalie, og den grund er glæden. Det er trygheden og varmen og glæden ved at vi er sammen om at leve vores liv – sammen om de store glæder og også sammen om de store sorger. Glæden ved at vi har hinanden, og den glæde er meget meget stor, lille pige - det må du aldrig glemme. Så når vi står sammen og synger ligesom englenerne, der forkynder fred og glæde til alle mennesker, så er der både en stor sorg og en stor glæde, der ligesom kommer ud med sangen, så du skal ikke undre dig over, at vi græder lidt - både, fordi vi er kede af det og fordi, vi er meget glade. Tænk dig, hvis der ikke var tid til at synge sorgen og glæden ud - hvis der ikke var tid til at le eller græde, eller man ikke rigtig kunne - eller var helt alene om det. Så ville både sorgen og glæden bare blive til sådan nogle knuder inden i os, der blev større og større - men nu kommer det ud alt sammen her til jul, og så kan vi begynde det nye år med frimodighed, når alt det gamle ligesom er rensset ud, så der er plads til nye sorger og glæder.«

Amalie sad og tænkte på gudstjenesten, og nu forstod hun vistnok, hvorfor hun godt kunne lide at gå i kirke - især til jul. Hun forstod, at alle mennesker havde brug for ligesom at komme af med noget af det gamle og blive fyldt med noget nyt. Nu hørte hun pludselig sang udenfor vinduet, og mor skyndte sig at sætte lys derhen. Amalie sad og så ud i den frostklare nat og hørte de dejlige salmer, og så var der en der sagde lige det, som farmor havde hvisket til hende i eftermiddags i kirken: *Se, jeg forkynder jer en stor glæde...* Så kom de alle sammen indenfor og fik noget at styrke sig på, inden de gik videre for at synge et nyt sted. Amalie kendte dem alle sammen, og de smilede til hende og sagde glædelig jul, og hun tænkte, at hun boede på verdens dejligste sted.

»Farmor, er det her ikke også en gudstjeneste?« hviskede hun, mens hun gumlede på et stykke vingummi. Og farmor smilede og nikkede.

»Jo, en af de allerbedste, synes du ikke«, hviskede hun tilbage og blinkede til sit barnebarn.

Januar

Det er Nytår, og farmor snakker om tiden og udviklingen og om at blive voksen og rejse hjemmefra. Hun fortæller om Jonas, der ikke ville rejse derhen, hvor Gud sagde - men kom af sted alligevel - og om manden fra Samaria, der egentlig skulle videre, men alligevel standsede op, fordi Gud sagde, han skulle. Endelig fortæller hun om en samaritansk kvinde, som Jesus engang mødte, og det kom der jo meget godt ud af.

»Farmor, hvornår skal jeg lære at skrabe skind og sy kamikker og sy med perler ligesom dig?«, spurgte Amalie en dag, da farmor var ved at blødgøre et par kamikker over en stok. Hun havde selv syet dem, og de var til Amalies far.

»Kommer tid kommer råd, min pige«, sagde farmor, »men foreløbig kan du jo lægge godt mærke til, hvordan jeg gør. Men du skal nu ikke være så forhippet på at lære at slide sådan i det, som vi gjorde. Vi blev opdraget til at være gode fangere og gode til at skrabe skind og alt sådan noget, og det var hårdt slid, kan du tro, men I skal opdrages til noget, som måske er endnu sværere, når det kommer til stykket. I skal opdrages både til at være jer selv og også jeres by og jeres land bekendt og til at respektere alle de, der er anderledes end jer, så de kan tage ved lære af jer og I kan lære af dem. I skal ikke blot opdrages til at arbejde - I skal også kunne samarbejde med folk, der er anderledes, og det er slet ikke så nemt. I gamle dag var det alt sammen mere enkelt, for vi havde ikke de store muligheder for forandringer. Vi boede langt fra den store verden, og vi vidste, at vores liv ikke ville blive meget anderledes end vore forfædres. Derfor så vi meget tilbage - vi lyttede til de gamles fortællinger og genfortalte selv de gamle historier for vores børn, sådan som jeg også har fortalt dem til dig.

I dag er det alt sammen anderledes. Den store verden ligger lige herudfor, og vi ved med sikkerhed, at vore børns liv ikke bliver ligesom vores og vore forældres liv. Det vil blive meget mere blandet, fordi vi hører meget mere derude fra og fordi vores børn selv kommer ud og ser den store verden og møder alle de forskellige holdninger og alle de forskellige mennesker, som vores forfædre bare kunne digte om. Sådan er det i dag, og derfor er det så nødvendigt, at vi lærer at vise respekt for mennesker, der er anderledes end os - det er vigtigt, at vi lærer at tro på forskelligheden som noget godt og ikke som noget forfærdeligt farligt noget.

Det kan godt være, I kommer til at længes tilbage engang imellem - tilbage til dengang, der ikke var så store forandringer og så mange forskellige mennesker og måder at leve på - dengang det alt sammen var mere enkelt. Men I kan ikke vende tilbage, og det skal I heller ikke, for foran jer ligger en fantastisk spændende verden med en masse muligheder, som vi gamle slet ikke forestillede os - men måske nok drømte om i smug. På et eller andet tidspunkt sker det, at man er nødt til at forlade det, man lærte at holde af i sin barndom, fordi man længes efter noget andet. Og det skal man ikke være bange for - det betyder kun, at man er ved at blive et menneske.

Kan du huske historien om Adam og Eva i Paradisets Have?»

»Ja, det var noget af det første vi hørte om i skolen, men det var slangenens skyld, at de blev smidt ud af haven, ikke også? Ih, jeg synes, det var så synd for dem...«

»Ja, måske nok«, sagde farmor, »men på den anden side, tror jeg også, det var godt nok, det der skete. Ser du, Gud havde jo skabt mennesket, så det lignede ham selv, og derfor kunne Adam og Eva til sidst ikke holde ud bare at gå rundt i Paradisets Have og være dyrepassere. Der var noget i deres menneskehjerte, der længtes ud mod noget, som de ikke rigtig vidste, hvad var, og derfor lyttede de til slangen, da den fristede dem til at gøre noget, de vidste, de ikke måtte. For noget måtte der ske! Og så spiste de af den forbudte frugt. Og ved du hvad Amalie, sådan har mennesker altid gjort. På et eller andet tidspunkt er der blevet for trangt derhjemme, og så måtte de ud og prøve kræfter med noget andet - koste hvad det ville - og somme tider var det en høj pris, de måtte betale for deres frihed - og mennesker blev også lidt mere ensomme ved det. Men alligevel kunne vi ikke lade være - og vi skal heller ikke lade være, og engang, så skal du også drage hjemmefra, og du skal ikke være bange for det. Du kan jo nok huske fortællingen om de to sønner, hvor den ene drog af sted og den anden blev hjemme altid - og det sidste var nok meget værre end det første, selv om det første også var hårdt. Og sådan er der mange af fortællingerne i Bibelen, der handler om at drage af sted. Du kender allerede nogle af dem. Abraham f.eks., der pludselig blev ligesom råbt op af Gud - eller Moses, der ellers havde det fint som færeholder, og pludselig måtte han alligevel ud og befri sit folk - eller tænk på Jesus selv, der jo bare kunne være blevet hjemme og overtage sin fars tømmerhandel - men der var et eller andet, der kaldte ham ud i noget helt andet. Eller tænk på hans disciple, der pludselig forlod deres fiskerbåde og endda deres familier for at følges med Jesus. Jeg tror, Bibelen fortæller os, at det ikke er så tosset at komme af sted

engang imellem, fordi mennesker meget nemt gror fast i det kendte - måske også er lidt bange for det ukendte. Men livet, Amalie - livet er stort, og du skal aldrig være bange for at kaste dig ud i det, for det er med livet som med drømmene og historierne og eventyrene - de kan godt være barske engang imellem, så vi næsten synes, det er for meget, men de vil os det godt - og sådan er det også med livet, lille pige - det vil os det godt.

*Historien om Jonas*⁴⁶

Nu skal du høre fortællingen om Jonas, der kom ud på sit livs rejse. Se Jonas, han var profet, og derfor skulle han jo fortælle folk om Guds vilje - dels for at advare dem og få dem til at opføre sig ordentligt - sådan som profeterne jo gjorde dengang. Og en skønne dag, så får Jonas besked fra Gud om, at han skal drage helt over til Niniveovre i nærheden af Babylon og der skulle han fortælle indbyggerne, at deres store by ville blive udslettet, fordi de ikke havde omvendt sig til Gud, som det hed. Da Jonas havde fået den besked, så tænkte han ved sig selv:

- Jeg gider ikke! For jeg ved præcis, hvordan det går. Jeg aser helt over til Ninive gennem ørken og farer og alting, og så prædiker jeg for dem - og så omvender de sig i sæk og aske, og det kan Gud ikke tåle at se, så han tilgiver dem rask væk det hele og skåner byen, og så kan de begynde forfra. Nej, jeg gider altså ikke en gang til - nu må det være nok! Og i øvrigt har Ninive overhovedet ikke fortjent at blive skånet, så jo før den bliver ødelagt jo bedre. Og så besluttede Jonas sig for at flygte fra Gud, så han ikke blev nødt til at drage over til Ninive, og derfor gik han ombord i en båd, der skulle sejle den stik modsatte vej nemlig vestpå - helt til Spanien.

Undervejs blev det imidlertid et forfærdeligt stormvejr, og båden var lige ved at synke. Alle de forskellige mennesker, der kom fra forskellige lande bad til hver deres gud om frelse fra orkanen, som blev værre og værre, men Jonas, han lå bare nede i bunden af båden og sov. Til sidst gik kaptajnen ned og vækkede ham og sagde, at hvis han havde sit liv kært, så måtte han hellere komme i gang med at råbe til sin gud, for nu var de virkelig ved at gå under... «

»Farmor«, afbrød Amalie - det var ligesom Jesus, ikke?»

»Jo, lige præcis - han lå jo også og sov i båden engang, det var stormvejr. Kender du den historie?»

»Ja, vi har hørt den i skolen, og så rejste han sig bare op og sagde til bølgerne, at de skulle lægge sig, og så gjorde de det, ikke?»⁴⁷

»Jo, sådan var det. Ser du Jonas, han fik også havet til at lægge sig,

men det var på en lidt anden måde, må man nok sige. Da stormen blev ved og blev ved, så besluttede man nemlig, at man ville trække lod for at finde den skyldige, for der måtte jo være en af dem, der var om bord, der var skyld i ulykken, tænkte man. Man trak så lod, og det blev Jonas, der blev udtrukket, og så begyndte de at spørge ham ud om alt muligt for at finde grunden til ulykken, som var ved at koste dem alle sammen livet. Se, Jonas fortalte nu, hvem han var, at han kom fra Israel, og at hans gud var Jahve, som havde skabt både himlen og jorden og havet. Og Jonas fortalte også, at han var stukket af fra sin gud, fordi han ikke ville til Ninive under nogen omstændigheder. Så sagde han til de andre på skibet: - Jeg er sikker på, det er min skyld, det er blevet sådan et stormvejr, så for at få stormen til at lægge sig, så må I hellere smide mig over bord.

Først tænkte de, at de vel kunne nøjes med at ro ham i land et sted, men de kunne ikke engang få robåden i vandet, sådan stormede det, og til sidst, så gik de da med til at smide Jonas overbord. Og ligeså snart Jonas var væk, lagde stormen sig, og havet blev helt stille. Og alle folkene på skibet blev meget forundrede og tænkte, at Jonas' gud var en mægtig gud, og de ofrede en ged til Jahve af glæde over, at de var blevet frelst.«

»Stakkels Jonas«, sagde Amalie, »og stakkels ged!«

»Ja, det må du nok sige, men nu skal du bare høre. Netop som Jonas var ved at drukne, så kommer der en stor fisk - måske en stor hval svømmende, og den sluger ham med hud og hår, og så sidder Jonas ellers inde i maven på hvalen i tre dage og tre nætter og kukkelurer og tænker på, hvad alt det her mon skal betyde. Og til sidst så ber han en bøn til Gud som tak, fordi han reddede ham, da han var lige ved at drukne. Til sidst, så sagde Gud til hvalen, at den skulle spytte Jonas op på stranden, og det gjorde den så, og Jonas kunne gå hjem igen. Men allerede på vejen hjem siger Gud til ham, at nu skal han altså se at komme til Ninive i en fart, og Jonas tænkte, at det måtte han jo så nok hellere. Så han rejste til Ninive, der var en meget stor by - det tog tre dage at rejse igennem byen, så du kan nok forstå, den var ret stor. Jonas gik midt ind i byen og råbte, at om fyrre dage ville byen gå under! Og så gik det jo, som Jonas havde tænkt, det ville gå. Da indbyggerne hørte, hvad Jonas råbte, blev de meget bange og de begyndte alle sammen at faste og sørge over deres ugudelighed, og selv kongen klædte sig i sæk og aske og satte sig hen på møddingen, og han befalede, at ingen måtte spise noget som helst - hverken dyr eller mennesker - kørerne og fårene må ikke engang græsse eller drikke vand og både dyr og mennesker skal klæde sig i sæk og aske og råbe

alt hvad de kan til Gud om nåde, og så skal de omvende sig og holde op med at slå hinanden. Sikke et syn, hvad? Og sådan skete det. Hele Ninive råbte til Gud om tilgivelse for deres mange synder, og da Gud så det, så forbarmede han sig og Ninive blev ikke ødelagt alligevel. Jonas havde sat sig udenfor byen, hvor han så sad og ventede på, at byen skulle blive ødelagt, men da han hørte at Gud havde forbarmet sig, kan du tro, han blev vred, for det var jo lige præcis det, han var så træt af, at Gud bare sådan uden videre tilgav folk deres synd. Hvad lignede det? Og han skældte Gud ud og sagde, at det kunne han ikke være bekendt, og nu måtte Gud hellere slå Jonas selv ihjel, for han ville hellere være død end levende, når det skulle være sådan! Om natten så befalede Gud, at en olieplante skulle skyde op lige bag ved Jonas, så den kunne skygge for ham den næste dag og måske gøre ham lidt gladere. Og næste morgen, så stod der en smuk og skyggefuld olieplante og skyggede for Jonas, og det var jo forfærdeligt varmt dernede i ørkenlandene, ved du. Jonas blev meget glad for planten, men tænk dig, så sagde Gud til en lille orm, at den skulle gnave plantens rødder over, så den dejlige olieplante gik ud igen og visnede, og så stod solen ellers og brændte lige ned i hovedet på Jonas, så han til sidst sagde til Gud, at nu ville han altså hellere være død end være levende, og hvad skulle det gøre godt for med den stakkels plante, som nu lå der og var helt ødelagt. Og Jonas var meget vred på livet og på Gud. Så sagde Gud til Jonas:

- Hør nu her, Jonas. Hvordan kan det være, du har ondt af sådan en lille plante, som du jo ikke har haft det mindste arbejde med at få til at gro, samtidig med at du skælder mig ud, fordi jeg har ondt af en kæmpeby som Ninive, som har over 120.000 indbyggere, som ikke er for kloge, foruden en masse dyr?

Jeg ved ikke, hvad Jonas svarede, men hvad tror du?«

»Jeg tror nok, han blev lidt flov, fordi han blev vred på Gud, for det er jo ikke særlig pænt at blive vred på nogen, fordi de er gode og viser medlidenhed, vel - og slet ikke Gud.«

»Det har du nok ret i, Amalie, og det tror jeg også, Jonas forstod. Men du kan se, at man i hvert fald ikke kan gemme sig for Gud, og når han siger, man skal rejse, så kan man ligeså godt gøre det med det samme - så slipper man for at blive slugt af en stor fisk, og det er vist ikke særlig rart, tror du?«

»Ad, hvor ulækkert!«, sagde Amalie med et stort grin.

»Nu skal du høre en anden historie om en, der gjorde det omvendte af Jonas:

*Historien om den barmhjertige samaritaner*⁴⁸

Der var en mand, der var på vej fra Jerusalem ud til en by, der hedder Jeriko. Det er en meget gammel by, kan du tro. Det var den, Josva og israelitterne indtog, dengang de havde vandret rundt i ørkenen i 40 år og endelig var kommet til deres eget land. Måske har du hørt i skolen, hvordan de indtog byen?»

»Ja, de gik rundt om byen og spillede på trompeter, indtil murene faldt ned.«⁴⁹

»Ja, det er rigtigt. Nå, men i hvert fald, så var denne mand på vej til Jeriko. Det var som sædvanligt frygtelig varmt nede i Jordandalen, hvor Jordanfloden munder ud i Det døde Hav, der er så salt, at ingen dyr kan leve i det. Og tænk, bedst som han går på vejen, bliver han pludselig overfaldet af en hel flok røvere, der stjal hans penge og hans æsel og selv hans tøj stjal de, og de slog ham med køller, så han faldt om, og så sparkede de ham bare ned i grøften, hvor han kunne ligge og dø. Manden tænkte på, hvor mærkeligt det var, at for et øjeblik siden gik han glad og godt tilpas på vejen og glædede sig til at komme til Jeriko - og se nu - pludselig ligger han her i grøften og kan ikke røre sig, fordi han har brækket både det ene og det andet, og råbe kan han heller ikke, for han får hele tiden munden fuld af blod. Han vidste godt, at hvis ikke han snart fik hjælp, døde han helt sikkert. Han tænkte på sin familie, som han aldrig skulle se igen... Heldigvis kom der nogen. Han kunne ikke se, hvem det var, fordi solen skinnede lige ned i ansigtet på ham. Men han kunne se på den fine dragt, at det måtte være en præst. Gud ske lov, tænkte han, så får jeg hjælp med det samme. Han kunne høre, manden standsede, men til sin forfærdelse hørte han ham et øjeblik efter skynde sig videre. Det var en præst, der tilfældigvis var kommet forbi, og han så godt den sårede mand i grøften, men så kom han i tanke om, at han skulle til et vigtigt møde i tempelet, og ypperstepræsten blev altid forfærdelig vred, hvis man kom for sent - og der kom nok en eller anden forbi, som havde bedre tid, for nogen burde jo rigtignok gøre et eller andet...«

»Nej, hvor var han dum, selv om han var præst«, udbrød Amalie forarget.

»Heldigvis kom der snart efter en anden mand forbi, og igen kunne den døende mand i grøften høre ham komme gående, standse op og skynde sig videre. Igen mærkede han håbet, der voksede og pludselig svandt bort. Han tænkte på, hvad der var i vejen med ham, siden ingen ville hjælpe ham. Det var en såkaldt levit - det vil sige en, der var ansat ved tempelet. Han så også godt den stakkels mand, men han

blev bange for, om røverne stadig skulle være i nærheden, for han havde netop mange penge på sig, fordi han var på vej til tempelet med tempelskatten fra Jeriko - så det kunne slet ikke gå an at standse op. Men en eller anden burde nu nok gøre noget... så snart han kom til Jerusalem, ville han sige det...«

»Nej, hvor er de altså dumme«, udbrød Amalie, »sådan gør man da ikke, når der er nogen, der ligger og er ved at dø... «

»Nej, det har du ret i Amalie - sådan gør man ikke. Men nu kom der en tredje mand forbi. Manden i grøften var lige ved at besvime, men som i tåger hørte han en mand komme gående med et æsel, var det vist. Nu standsede de, og manden bad til at de ikke ville gå igen. Han prøvede at råbe om hjælp men kunne ikke - han kunne bare ligge og håbe og bede.«

Farmor holdt en lille pause, så Amalie blev utålmodig og spurgte: Hvad så!?

»Den døende mand åbnede øjnene på klem, og til sin forfærdelse så han, at det var en samaritaner, der stod og så på ham. Så vidste han, at det var forbi.«

»Hvorfor det, farmor? Hvorfor det?«

»Jo, ser du, jøderne og samaritanerne kunne slet ikke sammen. Ja, de hadede nærmest hinanden, og kunne de komme til at spytte hinanden i hovedet, så var deres dag reddet. Det var noget med, at samaritanerne ikke ville anerkende tempelet i Jerusalem som den rigtige helligdom. De mente, at Gud skulle dyrkes på et bjerg i Samaria, selvfølgelig. Så var de også uenige om Bibelen - hvad der var Guds ord og hvad der var bare snak. Og du ved godt, Amalie, at der ikke er noget, der kan gøre mennesker så lynende vrede på hinanden som religionerne. Og nu lå den stakkels mand der i grøften og så, at det var en samaritaner, der var standset - men til sin store forbløffelse oplevede han nu, at selv samaritanere kan være barmhjertige og føle medlidenhed og menneskelighed. For nu tog manden forbindinger og alt muligt ned fra sit æsel og begyndte at behandle den stakkels mand for sine sår og brud. Han gav ham også noget at drikke og gav ham sin kappe på. Forsigtigt fik han ham op på sit æsel, og som om æselet vidste, at hvert skridt gjorde forfærdeligt ondt, gik det så forsigtigt, det kunne hen til den nærmeste kro. Det blev en skrækkelig tur, men frem kom de da, og den syge mand kom til at ligge i en dejlig seng. Der blev sendt bud efter en læge, som kom og behandlede ham rigtigt, og samaritaneren betalte det hele - både lægen og kroen, og han lagde endda et forskud, hvis der nu skulle blive noget de næste par dage. Han var nødt til at tage til Jerusalem, men han kom tilbage igen

om et par dage for at se til sin patient. Han var allerede på vej ud af døren, da manden i sengen kaldte på ham.

»Tak fordi du reddede mit liv«, hviskede han. Så lå han lidt og så på samaritanerens smilende ansigt.

»Hvorfor gjorde du det?«, fik han endelig fremstammet - »sådan en masse besvær for en elendig jødes skyld? Det havde du jo slet ikke behøvet...«

Samaritaneren sad lidt og så på manden i sengen.

»Somme tider«, sagde han langsomt, »somme tider kan man være så heldig at blive standset op af noget, der er meget større end dig selv og dit liv. Jeg havde egentlig forfærdelig travlt med at komme til Jerusalem - sådan som jeg altid har forfærdelig travlt med alting... men da jeg så dig ligge der i grøften, var der noget, der ligesom greb mig i kraven og standsede mig - ikke bare på vejen men jeg tror nok også i mit travle liv. Det var på en mærkelig måde som om, al livets mening lå der i grøften - som om jeg hele mit liv havde ventet på dette øjeblik. Så i virkeligheden kære ven - selv om du er en fæl jøde - så er det mig, der skal sige tak til dig, for hvis ikke du havde ligget der og ventet på mig, så var jeg vel aldrig standset op i mit liv og havde fået tid til at tænke mig om.«

Manden i sengen smilede til sin redningsmand.

»Husk at takke præsten og levitten også«, mumlede han for sig selv. Så tog han med stort besvær samaritanerens hånd i sine hænder og trykkede den forsigtigt.

»Tak alligevel, fæle samaritaner, fordi du reddede mit stakkels liv.« Så lukkede han øjnene og faldt snart efter i søvn. Samaritaneren sad en stund og så på den sovende mand. Så rejste han sig, sagde farvel til kroværten og bad ham passe godt på manden, til han kom tilbage. Og så gik han stille og roligt tilbage mod Jerusalem.«

Amalie sad lidt og så frem for sig, mens hun tænkte på samaritaneren.

»Farmor, findes der stadigvæk samaritanere nede i Israel?« »Ja, det gør der faktisk, men nu er der vist kun ganske få af dem tilbage - omkring 50 tror jeg. Så det går ikke så godt for dem. Nu skal du høre om en anden samaritaner - det var en, som Jesus faldt i snak med engang, og det var jo i sig selv mærkeligt.

Historien om den samaritanske kvinde ⁵⁰

Se, samaritanerne og jøderne, de kunne altså ikke være i stue sammen, og når en jøde skulle fra Judæa, som lå nede mod syd op til Galilæa, som lå i nord, så var den korteste vej jo at rejse igennem

Samaria, som lå i midten, men det kunne man ikke få sig til, så man rejste gerne en stor omvej udenom Samaria, bare for at slippe for samaritanerne. Ja, undtagen Jesus, selvfølgelig, for han var jo ligeglad med, om mennesker nu var det ene eller det andet - bare de var mennesker. Så engang da han skulle fra Judæa op til Galilæa rejste han og hans disciple selvfølgelig den korteste vej lige midt igennem Samaria. Dengang gik man jo, og da de var nået til den by i Samaria, der hedder Sykar, så sender Jesus sine disciple ind i byen for at købe mad, og selv sætter han sig ved den brønd, der ligger udenfor byen, og som hedder Jakobs brønd. Sådant hed den, fordi Jakob engang havde været i det land, hvor den lå.⁵¹

Nå, men her sidder Jesus så og hviler sig, da der kommer en kvinde ud til brønden for at hente vand. Og så er det, Jesus beder hende om noget at drikke. Kvinden bliver meget overrasket, for det var vist aldrig sket før, at en jøde havde bedt en samaritaner om noget - og så ovenikøbet en kvinde. Dengang var kvinderne jo ikke så meget værd, ved du - de blev nærmest betragtet som en slags hushjælp, som man i hvert fald ikke kunne føre en fornuftig samtale med. Men det var Jesus jo også ligeglad med, så han begynder at snakke med hende, som om hun var en god ven. Der er nemlig noget, han gerne vil have hende til at forstå. Han ville gerne have hende til at forstå, hvem han var, så han starter med at sige til hende, at hvis hun bare vidste, hvem han var, så ville hun bede Jesus om levende vand. Men kvinden forstår ikke et kuk af; hvad det er, Jesus siger til hende, så hun begynder at fable om, at han jo ikke har nogen spand, så hvordan skulle han kunne få fat i noget levende vand?

Så siger Jesus, at det ikke er vandet fra brønden, han taler om. Det er godt nok, men efter et stykke tid bliver man jo tørstig igen. Nej, det vand, Jesus kan tilbyde - det levende vand - hvis man først har drukket af det, så skal man aldrig mere tørste, for det skal blive til en kilde inde i mennesket selv. Kvinden forstår stadigvæk ikke noget, men hun kan jo godt se, at det ville være smart med sådan noget levende vand, så hun beder Jesus om noget, så hun kan slippe for at rende helt her ud til brønden i tide og utide. Dengang var der jo ikke indlagt vand i husene, forstår du. Så smiler Jesus til hende og siger, at hun er vist en værre en, og hvad er det i øvrigt for noget med, at hun har levet sammen med seks forskellige mænd uden at være gift? Kvinden bliver helt forskrækket, for hvordan kan Jesus vide det? Hun bliver vist også lidt knotten på ham, for hvad kommer det sådan en jøde ved, hvordan hun lever?

- Ja, ja, hr. profet, siger hun så - I har jeres måde at leve på med jeres

fine tempel i Jerusalem, men vi har vores, og vi dyrker nu Gud her på dette bjerg. Det er godt nok til os, og i øvrigt... Men Jesus afbryder hende, og siger til hende, at det slet ikke kommer an på, hvordan man lever eller om man dyrker Gud det ene eller det andet sted. Det, det drejer sig om er at leve og tilbede Gud i ånd og sandhed - ærligt og redeligt!

Så du kan se, Amalie, at nu var de to så forskellige mennesker inde i en meget spændende diskussion om Gud. Jesus på den ene side og denne letlevende samaritanske kvinde på den anden. Og kvinden kan skam godt følge med, selv om hun er lidt tungnem, for nu siger hun, at når Messias kommer, så skal han fortælle dem alting. Det vidste hun i hvert fald. Og så er det, Jesus smiler til hende igen og siger: Jamen det er jo mig, der er Messias - mig, du sidder og snakker med lige nu!

Det bliver kvinden så forbløffet over at høre, at hun glemmer alt om at hente vand og skynder sig ind i byen, hvor hun fortæller, at der sidder en mærkelig mand ude ved brønden - og måske er det Messias, for det var som om, han kunne se lige igennem mig, og han vidste alt om mig. Det ville de gerne se nærmere på, så de går ud til brønden og beder Jesus om at blive hos dem, så de kan høre, hvad han har at sige. Og Jesus bliver der i to dage, og mange af samaritanerne troede på, at han virkelig var Kristus, verdens frelser. Og det var alt sammen på grund af en samaritansk kvinde, der hverken var for klog eller for pæn til at forstå, hvad Jesus egentlig var kommet for.«

»Jeg synes, det er en skæg fortælling, farmor. Jeg troede slet ikke, at der måtte være skægge fortællinger i Bibelen.«

»Å jo, Amalie, Bibelen er fuld af sjove historier, men de er jo ikke kun sjove - de er samtidig meget alvorlige og somme tider også sørgelige - ellers ville man jo også hurtigt glemme dem igen - og måske er det sådan, at de allerbedste fortællinger, der findes, de kan både få os til at le og græde - ligesom god musik kan. Men det kræver jo, at man har ører, der kan høre både det sjove og det alvorlige i historien.«

Februar

I februar er det vinter i Qeqertarsuatsiaat. Farmor og Amalie hygger sig inden døre og snakker om familien og om, hvem man er - sådan i virkeligheden. Farmor fortæller om Ruth, der var kong Davids bedstemor og om at være et helt menneske, så man tør leve af kærlighed og ikke bare grave sine talenter ned af frygt for livet. Endelig fortæller hun om et par kvinder, der bestemt ikke var bange af sig.

Amalie havde igen haft Kristendom i skolen, og så var det, hun pludselig havde undret sig over, at selv om de historier, de hørte, foregik for flere tusind år siden langt langt væk, så havde alle personerne navne ligesom alle dem, hun kendte i Qeqertarsuatsiaat i dag: Moses, Aron, Josef, Noah, Seth. Det måtte farmor vide besked med, så Amalie skyndte sig ned til det lille hus ved havnen.

Da Amalie fortalte, hvorfor hun havde undret sig i dag over det med navnene, smilede farmor, og mens hun fortsatte sit arbejde med at rense et stort klapmydsskind med sin gamle, slidte ulo, fortalte hun, hvordan danskerne i sin tid var kommet til Grønland, og hvordan de havde haft Bibelen med og havde fortalt grønlænderne de mange forskellige historier, som Amalie også hørte nu i skolen og når hun var i kirke. Dengang havde grønlænderne selvfølgelig grønlandske navne, men så var der nogen, der syntes, det kunne være godt, hvis de også fik navne fra Bibelen, når de blev døbt og ligesom blev medlemmer af menigheden, og på den måde gik det til, at alle navnene fra Bibelen ligesom gik ud af bogen og ind i mennesker, som nu gik rundt og hed Esajas og Ezekiel og Adam. Og så ved du godt, Amalie, at når man først har fået et navn, så går det videre fra slægt til slægt. Det er sådan, vi hædrer de døde ved at give deres navn videre til de nyfødte. Jeg hedder jo også Susanne, og det er fordi, min gamle mor døde, lige før jeg blev født, og så passede det lige, at jeg kunne bære hendes navn - og sådan går navnet videre, men i dag har de fleste også et rigtigt grønlandsk navn. Du hedder f.eks. Amalie - det kommer fra Danmark, men du hedder også Ruth - det stammer fra Bibelen og så hedder du Aviaaja, og det er grønlandsk.

Amalie sad og tænkte lidt, mens hun så på farmors hænder, der arbejdede med uloen. Hun tænkte på, at hun altså var lidt af Danmark og lidt af Bibelen og lidt af Grønland, og tilsammen var det alt sammen hende.

»Farmor, er du også lidt Danmark og lidt Bibelen og lidt Grønland?«
Farmor smilede.

»Ja, Amalie, alle mennesker er lidt af hvert. Her i Grønland er vi alle sammen lidt Danmark eller Tyskland eller Norge eller Island - og så er vi også lidt Bibelen - men vi er nok alligevel mest Grønland, for her er vi født og her bor vi, og vi taler det samme sprog - og som du kan se, så sidder jeg og gør præcis det samme, som vores forfædre har gjort langt langt tilbage i tiden - længe før de kendte noget til Danmark eller til Bibelen.«

Amalie nikkede. Hun kunne næsten se, at det, som farmor lavede med skindet, det havde alle hendes mødre før hende også lavet, og hun tænkte på, om hun også ville blive ligeså god til skind som farmor. De snakkede lidt om familien og alle, dem, de var i familie med. Det var mange - ja, det var næsten de fleste af dem, der boede i Fisksenæset foruden en masse andre, som boede forskellige steder i Grønland. Farmor kendte dem alle sammen, og Amalie var glad over, at hun havde sådan en stor familie.

»Ja, det er skam ikke alle, der har det«, sagde farmor. »Nu skal jeg fortælle dig om din navnesøster fra Bibelen - hende der hed Ruth - det er sådan en god historie.

*Historien om Ruth*⁵²

Se, der var engang, der kom hungersnød nede i Israel - ja, det skete jo dengang, sådan som det også kunne ske heroppe hos os, og som det jo stadig sker mange steder i verden. Der var ikke mere mad at få, for høsten blev ikke til noget, og så var der en mand, der hed Elimelek, og han besluttede, at her kunne han ikke blive, så han drog hen til et helt andet land, der hed Moab og slog sig ned der. Elimelek døde imidlertid kort efter, de var kommet, så hans kone No'omi sad alene tilbage med deres to sønner, som så giftede sig med to piger fra Moab. Den ene hed Orpa og den anden hed nemlig Ruth. Efter en 10 års tid, så gik det hverken værre eller bedre, end at de to sønner døde, så nu var kun kvinderne tilbage, og det var ikke så godt, for hvem skulle nu tage sig af dem og skaffe dem mad?«

»Farmor, hvad hed sønnerne?« ville Amalie vide.

»Ja, de hed jo Maklon og Kiljon«, sagde farmor, men de døde altså uden at de havde fået nogen børn, og så besluttede No'omi at hun ville drage tilbage til sit gamle land, Israel, for hun havde hørt, at hungersnøden var forbi, og at der endda var rigeligt med mad igen. Derfor sagde hun til sine svigerdøtre, at nu skulle de drage tilbage til deres familie, som jo var her i Moab, så de kunne tage sig af dem, og så ville hun selv drage tilbage til Israel - til Betlehem i Juda, hvor hun kom fra.«

»Betlehem!« udbrød Amalie, »det var der, Jesus blev født?«

»Ja, det var det, og det har faktisk også lidt med Ruth at gøre. Nu skal du bare høre. Se i starten ville de to svigerdøtre ikke forlade den gamle No'omi, for de holdt så meget af hinanden alle tre, men til sidst, så fik hun alligevel overtalt Orpa til at vende hjem til sin egen familie. Men Ruth kunne hun ikke overtale, og da hun så, at det ikke nyttede at blive ved, så endte det med, at de fulgtes til Betlehem. Det kan nok være, der blev snakket i Betlehem, da de så, hvem der var kommet hjem. Jamen, det er jo No'omi, som er kommet tilbage, råbte de, men No'omi græd og klagede sig og sagde, at det var meget godt, men det var jo godt nok en stakkels No'omi, der kom hjem, for hun havde mistet alt i mellemtiden: sin mand, sine børn og dermed sit håb til fremtiden, for der var ingen til at føre slægten videre. Nej, det var gået rigtig skidt alt sammen, og det kunne de jo kun give hende ret i. Nu var der i Betlehem en rig mand, som langt ude var i familie med No'omis afdøde mand. Han hed Boas, og han havde en stor mark lige udenfor byen, hvor de netop var i gang med at høste byg. Tilfældigvis kom Ruth en dag hen til den mark og spurgte, om hun ikke godt måtte få lov til at samle lidt af det korn sammen, som alligevel blev liggende på marken efter høsten, og det fik hun lov til. Da Boas om aftenen kom ud og så til sin mark, fik han øje på Ruth og spurgte høstfolkene, hvem hun var. Da han havde hørt det, sagde han til hende, at hun bare skulle blive på hans mark og samle korn ligeså længe hun ville - han skulle nok sørge for, at hun fik noget med hjem, for han havde jo godt hørt om, hvordan hun havde taget sig af sin svigermor og endda var fulgt med hende her til Betlehem frem for at tage tilbage til sin egen familie. Så blev Ruth jo glad, kan du nok tænke dig, og hun blev hos Boas, som kom til at holde mere og mere af hende. En dag siger No'omi så til Ruth, at nu er det ved at vær på tide, hun får sig en mand og om ikke Boas var noget. Han var jo af Elimeleks slægt, og på den måde kunne slægten jo føres videre, hvis de nu giftede sig og fik børn.

Det syntes Ruth var en god ide, men hun vidste ikke, hvordan hun skulle få det sagt til Boas, for det var jo ikke noget, man sådan lige gik hen og foreslog. Men det vidste No'omi, som var en klog kone. Jo, sagde hun, for det første skal du vaske dig og salve dig og tage din pæne kappe på, og så skal du gå ned på tærskelpladsen, når Boas er færdig med at spise til aften. Når han så lægger sig til at sove glad og veltilpas, så skal du gå hen til ham og tage dit tøj af og lægge dig ved hans fødder, så skal du bare se. Det gjorde Ruth så, og ved midnat vågnede Boas med et sæt og opdagede, at der lå en nøgen kvinde

ved hans fødder.

- Hvem i alverden er du, spurgte han overrasket. Jeg er Ruth, svarede hun, og jeg ville ønske, du ville gifte dig med mig, så min stakkels svigermor kan se sin slægt videreført.

- Det var godt nok meget, sagde Boas, for du er jo ung og smuk og kan få hvem du vil til mand, og alligevel kommer du til mig for din stakkels svigermors skyld - det må jeg sige, du er virkelig en trofast svigerdatter, og hvis jeg kan, så vil jeg gerne gifte mig med dig, men det kræver, at jeg forhandler med en om at købe Elimeleks ejendom og så køber jeg dig med. Ja, sådan var det dengang, sagde farmor - det var noget indviklet noget om arveret og hvad ved jeg, men i hvert fald, så gik det sådan, at Boas købte både Elimeleks ejendom, som han ellers var rejst fra og så købte han Ruth med og giftede sig med hende, og gamle No'omi flyttede hjem til dem. Og Ruth fik snart en søn, som kom til at hedde Obed, og ser du, Obed var ingen anden end kong Davids bedstefar, så nu forstår du også, at Ruth faktisk ikke blot var kongens farmor, men også var stammor til Jesus, som jo var af kong Davids familie. Så det er skam et meget fint navn, du bærer, lille Ruth.«

Amalie sad og tænkte lidt.

»Det vil altså sige, at Jesus ikke var helt jøde, ikke?«

»Jo, det kan du jo godt sige, selv om Ruth levede over 1000 år før Jesus. Men jeg tror nu ikke, det var særligt vigtigt for Jesus selv. Ser du, han vidste nemlig, hvad det kom an på - ikke om man nu var det ene eller det andet, men om man var et helt menneske. Det var det vigtige. Og derfor gik han også omkring og gjorde mennesker til hele mennesker - både alle de, der syntes, de var noget særligt, fordi de f.eks. var jøder eller hvad det nu var, de brystede sig af - dem skældte han ud - men også alle de mange stakler, som troede, de var fortabte, fordi de ikke syntes, de var noget særligt. Dem gjorde han glade for sig selv på en måde - enten ved at helbrede dem, hvis de var blinde, stumme, døve eller lamme - eller ved at gøre dem levende, hvis de var døde. For jeg tror nok, Amalie, at hvis du ikke er glad for dig selv, så er du ligesom både døv og blind og stum og lammet på en måde - ja, så er du ligesom død, fordi du ikke synes, du er noget særligt værd. Underligt nok kunne Jesus også godt skælde ud på den slags mennesker, fordi de ikke var levende og glade.«

»Nej, farmor - skældte han ud på de døde!?«

»Det kan man godt sige. I hvert fald skældte han dem ud, hvis ikke de blev levende og glade, når de fik tilbuddet. Kan du ikke huske historien om ham, der ikke havde bryllupstøjet på og så blev smidt ud

af slottet?»

»Nå jo«, sagde Amalie, »det var lidt synd for ham, ikke?«

»Jo, men Jesus kunne godt være hård i sine fortællinger, og derfor var der også mange, der blev vrede på ham.

*Historien om de tre tjenere*⁵³

Der var også en anden historie om tre tjenere, der hver fik nogle penge, som de skulle passe på, mens kongen var ude at rejse. Den første fik 500.000 kr. - den anden fik 200.000 kr. og den sidste fik 100.000 kr. Så rejste kongen. Den første fik travlt med at købe og sælge, og på den måde fik han faktisk flere penge ud af det. Ligesådan den anden. Han fik en smart ide og fik også flere penge ud af det. Men den tredje tjener, ja, han var så bange for at miste kongens penge, så han gik hen og gravede dem ned for en sikkerheds skyld. Nogen tid efter kom kongen så tilbage, og tjenerne kom og skulle aflevere deres penge.

- Ja, sagde den første, jeg har været så heldig at få dine penge til at blive til endnu flere, så her har du 1.000.000 kr.

Du kan jo nok forstå, kongen blev glad for den besked og han roste tjeneren meget, og gav ham mere i løn.

Ligesådan den anden tjener, der kom og gav kongen 400.000 kr. tilbage, selv om han kun var betroet 200.000.

- Godt, sagde kongen, meget godt. Tak, du gode og tro tjener, fordi du gjorde det for mig. Men sig mig, var der ikke tre tjenere?

Nu kom den tredje tjener luskende frem. Han skulede til kongen og mumlede, mens han så ned i jorden.

- Jeg kender dig, konge. Også jeg tænkte på at købe og sælge og få dine penge til at blive flere, men jeg turde ikke, for jeg ved godt, hvad der sker, hvis det mislykkedes, og jeg tabte pengene i stedet for at vinde flere. Så ville du blive vred, og jeg frygter din vrede, konge. Her har du dine 100.000 igen, så må du være tilfreds med det.

Men desværre for tjeneren gik det lige omvendt, for nu blev kongen nemlig meget vred og råbte op om, at han da i det mindste kunne have sat pengene i banken, så han fik renter ud af det - men nu kunne det være nok, og så befalede kongen at den dovne og frygtsomme tjener skulle bindes på hænder og fødder og smides udenfor i mørket. Fordi, Amalie - fordi han ikke turde være et menneske.«

Historien om de fantastiske kvinder

»Nu skal du høre om en gammel kone, der godt turde være et menneske.⁵⁴ Det var engang, Jesus var i Jerusalem, så sad han og så på de

mennesker, der kom og lagde penge i den store kasse, man brugte til at samle penge ind i til de fattige. Den hed tempelblokken - måske fordi den lignede en stor huggeblok, hvad ved jeg. Der var mange rige, der kom forbi og lagde ret store beløb i kassen - de rigtig fromme jøder mente jo, at man mindst skulle give en tiendedel af sine penge til de fattige, så det var jo godt nok. Men ikke for Jesus. Pludselig peger han over mod tempelblokken og siger til sine disciple: - Se den fattige enke, der kommer der, hun har lige lagt alt, hvad hun ejer i penge-kassen. Det var nok ikke mere end nogle få ører, men det var alt, hvad hun skulle leve for i den næste tid. Alle de andre, de giver jo bare af deres overflod, og det kan enhver jo gøre - det er ingen sag. Men hun har pludselig givet det hele væk rub og stub. Det er flot! Ser du, Jesus mente jo nok, at det ikke så meget var beløbets størrelse, det kom an på, som det var måden, man gav det på. Hvis man bare gav, fordi det stod i loven eller fordi alle de andre også gav, så kunne det være lige meget. Nej, det der betød noget, det var for Jesus altid det fantastiske - f.eks. at en gammel kone pludselig finder på at give alt, hvad hun ejer væk.

Eller ligesom dengang, der kom en kvinde ind der, hvor Jesus og disciplene sad - det var nede i Betania⁵⁵ - og så hælder hun pludselig noget meget kostbart salve ud i håret på Jesus, fordi hun har lyst til det. Og disciplene skælder hende selvfølgelig ud, og råber op om, at den dyre salve kunne være solgt og pengene givet til de fattige, men Jesus forsvarer hende og roser hende, og give til de fattige, det kan man jo altid gøre, men hvornår kan man igen komme til at gøre noget smukt og godt mod Guds egen søn, der i øvrigt snart skal dø? Og så skal du jo huske, Amalie, at Jesus også selv var sådan en fantastisk en, der kunne finde på alt muligt. Pludselig kunne han finde på at komme gående hen over vandet ud til disciplene, der var ude at sejle i deres båd. Eller alle hans fantastiske helbredelser og de mærkelige fortællinger - og så ikke mindst det, at han pludselig gav sig selv væk - ligesom forærede sig selv til os rub og stub, dengang han lod sig slå ihjel for vores skyld. Men ikke nok med det - pludselig står han op af graven og dukker op og spiser og drikker sammen med disciplene, indtil han pludselig en morgen farer til vejrs som en raket. Hvis ikke det er fantastisk, så ved jeg ikke, hvad det er...«

Farmor smilede selv ved tanken om Jesus, der pludselig ryger op i Himlen som en raket, og Amalie kunne ikke lade være med at grine ved tanken.

»Forstår du, Amalie, Jesus turde være et rigtigt menneske - ja, meget mere end et rigtigt menneske - et fantastisk menneske, og han ville så

gerne have, at alle vi almindelige mennesker - sådan nogen som dig og mig - at vi også turde være rigtige mennesker, der somme tider gør noget fantastisk eller noget helt uventet - noget som gør andre mennesker overraskede og glade. For eksempel så kunne du jo skynde dig hjem og lave mad til hele familien, så når din mor kom hjem fra fabrikken og tror, at hun skal til at lave mad, så stod det hele klart - lige til at spise. Var det ikke en god ide?»

Amalie så lidt tøvende ud.

»Joh, men jeg ved ikke rigtig, om jeg kan...«

»Selvfølgelig kan du det, men du skal kun gøre det på en betingelse, og det er meget vigtigt. Du skal kun gøre det, hvis du gør det med glæde, og ser du, det man gør med glæde, det lykkes næsten altid.«

»Godt, så prøver jeg«, sagde Amalie og sprang op, »men farmor, hvis du nu pludselig sagde, at du godt ville hjælpe mig, så ville jeg vel nok blive glad og overrasket, men du skal kun gøre det, hvis du gør det med glæde...«

Farmor slog en høj latter op og gav sit barnebarn et stort knus. »Og hvordan havde du så tænkt dig, at jeg skulle kunne sige nej til dig, din lurifaks?«

Lidt efter kunne man se farmor og Amalie nærmest liste sig ind i Amalies hus. Det var tydeligt, de havde noget ganske særligt for...

Marts

I marts er det tit meget flot vintervejr med frost og blå himmel. Farmor og Amalie snakker om drømme og Amalie hører historien om Josef, der var god til at tyde drømmene. Amalie hører også de mærkelige historier om, hvordan Jesus kunne gøre døde mennesker levende. Det gælder om at have ører, der kan høre, mener farmor, som også forærer Amalie sin gamle ulo. I marts dør moster Anna, men det bliver også Påske.

En lørdag morgen kom Amalie hen til farmor og fortalte hende om en mærkelig drøm, hun havde haft.

»Jeg drømte, at jeg var ude at cykle, men det var hele tiden ved at gå galt, for mit tørklæde fløj op foran ansigtet, så jeg ikke kunne se, og det var næsten umuligt at få ned igen, når det var kommet op. Det var også som om, jeg slet ikke kunne standse, selv om jeg prøvede. Det var rigtig væmmeligt, og jeg var helt bange, da jeg endelig vågnede.« Farmor sad igen og skrabede et skind med sin ulo, mens hun lyttede opmærksomt til Amalies drøm.

»Ja, det var en farlig drøm, Amalie,« sagde hun, »jeg har også drømt noget lignende engang. Det var nu i en båd, kan jeg huske, og pludselig kunne jeg ikke se, hvor vi sejlede hen, og det var mig, der skulle styre. Jeg råbte til de andre, men de kunne slet ikke høre mig.« Amalie sad lidt og tænkte på sine drømme. Nogle af dem var dejlige, men der var også ind imellem nogle, der var forfærdelige, så man vågnede op og svedte og var helt stakåndet, fordi man havde løbet og løbet for at komme væk fra et uhyre, men det var som om, man ingen vegne kom - eller man drømte at nogen var død.

»Farmor, hvorfor drømmer man egentlig?«, spurgte hun.

»Tjah«, sagde farmor, »Det er der vist ingen der rigtig ved. Der er nogen der mener det ene og nogen, der mener det andet. Nogen mener, at drømmene er meget vigtige for at kunne forstå sig selv, og derfor er det vigtigt at kunne tyde drømmene og ligesom kunne oversætte dem til almindeligt sprog. Der er også nogen, der mener, at drømme er varsler om noget, der skal ske i virkeligheden. Sådan troede man i gamle dage. Du kan f.eks. huske historien om Josef, kan du ikke?«

Amalie havde godt hørt lidt om Josef, men hun ville gerne høre farmor fortælle om ham, så hun sagde, at hun ikke rigtig kunne huske ret meget om ham - og så fortalte farmor.

Historien om Josef⁵⁶

»Jo, ser du, Josef var jo Jakobs næst yngste søn - den yngste hed Benjamin - men de to små var Jakobs yndlingssønner, dels fordi han havde fået dem med Rakel, som han elskede, men det er en anden god historie - og så fordi Jakob efterhånden var en ældre mand, og ældre mænd har det med at forkæle deres yngste børn, hvad der ikke altid er så godt. F.eks. forærede Jakob Josef en meget fin kjortel, og Josef kunne ikke lade være med at gå og prale overfor de andre brødre og lade som om, han var noget særligt. Engang talte han også ligefrem ondt om de andre til sin far - noget som slet ikke passede, så du kan nok forstå, at de andre 11 brødre lidt efter lidt blev rigtig godt sure på denne lille forkælede yndlingssøn. Alle brødrene gik ude på marken og vogtede kvæg, og så var det, Josef ikke kunne lade være med at fortælle dem om sine drømme, og det skulle han nok ikke have gjort, for brødrene blev så vrede på ham, at de var lige ved at slå ham ihjel for det.«

»Hvad drømte han, farmor?«, udbrød Amalie nysgerrigt.

»Ja, han drømte f.eks., at der stod 12 kornneg - du ved, sådan nogen, som bonden sætter til tørre, når han har høstet kornet, så står de der - og så fortalte Josef, at tænk jer, mit neg, det rejste sig op, men de andre 11 bøjede sig for det. Og det blev de jo godt gale over at høre, og de skældte ham ud og spurgte ham, om han måske troede, han skulle komme til at herske over dem, sådan en lille skidtsak. Dengang var det jo den ældste bror, der bestemte i familien - næst efter faderen selvfølgelig. En anden gang - det var hjemme - fortalte Josef, at han havde drømt, at han var en stjerne på himlen, og tænk både sol og måne og 11 stjerner nejede sig for ham. Så blev selv hans gamle far vred, og spurgte, om han måske troede at han skulle komme til at herske over både sin far og mor og alle sine brødre - sådan en lille prås? Så en dag, da de 11 brødre var langt ude i marken og passe får, gjorde den gamle Jakob noget dumt. Han sendte nemlig Josef ud til dem i sin fine kjortel for at se, hvordan det gik - som om den lille Josef var sådan en slags opsynsmand overfor brødrene, hvad de jo blev rigtig sure over. I forvejen var de eddikesure over at den lille skidtsak, som altid pralede af sig selv, ikke skulle arbejde ligesom de andre. Så da Josef endelig fandt brødrene ude i marken, besluttede de at nu kunne det være nok, og så ville de slå ham ihjel - så vrede var de faktisk på ham.«

»Åh nej, farmor slog de ham virkelig ihjel?« Amalie syntes også Josef var irriterende, men ligefrem at slå sin egen lillebror ihjel.

»Nej, de fik det ikke gjort, fordi den ældste bror, som hed Ruben,

alligevel fik medlidenhed med ham og syntes, det var synd at slå ham ihjel, men hvis man nu bare puttede ham ned i en brønd og gav ham en lærestreg, så skulle han nok lære at opføre sig ordentligt. Jeg tror nok, Ruben havde en plan om at redde Josef. Som sagt så gjort. Da Josef kom hen til brødrene, greb de fat i ham og rev hans fine kjortel af ham og puttede ham ned i en brønd, der heldigvis var tom for vand. Så kunne han sidde dernede og kukkelure og komme på bedre tanker. Så satte de sig til at spise, mens Ruben gik en tur og spekulerede på, hvordan han skulle redde Josef. I mellemtiden kom der en karavane - det er sådan en flok mennesker med kameler, der var læsset med varer til Ægypten, og så fik Juda - en anden af brødrene den ide at de skulle sælge Josef som slave til disse købmænd - sådan noget var ret almindeligt dengang - så kunne de da en gang for alle slippe af med ham - og tænk dig det gjorde de. De solgte deres lillebror for nogle få sølvpenge. Da nu Ruben kom tilbage blev han forfærdelig ked af at høre, hvad der var sket, men der var jo ikke noget at gøre ved det, så for at skjule, hvad de havde gjort, besluttede de at lade som om, Josef virkelig var blevet slået ihjel. Så de rev hans fine kjortel i stykker og dyppede den i blod fra en ged, de slagtede. Og så sendte de den ellers hjem til deres gamle far, og spurgte om det måske kunne være Josefs kjortel. Det var ikke særlig pænt gjort mod den gamle mand, der blev forfærdelig ked af det, da han så kjortelen og jo nok kunne forstå, at Josef var blevet dræbt af et vildt dyr - der var jo både løver og alt sådan noget dernede i Israel dengang. Og gamle Jakob blev så ked af det, at han ikke mente, der var mere at leve for, og han ville gerne ned til sin elskede Josef nede i Dødsriget. Dengang mente man, at de døde kom ned i et dødsrige nede under jorden.«

Amalie havde fået en lille klump i halsen, når hun tænkte på den gamle Jakob, der nu var så ked af det, fordi han havde mistet sin lille søn.

»Men« fortsatte farmor, »Josef var jo slet ikke død. Han kom til Ægypten, hvor han blev solgt til en af Faraos hofmænd, som hed Potifar.«

Amalie kunne ikke lade være med at grine. »Potifar? Det var et skægt navn. Potifar. «

»Nu var der det ved Josef, at han faktisk var ret dygtig på den måde, at det, han havde med at gøre, det lykkedes for ham - de gamle sagde, at Gud var med ham - så det varede ikke længe, før Josef fik mere og mere betroet i Potifars hus, og tit sidst var det såmænd Josef, der sørgede for det alt sammen, for han var sådan en lykkemand. Potifar

var selvfølgelig glad for Josef, men det var Potifars kone desværre også på den måde, at hun ville lokke Josef til at gå i seng med hende, men det ville Josef selvfølgelig ikke være med til, fordi han vidste, at Potifar ville blive meget ked af det så. Desværre blev Potifars kone så vred på Josef, så hun råbte op og fik alle til at tro, at det var Josef, der ville i seng med hende, og derfor kom Josef i fængsel, selv om han jo var ganske uskyldig. Men tænk dig, der gik ikke længe, før Josef også fik overopsyn med hele fængselet, fordi alt hvad han gjorde, lykkedes så godt og alle, han kom i nærheden af, syntes så godt om ham. Nogen tid efter skete det så, at Faraos mundskænk - det er ham, der skal sørge for, at Faraos vin ikke er forgiftet og at alt er i orden omkring måltiderne - og Faraos bager begge to blev dømt, fordi man sagde, de havde stjålet. Og de kom begge to ned i det fængsel, hvor Josef også sad. Og tænk dig en nat, så drømte både mundskænken og bageren en mærkelig drøm, som gjorde dem begge to kede af det, for de kunne ikke forstå drømmen, hvad den dog skulle betyde. Så fik de Josef til at tyde drømmene. Mundskænken havde drømt, at han havde set et vintræ, som havde tre vinranker, der pludselig blomstrede og bar tre store klaser med dejlige modne vindruer. Og han havde taget alle vindruerne og presset saften ned i et stort bæger, som han rakte til Faraos. Josef fortalte så mundskænken, at drømmen betød, at han om tre dage skulle genindsættes som Faraos mundskænk. Så fortalte bageren om sin drøm. Han havde drømt, at han havde gået med tre kurve med brød og kager på hovedet. Den øverste kurv skulle hen til Faraos, men på vejen var fuglene kommet og havde ædt det alt sammen. Hvad betyder det, Josef? Og Josef måtte jo sige det, som det var, at om tre dage ville Faraos lade bageren hænge og fuglene ville komme og æde kødet af kroppen på ham. Og sådan gik det - præcis som Josef havde sagt det. Mundskænken blev atter mundskænk, men bageren blev hængt. Så gik der et par år, men så en nat havde Faraos selv en drøm, der bekymrede ham noget. Han drømte, at han stod nede ved floden, som hedder Nilen, og op af vandet steg pludselig syv dejlige fede køer, som gav sig til at græsse på engen. Men bagefter kom der syv elendige magre køer op af floden og tænk, de åd de fede køer, men det kunne slet ikke ses på, dem, at de havde ædt dem.«

»Jamen farmor«, indvendte Amalie, »køer spiser da kun græs - de spiser da ikke selv køer.«

»Nej, men nu skal du jo huske, at det er en drøm, og i drømme kan alting ske. Men i hvert fald, så vågnede Faraos efter drømmen. Han faldt dog snart i søvn igen, og så drømte han, at han så syv meget

flotte kornaks skyde frem af det samme strå. Men bagefter voksede der syv elendige halvvisne aks frem og de slugte de flotte. Så fik Faraos fat på alle Ægyptens bedste drømmetydere, men der var ingen af dem, der kunne forstå, hvad de mærkelige drømme skulle betyde, og Faraos blev mere og mere bekymret.

- Jamen er der da slet ingen, der kan hjælpe mig stakkels Faraos, sagde han til sidst.

Og så var det, mundskænken, som i mellemtiden var blevet overmundskænk, kom i tanke om Josef, der havde været så god til at tyde hans og bagerens drømme i sin tid, og lynhurtigt fik de sendt bud efter Josef, som da også kom, og han kunne snart tyde Faraos drømme:

- Jo, ser du, høje Faraos, begge dine drømme betyder det samme, men når man to gange drømmer det samme, så er det et tegn på, at drømmen helt sikkert skal gå i opfyldelse. Der skal komme syv gode år, hvor alting går godt i Ægypten. Der kommer en stor høst hvert år, men bagefter de syv gode år skal der komme syv skrækkelige år med hungersnød og fejlslagen høst og alt muligt. Og hvis du, høje Faraos, er en klog mand, hvad jeg ikke tvivler om, så skal du selvfølgelig samle dig et godt forråd i de syv gode år, sådan at du har noget, når de syv onde år kommer. Se, Faraos han blev nu så begejstret over Josefs drømmetydning, at han bestemt mente, at Josef var den klogeste mand i hele Ægypten, og derfor sagde han til ham: Ja, min gode Josef, jeg kan jo nok se, at Gud er med dig - at du er en lykkelig - så jeg har tænkt mig, at du skal stå for hele den indsamling af mad og korn i de syv gode år, og at du i det hele taget skal være min højre hånd. Og så fik Josef en fin guldring på fingeren og en fin guldkæde om halsen, så alle kunne se, at han var Faraos højre hånd. Og han fik en meget flot hestevogn at køre rundt i, og foran vognen løb der en mand der råbte «Af vejen! Af vejen. Her kommer Faraos højre hånd! Af vejen!» Og Josef fik også en kone - en præstedatter, og det er jo ikke det værste. Og de fik to børn, som hed Manasse og Efraim.

Og det gik selvfølgelig som Josef havde sagt. Der kom syv gode år, og Josef kørte rundt i hele Ægypten og samlede forråd sammen, og det var godt, for efter de syv gode år kom ganske rigtigt de syv hungersnøddår - ikke bare i Ægypten men i hele den del af verden. Men heldigvis havde Ægypten så meget korn, at man kunne dele ud til andre, der var ved at sulte ihjel. Og ser du, det var på den måde, Josef igen blev forenet med sine brødre og med sin far og mor, men det er en anden historie, som du kan høre en anden gang. Men du kan nok se, at drømme kan betyde meget, især hvis man er god til

at tyde dem.«

Amalie sad længe og tænkte på fortællingen om Josef, der gik så meget ondt igennem, før han fik prinsessen og det halve kongerige, og pludselig udbrød hun:

»Det er ligesom et eventyr, farmor. Ligesom Kassassuk eller Klodshans, der bliver glade til sidst, selv om der ikke var nogen, der brød sig om dem.«

»Ja«, sagde farmor, »og ved du hvad jeg tror - jeg tror, den samme historie findes rundt omkring i hele verden, fordi alle mennesker holder af at høre om nogen, det går rigtig skidt for, men som alligevel får prinsessen og det halve kongerige. Og måske kunne de gamle jøder, som sad ovre i Babylon og skrev historien ned, særlig godt lide historien om Josef, fordi Josef på en måde mindede om dem selv. De var jo også sådan et lille folk, der havde gået meget ondt igennem og var blevet bortført til et fremmed land, og selvfølgelig håbede de, at det ville gå folket ligesom det gik Josef. Og ser du, Amalie, det er det, der er så godt ved gode fortællinger og eventyr, at de kan give os håb og glæde os lidt - også når vi har det slemt. Det er derfor dine forfædre var så gode fortællere og havde så mange historier, fordi deres liv somme tider var meget hårdt, og hvis der så ingen fortællinger er, så man mister håbet og glæden helt, så går det jo galt.«

Amalie sad og tænkte på, at det var underligt, at en historie kunne betyde så meget - eller et eventyr. Så var det jo ligesom om, eventyret var virkeligt og ikke bare et eventyr.

»Og så kan du også nok forstå, hvad der er uendeligt vigtigt, lille pige. Det er selvfølgelig at have ører, der kan høre en god historie, sådan som Josef havde, for hvis man ikke har det, så hjælper selv de bedste historier eller drømme eller eventyr ikke en pind... Du ved godt, der fortælles mange mærkelige historier om Jesus, og nogle af de mærkeligste, det er historierne om, hvordan han kunne gøre døde mennesker levende. « »Kunne Jesus virkelig det, farmor?«

»Ja, nu kan du jo selv prøve at høre efter:

*Historien om Jairus' lille datter*⁵⁷

Engang mens Jesus gik omkring i Galilæa, kom der en mand hen til ham. Han var helt forpustet, som om han havde skyndt sig hele vejen. Det viste sig at være formanden for menighedsrepræsentationen - han var i hvert fald forstander for synagogen og han bad Jesus, om han ikke godt ville komme og gøre hans lille datter levende, for hun var lige død. Så gik Jesus med ham hjem. Dengang var det sådan, når nogen døde, at der kom både musikanter, der spillede sørgemusik og

grædekoner, der græd og klagede sig - det var nogen, man betalte for at komme, og de var der allerede, da Jairus og Jesus kom tilbage, så der var en larm af den anden verden, og alle var frygtelig kede af det. Men tænk, så går Jesus hen til dem og siger, at de skal holde op med al den sørgen - det er der slet ingen grund til, for pigen sover bare. Først blev de alle sammen forbavsede, men så blev de vrede over, at han kunne sige sådan noget, for alle vidste, at den lille pige var død, og der var også nogen, der gjorde nar ad Jesus, så der blev en endnu værre larm end før. Men Jesus gik ind i huset, hvor den lille pige lå på sin seng og var død, og han satte sig på sengekanten og tog hende i hånden, og så sagde han: *Talitha qum*. Det er aramaisk og betyder: Lille pige stå nu op! Og straks slog pigen øjnene op og satte sig op i sengen – rask og levende og sulten.«

»Sulten?«

»Ja, sådan som man jo er, når man har været syg længe og ikke har kunnet spise ret meget. Så tog Jesus hende i hånden og førte hende udenfor og gav hende til hendes far og mor. Og så kan du tro, der blev stille, og folk ville jo ikke tro deres egne øjne. Men lidt efter lidt blev de selvfølgelig glade, og alle kom hen og skulle røre ved den lille pige, som jo ikke forstod noget af al det postyr. Hun troede jo bare hun havde sovet.«

»Jamen var hun virkelig død, farmor?«

»Hvad tror du selv, Amalie?«

Amalie vidste ikke rigtig, hvad hun skulle tro.

Historien om enkens søn ⁵⁸

»Der var også en anden gang«, fortalte farmor videre, »det var lige udenfor den lille by, der hedder Nain. Ud af byen kommer et sørgetog. Det er en stakkels enke, der har mistet sin eneste søn, og nu skal de ud og begrave ham ude på kirkegården udenfor byen. Alle er forfærdeligt kede af det, og der er mange, der græder, sådan som vi jo også gør, når nogen, vi holder af dør og skal begraves - og sådan gør mennesker jo over hele verden. Men nu ser de forreste - det er dem, der går med båret med den døde unge mand på - dengang brugte man ikke kister som nu - nu ser de pludselig, at der kommer en flok mennesker imod dem. Det ser ud til at være en flok glade mennesker af meget forskellig slags. Der er unge og gamle, mænd, kvinder og en masse børn er der også - og de ser alle sammen så glade ud, som om de har været ude for noget smukt og godt. De to grupper af mennesker - sørgetoget og den glade flok - standser op overfor hinanden, og en mand fra den glade flok kommer hen til dem, der

bærer kisten. Han siger til dem, at de skal sætte båren ned på jorden. Det er Jesus, og nu bøjer han sig over den døde mand og siger til ham: Unge mand! Rejs dig op! Og tænk dig - den døde slår øjnene op og rejser sig op, og Jesus tager hans hånd og giver ham til hans mor. Og sådan gik det til, at glæden for en gangs skyld overmandede sorgen. Det plejer jo ellers at være omvendt, ved du nok.«

Amalie sad og tænkte, så det knagede, men hun kunne ikke forstå de mærkelige historier. Det var ligesom mærkelige drømme, man ikke kunne glemme igen...

»Men den allermærkeligste historie«, fortsatte farmor, »det er alligevel historien om Lazarus.

*Historien om Martha, Marie og Lazarus*⁵⁹

Engang kom der bud til Jesus om, at hans gode ven, Lazarus var meget syg, og at Jesus skulle skynde sig at komme ned til Betania og helbrede ham, før han døde. Det var Lazarus' søstre Martha og Marie, der havde sendt bud. Jesus kendte dem meget godt og havde flere gange spist til middag hos dem. Engang havde han siddet inde i stuen og snakket med Marie, mens Martha gik ude i køkkenet og lavede mad. Og det var Martha blevet så vred over, at hun havde skældt Marie ud og bedt Jesus om at sige til hende, at hun skulle komme ud og hjælpe med at dække bord. Men Jesus havde bare sagt, at Martha skulle lade Marie være i fred og ikke bekymre sig så meget. Men nu var deres bror altså blevet syg og de sendte bud til Jesus om hjælp. Men det mærkelige var, at Jesus bare så ud til at være ligeglad. I stedet for at skynde sig ned til Betania, så blev han, hvor han var i en tre-fire dage, og først derefter gik han stille og roligt ned til Betania - men da var Lazarus for længst død og begravet. Så da Jesus kom slentrende hen til huset, hvor de boede, så kom Martha grædende ud til ham og sagde, at hvis bare han havde været der noget før, så var Lazarus slet ikke død. Så siger Jesus noget mærkeligt.

- Jamen Martha, ved du ikke, at jeg er opstandelsen og livet? Du bekymrer dig stadig, hvad?

Nu kommer Marie også ud, og hun græder også og siger det samme som Martha: hvis du bare var kommet noget før, så var vores bror ikke død. Og så er det ligesom Jesus bliver vred, og han spørger: Hvor har I lagt ham?

- Jamen Jesus, du vil da vel ikke... du tænker da ikke på at... han har jo ligget i sin grav i fire dage nu. Han er allerede begyndt at rådne...

- Martha, Martha! siger Jesus bare, og de kan se, at han har tårer i øjnene.

- Vis mig graven, siger han så, og de går ud til den.

Ude ved graven står der en masse mennesker, som er kommet for at trøste Martha og Marie, og nogen er vel også kommet for at se, hvad Jesus vil sige til sit forsvar, når han kom for sent til at redde sin egen ven fra døden.

- Vælt stenen fra graven, siger han så, og der går et gys igennem forsamlingen. Gravene dengang var jo tit sådan nogle klippehuler, hvor der blev sat en stor sten foran indgangen. Til sidst går et par store stærke mænd hen og ruller den store sten fra indgangen. Og så råber Jesus ind i graven:

- Lazarus! Kom herud!

Først sker der selvfølgelig ingenting. Alle står og ser forfærdede hen mod graven, og så pludselig hører de noget derinde fra, og lidt efter kommer Lazarus gående ud af graven i ligklæder og det hele. Du kan jo nok tænke dig at der blev opstandelse. Nogen græd, andre faldt på knæ og begyndte at synge salmer, men de fleste vidste slet ikke, hvad de skulle gøre, så de stod bare og måbede, mens de så på, hvordan Martha og Marie forsigtigt og med rystende hænder begyndte at tage ligklæderne af Lazarus. Det blev en dag, de ikke glemte lige med det samme. Og sådan gik Jesus rundt og gjorde døde mennesker levende.«

Amalie sad og tænkte, så det knagede.

»Farmor, hvad skete der med de døde, som blev levende igen?«

»Jeg ved det ikke. De fik jo livet igen, kan man sige, men ellers blev det vel ikke så meget anderledes. Måske forstod de bedre, hvor meget livet er værd, men en skønne dag, så skulle de jo dø en gang til. Og alligevel - alligevel, Amalie, så var det hele jo en lille smule anderledes - ikke bare for de, der blev levende igen, men for alle, der hører de mærkelige historier, som man aldrig rigtig kan glemme. Det er jo historien om, at der er noget, der er meget større end døden - og det er altid en god historie... Så, nu bliver det her skind ikke renere. Nu går vi ud og spænder det op.«

»Farmor, hvad betyder min drøm, tror du?«

»Tja, det er egentlig kun dig selv, der kan tyde dine drømme, men da jeg nu selv har haft en magen til, så kan jeg jo godt prøve at hjælpe dig. Jeg tror nok, de betyder, at vi har lidt svært ved at forstå vores liv - vi ved ikke rigtig, hvad vi skal. Vi kan ikke orientere os ordentligt, og det er der jo ikke noget at sige til. Vi kan tit have et problem, som vi ikke kan finde hverken hoved eller hale på. Har du sådan et problem, Amalie?«

Amalie syntes ikke, hun havde nogen problemer, som hun ikke kun-

ne klare, men så kom hun pludselig i tanke om, at hun i går havde hørt sin far beklage sig over, at hun hele tiden holdt til nede hos farmor og næsten aldrig var hjemme mere. Det turde hun i hvert fald ikke sige til farmor, så hun sagde, at hun ikke kunne komme i tanke om noget, men det var som om farmor så sådan på hende, så hun slog øjnene ned.

»Engang«, sagde farmor, mens hun spændte skindet op i rammen, »drømte jeg, at jeg tabte alle mine tænder, og det fik mig til at tænke på, at der var noget, jeg ikke fik sagt til min far, som jeg skulle have sagt, så jeg tror, mange gange drømmene kun er ude på at hjælpe os, når der er et eller andet, vi glemmer... Vores drømme kan godt lide os, Amalie.«

Da de kom tilbage, kunne Amalie ikke lade være med at gå hen og tage farmors ulo. Den var endnu blank af spæk - håndtaget var rart at røre ved og bladet var blevet mindre og mindre i årenes løb, selv om det bare havde skåret i spæk og skind og sådan noget blødt noget.

»Farmor, hvorfor er der nogen, der går rundt med sådan en lille ulo i en kæde om halsen? Den duer da ikke til noget sådan en lille en.«

Farmor smilede. »Jo jo, du kan tro den duer til noget. Selvfølgelig duer den ikke til at skrabe skind med, men den er også til noget helt andet, og det har lidt at gøre med det jeg fortalte dig om historierne og eventyrene. Man kan jo godt sige, de ikke duer til noget, fordi det bare er fortællinger og eventyr, men alligevel betyder de meget, kan du tro, og det gør sådan en lille ulo af sølv måske også, fordi den, der bærer den om halsen synes, den er smuk og måske også synes, den betyder noget mere - måske ligesom giver sin ejer en kraft eller et fællesskab, som er godt at have. Dine forfædre brugte f.eks. altid sådan nogle amuletter, som de hed. Det kunne være en isbjørneklo, der skulle give dem bjørnens styrke, eller det kunne være en ørnklo, der skulle give dem ørnens skarpe blik, og det var meget nødvendigt med sådan nogen amuletter - ja, de kunne blive virkeligt syge, hvis de mistede dem. Og også i dag betyder sådan nogle amuletter mere end man skulle tro. Tag nu bare det, du selv har om halsen.«

Amalie havde helt glemt, at hun havde et lille guldkors om halsen, som hun altid gik med. Hun havde fået det af farmor, dengang hun blev døbt. Hun tog det frem og kiggede på det.

»Se det lille guldkors har jeg givet dig, for at du altid skal vide, at Gud passer på dig og at han elsker dig.«

»Jamen farmor, hvis jeg nu taber mit kors en dag, holder Gud så op med at elske mig«, spurgte Amalie forskrækket.

»Nej, Gud holder aldrig op med at elske dig, Amalie, men det er alli-

gevel rart at blive mindet om det engang imellem, synes du ikke?»
Amalie nikkede og puttede det lille kors ind under sin bluse igen. Hun ville aldrig aldrig miste det. Farmor havde ret. Det betød noget, for det var rart at vide, det var der. Det var ligesom om, det fortalte en lille historie, hver gang man så på det. Amalie tænkte, at hun ønskede sig en ulo til at hænge om halsen også, for så ville hun tænke på farmor og alle hendes historier og alle hendes skind hver gang hun så på dem. Farmor sad og så på sin gamle ulo som om hun sad og snakkede med den uden ord. Så nikkede hun, og det var som om, hun havde læst Amalies tanker.

»Kan du huske, at den her ulo, det skal være din, når jeg engang er død, Amalie?»

Amalie fik store øjne.

»Nej, du skal ikke blive bange, lille pige«, smilede farmor, »jeg tænker ikke på at dø foreløbig, men engang, så skal jeg jo herfra, og så skal du have min ulo, hvis du lover at passe rigtig godt på den, for den betyder meget, skal jeg sige dig. Den er næsten levende og den er vældig god til at fortælle historier, kan du tro. Men hør nu engang, nu er klokken jo igen blevet for mange, og du skal skynde dig hjem.

»Hvornår fortæller du om lille Isak, farmor?»

»Åh ja, jeg skal nok fortælle dig om Isak engang, men se nu at pille af med dig, så de ikke bliver bekymrede for dig hjemme.«

»Årh hvad«, sagde Amalie på vej ud af døren, »de ved jo, at korset passer på mig.«

Moster Annas begravelse

Det var en meget smuk solskinsdag. Det var sidst i marts, og sneen lå højt og glimtede med millioner af små diamanter i den klare frost. Amalie havde sin grønlandsdragt på ligesom hele familien og mange andre, der ligesom Amalie havde blomster i hænderne. Nu var de alle sammen på vej ned mod kirkegården. De, der gik forrest, gik med faner og lige bagefter kom de, der bar kisten med Amalies moster Anna. Det var hende, der var død, og som nu skulle begraves. Moster Anna havde været syg længe, syntes Amalie. I det sidste halve år havde hun først været i Nuuk - så var hun i Danmark i lang tid, og først nu for en måned siden var hun kommet tilbage. Da var hun blevet mærkelig tynd og bleg - Amalie kunne næsten ikke kende hende, og hun kunne godt mærke, at de voksne blev alvorlige, når de snakkede om moster Anna. Engang hørte hun sin far sige ligeså stille: Hun har nok ikke så lang tid igen. Så måtte Amalie ned til farmor for at spørge, hvad det var med moster Anna, og farmor havde set på

hende med et bedrøvet blik og sagt, at moster Anna nok snart skulle dø. Hun var meget syg, og farmor mente, at hun var så syg, og det gjorde så ondt, at moster Anna nok ikke var så ked af at dø, så det ikke gjorde ondt mere. Amalie havde spurgt, om der da ikke var nogen, der kunne hjælpe moster Anna, men farmor havde bare rystet på hovedet - der var vist ikke andre end Gud, der kunne hjælpe nu. Så havde Amalie spurgt, hvorfor der var nogen, der blev syge, og farmor havde rystet på hovedet og sagt, at hun vidste det ikke.

»Der er så meget, vi ikke forstår, lille pige. Hvorfor er der nogen, der drukner ude på havet? Hvorfor er der små børn, der dør? Vi ved det ikke, men ved du hvad jeg tror, Amalie? Jeg tror, at alle de, der skal lide så meget som moster Anna lider nu - jeg tror, de får det så dejligt bagefter, som vi slet ikke kan forestille os. Og jeg tror, de følger med i, hvad vi andre går og laver - og somme tider hjælper de os måske, når der er noget, vi ikke kan finde ud af. Og du skal se, moster Anna skal såmænd også nok hjælpe os med at forstå, hvorfor hun skal være så syg så syg.«

Et par dage efter var moster Anna så død.

Amalie var med hende og sige farvel til moster Anna. Hun lå så fint i sin seng som om hun sov. Der var levende lys, og hun havde en lille buket blomster i hænderne. De græd alle sammen og kyssede moster Anna på panden, som var underlig kold, men Amalie syntes alligevel, det så ud, som om moster smilede lidt. Så havde præsten bedt en bøn og Fadervor, og de havde sunget en sang. Bagefter blev moster lagt ned i en kiste med låg på, og de bar hende over i det lille røde hus ved siden af kirken. Her skulle hun så ligge, indtil hun skulle begraves. Kirken havde været fuld af mennesker. Amalie mente, at alle mennesker i hele Qeqertarsuatsiaat var med. Der var mange, der græd i kirken, og Amalie kunne heller ikke lade være - også fordi der var sådan en højtidelig og alvorlig stemning, og fordi salmerne var så smukke. Da de kom ned til kirkegården, satte de kisten ned i det lille hul, der var blevet gravet. Præsten sagde noget og så kom han lidt jord ned på kisten og sagde noget om jorden. Så sang de en salme igen, og bagefter begyndte folk at gå hjemad, mens nogle begyndte at dække moster Anna til med jord. Præsten gik rundt og gav hånd, som om han sagde tillykke - det syntes Amalie var lidt underligt. Hun syntes også det var underligt, at flagene, der havde været på halv stang nu pludselig var kommet til tops som om man fejrede et eller andet, men Amalie syntes ikke, der var spor at fejre. Hun savnede allerede moster og kunne ikke forstå, at hun aldrig skulle se hende mere. Aldrig nogen sinde...

Da de kom tilbage, var der kaffemik i forsamlingshuset. I begyndelsen var de alle sammen meget stille - Amalie troede nok, de sad og tænkte på moster - men efterhånden begyndte folk at snakke højere og højere, og der var endda nogle, der grinede ind imellem. Det kunne Amalie slet ikke forstå. Hun syntes, det var så synd for moster, at hun bare skulle ligge derude på kirkegården helt alene, mens alle andre sad i det varme forsamlingshus og havde det hyggeligt og grinede. Til sidst blev det for meget for Amalie. Hun snuppede hurtigt to stykker kage og skyndte sig ud af forsamlingshuset. Så gik hun tilbage til kirkegården, hvor graven med moster Anna nu var dækket helt til, og der lå en masse blomster ovenpå. Der stod også et hvidt trækors med mosters navne på. Amalie tænkte på, at den næste lille pige, der blev født i Qeqertarsuatsiaat helt sikkert ville komme til at hedde Anna. Amalie tog kagerne frem og lagde dem ovenpå graven.

»Vær så god, moster. Du skal bare spise dem, når du synes. Ligger du godt nu? Det gør ikke ondt mere, vel? Nu kan du ligge og se ind over fjorden. Synes du ikke, det var en pæn begravelse med alle de mennesker?«

Der kom en lille snespurv hen og satte sig på korset. Amalie kiggede på den. Hun syntes, den kiggede ned på moster Annas navne - måske for at se om de var stavet rigtigt, tænkte hun.

»Er det dig moster? Er du blevet til en lille fugl nu? Det tror jeg, du er.«

Fuglen lagde hovedet på skrå og kiggede på Amalie. Så hoppede den ned på graven og begyndte at nippe til kagen. Amalie smilede. Hun blev så glad, at hun kunne mærke, det strammede inde i brystet, men hun turde ikke juble højt for ikke at skræmme den lille fugl væk.

»Spis bare - alt hvad du kan«, hviskede hun. Lidt efter kom der flere snespurve til. Forsigtigt nærmede de sig graven, og lidt efter var der fuldt af snespurve oven på blomsterne, som hoppede omkring og kvidrede og nippede til kagerne, som lidt efter lidt blev mindre. Amalie sad bare lige så stille og nød det. Det var som om, alle de døde på kirkegården nu også kom til kaffemik sammen med moster Anna. Selvfølgelig blev moster Anna til en snespurv - hvad ellers, tænkte hun ved sig selv, og måske ville hun også selv blive til en snespurv engang, når hun døde, og så skulle de alle sammen være sammen igen og flyve i store flokke langt sydpå hvert efterår og komme tilbage igen den 22. marts... Selvfølgelig var det da ikke bare forbi... Amalie var så lettet om hjertet og så glad, så hun var lige ved at springe op og danse. Hun havde været så ked af, at moster Anna lå

herude på kirkegården helt alene i sin kiste med jord og sne ovenpå - men sådan var det selvfølgelig ikke - det var jo bare hendes syge krop, der lå dernede, men hun selv - hun var en hvid snespurv, der nu var til kagemik sammen med alle sine gamle venner. Amalie vidste, at sådan var det. Lidt efter rejste hun sig op. Fuglene fløj lidt væk, men kom snart igen. Så gik hun langsomt baglæns ud af kirkegården. »Farvel, moster og tak for...« Hun kunne ikke finde på, hvad hun skulle sige, men det var vel også nok. Da hun endelig vendte sig om, var hun lige ved at støde ind i mor og far.

»Nå, her gemmer du dig. Vi kunne slet ikke finde dig. Var du nede og sige farvel til moster?«

»Ja, og ved I hvad, I skal slet ikke være så kede af det mere, for moster er blevet til en snespurv. Jeg så det selv, og hun havde inviteret alle sine gamle venner til kagemik på graven. I kan selv se, de sidder derhenne endnu...« Amalie pegede hen på graven, men alle snespurvene var fløjet.

»De var der lige før... «

Mor satte sig ned på hug foran Amalie, som kunne se, at hun havde store tårer i øjnene.

»Ja, Amalie. Sådan er det. Selvfølgelig er moster blevet til en snespurv. Jeg ved det godt!« hviskede hun, og så gav hun sin lille pige et stort knus.

»Sådan er det!«

Nogle dage efter begravelsen er Amalie og farmor igen ude ved moster Annas grav. Solen skinner og de nyder stilheden og den smukke udsigt ind over fjorden. Det har sneet hele dagen i går, og nu er det kun det øverste af korsene, der stikker op af sneen, hvor millioner af diamanter ligger og lyner i solen.

»Det er da godt, der er kors på gravene, så man kan se, hvor de døde ligger«, sagde Amalie.

»Ja«, sagde farmor, »men det er jo ikke bare for at fortælle os om de døde, vi har kors på gravene, det er først og fremmest for at fortælle os om noget levende. Kom, Amalie, lad os gå hjem, så skal jeg fortælle dig om korset.«

De gik op over den lille bakke og kom forbi kirken, hvor der også sad et kors oppe på taget.

»Lad os gå ind i kirken et øjeblik,« sagde farmor, »så skal jeg fortælle dig noget.

De bankede sneen af støvlerne og gik ind i den tomme kirke. Farmor gik helt op til alteret og satte sig ned på knæfaldet. Amalie satte sig ved siden af hende.

»Kan du se, der hænger et stort kors på væggen oven over alteret, Amalie?«

»Ja, det er flot - men farmor ligger der så en død neden under det kors også - ligesom ude på kirkegården?«

»Ja, det kan man godt sige, min pige. For ser du, alteret her, som ligner et bord lidt - det forestiller faktisk en kiste.«

Amalie blev uhyggelig til mode. »Uha, ligger der en død indeni, farmor?«

Farmor smilede. »Ja ser du, engang gjorde der, men det er længe siden, og nu er kisten tom.«

Amalie åndede lettet op. »Pyha! Men farmor, hvem var det så, der lå derinde engang?«

»Det var Jesus, min pige. Men som du nok har hørt, så er han jo stået op af graven, og derfor er den tom. Og ser du, sådan er det i alle verdens kirker. Det allervigtigste, det er den tomme kiste, der står heroppe, fordi den skal få os til at tænke på, hvad det er, vi samles om her i kirken. Ligesom korset, der skal få os til at tænke på det samme - ikke så meget på døden som på opstandelsen. For nok betyder korset, at her ligger en død, men først og fremmest betyder korset, at her er et levende håb om opstandelse. Derfor skal der også være levende ting på alteret: levende blomster, levende lys og så Bibelen med det levende ord. Kom, lad os nu gå hjem og høre historien om korset.«

Amalie stod lidt og kiggede på alteret. Hun havde altid troet, det bare var et bord, og så var det en tom kiste! De måtte knibe øjnene sammen, da de trådte ud i solskinnet igen. Så gik de ned til farmors hus, mens sneen knirkede under deres fødder.

Påske⁶⁰

Da de var kommet ind i den varme stue og havde sat sig til rette med den store billedbibel begyndte farmor: »Du kan godt huske, jeg fortalte dig, at der var mange, der elskede Jesus og fulgtes med ham hele tiden, men der var også mange, der slet ikke kunne fordrage ham, og som til sidst pønsede på at få ham slået ihjel. Desværre så var det de sidste, der var de stærkeste, og de stærkeste plejer jo at vinde, og det gjorde de også denne gang - troede de. Nu var de ret mange om at få Jesus slået ihjel. Se først var der jo præsterne og de skriftkloge. De var meget vrede på Jesus, fordi de mente, han spottede Gud ved at kalde sig selv for Guds søn eller Messias - og så mente de jo også, han var en slem forbryder, fordi han ikke overholdt Guds lov - f.eks. når han helbredte syge, selv om det var helligdag. I det hele taget mente de, han var alt for pjattet, fordi han både spiste og drak som

alle andre, men som lærer og rabbiner, som det hed, så måtte man dog være et forbillede i alvor og værdighed og afholdenhed. Og så var der jo også det, at han mange gange tog parti for dem, som var udstødt både af Gud og alle ordentlige mennesker: de fremmede i landet, samaritanere, kanaanæere, romere - alle sådan nogle folk, som ikke havde den rette tro efter de skriftlærdes mening. Og endnu værre, så holdt han jo til hos syndere og toldere, drankere og ludere, og det var, som om han tilgav alle og enhver uden videre - og det kunne man altså ikke ifølge de skriftlærde præster. Hvad skulle det ikke ende med? I hvert fald måtte man da forlange, at disse mennesker forbedrede sig, inden man bare sådan uden videre sagde god for dem. Så du kan nok forstå, der var mange gode grunde for præsterne til at skille sig af med Jesus - vel også fordi de følte deres magt som præster og åndelige vejledere for folket truet.

Men der var også andre, der godt ville af med Jesus, og det var endda en af hans egne disciple...«

»Det var Judas!« udbrød Amalie. »Han var rigtig ond, var han!«
»Åh ja«, sagde farmor, »måske nok, men måske skulle vi prøve at forstå Judas lidt, i stedet for bare at fordømme ham. Det er så nemt, ved du godt. Men du skal tænke på, at Judas var en meget skuffet mand. Han var jo blevet discipel i sin tid, fordi han troede, at Jesus var den Messias, de alle sammen ventede på. Ham, der skulle blive den nye konge i Israel og som skulle smide romerne ud af landet, så Israel igen kunne blive et frit land. Men ser du det ville Jesus slet ikke være - ikke på den måde. Og det var jo det mærkelige ved ham - at han slet ikke ville være noget - hverken Messias eller konge eller hersker. Nej, det eneste, han ville være, det var tjener - og det var der jo ingen, der kunne forstå - og slet ikke Judas.

Det hele begyndte en dejlig søndag morgen. Nede ved en af Jerusalems mange byporte var der et vældigt halløj i gang. Masser af mennesker stimlede sammen med palmegrene i hænderne, og de råbte og sang. Og se, nu kom der en ridende på en hest - nej ikke en hest - det ser ud til, det er et æsel, han rider på. Bagefter æselet kommer hans disciple gående, og rundt omkring dem stimler mennesker sammen og råber hurra, fordi nu kommer kongen endelig tilbage. Kongen, som de sådan har ventet på i alle disse år. Nu vil han ride ind i sin hovedstad, ligesom den store kong David i sin tid,⁶¹ og kan du høre, der er nogen der råber hurra for Davids søn. Folk er ellevilde og lidt derfra står en flok romerske soldater. De ved ikke rigtig, hvad de skal gøre, men det ender med, at de bare ryster på hovedet af de skøre jøder. Jeg synes, Jesus ser lidt trist ud, som han sidder der på sit æsel.

Han burde jo være både glad og stolt, men han ser nærmest bedrøvet ud, synes du ikke? Måske ved han noget, som ingen af de andre ved? Måske ved han allerede nu, at om fem dage, så vil de samme mennesker, som nu jubler og råber hurra, så vil de råbe af fuld hals: Korsfæst ham! Korsfæst ham! For ser du, Amalie, det var ikke bare Judas, der blev skuffet over Jesus - det gjorde folket også - og det var bare fordi, han ikke ville være deres konge men deres tjener. Og måske er det sådan, at folk hellere vil have konger, der bestemmer over dem, end de vil have besværet med at bestemme selv? Nå, men de kommer jo så ind i Jerusalem, hvor der snart skal være påskefest, til minde om dengang Moses førte folket ud fra slaveriet i Ægypten⁶² - det har du nok hørt om - så der var en forfærdelig masse mennesker fra hele landet samlet i byen, fordi det hørte sig til, at man fejrede påske ved tempelet i Jerusalem. Også langvejs fra var der kommet en masse mennesker rejsende til byen, så der var en puffen og støden og råben og køben og sælgen og hvad ved jeg. Når du engang kommer til København og går ind i en af de store butikker, så er det lidt i den retning - bare meget værre. Ja, selv inde i tempelet stod der folk og købte og solgte og vekslede penge, og da Jesus så det, blev han så vred, så han tog en kæp og begyndte at jage de stakkels mennesker ud, for Guds hus var et bedehus, sagde han, og ikke en røverkule. Jeg tror nok, disciplene rystede lidt på hovedet ad ham, for hvad var nu det for en opførsel af en kommende konge? Men farisæerne og de skriftkloge præster gned sig i hænderne, for de ventede jo hele tiden på at kunne arrestere ham for et eller andet, så han kunne blive dømt. Derfor fulgte de jo meget med i, hvad han sagde og gjorde, og en dag hørte de ham sige noget om, at tempelet engang ville blive jævnet med jorden, og det kunne de selvfølgelig også bruge imod ham. Men der var stadig mange, der fulgte ham, så de turde ikke arrestere ham sådan i fuld offentlighed - det skulle helst være uden, at alt for mange så det, og her var det så Judas kom dem til hjælp. For efterhånden som dagene gik, og Jesus ikke så ud til at ville tage magten i byen, blev Judas mere og mere skuffet, og til sidst tænkte han, at nu kunne det også være lige meget. Jesus var slet ikke den Messias, de havde troet - han var nærmest bare til besvær nu, og jo mere Judas tænkte på det, jo mere gal blev han på Jesus - nok også fordi han følte sig snydt, og det er jo aldrig særlig rart. Så han besluttede at hjælpe præsterne med at fange Jesus. Han sneg sig hen til dem en mørk aften og sagde, at hvis de var interesserede i at fange Jesus, så skulle de bare komme hen i den have, der hedder Getsemane på torsdag aften klokken 9, så ville både Jesus og hans disciple være der. Og hvis solda-

terne var i tvivl om, hvem af dem, der var Jesus, så skulle han nok gå hen og give ham et kys, så de kunne se, hvem det var. Det blev præsterne selvfølgelig glade for at høre, og de gav Judas 30 sølvpenge fordi han sådan forråbte sin læremester. Så tog Judas tilbage til Jesus og de andre disciple og lod som ingenting.

Torsdag aften blev en mærkelig aften. Det var den aften, hvor alle jøderne spiste lammesteg til minde om den nat, deres forfædre spiste lam i Ægypten og smurte blodet på dørstolperne, så dødsengelen gik forbi. Og også Jesus og hans disciple var jo jøder, så de skulle også have lam og fejre påskenaften. De havde lånt et værelse, og nogle af disciplene havde lavet mad og dækket fin bord, så alt var, som det skulle være. Da Jesus så kom, så tog han et forklæde på og hentede et vandfad, for nu ville han lige vaske disciplenes fødder, inden måltidet. Du kan jo nok forstå, de blev lidt overraskede, for det var jo slavearbejde. Ordentlige mennesker satte sig jo ikke sådan til at vaske andres fødder, der havde gået igennem både dit og dat - nu skal du jo tænke på, at dengang gik man i bare fødder i sandalerne, så fødderne var meget snavsede. Men det var jo så noget, Jesus ville for at vise dem, at han ikke var kommet for at herske eller styre men for at tjene andre mennesker. Så spiser de deres lammesteg, og da de har spist, så er det Jesus fortæller dem, at nu skal han meget snart dø, fordi der er nogen, der er ude efter ham - også en af hans egne disciple, som sidder her og spiser sammen med dem i aften.

Du kan tro, der blev ballade. Alle snakkede i munden på hinanden og alle sagde: Det er da vel ikke mig, Herre - hvem er det? Men Jesus ville ikke sige, hvem det var. Så er det Jesus tager et brød og brækker det i stykker og siger, at sådan skal det gå med hans krop - den skal blive ødelagt men alligevel blive til liv for mange - og så delte han det ud til alle sine disciple...«

»Da ikke til Judas, farmor!«

»Jo, min pige, også til Judas. Og så tog han vinen - dengang drak man som regel vin til maden - og sagde, at ligesom vinen, sådan skulle hans blod løbe ud af ham, men det skulle blive til frelse for mange - og så skænkede han vin rundt til alle disciplene - også til Judas. Jeg tror nu ikke, disciplene forstod så meget af, hvad der foregik - måske lige med undtagelse af Judas. Han er nok begyndt at få en slem anelse om, hvad Jesus egentlig var kommet for - men nu var det jo for sent. Nu rejste han sig i hvert fald op og sagde tak for mad og gik ud i natten. Og også Jesus rejste sig op og sagde, at de skulle gå over i haven ved siden af huset - den have, der hed Getsemane.

Disciplene kunne jo nok mærke, at Jesus var meget ked af det og

meget bekymret, og da de kom over i haven, hvor de gamle oli-
ventræer står endnu den dag i dag, så tog Jesus Peter og Jakob og
Johannes til side og bad dem om at være sammen med ham nu her til
sidst, og så begyndte han at bede til Gud om at måtte slippe for de
forfærdelige lidelser, der ventede ham og ydmygelsen og døden. Men
ske din vilje - ikke min, sagde han altid til sidst. Og tænk dig, mens
deres mester sådan var i nød og bad for sit unge liv - han var jo kun
30 år - så faldt de tre disciple bare i søvn, så Jesus måtte hen og væk-
ke dem. Så de var ikke meget bevendte som hjælp i nødens stund.
Men værre blev det, for da Jesus endelig var faldet lidt til ro, så plud-
selig vrimler hele haven med bevæbnet politi og sammen med dem er
Judas, der smilende går hen og giver Jesus et kys på kinden, og kort
efter bliver Jesus bundet og ført af sted som en farlig morder.«

»Men farmor, hvorfor hjalp disciplene ham ikke, som de havde lo-
vet?«

»Fordi disciplene var bange for deres liv, lille Amalie. De var jo kun
ganske almindelige mennesker, og derfor stak de alle sammen af over
hals og hoved og overlod Jesus til sin triste skæbne. Sådan var det.«
Amalie rystede på hovedet. »Tøsedrenge!«, sagde hun. »Jeg skulle i
hvert fald nok have hjulpet Jesus!«

»Ja, måske nok«, sagde farmor med et smil, »men du ved godt, at det
er nemt nok at sige - noget andet er, når det gælder for alvor. Nå,
men i hvert fald, så bliver Jesus nu ført hen til Ypperstepræsten - den
store Kajfas - hvor rådet allerede var samlet for at dømme Jesus. To
af disciplene Peter og Johannes var fulgt efter på afstand, for nok var
de bange, men de ville alligevel gerne se, hvad der skete med Jesus.
Og Jesus bliver ført frem for rådet. De fører så nogle falske vidner
frem, som påstår en masse ting om Jesus, som slet ikke passer, men
Jesus svarer overhovedet ingenting. Helt tavs står han bare der som et
lam, der skal slagtes. Siger ikke en lyd. Til sidst går så Kajfas selv
helt hen til Jesus og spørger ham: Er du da Messias, den levende
Guds søn? Nu løfter Jesu hovedet og ser ypperstepræsten lige ind i
øjnene og siger ligeså stille: Ja, det er jeg!

Så kan det nok være, ypperstepræsten bliver både vred og glad. Vred
fordi Jesus kan finde på at sige sådan noget - det er jo gudsbespottel-
se af værste slags, og det var der faktisk dødsstraf for dengang - ja,
han bliver faktisk så vred, så han river sin fine præstekjole i stykker
og råber, at nu kan alle da høre, at den mand må dø, når han kan sige
sådan noget. Men han er jo også glad for at komme af med den balla-
demager til Jesus. Og så beslutter rådet da, at Jesus skal dømmes til
døden for gudsbespottelse. For den der taler nedladende eller frækt

om Gud, han skal dø. Og at påstå at man er Messias, når enhver kan se, at det ikke passer - det er for galt! Og da det først var besluttet, så begyndte alle soldaterne at slå løs på Jesus og gøre nar ad ham. De lagde et håndklæde over hans hoved og slog ham i ansigtet, og bagefter spurgte de ham så, hvem det var, der havde slået ham, for det måtte sådan en fin profet jo nemt kunne svare på – og til sidst så han jo forfærdelig ud med blodet løbende ned ad ansigtet og med blå øjne - og sådan var de jo frygtelig hårde ved forbryderne i gamle dage.«

Amalie sad lidt og tænkte på det, farmor fortalte.

»Farmor, jeg synes, det er underligt at slå mennesker ihjel for så lidt - bare fordi de siger noget forkert. Jesus havde jo slet ikke gjort noget ondt. Han havde jo kun gjort godt. Hvorfor skulle han så dø? Det var i hvert fald ikke retfærdigt.«

»Nej, det har du helt ret i, min pige«, sagde farmor, »men der er en ting, du skal tænke på i alt det her. Du skal tænke på, at bag det hele står Gud selv. Alle de mennesker, der optræder omkring Jesus - disciplene, Judas, præsterne, folket, Pontius Pilatus - alle tror de, at det er dem, der bestemmer, om Jesus skal dø eller ej, men i virkeligheden er de bare alle sammen dukker i Guds hånd, og alt, hvad de gør, det gør de, fordi de skal - de er en del af Guds store plan, som jo går ud på, at Gud må ofre sin egen søn, for at der kan blive frihed og kærlighed på jorden. Så folk kan få øjnene op for, hvor stor kærligheden er.«

»Farmor, hvad er Guds store plan så for en?«

Historien om Guds plan

»Ja, ser du, den går jo ud på at skabe rigtige mennesker. Du ved godt, at i begyndelsen, så skabte Gud hele universet med sol og måne og stjerner og det hele. Han skabte det hele med sit ord. Han sagde bare:

»Nu skal der være lys!« Og så blev det lys. Og sådan skabte han også Himlen og jorden og havet og alt det, vi kender - og til sidst skabte han også mennesket - som mand og kvinde skabte han mennesket.⁶³

Og så ved du godt, hvordan han satte mennesket til at passe på dyrene i Paradisets have, hvor alting var fred og lykke. Men dermed var skabelsen slet ikke forbi - den var først lige begyndt. Inde i paradiset have havde Gud plantet to mærkelige træer. Det ene hed Kundskabens træ og det andet hed Livets træ. Dem måtte Adam og Eva ikke spise af, for hvis de spiste af Kundskabens træ, så ville de helt sikkert dø, sagde Gud. Han sagde ikke noget til dem om Livets træ, men hvis man spiste af det træ, kunne man leve for evigt. Men som du ved, så gik det jo galt. Slangen fristede Eva og Adam, så de spiste af kund-

skabens træ. Og det første, der skete med dem var, at de blev lidt bange for hinanden og meget bange for Gud. De lærte frygten at kende. Derfor var det første, de gjorde, da også at dække sig til, så de ikke længere kunne se hinanden helt og holdent - og da Gud kom gående, så gemte de sig for ham. Og nu måtte de jo så tage deres straf. Slangen mistede sine ben og kryber stadig rundt på jorden og æder støv, og mennesker slår den ihjel, hvor de kan komme af sted med det. Kvinder føder stadig deres børn med smerte, og vi skal alle sammen arbejde hårdt for føden. Til sidst skal vi så dø engang, når vores tid kommer. Jo, de blev smidt ud af Paradisets fred og lykke og kom ud på jorden, og nu måtte de så selv klare sig, som de bedst kunne. Gud var vist også bange for, at de skulle spise af livets træ også - for det måtte de ikke - ikke endnu i hvert fald. Og ser du, Amalie - også det var Guds plan, fordi Gud vidste, at mennesket, som han havde skabt, så det lignede ham selv - var skabt til frihed og til kærlighed, og i Paradis var der hverken frihed eller kærlighed - for der er alt bare, som det skal være, og når alt bare er, som det skal være, så er der hverken brug for frihed eller kærlighed.

Så gik der mange mange år. Og der skete en forfærdelig masse ting, som du alt sammen kan læse om i Bibelen, og for langt de flestes vedkommende er der tale om barske fortællinger om, hvor hård, friheden kan være, og hvor svært det er med kærligheden - men de handler også om, at vi ikke godt kan leve uden. Alt sammen - alt sammen, Amalie, var en del af Guds store plan med sit skaberværk. Og han var slet ikke færdig endnu. For nu var det så, han sendte sin egen søn ned til mennesker - ikke for at straffe dem for deres ondskab - heller ikke for at belære dem om, hvordan de skulle leve ordentligt - men for at fortælle dem om Guds kærlighed og om Guds frihed til alle mennesker. Han kom for at gøre alle de bange mennesker trygge og glade. Og derfor sagde han, at nu skulle al menneskets gæld til Gud betales - alt det, de havde gjort forkert, fordi de troede, de var så kloge, at de kunne klare hele livet selv. Nu var det på høje tid, at regningen for menneskets synd blev betalt - men som han så også sagde: Jeg vil gerne have lov til at betale hele regningen selv. Og det var på den måde, Gud betalte alt, hvad mennesker ellers skyldte ham - ved at betale med sin egen søn, som gerne ville gå i menneskers sted - for sådan er jo Guds kærlighed nu engang.

Se, sådan var Guds plan med sit skaberværk, og ved du hvad, Amalie - han er slet ikke færdig endnu. Vi er også en del af Guds store plan, for vi er jo også skabt af Gud til at være noget særligt - til at være mennesker - mennesker, der har brug for kærlighed og frihed, selv

om begge dele somme tider gør ondt. Og måske har Gud også brug for os på en eller anden måde - tror du ikke? I hvert fald havde han brug for alle dem, der skulle være med til at slå Jesus ihjel - og bl.a. Pontius Pilatus...«

Korsfæstelsen

»Farmor, hvem er Pontius Pilatus?«

»Jo, ser du, han var sådan en slags rigsombudsmand, for det var jo romerne, der så at sige ejede landet, og derfor var det også en romer, der ligesom bestyrede det. Godt nok havde jøderne hjemmestyre med deres egen konge og alt muligt, men i virkeligheden, så var det jo romerne, der bestemte. Og derfor så skulle jødernes råd også først have lov af Pontius Pilatus, før de henrettede nogen, så derfor måtte de nu hen og overtale ham. I starten syntes Pilatus ligesom dig, Amalie. Det var da ikke noget at dømme en mand til døden for, så han sagde nej - ikke nogen henrettelse i dag. Han mente, de kunne give Jesus en omgang pisk og så lade det være godt.

Men nu var folket ved at stimle sammen, fordi de hørte, hvad der var ved at foregå, og præsterne gik rundt og fortalte en masse vrøvl om, hvor slem Jesus var, og at det var bedre at få ham slået ihjel, og folk er jo mange gange nemme at overtale, så de begyndte at råbe, at de ville have Jesus korsfæstet. Pilatus var jo som de fleste politikere lidt bange for folket, og da præsterne så kom og sagde, at hvis ikke han fik Jesus korsfæstet, så ville de klage til kejseren i Rom, og så kunne han jo se, om ikke kejseren blev vred på ham, fordi han ikke slog hårdt ned på oprør mod romerne. Og så gav Pilatus da endelig sin tilladelse til at Jesus skulle korsfæstes.

Så piskede de ham endnu mere og slog ham og spyttede ham i ansigtet, mens Pilatus vaskede sine hænder som tegn på, at han i hvert fald var uskyldig - og Jesus stod bare ligeså stille og lod dem gøre det, og også da de drillede ham med, at han skulle være jødernes konge og satte en tornekrone på hovedet af ham og gav ham en fin kappe på, så han lignede en narrekonge. Og så blev han ellers ført af sted ud mod Golgata udenfor byen, hvor man plejede at korsfæste forbrydere.

Selv om de havde pint og slået ham, så tvang de ham til at bære sit kors selv, og sådan nåede de da omsider ud til Golgata, hvor soldaterne bandt Jesus fast til korset og rejste det op, og så kunne han ellers bare hænge der, til han døde. Det var en forfærdelig straf.

Amalie gøs ved tanken, og farmor fortsatte.

»Der hang han så sammen med to andre forbrydere, og faktisk kunne de hænge der i dagevis, inden de døde, men Jesus døde allerede om

eftermiddagen - heldigvis. Lige da han døde, så revnede det store forhæng, der hang foran indgangen til tempelet midt igennem, så alle og enhver bare kunne gå lige ind i Guds hus - det var ellers kun præsterne, der måtte komme ind i tempelet. Da soldaterne så, at han var død, stak de et spyd ind i siden på ham for at være sikre, og så fik disciplene lov til at tage ham ned og begrave ham. Det var en rig mand, der hed Josef, der tog sig af det og lagde Jesus ind i sin egen klippegrav. Og sådan gik det til, at præsterne sammen med folket og romerne og Judas fik slået Jesus ihjel, så alt kunne vende tilbage til det gamle.

Men ser du Amalie, fra nu af var ingenting mere ved det gamle, for nu var det som om, Livets træ, som ellers stod godt gemt inde i Paradis, var blevet plantet lige her midt i den allerværste elendighed. For korset er Guds eget tegn til os om, at vores forhold til ham nu er i orden i al evighed - og at Gud aldrig nogen sinde vil forlade os igen - heller ikke selv om vi dør.«

»Farmor, hvad skete der med Judas? Blev de andre disciple ikke sure på ham?«

»Judas gik det skidt. Han var nok den første, der virkelig forstod, hvad Jesus var kommet for: at det var kærlighed og ikke magt, han kom med - og da det gik op for ham, hvad han havde gjort, så gik han hen til præsterne og smed de 30 sølvpenge på jorden og så gik han hen og hængte sig.«

»Stakkels Judas,« sagde Amalie.

»Ja, det må du nok sige - stakkels Judas! Alting var gået forkert i de to dage. Alle de, der havde fulgt Jesus og troet på ham - ja, de vidste hverken ud eller ind. Det hele havde ligesom været håbløst. De havde troet, at Jesus på en eller anden måde ville ændre verden, så glæden kunne komme til, men i stedet for var det sorgen og modløsheden, der var kommet. Mange af dem følte nok også, at Jesus havde svigtet dem. Hvorfor havde han ikke gjort modstand? Hvorfor var han ikke bare steget ned af korset, så de, der stod og håned ham ville have tabt både næse og mund? Hvorfor lod han bare alting ske? Nej, de forstod ingenting, og de var også bange for, at præsterne skulle begynde at lede efter dem, fordi de havde fulgtes med Jesus - så de gemte sig rundt omkring i byen, og så snart påskefesten var forbi, ville de bare rejse hjem til Galilæa igen.

Men så om søndagen skete der jo noget mærkeligt, som med et slag gjorde al deres elendighed til noget af det bedste, der nogen sinde var sket. Men det er en anden historie, og den kan du høre en anden gang.«

»Jeg ved godt, hvad det er«, sagde Amalie, »det er det med, at Jesus blev levende igen og stod op af graven, ikke også?«

»Lige præcis, og det er jo derfor vi holder påske, og det er også derfor vi sætter kors på vore grave, fordi korset, som var det forfærdeligste torturinstrument, der findes, på en måde også blev vores håb. Men nu må du hellere se at komme hjem, for var der ikke noget med, at I skulle male påskeæg?«

Amalie for op. Det var rigtigt. De skulle male påskeæg til på søndag. Så standsede hun op og tænkte sig om.

»Farmor, hvad har påskeæg og påskekyllinger egentlig med påsken at gøre?«

»Ja, ser du det er en helt anden historie, der handler om frugtbarhed, men den må du høre en anden gang, når vi har bedre tid.«

April

Der kommer fremmede til byen, som inviterer alle børnene til sodavand og kage. Men farmor bliver lidt sur på Amalie. Amalie hører historierne om Johannes Døberen og om Samson. De store mænd, som der går mange historier om - og så hører hun om Peter, der slet ikke er nogen helt - tværtimod.

En dag kom der nogen til Qeqertarsuatsiaat, som sagde, de var fra pinsemissionen. De gik rundt og snakkede med folk og indbød alle børnene til at komme til børnemøde, hvor der også var sodavand.

Amalie syntes, de så så rare og venlige ud, så hun spurgte mor, om hun ikke måtte komme med, og det kunne der da vist ikke ske noget ved, mente mor, så om eftermiddagen var Amalie og mange andre børn til børnemøde.

Efter mødet gik hun ind til farmor, som var ved at lave suaassat med kærlighed, som Amalie plejede at sige, fordi farmors suaassat var den bedste i verden.

»Uhm, her lugter godt«, sagde Amalie, da hun kom ind. Farmor så på hende og smilede.

»Og du har været henne og få sodavand og høre bibelhistorie, kan jeg tænke mig,« sagde hun.

»Ja, det var bare så hyggeligt, altså. Vi fik også kage, og de voksne fortalte de dejligste historier om Jesus, og vi fik små malebøger og farver og alting. Vil du se mine tegninger?«

»Jamen, det var da godt,« sagde farmor, »så du har haft en dejlig eftermiddag.«

Farmor stod og rørte i gryden med suaassat, og af en eller anden grund fik Amalie pludselig dårlig samvittighed over et eller andet. Hun kunne ligesom mærke, at der var noget galt, men hvad? Hvorfor ville farmor pludselig ikke se hendes tegninger - det plejede hun da altid... Der var noget ved farmors ryg, der fortalte hende, at farmor ikke var glad, og pludselig følte hun at hun havde svigtet hende. Det var jo hende, der skulle fortælle hende om Jesus og ikke bare sådan nogle fremmede, der kom og gav sodavand og kage og rejste igen... Amalie blev mere og mere ked af det, jo mere hun tænkte på det og farmor stod bare og rørte i gryden og sagde ingenting. Til sidst blev det for meget for Amalie med tavsheden.

»Farmor?«

»Mmmm. «

»Jeg er ked af det, farmor ...«

»Jamen dog. Hvad kan du være ked af, når du lige har fået sodavand og kage og malebog og farver og alting?« Farmor rørte stadig i gryden. Amalie fik en klump i halsen. Hun kunne ikke godt have, når farmor var vred...

»Jeg er ked af, jeg gik derhen... det var bare fordi, alle da andre gjorde det, og så... «

»Og så sodavand og kage«, smilede farmor. Hun var kommet hen til Amalie, og nu gav hun hende et stort knus.

»Du skal ikke være ked af det. Hvem kan sige nej til sådan et godt tilbud? Men ser du, Amalie, somme tider skal man passe på, hvad man går med til, selv om det ser tilløkkende ud. Og især skal man passe på, når der kommer nogen og lokker med det bedste man ved. Det vil du komme ud for mange gange i livet, Amalie, og så gælder det om at være på vagt og vide, hvad man siger ja til. Nå, de mennesker, som kommer rejsende helt herved til Qeqertarsuatsiaat for at fortælle os om Gud og Jesus, de er ganske sikkert nogle rare og flinke mennesker, og du skal ikke være bange for dem, for de vil os det kun godt - og de kommer sikkert kun, fordi de tror, at vi vil få det bedre, hvis også vi tror på Gud på samme måde som de. Kan du huske i sommer, da der kom sejlende nogen, som gik rundt fra hus til hus og delte blade ud og snakkede med folk om, hvordan man skulle forstå Bibelen. De hed Jehovas Vidner, og de var også kommet den lange vej, bare for at fortælle os, hvor glade de var for det, de troede på, og så ville de gerne gøre os ligeså glade som de selv. Det er der ikke noget ondt i, Amalie, og alle skal have lov til at fortælle andre om det, de tror på, men vi skal altid huske at tænke os om, så vi ved, hvad vi gør. Det er meget meget vigtigt, Amalie.«

»Jamen farmor, er det ikke det samme, de tror på som os? De snakker da hele tiden om Bibelen og om Gud og Jesus, sådan som vi gør.«

»Hvis det var det samme, vi troede på, behøvede de jo slet ikke komme den lange vej. Jeg tror nok, Amalie, at de mener, vi tager lidt fejl i den måde vi læser Bibelen på, og så kommer de for at fortælle os om den rigtige måde - og sådan er vi jo forskellige.«

»Farmor, du tager da ikke fejl?«

»Åh jo, min pige, det gør alle mennesker ind imellem - vi har bare så svært ved at indrømme det, og derfor har vi også tit svært ved at enes. Og især når det drejer sig om det, vi tror på, så kan du tro, der er blevet ført mange krige rundt omkring i verden - og selv i dag er der krig rundt omkring, fordi folk ikke kan enes om, hvordan de skal tro på Gud på den rigtige måde. Og du kan jo se, at selv jeg, gamle kone kan blive ærgerlig, når der kommer nogen udefra og blander sig

i min fortælling.«

»Jamen hvad er så den rigtige måde? Hvorfor kan vi ikke bare finde den og så blive enige om den?«

»Det tror jeg slet ikke vi skal, lille pige. Vi behøver jo ikke være enige om alting - det kommer der såmænd ikke noget godt ud af, men vi skal lære at være forskellige, og det kan godt vær svært, fordi vi så gerne vil have at alle mennesker mener det samme som vi selv mener. Bibelen er ligesom en meget smuk diamant, Amalie, og når lyset rammer den, stråler det ud fra den i mange forskellige retninger og mange forskellige farver, og det ville jo være både synd og skam, om vi dækkede den strålende diamant til, så der kun var en eneste stråle, der fik lov at skinne. Og det ville også være synd for Bibelen og for os alle sammen, hvis vi ligesom dækkede Bibelen til for alt andet end lige en bestemt forståelse. Forstår du, når du læser i Bibelen eller hører historier fra den, så sker der noget mærkeligt noget. Det er lidt ligesom, når man møder nye mennesker - der er nogen, man vældig godt kan lide lige fra allerførste gang man ser dem. Så er der nogen, man er lidt usikre på, men lidt eller lidt synes man bedre og bedre om dem - og endelig så er der jo også somme tider nogen, som man slet ikke kan lide. Det er ikke altid til at sige, hvorfor det er sådan, men ser du, sådan er det også med de historier, man hører. Nogen kan man vældig godt lide, men andre bryder man sig bare ikke om. Og derfor går det selvfølgelig ikke an at tvinge mennesker til at holde af hinanden, men det går heller ikke an at tvinge mennesker til at holde af Bibelens historier - det er noget, vi helt selv skal finde ud af med vores hjerte, for ligesom det er med mennesker, så er det også vores hjerte, der fortæller os, om vi bryder os om historierne - og ved du hvad, Amalie - vores hjerte tager aldrig fejl, men somme tider glemmer vi at lytte til det.«

»Jamen farmor, du holder da af Bibelen, gør du ikke?«

»Jo, min pige, jeg holder meget af Bibelen, og du kan jo nok forstå, det er derfor, jeg fortæller dig om den. Men engang skal du alligevel selv bestemme, om du også holder af Bibelen.«

Amalie sad og tænkte sig lidt om. Hun kunne ikke rigtig lide det, som farmor sagde - hun kunne ikke forstå, at det skulle være så svært.

»Jamen farmor, jeg vil allerhelst bare gøre ligesom dig - og ligesom far og mor. Og holde af alt det, som I holder af, for tænk, hvis der nu var noget andet, som jeg holdt af, og I slet ikke holdt af - det ville være slemt, og jeg ville føle mig forfærdelig ensom.«

Amalie var lige ved at få tårer i øjnene, når hun tænkte på det.

»Sådan skal det også være, lille pige, så længe man er barn. Det er jo

også derfor, man har sin far og mor og familie og sin by og sit land. Så man ved, hvad man har at holde sig til, og så man ved, hvad der er rigtigt og forkert - og her hos os har vi vores kirke, og vi lærer vores børn at holde af det alt sammen, for ellers var det jo slet ikke til at være barn, hvis man hele tiden skulle gå og spekulere på, om det nu var rigtigt alt sammen. Og det, man lærer i barndommen, det har det med at sætte sig inde i ens hjerte, så når du engang spørger dit hjerte, hvad der er rigtigt, så er det tit det, du har lært at holde af som barn. Men ikke altid. Når du engang bliver voksen og kommer hjemmefra, så vil du møde andre mennesker med en helt anden barndom og med nogle helt andre ting i deres hjerte, som de holder af, og så gælder det både om at give hinanden lov til at være forskellige, og det gælder også om at vælge fra og vælge til. For du vil møde mange ting, som du ikke bryder dig om, men du vil også møde mange nye og spændende ting, som du synes om, og som dit hjerte siger god for. Derfor gælder det om at være sig selv og holde af sig selv, så man ikke behøver at gøre ligesom alle de andre, bare for at de skal synes om en. Lyt altid til dit hjerte, Amalie.

Vil du have en lille portion suassat, inden du går ud i verden, for nu skal du ellers skynde dig hjem og vise mor, hvad du har malet.«
»Uhm, ja!« sagde Amalie, og lidt efter sad hun og spiste det lækreste sælkød, mens hun lykkelig glemte alt om fremtidens genvordigheder. Farmor sad og så på Amalies tegninger. Hun sagde, de var rigtig flotte og spurgte, om hun ikke også ville male et billede til hende. Det lovede Amalie, og så skyndte hun sig hjem. Lidt efter stak hun hovedet indenfor igen og råbte: Tak for mad, farmor! Så var hun væk. Farmor sad lidt og så frem for sig. Så sukkede hun. »Du er et gammelt sludrechatol, Susanne. Det her slap du i hvert fald ikke særlig godt fra.« Så kiggede hun op mod loftet og mumlede: »Du kunne også godt tage og hjælpe mig lidt engang imellem. Du kan vel se, det ikke er så nemt altid! Bare overlade det hele til mig gamle kone - som om jeg ikke havde nok at lave i forvejen...«
Så smilede hun frem for sig og gik hen og tog sig en god portion suaassat.

*Historien om Johannes Døberen*⁶⁴

Nogen tid efter kom Amalie ned til farmor og spurgte: Hvem er Johannes Døberen? De havde set en skæg film på skolen, hvor der var en, der lod som om, hans hoved lå på et fad, og så var det bare fordi der var et hul i bordpladen. Og så havde læreren sagt, at det mindede om Johannes Døberen fra Bibelen. Amalie skulle lige til at spørge,

hvem det var, man så havde klokken ringet, og de skulle hjem. Farmor stod og strøg en dug med sit gamle strygejern. Da hun var færdig, bad hun Amalie om at hjælpe hende med at lægge den sammen i de rigtige folder. Så slukkede hun for strygejernet og hentede den gamle billedbibel fra skabet. Hun bladrede lidt i den, og så satte hun sig hen i sofaen og kaldte på Amalie.

»Tag lige en kop kaffe med til mig og kom så og sæt dig, så skal du bare se.«

Da Amalie så billedet, som farmor havde slået op på, var hun lige ved at give et lille hvin fra sig, for billedet forestillede en soldat, der stod med et afhugget hoved i den ene hånd og en økse i den anden.

»Nu skal jeg fortælle dig om Johannes Døberen«, sagde farmor.

»Se, han var jo i familie med Jesus, og han blev født præcis et halvt år før Jesus - nemlig den 24. juni på den dag, der hedder Sankt Hans dag. Og Hans, det er jo en forkortelse for Johannes, ved du. Så sådan er det. Men ellers var de to nok meget forskellige. Det fortælles, at de mødtes allerede mens de begge to lå inde i deres mors mave, og da Johannes opdagede Jesus, så gav han et hop af glæde, som Elisabeth, hans mor kunne mærke. Ja. Elisabeth var jo ellers en gammel kone, og hun havde slet ikke regnet med at skulle have flere børn, men så gik det hende ligesom det gik Sara i sin tid - kan du huske hende?

Elisabeths mand hed Zakarias, og han var en gammel mand. Han var også præst ved tempelet i Jerusalem, og en dag stod inde i et af tempelværelserne og ofrede til Gud, sådan som det jo var skik og brug. Bagefter skulle han ud på trappen og velsigne alle de mennesker, der stod der. Det foregik klokken fem hver eftermiddag, og folk var allerede begyndt at stimle sammen. Men der kom ikke nogen velsignelse den dag, og nu skal du høre hvorfor. Pludselig dukker der en engel op inde i Zakarias' værelse, og han fortæller den gamle mand, at han skal være far til en dreng, som han skal kalde Johannes, og Johannes skal blive en stor profet. Gamle Zakarias kunne ikke lade være med at smile lidt ved tanken, og han kom vist også til at mumle noget om, at Elisabeth jo ikke var helt ung længere. Nu skal man jo passe lidt på med at tvivle på sådan en engel, og det gik da også galt for den gamle mand, for engelen, som hed Gabriel, sagde til ham, at fordi han ikke troede med det samme, så kunne han få lov at være stum, indtil barnet blev født, og det var jo ikke så godt, især da ikke når man var præst og lige skulle til at synge den store velsignelse for en masse mennesker. Men Gabriel forlod ham bare, og der stod han og kunne ikke få en lyd over sine læber, så han måtte gå ud og vinke folk væk, og det undrede de sig jo noget over.

Der gik så ni måneder, hvor Zakarias ikke kunne sige et ord, og det var først da hans lille søn skulle omskæres otte dage efter fødslen, han fik sin stemme igen, og det var i sidste øjeblik, for de var allerede ved at give ham et helt andet navn, da pludselig til alles overraskelse den gamle Zakarias brød ind og sagde, at de skulle kalde ham Johannes, for det havde en engel selv fortalt ham for længe siden. Og så fik han navnet Johannes.

Johannes voksede op, og han blev en meget hård mand. For det første levede han som voksenalderen ude i ørkenen - nærmest som en slags qivittoq. Han spiste vildhonning og græshopper og gik rundt i sådan en kameluldskofter. Han drak aldrig vin eller øl, og han blev heller aldrig klippet. Da han havde levet nogle år ude i ørkenen, dukkede han pludselig op ved Jordanfloden, hvor han begyndte at holde nogle skrappe prædikener til folk om at de skulle omvende sig, hvis de ville undgå den evige straf, og de skulle se at blive døbt, så de kunne blive rensede for al deres synd. Johannes var sådan en, der turde stå frem og sige sandheden ligeud, og så var det lige meget om det så var en færehyrde det gjaldt eller selve den store kong Herodes. Der var vist noget med, at Herodes havde giftet sig med sin kusine, og det måtte man ikke dengang, så Herodes fik sandheden om det ægteskab udråbt, så alle kunne høre det. Det blev han jo nok lidt knotten over, men hans nye kone blev rasende og glemte det aldrig. Det mærkelige ved Johannes var, at selv om han skældte ud hele tiden og råbte op om alt muligt, så kunne de fleste jo godt lide at høre på ham, og der var rigtig mange, der kom ud til Jordanfloden for at blive døbt af ham. Og jeg tror nok, Amalie, det er fordi de fleste mennesker jo godt kan genkende sandheden, når de hører den, og når man hører sandheden, ja så bliver alle løgnene jo samtidig afsløret, så det er jo godt, at der somme tider er nogen, der tør stå frem og sige, hvad der skal siges, synes du ikke?

En dag, så kommer der selvfølgelig også nogen hen og spørger ham, hvem han egentlig er. Det var nogle af præsterne og farisæerne, der gerne ville have at vide, hvad Johannes egentlig stod for eller hvem, der mon havde sendt ham. Så de spørger ham, om han er Messias - du ved godt, det var den nye konge, som mange gik og ventede på - ham, der skulle gøre alting godt igen. Men Johannes siger nej, og han er heller ikke hverken Elias eller nogen af de andre store profeter. Nej Johannes er slet ikke noget særligt, siger han selv - jeg er blot forløbereren for den store befrier, som kommer snart. Og jeg er ikke engang værdig nok til at binde hans snørebånd! Så må de jo gå med den besked, og lidt efter, så kommer den store befrier selv gående,

men han er nu ikke helt enig med Johannes, for da den store befrier kommer... hvem tror du, det er, Amalie?«

»Det er Jesus, selvfølgelig!«

»Ja, selvfølgelig er det Jesus. Og Jesus beder Johannes om noget, som han slet ikke havde drømt om. Hvad tror du, det var, Jesus bad ham om?«

Amalie sad lidt og tænkte sig om.

»Binde hans snørebånd?« sagde hun så, og farmor smilede til hende.

»Nej, min kloge pige, han bad Johannes om at døbe sig, sådan som han døbte alle de mennesker, som kom ud til ham for at blive rensset for alle deres synder. Så du kan jo nok forstå, at Johannes blev noget overrasket.

- Skal jeg døbe dig? spurgte han - jamen det kan jeg da ikke. Nej, det er da dig der skal døbe mig!

- Gør det nu bare, Johannes, for sådan skal det altså være, sagde Jesus, og så døbte Johannes Jesus til syndernes forladelse.«

»Jamen farmor, Jesus var da ikke nogen synder - hvorfor skulle han så døbes ligesom de andre?«

»Jeg tror nok, det var fordi, Jesus ville vise, at han var et rigtigt menneske ligesom alle andre. Du har jo ret i, at han ikke var en synder, men på en måde ville han gerne være fælles med alle mennesker, og det bliver man jo ikke, hvis man ligesom skiller sig ud og gør sig til noget særligt. Derfor blev det lille Jesusbarn jo også omskåret i sin tid - ligesom alle andre jøder - og derfor døde han jo også rigtigt i stor smerte og i stor ensomhed - ikke anderledes end mange andre mennesker må lide, når de skal dø. Og ser du, Amalie, det er det mærkelige ved hele historien om Jesus - at han både var Guds søn, men også et rigtigt menneske, der talte menneskers sprog, og det gør man jo kun rigtigt, når man er fælles med de mennesker, man skal tale med - og det var vist kun på den måde, han for alvor kunne fortælle sine medmennesker om sin himmelske far. Og jeg tror, det er det, der er forskellen, Amalie. Det er forskellen på den fremmede missionær, der kommer forbi og prøver at omvende en masse mennesker til den rigtige tro, som han siger og så bare rejser sin vej igen. Vi tror ikke rigtig på ham. Vi tror derimod på ham, der kommer og er sammen med os i vores sorger og vores glæder - ham, der bliver hos os og bliver som en af os. Spiser vores mad, taler vores sprog, leger vores lege. Vi tror, han mener, hvad han siger! Og sådan var det også med Jesus. Nå, men i hvert fald, da Jesus så var blevet døbt, så pludselig er det, som om himlen åbner sig, og de måbende mennesker ser en hvid due dale ned over Jesus, og de hører en stemme, der siger:

«Dette er min søn - ham elsker jeg. Hør på ham!»

»Farmor, hvad var det for en due?»

»Ja, en due betyder jo altid godt nyt. Det har den gjort lige siden Noahs dage - det var ham med arken og alle dyrene, dengang syndfloden kom - det kan du godt huske, jeg fortalte dig om, ikke? Og dengang Noah og hans familie og alle dyrene ventede og ventede og efterhånden var trætte af at skulle være stuvet sammen ombord på arken, så sendte Noah en dag en due ud for at undersøge, om der ikke snart var land at se et eller andet sted. Og de ventede og ventede, og de var lige ved at opgive håbet om nogensinde at komme i land igen - men så endelig kom duen tilbage med en olivenkvist i næbbet, og så jublede de alle sammen, for så vidste de, at der var land et sted, og så måtte vandet være begyndt at synke igen. Og lige siden har duen betydet godt nyt. Nå, men Jesus gik så igen - han skulle ud i ørkenen og faste i 40 døgn og fristes af Djævelen selv, og den historie kan du sikkert også godt huske, jeg fortalte dig, ikke?»

»Jo, men hvad skete der så med Johannes, farmor?»

»Johannes gik det ikke så godt. Først kom han i fængsel. Jeg tror nok Herodes nye kone fik overtalt kongen til at lukke munden på Johannes. Herodes var vist egentlig ikke så meget for det, for på en måde kunne han også godt lide at høre sandheden, så somme tider sneg han sig ned i fængselet om natten for at snakke med Johannes, uden at hans dronning vidste det. Men Johannes var ked af det. Han forstod ikke, hvorfor han skulle i fængsel - hvorfor Gud ligesom havde forladt ham - og måske var han også bange for, hvad der kunne ske. Det havde han såmænd også grund til, som du skal få at høre.

Johannes var kommet i tvivl, og engang sendte han så bud til Jesus og spurgte, om Jesus nu også virkelig var Messias - ham de alle sammen ventede på og længtes efter?⁶⁵

Og Jesus sender så bud tilbage til Johannes og siger, at han ikke skal være bange. Det store nye er allerede begyndt at ske: Blinde ser, lamme går, døve hører, og det nye glædelige budskab forkyndes for fattige mennesker. Og så må Johannes jo klare sig med den besked. Men så en dag sker der noget slemt. Dronningens datter, Salome, havde fødselsdag, og i den anledning havde kongen inviteret alle de fornemme i landet til en stor fest på slottet. På et tidspunkt danser Salome, som var meget smuk, mavedans for gæsterne, og kongen bliver så begejstret, så han kalder Salome hen til sig og siger til hende, at hun må få lige hvad hun ønsker sig, og så klapper de alle sammen. Herodes tænkte jo nok, at hun ville ønske sig flotte smykker eller kjoler eller sådan noget, men Salome går ud til sin mor, og

spørger, hvad hun skal ønske sig, og så siger den fæle dronning: Du skal ønske dig Johannes Døbers hoved på et fad, min pige - så bliver din mor glad igen. Og så går Salome ind og siger til kongen, at hun forfærdelig gerne vil have Johannes Døbers hoved på et fad. Du kan jo nok forstå, at kongen bliver bestyrtet, og han ved slet ikke, hvad han skal sige, men en konge kan jo ikke tage sit ord tilbage, så han er nødt til at give vagten besked, og tænk, så går de ned og halshugger Johannes og kommer op med hans hoved på et stort fad. Hvad giver du, Amalie?»

Amalie sad med store øjne og rystede på hovedet. Hvorfor var mennesker i Bibelen så onde ved hinanden? Ikke om hun forstod det.

»Og sådan blev dronningen jo glad, for nu havde hun fået hævn og fået Johannes gjort tavs på samme tid«, fortsatte farmor. »Og sådan sker det jo tit i verden, Amalie, at de, der tør sige sandheden, de må også betale en dyr pris for det, for de, der har magten, vil jo nødig af med den igen, så derfor vil de gøre alt for at lukke munden på dem, der siger sandheden.«

»Farmor, hvad sagde Jesus, da han hørte det? Blev han ikke vred på kong Herodes?»

»Ja, der var jo mange, der blev kede af det, da de hørte, hvad der var sket, og der var mange, der forbandede kong Herodes og måske også hans dronning, men man kunne jo ikke gøre noget, for Herodes havde stor magt og mange soldater til at passe på sig. Og Jesus... jeg tror, han satte sig ned på en sten og græd over verdens ondskab. Og så tror jeg, han tænkte på Johannes' sidste spørgsmål: Er du virkelig ham, vi alle sammen har længtes efter, Jesus - eller skal vi vente en anden? Og så har Jesus nok rystet på hovedet og tænkt på, hvor svært det er at forkynde fred og glæde i menneskenes mærkelige verden... men heldigvis gav han ikke op... heldigvis. Amalie! Der var i øvrigt en anden mand, der mindede lidt om Johannes, men han levede mange mange år tidligere. Han hed Samson.

*Historien om Samson*⁶⁶

Ser du med Samsons mor var det ligesom med den gamle Elisabeth, hun kunne ikke få børn, men en dag kommer der så en engel til hende og siger, at nu skal hun snart føde en søn, og han skal frelse israelitterne fra deres fjender, som plagede dem. Det var nogen, der hed filistrene, og de havde faktisk besat hele landet, og det havde de, fordi israelitterne gjorde, hvad der var ondt i Guds øjne, og så ved du jo godt, at så går det galt.«

»Farmor var det også Gabriel?»

»Ja, det var det muligvis nok, men det sagde han nu ikke. Da hun spurgte ham om hans navn, så sagde han bare: Hvorfor spørger du om det? Mit navn er vidunderligt! Og så var hun jo lige vidt. Nå, men Samson blev altså født, og han var fra fødslen udvalgt af Gud selv til at være noget, der hed en nasiræer - og det var en, der mindede om vores egne åndemanere i gamle dage. De var noget helt særligt, forstår du, og Samson viste sig at være noget helt for sig selv. Ligesom senere Johannes, så måtte heller ikke Samson drikke vin eller øl, og han måtte heller ikke blive klippet.«

»Aldrig nogensinde?«

»Aldrig nogensinde. Og så voksede drengen op og blev meget stærk. Han blev meget meget stærk, og det var jo meget godt, når han nu var udset til at bekæmpe filistrene. Engang fik han så den ide, at han kunne gifte sig med en filisterkvinde, for så fik han nok en anledning til at slå nogle af filistrene ihjel. Det var jo ikke særlig pænt, men sådan var det altså. Så han gik sammen med sine forældre hen til filistrene. Hans far og mor var lidt sure over, at han ikke kunne finde en fra sit eget folk at gifte sig med, men de kendte jo heller ikke hans plan. På vejen blev Samson pludselig angrebet af en stor løve, der kom springende imod ham, men han greb den bare i begge ender og rev den midt over, som om den var en søkonge, og så smed han den og gik videre, som om det ikke var noget særligt. Og så fik de ellers aftalt bryllup og alt sådan noget, og det skulle være om 14 dage. Så et par uger senere gik Samson og hans far og mor igen ned til pigens hjemby – denne gang for at fejre bryllup. På vejen ville han lige kigge til sin løve, og han opdagede, at nogle bier havde slået sig ned inde i løvekroppen, og de havde lavet den dejligste honning. Samson tog en ordentlig håndfuld og spiste, og han tog også noget med til sine forældre. Så kom de til bryllupsfest. Ser du, sådan en bryllupsfest varede i syv dage, og en af skikkene var, at Samson skulle holde gilde for 30 mænd på hans egen alder, og det gjorde han jo så, for man skal altid passe på de gamle skikke. Men så sagde han til de 30 unge mænd:

- Her er en gåde. Hvis I kan løse den i løbet af de syv dage, så får I en masse fint tøj af mig - men hvis I ikke kan, så skal jeg have en masse fint tøj af jer. De tænkte jo nok, at de kunne klare sådan en smule gåde, så de sagde at det var i orden.

- Fra den, der æder, kom der mad - fra den stærke kom det søde.

Hvad er det?

Alle de unge mænd tænkte, så det knagede og kom med mange forslag, men ingen af dem var rigtige. Til sidst hviskede de til Samsons

nye kone, at hun skulle lokke svaret ud af ham - og hvis hun ikke gjorde det, så ville de brænde både hende og hendes far inde. Så de var heller ikke for søde, kan du nok høre. Og så begyndte Samsons kone at plage ham, og hun græd og klagede sig, og du elsker mig ikke mere, og alt sådan noget. Men først til allersidst røbede Samson løsningen for hende. Og så skyndte hun sig hen til de unge mænd og sagde det, så de nåede at komme med svaret på den syvende dag.«

»Farmor hvad var svaret?«

»Ja, det kan du jo selv prøve at finde ud af. Måske er du klogere end alle de 30 mænd tilsammen. Nå, men Samson blev jo rigtig godt gal i skralden, fordi han var blevet snydt, så han gik til en af de andre filisterbyer og slog 30 mænd ihjel og flåede tøjet af dem og smed det hen til de, der havde løst gåden. For du ved godt, at hvad man lover, det skal man holde. Og sådan begyndte Samson at slås med filistrene, og når man først er begyndt, så er det jo næsten ikke til at holde op igen, og værre og værre blev det. Samsons kone gav de til en anden, og det blev han så vred over så han gik ud og fangede tre hundrede ræve, bandt deres haler sammen to og to omkring en fakkell med ild i, og så slap han rævene løs i filistrenes kornmarker, så det hele brændte ned. Til gengæld for det, så brændte filistrene Samsons kone inde sammen med hendes far, og så kan det nok være, Samson blev vred for alvor, og nu blev der rigtig krig, og Samson bankede filistrene i den by sønder og sammen.«

»Ene mand?«

»Ja ja! Filistrene drog så op med en hel hær for at slås med israelitterne, fordi de ville have fat i Samson, og alle israelitterne blev frygtelig bange, for filistrene var jo langt de stærkeste. Så de tænkte, at de hellere måtte få Samson til at overgive sig. Så fandt de Samson, og Samson lod dem binde sig og føre til filistrene. Men da han kom derhen, så sprængte han rebene, som om det var sytråd, og så tog han en æselkæbe og med den slog han 1000 mand ihjel, og resten af filistrene flygtede over hals og hoved. Så stærk, det var han jo. Og filistrene undrede sig jo over, at han kunne være så stærk. Så da de fandt ud af, at Samson var blevet forelsket i en filisterpige, der hed Dalila, så kom de hen til hende og bad hende om at få Samson til at røbe hemmeligheden om sine mange kræfter. Så skulle hun nok få en hel masse sølvpenge.«

»Farmor! Det var ligesom Judas, ikke?«

»Jo, det har du helt ret i - der kan man bare se... Nå, men så prøvede Dalila ellers at lokke hemmeligheden ud af Samson på alle mulige måder, men Samson snød hende hele tiden. F.eks. sagde han, at man

bare skulle binde ham med friske reb, så blev han svag som et barn, eller man skulle sømme hans lange fletninger fast til væggen, så blev han svag som et barn, men hver gang Dalila så prøvede det og kaldte på filistrene, så rev Samson sig løs og slog dem alle sammen ihjel. Men til sidst lykkedes det alligevel for Dalila at lokke sandheden ud af Samson:

- Hvis man klipper mit hår af, så forlader min styrke mig, sagde han en aften, han var blevet træt af hendes evige plagerier. Så lullede Dalila Samson i søvn og klippede alt håret af ham. Så råbte hun på filistrene som kom og tog ham til fange. Nu havde de ham endelig, for det var rigtig nok - styrken sad i håret. Så stak de øjnene ud på ham og lagde ham i lænker og satte ham til at arbejde i et stærkt bevogtet fængsel. Nogen tid efter holdt alle filisterfyrsterne en stor sejrsmiddag, og da de alle sammen havde fået noget at drikke, så fandt de på at hente den blinde Samson op fra fængselet for at lave sjov med ham. Men det skulle de nu ikke have gjort. For de lagde slet ikke mærke til, at Samsons hår allerede var vokset ud igen. De stillede Samson mellem to søjler og så gjorde de vældig grin med den blinde mand. Der var masser af gæster sammen med alle filisterfyrsterne, og alene oppe på taget var der omkring 3000 mennesker. Og bedst som de griner og morer sig over Samson, så tager han fat om begge de store søjler og knækker dem, som om det var tændstikker, og hele huset styrter sammen og næsten alle filistrene bliver dræbt sammen med Samson selv. Så du kan nok høre, at Samson og Johannes minder lidt om hinanden, men de er alligevel meget forskellige. Og sådan kan Gud jo bruge de forskelligste mennesker til at arbejde for sig - somme tider vældige stærke kæmper som Samson - somme tider meget barske og strenge mænd som Johannes - men somme tider også bare ganske almindelige mænd eller kvinder.

Historien om Peter

Nu skal jeg fortælle dig om en mand, som hed Peter. Han var fisker ligesom din far, og han havde boet hele sit liv i Kapernaum. Nu var han 35 år og havde både kone og børn, og han var helt sikker på, at han ville blive i sin dejlige by altid. Hver nat var han ude at fiske på den store sø, som hed Genesareth Sø sammen med sin bror, der hed Andreas. Somme tider fangede de noget, men indimellem fangede de slet ingenting. En morgen, da de kom tilbage efter at have fisket hele natten, var der en vældig sammenstimlen på stranden. Ude i en robåd kunne de se en mand, der stod og talte, og alle lyttede til hans ord.⁶⁷ Peter og Andreas var både trætte og nedslåede, for de havde slet ikke

fanget noget hele natten. Da de kom i land, hørte de, at det var Jesus ovre fra Nazareth - ham der var flyttet til byen for nylig - der stod og talte. De kunne se, at han var færdig, for folk begyndte at trække op fra stranden, mens de snakkede ivrigt om det, Jesus havde fortalt. Mange af dem rystede på hovedet som om de ikke kunne forstå, hvad han mente. Inden Peter og Andreas kunne komme hjem og få lidt søvn, skulle de først gøre deres redskaber og garn rene og trække båden op på land, men inden de kom i gang med det, så kom den mærkelige mand hen til dem. Peter var ikke lige oplagt til at snakke teologi eller filosofi, men nu var Jesus jo en kendt lærermester, så Peter lod være med at jage ham væk lige med det samme. Han sagde bare, at hvis han kom for at købe fisk, så kunne han godt spare sig, for der var ikke en eneste lille fisk tilbage i hele Genesareth Sø.

- Tag ud igen og prøv en gang til, sagde Jesus så til dem.

- Hør nu her, mester, vi har fisket hele natten uden held, og i øvrigt, så fisker man ikke om formiddagen, hvis man ellers er rigtig klog.

- Prøv nu bare, sagde Jesus - for min skyld.

Peter så på ham og rystede på hovedet, men der var et eller andet i hans hjerte, der ikke kunne lade være med at give efter for denne Jesus, så lidt efter var de på vej ud igen. De lod være med at lytte til de andre fiskeres høje latter.

- Har I glemt noget derude?, var der en der råbte, og så lo de alle sammen. Peter skulede bare fremad og fortrød allerede så småt, at han havde lyttet til denne... var han ikke tømrer, når det kom til stykket? Hvad forstod han sig vel på fiskeri? Da de var kommet et godt stykke ud råbte Jesus til dem om at kaste garnene ud, og så varede det jo ikke mange minutter, før deres garn var fulde af fisk. Ja der var så mange, at de måtte have hjælp fra en anden båd for at få alle de fisk bragt i land. Aldrig havde de oplevet noget lignende. Peter var ved at tabe både næse og mund af forbavselse og det samme var alle de andre, og da de endelig kom i land med alle deres fisk, så gik Peter lige hen til Jesus og sagde undskyld. Undskyld, jeg ikke troede dig, men sådan er jeg jo nu engang. Jeg er ikke værd at have med at gøre - du må hellere gå, så du slipper for at være sammen med sådan en som mig. Jesus lyttede alvorligt til ham. Så smilede han og sagde: Ja, jeg går, men du skal komme med mig og også din bror, for jeg skal faktisk bruge jer til noget meget vigtigt. I skal hjælpe mig med at forkynde et glædesbudskab til alle de stakkels bange og undertrykte mennesker, der findes i hele verden - så det kan godt være, det kommer til at tage lidt tid. Og igen følte Peter denne mærkelige dragning i sit hjerte, så han nikkede bare, og siden den tid fulgte både han og

Andreas og flere andre fiskere Jesus. De gik med ham rundt i landet. De var også med i Jerusalem, dengang han blev korsfæstet. Og senere drog de ud i verden og fortalte om Jesus. Og ser du Amalie - det var ikke fordi, de ikke kunne lide deres hjemby, eller fordi de ikke kunne lide at være fiskere, men deres hjerte fortalte dem, at de måtte drage af sted - koste hvad det ville, og for dem alle sammen kom det jo til at koste deres liv. For det er jo mærkeligt nok sådan her i verden, at det glædelige frihedsbudskab har det med at gøre folk voldsomt vrede. Nå, men Peter og de andre disciple, som også alle sammen var ganske almindelige mennesker, de fulgtes så med Jesus, der forsøgte at fortælle dem, hvad det egentlig var, han var kommet for, men de forstod det slet ikke. De kunne ikke lade være med at følge denne mærkelige mand, men de var slet ikke klar over, hvorfor de egentlig gjorde det - det fandt de først ud af, da det blev Pinse, og Gud selv fik dem til at forstå det alt sammen. Det skal du nok høre om en anden gang.

Engang var disciplene alene ude på Genesareth sø i en båd.⁶⁸ De var vist på vej fra et møde, Jesus havde holdt sammen med en masse mennesker, og nu var de så på vej hjem. Det var om natten, og så ser de pludselig en skikkelse, der kommer gående nok så fornøjet hen over vandet. Først bliver de jo meget forskrækkede, for det har de godt nok aldrig oplevet før, og de tænkte, at det måske var et spøgelse eller en ond ånd eller sådan noget, men da skikkelsen kommer nærmere, så ser de, at det jo er Jesus, der kommer gående. Og han siger til dem, at de ikke skal være bange. Og straks er Peter på færde: Hej, mester, jeg kommer lige ud til dig! Peter ville nemlig også prøve at gå på vandet. - Ja, kom bare, siger Jesus smilende til ham, og ud stiger Peter og begynder nok så flot at gå hen imod Jesus.«

»Ovenpå vandet!?!«

»Ja ja - som om der var is på, men det var der jo ikke. Men da Peter havde gået et par skridt, kom han pludselig i tanke om, hvad det var han var ved at gøre, og pludselig slog det ham, at man da ikke kan gå på vandet - det er jo umuligt - og så var det selvfølgelig umuligt, og plums, så røg den stakkels Peter igennem overfladen, og hvis ikke Jesus havde grebet ham i sidste øjeblik, så var han gået til bunds og var druknet, for dengang kunne man jo ikke svømme - og da slet ikke, hvis man var fisker! Så der kom den tossede Peter galt af sted igen, og han fik da også skæld ud af Jesus: Hvorfor tvivlede du pludselig? Din tro er sandelig ikke meget værd, hvad.

En anden gang, da Jesus og disciplene var samlet helt oppe i det nordligste Israel, spurgte han dem pludselig:

- Hvem tror I egentlig, jeg er?⁶⁹ Og disciplene kiggede på Jesus, og så kiggede de på hinanden, og hvad mener han mon? Men så står Peter frem og siger højt og tydeligt: Du er Kristus, den levende Guds søn! Og så smiler Jesus overrasket til ham og siger, at det har han ikke selv fundet på - det må Gud selv have hvisket til ham...«

»Farmor, hvad var det nu lige Kristus betød?«

»Det betyder Den salvede konge. Det er sådan en slags kongetitel, fordi man dengang salvede den, der skulle være konge med fin olie. Så i stedet for Jesus Kristus kunne man ligeså godt sige Kong Jesus. Nå, men så begynder Jesus at betro sine disciple, at om ikke så længe, så skal de drage til Jerusalem, hvor Jesus skal blive henrettet som en forbryder... Men nu afbryder Peter ham - du forstår, Peter var sådan en, der altid talte før han tænkte sig om - og så siger han til Jesus, at det skal han i hvert fald ikke - det kunne lige passe, og hvad skulle det gøre godt for, og alt sådan noget. Men så kan du ellers tro, Jesus bliver vred på ham.

- Gå din vej, din Satan!! råber han til Peter, der selvfølgelig bliver helt bange.

- Du har jo ikke forstået en smule af, hvem jeg er, din klovn! Du tænker stadigvæk kun som en lille lus!«

»Farmor, sagde Jesus virkelig det?«

»Ja, det kan du tro, og han blev jo så vred, fordi, der var ikke noget han hellere ville end at slippe for at skulle dø i så ung en alder - han var jo bare 30 år - men det var jo nødvendigt, for at Guds plan skulle lykkes, og nu står hans nærmeste ven der og prøver på at lokke ham til at lade være - fuldstændig ligesom djævelen selv ude i ørkenen. Så det ene øjeblik, så talte Peter, som om det var Gud selv, der talte, og øjeblikket efter, så lød han som den Onde selv. Synes du ikke, det er mærkeligt?«

Amalie nikkede og så frem for sig.

»Men måske er det sådan med alle mennesker«, fortsatte farmor, »at vi somme tider er gode og somme tider er vi onde, og der er nok ikke nogen, der kun er gode eller kun er onde. Vi er nok alle sammen lidt af hvert. Nå, men sådan var Peter jo i hvert fald, og tænk dig, han lavede præcis det samme nummer en gang til. Det var dengang Jesus og disciplene sad og spiste påskemåltid aftenen før langfredag⁷⁰ - du kan godt huske, jeg fortalte dig om det, ikke? Der fortæller Jesus så også, at i morgen skal han altså dø. Så var Peter der igen. Og sikke noget sludder med at Jesus skulle dø, som om disciplene ikke ville beskytte ham, og hvis det stod til Peter, så ville han sætte livet ind på at forsvare Jesus - og det sagde alle de andre disciple også. Men Je-

sus sagde bare til Peter, at inden hanen havde galeet to gange i morgen tidlig, så havde Peter fornægtet Jesus tre gange. Og ganske rigtigt. Da Jesus var taget til fange samme aften, så var Peter lusket efter i sikker afstand, men så blev han pludselig opdaget af en, der spurgte, om ikke Peter fulgtes med ham Jesus, de havde fanget. Peter sagde nej, ham Jesus kendte han ikke noget til - de måtte tage fejl. Men de blev ved og sagde, at de kunne høre, Peter også kom oppe fra Galilæa, og om han var helt sikker på, han ikke kendte Jesus. Og Peter blev vred og råbte og bandede på, at han aldrig nogen sinde havde haft noget med sådan en forbryder at gøre - han var bare kommet ind i gården for at varme sig lidt ved ilden - og så skulle man straks i forhør, og hvad bildte de sig egentlig ind? Lige i det samme fører de så Jesus ud på vej hen til Pilatus, og Peter opdager, at Jesus ser på ham med sit bedrøvede blik. Og så kommer han jo i tanke om det, Jesus havde sagt, da de spiste. Det var ved at blive lyst og hanen havde allerede galeet et par gange. Så gik Peter lige så stille ud af gården og hen ad gaden med tårerne løbende ned ad kinderne - for nu forstod han, hvor lille et menneske, han var. Stor i munden, men ellers ingenting værd, når det gjaldt. Og alligevel, så blev denne lille fornægter pludselig til en stor mand, men det er en anden historie, der handler om kærlighed, og den kan du høre en anden gang. For nu er klokken blevet mange, og vi har jo heller ikke tid til at snakke om Bibelen hele dagen.«

»Farmor, jeg kan godt lide Peter. Bedre end både Samson og Johannes Døberen.«

»Det kan jeg også, og jeg tror nok, det er fordi, han bare var et ganske almindeligt lille menneske, ligesom de fleste af os med alle de fejl og mangler, vi mennesker nu engang har. Og ved du hvad, Amalie, det er nu nemmere at tro på et almindeligt menneske end på en, der hele tiden skal være noget særligt, synes du ikke? Og det er også en af grundene til, at jeg så godt kan lide vores Bibel og vores kirke, Amalie. Fordi det ikke er for de særlige - de særligt gode eller de særligt pæne eller de særligt fromme - men er for os alle sammen - også de onde eller de gale eller de, der hverken ved ud eller ind. Vi hører alle sammen med i et stort og mærkeligt fællesskab - alle vi forskellige mennesker, og der er brug for os alle sammen - selv de, som vi ikke synes er noget værd. Men Gud ved bedre, Amalie - Gud ved bedre - heldigvis.«

Maj

Det er stadigvæk vinter, men solen har fået meget mere magt. Amalie og farmor går en tur rundt i byen og snakker om præster og åndemånere og om at have det i sig. Farmor fortæller om den gamle præst Samuel, der salvede David til konge, og hun fortæller om profeten Nathan, der sagde kongen sandheden.

Amalie og farmor sad på kirketrappen og spiste en is i det dejlige solskinsvejr. Lidt nede ad vejen stod der et stort anker på en stensokkel, og der lå nogle blomster nedenunder det. Amalie kunne ikke lade være med at spørge farmor, hvad det store anker skulle betyde. »Håb!«, sagde farmor, »et anker betyder håb, for når de var ude at sejle i gamle dage, og det blev stormvejr, så de blev nødt til at tage alle sejlene ned, for at de ikke skal blæse i stykker, så smed de ankeret ud, så de ikke drev ind mod kysten og blev slået til pindebrænde mod skærene. Så var det ankeret, de håbede på, at det nok skulle holde dem fri af skærene. Der står mange mange ankre rundt omkring i verden til minde om alle de søfolk og fiskere, der er gået ned med deres skib og også til håb - for at minde os om, at Gud aldrig slipper os - heller ikke selv om vi dør. Han er ligesom vores anker, der holder os fast, når stormen raser. Eller måske skulle man sige, når mennesker raser. De gik over broen fra kirken mod præsteboligen. Udenfor legede præstens tvillinger - den ene var lys og den anden mørk. De så søde ud i deres flyverdragter, og farmor kunne ikke lade være med at give dem en hundrekroneseddel. De nåede ikke engang at sige tak, før de stormede ind i huset og råbte: Mor, mor - se hvad vi har fået!

»Farmor, hvordan bliver man præst?«, spurgte Amalie.

»Kunne du godt tænke dig at blive præst, lille Amalie?«

»Måske - så kunne jeg få sådan et stort fint hus at bo i, og så kunne du komme og bo sammen med mig.« De gik langsomt hen ad vejen.

»I gamle dage hed vores præster åndemånere, og de var meget dygtige. Det var også meget svært at blive åndemåner, for man skulle ligesom have det i sig. Hvis den gamle åndemåner opdagede, at der var nogle af de unge, der havde det i sig, så begyndte han at lære ham op, og det tog lang tid og kunne være meget hårdt - nogle gange skulle man sidde alene ude i fjeldet og sulte i mange dage...«

»Hvad var det, de skulle have i sig, farmor?«

»Det var... det var en særlig evne, eller måske snarere en særlig åbenhed, som gjorde, at de ligesom kunne se og forstå mere end al-

mindelige mennesker. Skarpere sanser måske - hvad ved jeg. Men i hvert fald var det selvfølgelig vigtigt, at der var nogen, der var åndemane, for ellers var folk ilde stedt. For ser du, Amalie, det er ikke nok, at et folk har dygtige jægere og fangere og dygtige kvinder og mænd i det hele taget - der skal somme tider mere til end dygtighed - der skal også lydhørhed og åbenhed til, og der skal være nogen, der kan se noget af det, som er skjult for andre, så de kan give folk håb, når det går galt. Og i gamle dage gik det tit galt, for selv den dygtigste storfanger må somme tider give op overfor vores natur, som i dag er smuk og smilende, men i morgen måske er grusom.«

»Var åndemaneren ligesom et anker, man kunne håbe på i stormvejrret?«

»Tjah, det kan man vist godt sige... det er et helt godt billede, min pige... eller måske var han mere ligesom ankertovet, der holdt forbindelsen mellem skibet og ankeret.«

»Er den danske præst så også vores ankertov, farmor?«

Farmor kunne ikke lade være med at smile, når hun forestillede sig den høje, ranglede og kejtede danske præst som et solidt anker, man kunne håbe på i nødens stund.

»He he, tjo - det er han jo sådan set, Amalie, for det er jo ham, der leder vores gudstjenester og begravelser, og det er han jo god til, selv om han somme tider siger lidt forkert. Men... jeg tror nok, Amalie, at der måske skulle mere til i gamle dage. Det er jo ikke nok at læse en forfærdelig masse bøger...«

»Man skal også have det i sig!«, afbrød Amalie.

»Ja!« sukkede farmor, man skal også have det i sig! Jeg tror nu nok, den danske præst har det i sig - han skal bare blive lidt ældre, så skal det nok komme. Han er jo så unge endnu, vores lille præst.« De gik forbi fiskefabrikken.

»Farmor, hvordan tror du det er at være præst? Tror du ikke, det er lidt underligt?«

»Jeg tror, man vænner sig til det, Amalie. Når man er præst, så er man jo med til alle menneskers glæder og også til deres sorger, når nogen er død, så det kan nok være hårdt ind imellem, tror jeg. Din farfars bror var præst i mange år - rundt omkring i hele Grønland. Præsterne rejste meget dengang. Han var en meget streng mand, og alle var lidt bange for ham, og sådan var de fleste præster vist dengang - sådan nogen, man var lidt bange for. Du kan tro, vi var også bange for vores præst, dengang jeg gik til præst for mange år siden. Men det var som om, at sådan skulle det være - præsten skulle jo være noget særligt. Vi mente ikke, det kunne være anderledes. Det er

måske meget godt, at de nye præster kommer lidt ned på jorden til os andre. For præsten skal jo ikke være særlig streng, fordi han er præst - han er jo i virkeligheden bare et ganske almindeligt menneske ligesom alle andre. Så hvis han puster sig op til at være noget særligt, så risikerer han jo at revne inde under præstekjolen.«

»Jamen, farmor, jeg er også somme tider lidt bange for præsten, når han kommer i sin sorte kjole og den der mærkelige krave.«

»Nåh, det skal du nu ikke være så bange for. Der er faktisk en god grund til, at præsterne har det mærkelige tøj på. Det er jo sådan en gammel tradition, vi har fået fra Danmark, men det gør jo, at vi altid kan kende præsten når han er i kirken, og han behøver ikke bekymre sig om, hvad han skal tage på for noget tøj. Og næste gang, du ser ham i præstekjole, så skal du bare tænke på, at hans kjole og krave ligner en klovnedragt. Klovnedragten er bare lidt flottere og kraven lidt større, men ellers er det samme snit.«

»En klovnedragt!? Jamen skulle han så ikke have sådan en spids hat på også?«, grinede Amalie.

»Nej«, sagde farmor, de sjove hatte er forbeholdt de katolske kardinaler og paver, og de gør i øvrigt også mere ud af farverne. Nå, klovner er nu ikke det værste vi har, lille pige - de kan få os til at både le og græde...«

Amalie gik og tænkte på klovner og præster - hun kunne ikke glemme, at præstekjolen mindede lidt om en klovnedragt - en lidt anden farve og lidt større knapper og så en stor blød krave...

»Lidt ligesom juleaften.« sagde hun ligesom til sig selv, og farmor nikkede.

»Lidt ligesom juleaften!«

De var nået hjem til farmors lille hus. Lige overfor lå handelschefens store gule hus med udkæringerne på taget.

»Farmor, der er to store huse i Qeqertarsuaat: Det her og så præstens«, sagde Amalie.

»Ja, og det er nok ikke helt tilfældigt«, sagde farmor, »for dengang de blev bygget, da var det handelschefen eller kolonibestyreren, som han hed dengang, og så præsten, der ligesom styrede byen, og det kunne man se på deres store huse - at det var dem der bestemte. Og sådan er det jo tit, Amalie, at de der bestemmer, også gerne vil vise det udadtil med store huse eller slotte eller store biler, så alle kan se, at her kommer en, der har magt. Og det kan jo være godt nok, men det hjælper bare ikke så meget hvis...«

»Hvis de ikke har det i sig!«, grinede Amalie, og farmor nikkede.

»Kom ind, så skal jeg fortælle dig om kong David.«

De gik ind og farmor satte sig i lænestolen, mens Amalie fandt billedbibelen frem.

*Historien om Samuel og David*⁷¹

»Kan du huske, jeg fortalte dig om, hvordan de gamle elskede at høre om, hvordan de, som var små, og som ingen regnede med, blev de største af dem alle? Sådant var det også med David. Han var den yngste af en stor børneflokk, og hans store brødre var nogle vældige kæmper alle sammen. Men en dag fik Davids far, som hed Isaj besøg af en gammel mand, der hed Samuel - det var en gammel præst og vismand, som havde fået besked fra Gud om at han skulle gå ned til Betlehem, hvor Isaj boede, og der skulle han salve en af Isajs sønner til ny konge over Israel. Samuel mindede forresten lidt om Samson - kan du huske ham? Og også om Johannes Døberen. Samuel var nemlig også født af en kone, der ikke kunne få børn. Hun hed Hanna, og hendes medhustru drillede hende altid, fordi hun ingen børn fik. Så til sidst bad hun til Gud og lovede, at hvis hun fik en søn, så ville hun give ham til Gud - det vil sige at han skulle være nasiræer ligesom Samson - en der hverken drikker øl eller vin og som aldrig bliver klippet. Og da hun så endelig fik en søn, så holdt hun sit løfte, og Samuel blev opdraget af præsterne i en by, der hed Sikem. Han blev en meget berømt mand - så berømt, så der er to bøger i Bibelen der er opkaldt efter ham: 1. og 2. Samuelsbog.

Det mærkelige ved Samuel var, at han ikke var særlig meget for konger. Dengang folket kom og ville have en konge, så advarede han dem meget, fordi konger altid fik alt for meget magt. Men folket lyttede ikke til Samuel, og så fik de Saul til deres første konge. Men nu var Gud altså blevet træt af Saul, fordi han havde været ulydig, og så skulle Samuel ned og salve en ny konge. Så gamle Samuel drog altså ned til Betlehem og blev budt indenfor af Isaj, som selvfølgelig blev glad over, at en af hans sønner skulle være konge. Og så blev sønnerne ført frem for Samuel en efter en, men hver gang, så hviskede Gud til Samuel: Nej, det er ikke ham! Og sådan gik det til, at da alle sønnerne var blevet ført frem for Samuel, så var der ingen af dem, der skulle være konge alligevel. Samuel vidste ikke rigtig, hvad han skulle sige, og Isaj begyndte at blive lidt ærgerlig, for var det bare noget pjat alt sammen? Til sidst spurgte Samuel, om der da slet ikke var flere sønner tilbage, og Isaj sagde, at nu var der ikke flere - nå ja, selvfølgelig bortset fra lille David, som endnu rendte rundt ude på marken og passede fårene.

- Send bud efter ham, sagde Samuel, og så blev David hentet ind.

Han var nu ikke så lille men en stor stærk dreng, der var helt rødhåret, og nu hviskede Gud til Samuel: Det er ham! Og så salvede Samuel David til konge over hele Israel - til stor forundring for hans far og hans brødre, som nok også var lidt misundelige, tror du ikke? Så nu var David altså salvet og indviet til konge, men bagefter kom så alt besværet, for nu skulle han jo først til at arbejde på også at blive konge, og det krævede jo, dels at kong Saul gik af og dels, at folk også valgte ham til deres konge. Men ser du, alt det klarede David, fordi han havde det i sig. Han havde fået Guds velsignelse, og så var han en lykkelig mand. Modsat kong Saul, der snart mærkede, at velsignelsen var taget fra ham, for alting gik ham imod. Han kunne ikke længere klare filistrene, som trængte ind i landet, og dertil kom så, at han endda måtte se på, hvordan al lykken og alt heldet ligesom skred fra ham selv over til David.

Du kan sikkert godt huske historien om Goliat.⁷² Det var jo sådan en kæmpe, som filistrene havde, og som ingen af israelitterne turde slås med - selv ikke Saul, som ellers var et hoved højere end alle andre, og hver dag kom Goliat frem og gjorde nar ad israelitterne, som blev mere og mere modløse, for det er aldrig rart at blive gjort nar ad. Men så dukkede David op og sagde, at han da godt ville slås med Goliat, og så ved du nok hvordan det gik, at David slog kæmpen ihjel med sin slynge og huggede hovedet af ham med hans eget sværd. Og selvfølgelig blev kongen glad, men han blev også misundelig, og det fik han endnu mere grundt til efterhånden som David også blev soldat og hele tiden havde held med sig, mens det ikke gik nær så godt for kong Saul. Der var også flere gange, hvor David narrede kong Saul, efter at kongen havde besluttet at slå ham ihjel, og til sidst blev det for meget for kong Saul, så da han engang var i kamp med filistrene og det ikke gik så godt, så besluttede han at begå selvmord ved at kaste sig ned over sit sværd. For han syntes ikke der var mere at leve for, når Gud sådan havde forladt ham. Og nu var vejen så banet for David, som jo var blevet meget populær og derfor også blev valgt til konge. Og en skønne dag kunne han så holde sit indtog i Jerusalem, og i spidsen for et stort følge og foran Pagtens Ark med De ti Bud danser David ind i byen, hvor arken bliver stillet i et telt. Og David ofrer til Gud og uddeler brød og kage og kød til hele folket.«
»Det minder lidt om Jesus, ikke farmor?«
»Jo, min pige. Jesus drog jo også ind i Jerusalem under stor jubel, og man kan vel sige, at han ofrede sig selv og delte sig selv ud til hele folket, kan man ikke? Nå, men David slog sig så ned i Jerusalem og blev en stor konge, der regerede i mange år, og der går mange histo-

rier om ham, og alle jøder tænker altid på David og hans kongetid, når de vil tænke på noget rart, og stjernen i Israels flag hedder en Davidsstjerne. Selvfølgelig fik David også sønner. En af dem gjorde oprør imod sin far, og det er meget slemt, når man skal ud og slås med sin egen søn, men en anden af dem efterfulgte ham som konge, og han hed Salomon. Det var ham, der byggede det store tempel i Jerusalem, og Salomon blev kendt for sin umådelige rigdom og også for sin visdom. Men på en eller anden måde, så var han alligevel ikke vis nok, for det gik galt med al den rigdom - det var som om hans hus blev alt for stort, og det endte da også med at det brækkede i to stykker.«

»Huset!? Brækkede det midt over?« Amalie kunne ikke tro det.

»Ja, det kan man godt sige, for kongeriget blev delt i et nordrige og et sydrige, og det blev faktisk begyndelsen til enden for Israels storhedstid. Så man kan godt sige, at Salomons hus brækkede midt over. Så du kan nok se, Amalie, at man skal passe på med at bygge for stort. Magt og rigdom kan så let som ingenting ødelægge mennesker, og så er det alligevel bedre at bo i et lille hus og være glad end at bo i et slot og være bekymret og vred altid. «

»Fortæl mere om kong David, farmor!« plagede Amalie.

Farmor så på klokken.

»Nå ja, så får du en historie om kong David, men så må du også love mig, at du skynder dig hjem bagefter, for klokken er snart mange.

*Nathans historie*⁷³

Ser du, en dag kommer kong Davids gode ven profeten Nathan ind til kongen og beder om lov til at fortælle ham en historie, og det sagde kongen selvfølgelig ja til, for det er jo det, man har profeter til bl.a. Så fortalte Nathan.

- Det drejer sig om en meget rig mand, som lever i en landsby. Han har i hundredvis af får og geder og køer og heste og savner ingenting. Han har også mange venner, og forleden dag kom en af disse venner uventet på besøg. Den rige mand, ville gerne give sin gæst noget godt at spise, for han var kommet langvejs fra, men han nænnede ikke rigtig at slagte et af sine egne dyr, så han gik over til sin nabo, som var en ganske fattig mand, der kun havde et eneste lam. Dette lam holdt han til gengæld umådelig meget af. Det spiste af hans hånd, og om natten sov det inde hos ham, og selvfølgelig havde det også et navn. Men nu kom den rige mand altså over, og han tog uden videre snak den fattige mands lam og gik hjem og slagtede det, så han kunne holde festmåltid med sin gæst.

Da kong David havde hørt så meget, fór han op og var voldsomt vred.

- Sig mig straks, hvem den skyldige er i denne forbrydelse, så jeg kan komme til at straffe ham, for han fortjener den hårdeste straf, der findes.

- Du er manden, sagde Nathan så til kongen, du og ingen anden! Først troede kongen jo ikke sine egne ører, men lidt efter lidt måtte han bøje hovedet i skam, og så sad han bare og nikkede frem for sig - for ser du, han var lige pludselig kommet i tanke om noget.« Amalie sad med store fugtige øjne og tænkte på den fattige mands lille lam.

»Hvad kom han i tanke om?«, hviskede hun så.

»Jo, han kom i tanke om hvordan han havde fået sin sidste kone, som hed Batseba. Dengang havde kongen jo mange koner. Han havde fået øje på hende engang han havde været oppe på taget af sit hus - hun var vist ved at tage bad hjemme hos sig selv - og lige med det samme var han blevet forelsket i hende, så han tænkte, at hende måtte han altså have fat i. Så spurgte han sig selv om hende og fik at vide, at hun var gift med en af kongens generaler - en mand, der hed Urias, som var både trofast og meget dygtig. Nu var det sådan, at kongens hær var i krig på det tidspunkt mod nabofolket, der hed ammonitterne - lige på det tidspunkt lå de og belejrede en af byerne derovre, og Urias var også med. Så sendte kongen bud til sin hærfører, der hed Joab og bad ham om at sætte Urias hen på en post, hvor han nok ville blive slået ihjel af fjenderne. Det gjorde Joab, og ganske rigtigt - et par dage efter lavede de et udfald fra byen, og Urias blev slået ihjel. Og sådan gik det til, at kong David kunne gifte sig med den smukke Batseba. Men det var jo ikke særlig pænt gjort af kongen, og det var det, profeten Nathan i virkeligheden kom for at fortælle ham - og ser du, Amalie, det er også det, man har præster og profeter til: De skal sige det, der skal siges, og så skal de være gode til at fortælle historier!«

»Farmor, hvad sagde kongen til Nathan?«

»Ja, han blev selvfølgelig meget ked af det, og det var der ikke noget at sige til, for Nathan fortalte ham også, at fordi David havde gjort sådan noget ondt noget, så ville hans og Batsebas lille barn dø, og en af kongens andre sønner ville gøre oprør mod sin egen far, og sådan gik det jo så også. Nå, kan du huske, hvad du lovede mig?«

Amalie lukkede langsomt billedbibelen i og lagde den på plads. Hun var på vej ud af døren, da hun vendte sig om.

»Farmor, var Batseba meget smuk?« Farmor stod lidt med hænderne

i siden og kiggede på Amalie.

»Hun var meget smuk - næsten ligeså smuk som du bliver engang -
og kan du så se at komme ud med dig!«

Juni

Amalie bliver snydt af Aqqaluk, og farmor fortæller om Jakob og Esau - og om hvordan mennesker er så forskellige. Nogen forstår, hvad Jesus vil - andre begriber ikke en lyd. Nogen er altid bange, mens andre ikke er til at til at kue, lige meget hvad der sker. Det bliver til fortællingerne om den glade bedrager, om Zakæus og om nogle af de, der blev helbredt af Jesus. Det er også i juni, Amalie bliver sur på den danske lærer. Og så er det jo pinse.

Det var en lørdag eftermiddag. Amalie sad på trappen foran den lille butik og var lækkersulten. Jo mere hun tænkte på det, jo mere lækkersulten blev hun. Hun ville gøre alt for at få et stykke lakrids eller en Mars eller en sodavand - eller bare en chips - men hun havde ingen penge, så hun måtte nøjes med at sidde og drømme. Så kom hendes lillebror Aqqaluk gående med et veltilfreds udtryk i hovedet. Han gik lige forbi hende ind i kiosken, hvor han købte en stor pose chips. Så gik han ud og satte sig ved siden af Amalie og begyndte at spise chips. Amalie så på ham. Så så hun på posen. Så så hun på den chips, han puttede i munden.

»Giv en«, sagde hun endelig.

»Næh.«, sagde Aqqaluk, mens han kiggede interesseret på et par ravne, der svævede rundt højt oppe.

»Giv nu en!« blev Amalie ved, »bare en«.

»Hvorfor det?«, spurgte Aqqaluk

»Fordi ... det kunne du godt«, bad hun.

»Hvad får jeg for det?«

»Du kan få ... jeg vasker op for dig i aften.«

»Hele ugen«, sagde Aqqaluk.

»Du er ikke rigtig klog!«

»Hmm. Så siger vi det«, sagde Aqqaluk og begyndte at rejse sig op.

»O.k. Hele ugen«, skyndte Amalie sig at sige, »men så skal jeg også have en håndfuld.«

Aqqaluk rakte hende nådigt en lille håndfuld.

»Mere!«

»Næ næ næ.« Aqqaluk rystede højtideligt på hovedet og gik op ad vejen. Et stykke oppe råbte han grinende tilbage:

»God fornøjelse med opvasken.«

Amalie havde allerede spist chipsene, og nu fortrød hun handelen. En hel uge! Pokkers. Hvordan kunne hun være så dum? Hun gik ned mod farmors hus i nedtrykt sindsstemning.

»Halløjsa, hvem har vi der?«, spurgte farmor, som sad udenfor huset og skrællede kartofler.

»En, der er blevet snydt af sin egen lillebror« sagde Amalie med grødet stemme. Så fortalte hun farmor, hvad der var sket. Farmor lyttede og skrællede.

»Tjah, sådan kan det gå, når man er lækkersulten«, sagde hun. Hør Amalie, jeg har slet ikke fortalt dig om Jakob og Esau, har jeg?« Amalie rystede på hovedet. Hun var stadigvæk sur og ikke særlig oplagt til at høre historie, men farmor lod som ingenting og begyndte at fortælle:

*Historien om Jakob og Esau*⁷⁴

»Du kan nok huske, jeg fortalte dig om Isak, der giftede sig med Rebekka og fik to sønner, Esau og Jakob, og nu skal du høre, hvordan det gik dem.

Ser du, Esau og Jakob var tvillinger, men ellers var de meget forskellige. Allerede mens de lå inde i maven på deres mor, Rebekka, kunne hun mærke, hvordan de sloges derinde. Så meget så hun en dag spurgte Gud selv, hvorfor der var sådan en ballade i hendes livmoder hele tiden.

»Det er fordi,« sagde Gud, »at de to skal blive til to forskellige folk - det ene folk stærkere end det andet, men den yngste skal herske over den ældste.«

Da de blev født, var det Esau, der kom først ud. Han var rød og ligesom lodden over det hele. Bagefter kom Jakob, som holdt fast om hælen på Esau, så det er gået stærkt nummer to, kan du nok regne ud. Esau blev jæger - en rigtig storfanger, og hans far Isak elskede ham - måske endda højere end Jakob, som holdt sig mere inden døre sammen med sin mor, Og derfor kunne Rebekka nok bedst lide Jakob. Godt nok var Esau en rigtig storfanger, men Jakob var den snedigste, og det pinte ham, at han bare var nummer to. Så en dag, da Esau kom hjem fra jagt og var forfærdelig sulten, så han Jakob, der sad og skulle til at spise en dejlig ret kogte linser - det er sådan nogle ærter af en slags - og han råbte straks til Jakob: »Giv mig dine linser, for jeg er drøn sulten!«

Men Jakob var ligeså snedig som Aqqaluk, så han sagde, at Esau jo kunne købe linserne.

»Ja ja«, sagde Esau, »alt, hvad du vil - bare giv mig linserne!«

»Så sælg mig din arveret som den ældste«, sagde Jakob.

»Ja ja«, sagde Esau, »Hvad skal jeg med den arveret - bare hit med linserne!«

»Sværg!« sagde Jakob. »Ja ja,« sagde Esau, og så fik han linserne.

Men der skulle Esau nok alligevel have tænkt sig om, for nu havde han jo højtideligt afgivet sin ret som den førstefødte, og det betød meget mere dengang end i dag, og på den måde var det den snedige Jakob, der blev stamfar til Israel og ikke Esau. Der er også en anden historie, der handler om det samme, og den er meget værre, for den handler om løgn og bedrag og ikke bare om at udnytte, at ens bror eller søster er lækkersulten.«

Amalie så hen på farmor, som sad og smilede til hende.

»Som sagt, så elskede Isak sin søn Esau. På sine gamle dage var Isak blevet blind, og en dag kaldte han så Esau til sig og bad ham om at gå ud og skyde et stykke vildt og tilberede det til ham - så ville han give Esau sin velsignelse. Så tog Esau sin bue og pile og gik på jagt. Men som sagt, så kunne Rebekka nu bedst lide Jakob, og hun havde hørt, hvad gamle Isak havde sagt, så hun fik fat i Jakob, og sagde, at nu gjaldt det om at være hurtig, for nu ville Isak give sin velsignelse til Esau, og hvis Esau fik velsignelsen, så var det jo ham, der blev stamfar til det store folk, som Gud havde lovet Abraham i sin tid.

»Jamen, hvad skal vi gøre ved det?« spurgte Jakob.

»Du skal skynde dig ud og slagte et gedekid, så skal jeg tilberede det, sådan som Isak bedst kan lide det.«

»Jamen...«, sagde Jakob

»Så skynd dig nu bare at komme af sted!«

Og så gik Jakob ud og slagtede et gedekid, og hans mor tilberedte det. Så tog hun skindet fra gedekiddet og bandt noget af det om Jakobs arme og hals, for så ville den blinde gamle mand nok tro, det var Esau. Så gav hun Jakob Esaus bedste tøj på, og så gik Jakob ind til sin gamle far med maden.

»Er det dig, Esau?« spurgte den gamle mand.

»Ja, far - jeg kommer med din vildtret som vi snakkede om - så jeg kan få din velsignelse.

»Kom herhen, min dreng«, sagde Isak, »tænk, at du kunne få vildt så hurtigt.«

»Jamen det var nok fordi Gud selv var med mig, far.«

»Det er nu underligt, min dreng, din stemme er ligesom Jakobs, men din lugt er Esaus og du er heller ikke glat som Jakob. Er det virkelig dig, Esau?«

»Ja, det er mig, far«, løj Jakob, og så gik han hen og kyssede sin far...«

»Det var ligesom Judas, ikke også, farmor? Judas der kyssede Jesus, dengang han forråbte ham?«

»Jo, Amalie, det var det lige præcis, og hver gang, de gamle hørte

historien om Judas, der forråbte sin herre med et kys, så har de tænkt på Jakob, der forråbte sin bror med et kys, kan man sige. Og nu vil du tænke det samme næste gang du hører historien, og du kan nok forstå, at jo mere man kender til historierne, jo flere tanker får man også, når man hører en af dem, for det er underligt nok, men på en mærkelig måde hører de alle sammen sammen. Nå, hvor var jeg? Jo, inde hos den gamle blinde Isak.

»Hvor jeg elsker lugten af min søn«, sagde den gamle mand bevæget - »den er som lugten af en mark, Gud har velsignet«, og så velsignede Isak Jakob i den tro, at det var Esau. Lige da Jakob havde forladt sin gamle far, så kommer Esau glad hjem fra jagten og begynder at tilberede sin vildtret. Så går han ind til sin far.

»Far, så er jeg her med vildtretten - din livret. Skal du ikke spise den, så du kan velsigne mig?«

Så sagde Isak noget, som må have lydt forfærdeligt i Esaus ører. Han sagde:

»Hvem er du?«

»Jamen, far! Det er jo mig, Esau. Kan du ikke kende mig?«

»Jamen hvis du er Esau, hvem var det så, der var her lige før? Han sagde, han var Esau og fik min velsignelse. Hvad har jeg dog gjort?« Esau blev frygtelig forfærdet og græd og jamrede sammen med sin gamle far, fordi de begge to var blevet bedraget så skammeligt. »Far, du må give mig velsignelsen også!«

»Ja gid jeg kunne, men din bror kom med løgn og bedrag og tog den, Esau - det står ikke til at ændre. Sket er sket.«

»Jamen har du da slet ikke nogen velsignelse til mig, far?«

»Ak nej nej, min dreng. Fjernt fra jorden frugtbarhed skal du leve. Som krigere og som jægere skal dit folk klare sig. Din bror skal herske over dig, men engang skal du måske rive dig løs og blive fri.«

»Farmor det kunne de ikke være bekendt, Jakob og hans mor!« Amaalie var virkelig forarget.

»Nej, det kunne de ikke, og Esau blev da også så lynende gal på sin bror, at han tænkte på, hvordan han skulle få ham slået ihjel. Men lige da han skulle til det, så var Jakob stukket af til sin morbror, som hed Laban.

På vej til Laban havde Jakob en mærkelig drøm på et sted, der hed Betel,⁷⁵ hvor han havde lagt sig til at sove. Han drømte, at han så en lang stige, der var så lang, at den gik lige ind i Himlen, og alle englene gik op og ned af stigen. Så så han pludselig Gud selv stå foran ham, og han hørte Gud gentage sin velsignelse, som han i sin tid havde givet til hans bedstefar Abraham: Ved dig og dine efterkom-

mere skal alle jordens slægter velsignes! Og jeg vil give dig dette land til arv og eje i al evighed.«

Nu var Amalie næsten vred.

»Jamen, farmor - det er da ikke retfærdigt! Det var da Esau, der skulle have Guds velsignelse og ikke den frække Jakob. Gud skal da ikke holde med en, der snyder og lyver og ovenikøbet kysser sin gamle far, mens han gør det!«

»Nej, lille pige, det var ikke spor retfærdigt, men sådan var det altså, og hvis du spørger Gud om det, så tror jeg bare han vil sige, at det altså er ham og ikke dig, der er Gud, at du ved det. Men det var altså den lille og snedige, der vandt over den store og stærke - og ved du hvad, Amalie, sådan går det nu engang tit her i livet.«

Farmor sad lidt og så bittert frem for sig, som om hun selv havde de været ude for at blive bedraget. Så tog hun rask gryden med de skrællede kartofler og gik ind og satte dem på komfuret. Amalie fulgte efter.

»Hvordan gik det så med Esau, farmor?«

Ja, ser du i mange år så de to brødre ikke noget til hinanden. I den tid blev de begge rige og til sidst sendte Jakob så bud til sin bror, om de ikke skulle mødes - de var dog trods alt tvillingebrødre, og kunne de mon ikke slå en streg over ungdommens skarnsstreger?⁷⁶ Da Jakobs sendebud kom tilbage, fortalte de, at Esau var på vej mod Jakobs lejr med 400 mand. Så blev Jakob rigtig bange, for han var sikker på, at nu ville Esau angribe ham og slå både ham og hans koner og alle hans børn ihjel. Så han skyndte sig at sende store og fine gaver af sted til Esau og sagde til sendebuddene, at de skulle kalde Esau Herre. Hundredvis af får og geder og køer og æsler sendte han af sted som gave for at formilde Esau, som han troede var vældig vred på ham. Aftenen før Esau skulle komme med alle sine mænd, gik Jakob så ud for at tale med Gud. Og nu måtte Gud hjælpe ham mod Esau, og Jakob mindede Gud om, hvad han havde lovet ham af mange efterkommere, så det kunne ikke nytte, at han nu lod Esau slå dem alle sammen ihjel. Og sådan blev han ved. Så var der pludselig en mand, der kom hen og begyndte at slås med Jakob, og det var ingen anden end Gud selv. De kæmpede hele natten, men Jakob gav ikke op, og til sidst var det Gud, der måtte bede ham om at slippe. Men Jakob sagde Nej!, jeg slipper dig ikke, før du velsigner mig. Du skal velsigne mig!

Så spurgte Gud om hans navn, og han sagde selvfølgelig Jakob, men Gud sagde, at nu skulle han ikke længere hedde Jakob men Israel, som betyder den, der kæmper med Gud og mennesker. Det har du jo

gjort, og du har vundet. Og så velsignede han Jakob. Så spurgte Jakob om mandens navn, men han sagde bare, at det kom ikke Jakob ved, og så var han væk. Men han havde nået at give Jakob et ordentligt slag på hoften, så siden den dag haltede han. Om morgenen, så fik Jakob øje på Esau og alle hans mænd, og han skyndte sig at kaste sig ned for ham sammen med sine koner og børn, for han var meget bange for Esau. Syv gange kastede han sig ned for at vise Esau, hvor undseelig han var - men Esau var ganske ligeglad. Han var blevet virkelig glad, da han hørte fra Jakob og havde skyndt sig hen for at give ham et ordentligt stort knus, og det gav han ham nu. Ser du, Amalie, Esau var slet ikke sådan en, der gik rundt og gemte på uretten og pønsede på hævn i årevis. Han var virkelig en storfanger, så han var bare lykkelig over at se sin bror efter alle disse år, mens Jakob var en helt anden type, der troede, at alt blev husket og at alt skulle betales tilbage eller hævn, og det var selvfølgelig derfor han var så bange, for han troede jo, det var regnskabets time, men så var det heldigvis venskabets, og det er noget helt andet. Så spurgte Esau, hvad meningen var med alle de dyr, han havde sendt ham. Og Jakob svarede, at han havde sendt dem som en gave i håb om at Esau ikke ville være vred på ham mere.

»Sludder og vrøvl med dig«, lo Esau, »hvad skal jeg med alle dine dyr - jeg har rigeligt selv.«

Men Jakob blev ved med at nøde ham til at tage imod dem, og til sidst så gjorde han det også. Sådan mødtes de to brødre, men da Esau spurgte om de da ikke skulle følges videre, sagde Jakob nej tak. Han ville alligevel hellere rejse alene sammen med sin familie, og så skiltes de igen. Jeg tror nok, Jakob alligevel var lidt bange for, hvad Esau kunne finde på, og hvem skulle også være leder, hvis de fulgtes ad.«

»Hå!«, sagde Amalie. Den lille Jakob havde rigtig godt af at være bange, men jeg synes nu alligevel, Esau godt kunne have straffet ham lidt.«

»Tjah«, sagde farmor, men sådan er mennesker jo så forskellige, og du kan i hvert fald se, at der er stor forskel på en Jakob og på en Esau, og du kan tro, de findes den dag i dag. Nu kan du jo selv prøve at finde ud af, om du mest er en Esau eller en Jakob, når det kommer til stykket, eller om du somme tider er mest det ene og somme tider mest det andet.« Amalie tænkte sig om.

»I dag var jeg nok mest Esau, og Aqqaluk var nok mest Jakob, men engang skal jeg nok få ham ned med nakken, om jeg så skal være helt Jakob.«

»God arbejdslyst!« smilede farmor, men om hun mente med at få

Aqqualuk ned med nakken, eller om hun mente med opvasken var ikke til at sige.

»Farmor, hvem tror du, Jesus holdt med - Esau eller Jakob?«

Farmor tænkte sig om lidt, inden hun svarede.

»Jeg tror nok, Jesus holdt af dem begge to, fordi vi alle sammen har både lidt Esau og lidt Jakob i os. De hører med til vores liv. Engang imellem fortalte Jesus nogle rigtige Jakobhistorier, kan du tro. Det var når han ville forklare folk, hvor meget livet var værd at slås for. Så fortalte han dem om daglejeren, der gik og pløjede storbondens mark og pludselig stødte på en skat. Men i stedet for at gå hen og fortælle storbonden om skatten, så går han hjem og sælger alt, hvad han ejer og køber marken, for så er skatten jo hans. Det var selvfølgelig ikke særlig pænt mod storbonden - men manden var så glad for sin skat, som han jo havde fundet, at han ikke kunne nænne at skille sig af med den igen. Se sådan kunne Jakob jo have gjort.⁷⁷

Men så kunne han lige efter fortælle om en købmand, der handlede med perler, og en dag så han en stor fin perle, som han blev så glad for, at han måtte have den. Og så gik han hjem og solgte alt, hvad han ejede - hele sin forretning og sit hus og alting, så han kunne få råd til at købe perlen. Det var jo ikke særlig klogt gjort, men han kunne ikke lade være, og sådan var jo Esau lige præcis. Når han fik lyst til noget - f.eks. en ret linser, så betalte han, hvad det skulle være for at få den. Så jeg tror, Jesus holdt lige meget med dem begge to. Det, han ikke kunne lide, tror jeg, det var de, der gav op og blev ligeglade med deres liv. Og det gjaldt både de raske og de syge og de bange. Og jeg tror nok, det var derfor, han helbredte folk, der var syge og gjorde folk, der var bange eller kede af det, glade - sådan at de kunne komme til at leve frit igen. Og måske var det også derfor, han var så vred på præsterne, når de ville bestemme over folk og ovenikøbet påstod at tale på Guds vegne. Når de brugte Gud til at gøre folk bange med, så blev Jesus vred, for bange mennesker tør jo slet ikke leve rigtigt, vel? Nu skal du bare høre en værre historie om en mand, der ikke var spor bange, selv om han ellers havde grund til det.

*Historien om den glade bedrager*⁷⁸

Det var en mand - lad os sige, at han var bestyrer for en af de store KNI butikker. Men han var ikke særlig dygtig og tilmed, så lavede han underslæb, som det hedder - det vil sige, at han puttede en masse af KNI's penge i sin egen lomme. Og det var jo ikke så godt. En skønne dag blev det så opdaget, og KNI's direktør ringede til manden

og spurgte, hvad det var for noget med kludder i regnskaberne, og nu havde han at stille inden otte dage og gøre rede for det hele, og så kunne han i øvrigt godt se sig om efter et nyt job, for i KNI kunne han ikke blive længere. Så blev denne her bestyrer alligevel lidt bleg og tænkte: Hvad skal jeg gøre, hvis jeg mister mit arbejde? Jeg kan selvfølgelig give mig til at arbejde, men det har jeg nu ikke særlig lyst til - og heller ikke kræfter til, tror jeg. Så kunne jeg gå på bi-stand, men det skammer jeg mig alligevel lidt ved - Nej nu ved jeg det! Nu ved jeg, hvad jeg vil gøre. Og så for han op og begyndte at ringe rundt til en masse af de små firmaer, der skyldte KNI penge, og han aftalte med dem alle sammen, at de skulle komme hen på hans kontor i løbet af de næste dage. Og det gjorde de så. Og du kan tro, de blev forbavsede, for bestyreren spurgte dem alle sammen, hvor meget det nu var, de skyldte KNI, og hvis en sagde 10.000 kr., så sagde bestyreren bare: Kom her med dit gældsbevis, så streger vi de 10.000 ud og skriver 5.000 i stedet for. Eller hvis en sagde, at han skyldte KNI 100.000 kr., så sagde han: Lad os sige 50.000! Og sådan blev han ved. Du kan jo nok forstå, at alle skyldnerne blev glade, for det havde de jo ikke regnet med, og de sagde alle sammen til bestyreren, at hvis der var noget, de kunne hjælpe ham med, så skulle han bare sige til. Og så smilede bestyreren og nikkede, og det kunne jo godt være, han engang fik brug for deres hjælp. Nå, men så kom jo regnskabs time, hvor bestyreren skulle rejse til Nuuk og forklare sig for selve direktøren. Og hvad tror du, direktøren sagde, da han hørte, at ikke blot var han blevet bedraget af sin bestyrer en gang, men selv efter, at det var blevet opdaget, så havde han snydt ham en gang til ved at eftergive en masse mennesker halvdelen af deres gæld? Tror du ikke, han blev lynende vred?«

»Jo, det ville jeg i hvert fald være blevet, hvis det var mig!«, fnyste Amalie forarget.

»Men tænk dig, Amalie, da direktøren havde hørt bestyrerens historie, som han fortalte uden omsvøb, så sad han lidt og så på bestyreren, og så pludselig brast han i latter, så det kunne høres over hele KNI's hovedkontor.

- Du er minsandten en snedig rad, sagde han. Dig kan jeg bruge i mit firma, for du er i hvert fald ikke bange af dig. Det må jeg sige. Og så fræk, du dog er - ja, dig kan jeg bruge. Se nu at få ordnet det med regnskaberne og hold så op med at snyde mig mere, så vil jeg give dig din stilling tilbage og fordoble din løn. Og på den måde blev alle glade, så det var jo en dejlig historie, synes du ikke?«

Amalie sad lidt og tænkte sig om. Så så hun på farmor, mens hun

rystede på hovedet.

»Farmor, hvor har du hørt den historie?«

»Det er en af de historier, der står i Bibelen - en af dem Jesus fortalte.«

»Jamen, der var da ingen KNI, dengang Jesus levede.«

»Nåh nej, men det er kun navnene, jeg har lavet lidt om - ellers er historien den samme.«

»Jamen farmor, det må man da ikke - sådan snyde og bedrage. Har Jesus virkelig sagt det?«

»Nej, Amalie, du har helt ret - det må man ikke, og det tror jeg heller ikke, Jesus mente, men du skal prøve at høre historien med dit hjerte og ikke bare med din forstand eller med din lydighed, så kan du også høre noget andet i historien. Så kan du høre en mand, der ikke vil opgive sit liv, koste hvad det vil - en mand, der ikke vil finde sig at være ulykkelig - en mand, der ikke betænker sig længe, før han handler, og en mand, som slet ikke sætter sig hen i et hjørne og bliver fornærmet på livet, når det går ham imod - tværtimod så tager han kampen op, og slås for sit liv, selv om det ser håbløst ud. Det er derfor direktøren roser ham - og ikke fordi han er en bedrager. For Jesus var menneskelivet uendeligt vigtigt. Det var så vigtigt for ham, at vi dog skulle leve vores liv - leve for alvor med ansvar og med kærlighed. Vi skal elske livet, Amalie, og det gør vi altså ikke, hvis vi går ned med nakken, så snart modgangen melder sig. Nej, så skal vi op og slås for vores liv, Amalie - og vi skal aldrig give op - aldrig i livet!«

Amalie blev helt forskrækket, fordi farmor talte så højt og slog ud med armene. Men alligevel syntes Amalie, hun så flot ud med sine strålende øjne midt i alle rynkerne. Der var nu noget særligt ved hendes farmor - noget ganske særligt...

Et par dage senere kom Amalie ned til farmor og var rigtig godt sur. I begyndelsen ville hun ikke sige, hvad der var i vejen, men til sidst kunne hun ikke lade være med at give ondt af sig om den danske lærer, som havde skældt hende ud for noget, hun slet ikke havde gjort.

»Han kan ikke grønlandsk ordentligt og i dag lugtede han igen af øl i skolen. Han skælder bare ud altid - det er som om han slet ikke kan lide os, og om eftermiddagen er han altid fuld. Han slog også Benjamin i forgårs, og da Benjamins far kom over på skolen var han lige ved at slå ham også, hvis ikke skolelederen var kommet til. Jeg synes altså han skulle rejse hjem, farmor - der er ingen her, der kan lide ham. Hvad skal han her hos os? Sådan en dum dansker!«

»Amalie!«

»Jamen det er rigtigt, farmor - sådan er han altså«

»Kom her hen og sæt dig, min pige, så skal jeg fortælle dig en historie.

*Historien om Zakæus*⁷⁹

Den handler om en mand, der hed Zakæus. Han var sådan en lille tyk mand, som den danske lærer, men han var meget rig, og det var han, fordi han havde hugget en masse penge fra de fattige. Ja, ikke sådan rigtig stjålet, men ser du han var tolder - endda overtolder - og det vil sige, at han skulle samle skatter og afgifter sammen, sådan som pantefogeden her hos os - du ved, det er ham, der kommer og besøger folk, når de ikke kan betale afdragene på deres fjernsyn eller fiskeskutter eller hvad de nu har købt - og det er selvfølgelig ikke så rart. Det var nu ikke fordi han var pantefoged, folk hadede den lille mand - men det var fordi han snød og bedrog dem, og så fordi han arbejdede for romerne, der jo havde besat Israel dengang. Alle vidste, at han snød, men ingen turde jo gøre noget af frygt for romerne.«

»Hvordan snød han, farmor?«

»Joh, ser du, når romerne nu bad ham om at gå et eller andet sted hen til en stakkel, der ikke kunne betale sine ting til tiden og hente skal vi sige for 1000 kr. korn, så kom Zakæus derud og sagde, at de skyldte for 2000 kr. Og når de så ikke turde andet end at betale, ja, så gav Zakæus romerne de 1000 kr. og beholdt selv de andre 1000 kr., og på den måde kunne han jo snart blive en rig mand. Men alle mennesker hadede ham selvfølgelig, og det vidste Zakæus godt. Menneskers venskab kunne han ikke længere håbe på, men deres penge og deres frygt - det tog han til gengæld.

En dag forlød det, at selve Jesus ville komme til Jeriko - det var den by, hvor Zakæus boede. På det tidspunkt var Jesus endnu en ganske berømt mand, og alle ville gerne hen og høre, hvad han sagde, og måske kunne man også være heldig at se et mirakel - der gik jo de mærkeligste rygter om, hvad han havde lavet oppe i Galilæa - og nu ville han altså komme selv. Alle folk i byen strømmede selvfølgelig hen for at se mesteren, da han kom gående ind i byen sammen med sine disciple, og også Zakæus, var gået hen for at få et glimt af denne mærkelige mand. Men desværre var Zakæus jo en lille mand, så han kunne ikke se noget som helst for alle de mennesker, der stod langs vejen. Han puffede og masede, men det hjalp ingenting. Til sidst fik han øje på et stort træ - et morbærfigentræ - og det klatrede han op i. Nu kunne han jo se det hele, og han så også Jesus og disciplene

komme gående sammen med nogle kvinder og børn. Zakæus syntes egentlig, Jesus så meget almindelig ud, som han gik der og småsnakkede med en af kvinderne og med en lille pige i hånden. Men han kunne godt mærke en længsel inde i sig selv - en længsel efter at holde nogen i hånden - nogen at småsnakke med - en ven. Men han sad bare der helt alene ovenikøbet oppe i et træ - i hans alder, hvad giver du?»

Amalie kunne ikke lade være med at smile ad den lille tykke ældre mand, der pludselig fandt sig selv oppe i et træ. Hun forestillede sig, det var onkel Isak - han var også lille og tyk, men ham kunne alle sammen godt lide, for han var altid glad og fuld af sjov - også selv om både hans kone og to af hans børn var døde.

»Nå men bedst som han sad der oppe i træet, så sker det værste, der overhovedet kunne ske for Zakæus. Pludselig standser mesteren op midt på vejen og ser lige op på Zakæus og peger på ham. Zakæus kunne mærke blodet stige op i hovedet, for nu vidste han godt, hvad der ville komme. Denne her Jesus havde selvfølgelig gennemskuet ham med det samme, og nu ville han enten gøre nar ad ham eller skælde ham huden fuld. Han havde jo godt hørt rygter om, at Jesus kunne blive frygtelig vred, somme tider. Zakæus kunne se alle ansigterne vende sig op imod ham, og nogle af dem smilede allerede hoverende, da de så, hvem det var - jo, nu skulle han få en ordentlig omgang, den lille overtolder, og det havde han også fortjent. Og der sad Zakæus bare og gloede dumt og blev rød i hovedet og kunne hverken kravle ned eller gemme sig. Det var slet ikke rart. Men tænk dig, pludselig smilede Jesus til ham og råbte:

- Dav, Zakæus, som om han kendte ham rigtig godt, og så sagde han:
- Jeg kommer hen til dig og spiser klokken 12.

Så gik han bare videre - fuldstændig som om de altid havde været gamle venner. Zakæus var lamslået - det kunne ikke være sandt - men så skyndte han sig ellers ned af træet og pilede hjem det bedste han havde lært og skyndte sig at få sine karle og piger til at tilberede et festmåltid for Jesus. Han hørte slet ikke, hvor vrede folk blev - og hvor skuffede de blev over Jesus, og nogle af dem flokkedes om ham og fortalte ham om alt det forfærdelige Zakæus havde gjort og hvordan han i det hele taget var - men Jesus fejede dem bare smilende af og sagde noget om, at så meget mere vigtigt var det vel at besøge ham - og så spurgte han oven i købet, om der ikke var en eller anden, der lige ville give besked til borgmesteren om, at Jesus ikke kunne komme hen på rådhuset til modtagelse alligevel, for der var kommet noget vigtigt i vejen. Så, du kan jo nok forestille dig, hvad alle de

pæne og fornemme folk i Jeriko tænkte, da de fik den besked. Det var ikke særlig rart og stå der i stadstøjet og vente med pindemadder og hornorkester, og så kom han slet ikke. Det var ligesom dengang dronningen skulle have været til Paamiut og de alle sammen stod og ventede og ventede, men til sidst måtte hun altså sende afbud på grund af vejret. Og det blev jo ikke bedre, da de så hørte, hvem det var, der var blevet udvalgt til at modtage det fornemme besøg: Zakæus den mest forhadte og foragtede mand i hele Jeriko og omegn. Zakæus vimsede rundt og var helt ude af sig selv af glæde. Tænk at Jesus kom ind til ham og spiste middag. Det var for godt til at være sandt, og mange gange troede Zakæus da også, det var noget, han drømte - men der stod han så pludselig i døren sammen med hele flokken af disciple og ledsagere af alle mulige slags. For en gangs skyld havde Zakæus ikke sparet på noget, så det blev en herlig middag, kan du tro. Alle var glade og snakkede og lo og der var en vidunderlig stemning, som der aldrig før havde været i Zakæus' store og lidt skumle hus - men nu blev det livet op, kan du tro, og alle kom hen og trykkede Zakæus i hånden og slog ham på skulderen og en af kvinderne, som hed Maria gav ham endda et stort knus og et kys lige på munden - og midt i det hele blev det næsten for meget for Zakæus, så han kunne ikke lade være med at græde af bevægelse, for det her havde han jo slet ikke forestillet sig - det var præcis som at komme i himlen - og så sagde han, at han godt vidste, han havde været et slet menneske og kun havde tænkt på at udnytte folk, men nu skulle det blive anderledes, og hvis han havde snydt nogen, så skulle de få det hele tilbage - nej de skulle få det firedobbelt tilbage!, sagde han, og så klappede de alle sammen og råbte hurra for Zakæus, men Jesus sagde, at der kan man bare se - Zakæus er jo også et fortabt menneske, og det er kun de fortabte, der kan se og høre, hvad Menneskesønnen er kommet for - og så smilede han til Zakæus. Og hele eftermiddagen blev de i Zakæus hus og holdt fest, men ved femtiden brød de op, for de var inviteret til middag i Betania hos Martha og Maria, men det er en helt anden historie.«

Amalie sad og smilede frem for sig, mens hun tænkte på den lille Zakæus, der vimsede rundt og var så glad så glad.

»Og sådan er der den ene historie efter den anden om Jesus«, sagde farmor, »den ene fortælling efter den anden om, hvordan han kom gående lige ind til alle de stakkels og bedrøvede og bekymrede mennesker og gjorde dem frie og glade og levende – lige meget hvad der så var i vejen - om de var forhadte som Zakæus eller fordømte som hende, der skulle stenes eller som de spedalske eller om de var blinde

og døve eller lamme - ja selv de stendøde kunne han få liv i.«
»Måske skulle Jesus gå en tur hen og besøge den danske lærer«, sagde Amalie og rejste sig op og strakte sig.
»Ja«, sagde farmor og så på Amalie, »en eller anden skulle jo nok gå hen og besøge ham...«
Amalie så ned på sine fødder.
»Farmor, gav han så pengene tilbage firedobbelt, eller var det bare noget, han sagde?«
»Nåh, Zakæus. Ja, jeg ved ikke, Amalie - måske glemte han det nok efterhånden, hvem ved? I hvert fald var det ikke altid, det hjalp, det Jesus gjorde.

*Historien om de ti spedalske*⁸⁰

Der var engang, Jesus kom vandrende hen ad vejen sammen med sine disciple, da de pludselig hører et råb ovre fra nogle klippehuler: - Jesus! var der nogen der råbte - Jesus, hjælp os! Vil du ikke nok? Ser du, der var nogle spedalske, der levede helt alene derude i klippehulerne - langt fra alle andre mennesker.«

»Hvad er spedalske for noget, farmor?«

»Spedalskhed er en forfærdelig sygdom, som man dør af, hvis ikke den bliver behandlet. Den gør, at man somme tider taber fingrene eller næsen eller ørerne - eller man buler pludselig ud de mærkeligste steder. Dengang var det forfærdeligt at være spedalsk, for der var ingen, der vidste, hvordan det skulle behandles, og da det smittede, så havde man klogt nok besluttet, at spedalske ske ikke måtte komme i nærheden af raske mennesker.

Så du kan nok forstå, at de spedalske, det var nok de dårligst stillede af alle mennesker. De var både syge, og vidste, de skulle dø - og så var de helt alene - ikke engang familien havde de omkring sig.«

Nå, men nu havde nogle af dem altså fået øje på Jesus, der kom gående, og så tænkte de, at han måske kunne helbrede dem. Og det kunne han. Han råbte tilbage til dem, at de bare skulle gå hen til præsterne og blive undersøgt, så skulle de bare se...«

»Farmor, var der ingen læger dengang. Hvorfor skulle de hen til præsterne?«

»Jeg tror ikke, der var nogen rigtige læger dengang, i hvert fald ikke sådan nogen, som vi har i dag, så det hørte med til præsternes opgaver at være en slags læger. Og så skal du jo tænke på, at præsterne dengang havde meget stor magt. Det var dem, der bestemte alt i samfundet - så det var vel kun naturligt, at de også bestemte, om man var syg eller rask - men nu skal du bare høre, hvordan det gik. Der var ti

spedalske, og du kan jo tænke dig, at de fik travlt med at komme hen til præsterne. De kravlede og humpede og støttede hinanden, og af sted gik det, og tænk dig - mens de sådan tumlede af sted, blev de fuldstændig helbredt alle sammen. Man kunne se det på, at de fik mere og mere fart på, efterhånden som de fik deres sundhed tilbage - og til sidst var de alle sammen væk. Langt borte fra kunne man høre høje glædeshyl og klappen i deres nye hænder.

Jesus satte sig ned på en sten som om han ventede på et eller andet, og hans disciple satte sig i græsset rundt omkring. Længe sad Jesus sådan, og ind imellem holdt han hånden over øjnene og spejdede i den retning, de spedalske var forsvundet. Endelig rejste han sig op, og nu så disciplene også en enlig mand komme gående tilbage mod dem. Da han nåede hen til Jesus, stod de lidt og så på hinanden. Nu kunne disciplene se, at det var en af de spedalske, og de kunne også se, at han var samaritaner.

- Nå, spurgte Jesus med et smil - har du så været henne hos præsterne?

- Nej, svarede manden - jeg nåede aldrig derhen. Da jeg opdagede, at vi var blevet helbredt, så for jeg først af sted ligesom alle de andre, men lidt efter kom jeg til at tænke på, om det nu også var rigtigt at gå hen til præsterne, og så standsede jeg op. Jeg tænkte på, at det jo ikke var præsterne, der havde gjort mig rask - men dig, mester. Og så tænkte jeg, at det var mere rigtigt at gå tilbage til dig i stedet for at gå hen til præsterne. Og nu er jeg her så for at sige tak for det nye liv, som du har givet mig.

- Det var godt, du kom, sagde Jesus, men hvad med de andre? Kommer de ikke tilbage mon? Nej, Amalie, de andre ni kom ikke tilbage. De nåede alle sammen hen til præsterne, og så blev de erklæret raske, men de blev aldrig frie, for de forstod ikke, hvorfor de blev raske. Og de var stadigvæk bange for præsterne. Og sådan gik det tit og ofte med de mennesker, Jesus mødte. Selv om de hørte de mest fantastiske historier - ja, selv om de blev helbredt for deres frygtelige sygdomme - så var det langt fra altid de forstod, hvad det egentlig var der skete. De kunne ikke komme af med deres frygt. Nu skal du høre en morsom og sørgelig historie om en mand, der slet ingenting forstod:

Historien om den lamme ved Betesdas Dam⁸¹

Det var en mand, der havde ligget og været lam i 38 år. I al den tid havde han ligget og tigget ved en dam Jerusalem, der hedder Betesda, for han syntes ikke, han kunne noget som helst uden sine ben, og det kunne han måske heller ikke - jeg tror i hvert fald ikke, det er rart at

være lam. Så der lå han altså. Så en dag kommer Jesus forbi. Han får øje på den lamme mand, og så går han hen og spørger ham, om han ikke kunne tænke sig at blive rask. Manden kiggede lidt forbavset på Jesus, og så begyndte han at fortælle om, hvor slemt det var at ligge her i 38 år uden at kunne røre sig - og samtidig så var der det ved Betesdas Dam, at en gang om året så steg der en engel ned i dammen, så det brusede og sydede, og den der så først kom ned og rørte ved vandet, han blev helbredt, lige meget, hvad han så ellers fejlede. Og her har jeg nu ligget år ud og år ind og set andre blive helbredt, men jeg har jo ingen til at slæbe mig ned i dammen, når engelen kommer, så jeg bliver aldrig helbredt, kan du nok forstå - men hvis du har en skilling til overs til en stakkels medskabning, så vil Gud lønne dig, min ven...

- Nej, penge har jeg ingen af, smilede Jesus, men hvis du vil, så kan jeg gøre dig rask.

- Jamen det ville jeg da forfærdeligt gerne, sagde den lamme, og så sagde Jesus bare til ham, at han skulle tage sin måtte og gå hjem, for nu var han rask og frisk. Manden kiggede på Jesus. Så kiggede han på sine ben, og pludselig kunne han mærke, at hans storetå kløede. Det havde han jo ikke mærket i alle disse mange år, og langsomt begyndte han forbavset at rejse sig op - først på albuen og så på knæene, og til sidst stod han op. I starten vaklede han lidt, men der gik ikke lang tid, før han løb omkring og klappede i hænderne af bare glæde, og han skulle lige til at sige tak til Jesus, men han kunne ikke se ham nogen steder, så han samlede sin måtte op og begyndte at bære den hjemad. Han var endnu helt fortunlet, så man skulle tro, han var fuld, som han gik der med sin måtte. Bedst som han nu vaklede hen over tempelpladsen, så kommer der en flok præster gående hen til ham og standser ham.

- Hvad i alverden er det, du gør, spørger de vredt, og den stakkels mand bliver helt forfjamsket - dengang var man også meget bange for præsterne - og han kan slet ikke finde på noget at sige.

- Øh, jeg går, sagde han bare

- Ja, det han vi nok se, men hvordan er det, du raver af sted, og hvad er det, du slæber rundt på?

Nåh, det - øh, det er fordi jeg lige er blevet helbredt - jeg har jo ligget henne ved dammen og været lam i alle disse år, og det er jo så min måtte, jeg bærer på...

- Sig mig, er du slet ikke klar over, at det er strengt forbudt at bære på noget som helst på en sabbat - og så ovenikøbet på tempelpladsen? Hvad tænker du dog på, mand?

Nu blev den stakkels mand virkelig bange og vidste slet ikke, hvad han skulle sige. Han stod bare og så ned, men så fik han en ide, som måske kunne redde hans skind:

- Øh, det var ham, der helbredte mig - det var ham, der sagde, jeg skulle tage min måtte og gå hjem. Det var ham, der sagde, jeg godt måtte.

- Og hvem var så det, om jeg må spørge? sagde en af præsterne.

- Jah, øh, det ved jeg ikke rigtigt, for lige pludselig var han væk.

- Ja, det er godt med dig, men se nu hellere at komme hjem og lad det ikke ske igen!

- Nej, nej, selvfølgelig ikke - øh, undskyld! Og manden gik baglæns, mens han bukkede og skrabe for de fornemme præster. Lidt efter mødte han så Jesus på tempelpladsen, hvor der jo var en forfærdelig masse mennesker, og så fik han jo sagt tak for sin helbredelse og så spurgte han, hvem han var.

- Jeg er Jesus fra Nazareth, men hold nu op med at være bange og pas på, der ikke sker dig noget endnu værre end at blive lam. Men tænk dig, sporenstregs løber manden hen til præsterne og råber til dem:

- Det var ham! Det var ham! Det var ham Jesus fra Nazareth, der gjorde mig rask og sagde, jeg bare skulle tage min måtte og gå hjem.. det er hans skyld!

Præsterne viftede ham bare af, og han bukkede og skrabe endnu engang.

- Det tænkte jeg nok, sagde en af præsterne, nu må vi altså se at få gjort noget ved den ballademager, inden han fordrejer hovedet på hele folket. Og så begyndte de at planlægge, hvordan de skulle få Jesus slået ihjel.«

»Jamen farmor, var han da slet ikke glad for Jesus, fordi han blev rask? Hvorfor sagde han så alt det?«

»Ja, ser du, jeg tror egentlig slet ikke, han var så glad for at blive rask, for han lå på en måde jo meget godt der og tiggede, og var måske i virkeligheden slet ikke interesseret i at skulle have ansvaret for sit liv. Det er jo meget nemmere at overlade det til andre og så bare undskyldte sig med, at han jo bare var en stakkels lam, der ingenting kunne. Så det var nok slet ikke så tosset, når Jesus spurgte ham, om han virkelig ønskede at blive rask. Og jeg tror også, det var derfor, han var så bange for præsterne, for han var jo slet ikke vant til at være sig selv. Men han var jo en værre lille skiderik, synes du ikke?«

»Joh, det kunne han ikke være bekendt, den lille skiderik.«

Amalie kunne ikke lade være med at grine.

»Skiderik! He he. «

»Men du kan se, det er ikke alle mennesker, der bliver lige glade, når de møder Jesus, for friheden og sandheden er ikke altid lige velkomne.

*Historien om den blindfødte ved Siloas Dam*⁸²

Der var også en ung mand, der var blind, og det havde han været lige fra fødslen. Ham får Jesus så øje på, mens han sidder på vejen og tigger. På vej hen til den blinde spørger disciplene Jesus om grunden til at nogle mennesker fødes blinde eller døve eller handikappede på anden måde. Dengang mente man nemlig, at al slags sygdom og elendighed skyldtes menneskers synd - men hvordan kunne man synde, før man blev født? Måske var det forældrene, der havde syndet? Og sådan gik man og spekulerede over tilværelsen, fordi man så gerne ville have orden i sagerne. Men Jesus var altså ikke kommet for at hjælpe mennesker med at få orden i deres sager, så han siger bare, at det hverken er manden selv eller hans forældre, der har syndet, for sådan er Gud jo slet ikke - men lige denne her blinde, siger han, han er blind, så jeg kan få lejlighed til at vise jer alle sammen, hvem jeg er - for jeg er nemlig verdens lys. Nu skal I bare se. Og så går han hen og tager støv fra vejen og blander det godt op med spyt, og så smører han det hele på den blindes øjne og siger, at han skal gå hen og vaske sit ansigt i dammen derhenne - den hed Siloadammen. Og tænk, da han havde gjort det, så kunne han pludselig se - for første gang i sit liv. Hvordan tror du, det har været pludselig sådan at få åbnet sine øjne? Nå men så vidt så godt. Nu kommer det mærkelige. Alle blev selvfølgelig forbløffede over at se den blinde, som de ellers godt kendte - og nu kunne han pludselig se. Det var helt utroligt. Nu var der også nogle farisæere i nærheden, og de skulle jo se, hvad der foregik, så de spurgte manden, om han virkelig havde været blind og hvem, der havde helbredt ham. Han sagde så, at det var Jesus, og så begyndte farisæerne at diskutere, om det nu var rigtigt at helbrede folk på en sabbat - det var nemlig lørdag den dag - andre mente nu nok, at det måtte være et særligt menneske, der kunne sådan noget, og til sidst spurgte de den forhenværende blinde selv, hvad han mente - og han mente jo nok, at Jesus var mindst en profet. Nu kom der så også nogle præster til. Først troede de ikke på det, men så fik de fat i mandens forældre og begyndte at spørge dem ud. - Joh, han havde jo godt nok været blind fra fødslen og nu kunne han tilsyneladende se, men hvordan det var gået til - det var ikke godt at vide, men de kunne jo spørge ham selv. Han var gammel nok til at svare for sig. Ser du forældrene var nemlig også bange for præsterne

- ligesom den lamme ved Bethesdas Dam, så de turde ikke sige noget
- det var nemlig blevet forbudt at tro på Jesus. Så fik de fornemme præster fat i den blinde og spurgte ham ud. Men ser du, den blinde, som jo altså ikke var blind mere - han var ikke spor bange for dem. Han var tværtimod så glad for sit nye liv, at han ikke kunne lade være med at drille præsterne det bedste han havde lært.

- Ved du ikke, at denne Jesus er en slem synder? spurgte præsterne.

- Om han er en synder, ved jeg ikke, men jeg ved at jeg var blind, og nu kan jeg se - og jeg har ellers hørt fra præsterne, at syndere ikke er så gode til at helbrede folk, fordi Gud ikke er med dem. Det vidste præsterne ikke rigtig, hvad de skulle sige til.

- Hvordan gjorde han dig rask? spurgte de ham så.

- Det har jeg jo allerede fortalt. Hvorfor er I så interesserede i det? Måske I også vil være hans disciple? Så smed de ham ud.«

Amalie sad lidt og tænkte sig om. Og lidt efter kunne hun ikke lade være med at spørge farmor om, hvordan det kunne være, at den lamme mand slet ikke blev glad og fri, selv om han blev rask, men den blinde blev både glad og fri?

»Tja, Amalie, bare jeg vidste det - men sådan er det åbenbart. Nogen tager ligesom imod friheden - andre gør ikke. Eller måske er det sådan, at somme tider er man modtagelig - til andre tider ikke. Det spekulerede de gamle også på, og så fortalte de historien om Pinsen. Men det må du vente med at høre om til på søndag, for da er det jo lige netop Pinse.

*Pinse*⁸³

Det var pinsedag. Farmor og Amalie sad udenfor farmors hus og kiggede i den store billedbibel. Ser du, Pinse, det betyder egentlig den 50., og det man tænker på, det er den 50. dag efter påske. Det var en gammel jødisk fest, som man også fejrede på Jesu tid. Nu var Jesus imidlertid død og begravet ved påsketid, men som du nok husker, så mente mange, at han var stået op af graven, og der var jo også mange, der havde set ham lyslevende - ja, de havde endda rørt ved ham og spist sammen med ham, så en ren ånd, det var han i hvert fald ikke. Men efter 40 dage - det var sådan et pænt rundt tal - så tager han afsked med sine disciple ude på et bjerg udenfor Jerusalem, og da han har sagt farvel til dem, så farer han lige op i Himlen til Gud. Så du kan nok tænke dig, de stod og måbede noget, for det havde de vist aldrig set før. Men så kommer der en engel hen til dem og spørger, hvad de står og kigger op i Himlen efter, og om det ikke var på tide at komme ind til Jerusalem, for Jesus ville snart komme igen,

sådan som han havde lovet. Så gik de tilbage og ventede.

De holdt sig mest til tempelet, for de regnede selvfølgelig med, at det var der, han ville dukke op, men som sædvanlig tog de fejl. Det var ligesom De tre vise mænd dengang Jesus blev født. De tog jo også fejl og ledte efter Jesus på kongeslottet - men han var jo altså i en stald. Men de ventede og ventede, og der skete ingenting. Der gik en dag - der gik to - der gik en hel uge, og nu var de så småt begyndt at blive utålmodige. Hvor blev han af? De begyndte også at blive lidt bange for jøderne, for hvad nu, hvis de begyndte at forfølge disciplene også - og måske endda ville slå dem ihjel? Eller hvad med romerne? Kunne man være sikker nogen steder mere. Peter syntes, soldaterne kiggede så mærkeligt på ham en dag henne i tempelet, og Jakob havde set en flok præster, der stod og hviskede sammen, mens de kiggede på ham. Så det endte med, at de slet ikke turde gå ud til sidst men holdt sig inde bag låste døre.

Og der sad de også, da det blev Pinse. Jeg tror nok, de var lidt kede af, at skulle sidde herinde og kukkelure, mens der var fest i hele byen. Folk var kommet langvejs fra for at fejre Pinse ved tempelet, sådan som det var skik, så byen var fuld af liv, og her sad disciplene bare og kedede sig og turde slet ikke gå ud. Men så skete der ellers noget meget mærkeligt. Pludselig lød der en susen og en brusen som af et vældigt stormvejr, der kunne høres over hele Jerusalem, men det var en meget underlig storm, for den kunne godt nok høres, men den kunne ikke mærkes. Det var som om, den var der og alligevel ikke var der. Disciplene hørte den også. De sad og spiste morgenmad, og pludselig sprang døren op, og der kom ligesom et stort væsen ind i rummet. De kunne mærke det men ikke se det mindste - og dog, hvad var det? Peters hoved lyste jo, nej det var lige omkring hovedet - ligesom ild - og Jakobs og Johannes' og Andreas' og Thomas' - ja omkring dem alle sammen var der ligesom en ild, der brændte, og nu mærkede de den også inden i sig. De mærkede en kraft og en styrke, som de aldrig havde følt før - en meget stor glæde, som de måtte give videre. Nu forstod de pludselig alting. De forstod, hvad det var Jesus var kommet for - de forstod at han var Guds søn - ja Gud selv, og de forstod, at det var Gud selv, der nu var kommet tilbage til dem som en hellig ånd, der trængte ind i dem og gjorde alle disse små og frygt-somme disciple til nogle fantastiske kraftkarle, der bare kunne alt. De så undrende på hinanden, og pludselig fór de ud af døren og ud på gaden mens de råbte og talte i munden på hinanden, så alle de nysgerrige, der var kommet for at se, hvad der skete, troede, de var fulde.

Det blev en fantastisk dag, kan du tro, og det er den dag, man kalder Kirkens fødselsdag, for på den dag var det ligesom, det hele begyndte. Peter var jo en slags leder for disciplene, så han stillede sig op og begyndte at holde en tale til alle de fremmede mennesker om, hvem Jesus i virkeligheden var, og hvordan han var opstået fra de døde, og det underlige ved det var, at alle kunne forstå, hvad han sagde - også alle de, der var kommet fra Ægypten og Arabien og Persien - folk, som slet ikke kunne forstå aramaisk - de kunne forstå Peter. Du kan tro, de kiggede på hinanden og de spurgte undrende hinanden, hvad det her dog alt sammen skulle betyde. Der står manden og taler aramaisk, og vi forstår det alt sammen! Og der var mange, der mente, at Peter nok havde ret, og derfor spurgte de, hvad de skulle gøre. Så sagde Peter, at de hellere skulle se at blive døbt, og på den ene dag blev der døbt over 3000 mennesker. Og sådan gik det til, at det nye budskab blev spredt ud over hele romerriget, for når alle de døbte kom hjem til deres egne byer, så kunne de jo ikke lade være med at fortælle om begivenhederne i Jerusalem.«

»Farmor, hvorfor kunne de alle sammen forstå ham?« brød Amalie ind, »hvad var der sket?«

Farmor sad lidt, inden hun svarede.

»Jeg tror«, sagde hun så, »at Gud på en eller anden måde gjorde noget godt igen.«

»Gjorde hvad godt igen? Hvad farmor?«

»Ja, se det er en hel historie, men den må du hellere få også, hvis du ellers kan tåle at høre mere?«

»Jo, fortæl!«

Historien om Babelstårnet ⁸⁴

»Det var flere tusind år tidligere. Helt tilbage på den tid, hvor alle mennesker i hele verden havde det samme sprog.«

»Hvad var det for et sprog?« ville Amalie vide.

»Jeg ved det ikke, men i hvert fald var der kun et, og det var jo meget praktisk, at alle mennesker kunne forstå hinanden. En dag fik de så den ide, at de ville bygge et højt tårn - ja, det skulle være så højt, at det nåede helt op til Gud i Himlen, og når de fik den ide, så var det fordi de tænkte, at når bare de var sammen om det, så kunne de sagtens klare selv de mest umulige opgaver. Og så gik de ellers i gang. Det gik også fint i starten. De byggede og byggede, og tårnet blev højere og højere.

Gud gik rundt oppe i Himlen og fulgte med i, hvad menneskene foretog sig, og han blev mere og mere urolig, som byggeriet skred frem.

Til sidst kunne han næsten ikke sidde stille mere og han kaldte på Jesus og englene og sagde, at nu går det bare ikke længere. Hvis ikke vi gør noget, så ender det med, at menneskene får bygget deres tårn færdigt, og det må altså ikke ske!«

»Hvorfor måtte det ikke ske, farmor?«

»Ved du hvad jeg tror, Amalie? Jeg tror, Gud vidste, at det i sidste ende ville gå frygtelig galt for menneskene, hvis de fik lov til at gøre, som de ville. For ser du, mennesker er jo meget dygtige - der er næsten ikke det, vi ikke kan finde ud af. Vi kan endda lande oppe på Månen - hvad giver du? Men det er jo ikke nok at være dygtig, Amalie. Hvis ikke man også har et hjerte, der ved, hvad man skal bruge al sin dygtighed til - så går det galt. Det var jo meget fantastisk at bygge sådan et højt tårn, men det var jo også noget underligt noget at ville op til Gud på den måde. Hvad skulle det gøre godt for? Og nu i dag - det er jo meget fantastisk at rejse op til Månen - men hvad skal det egentlig gøre godt for, tror du? Jeg er endda lidt ked af, at de sådan har trampet rundt oppe på min gamle måne. Det er ligesom forkert. Jeg ved det ikke - men jeg ved, det koster en forfærdelig masse penge, som måske kunne have hjulpet nogle stakkels mennesker hernede på jorden. Og nok kan vi lande på månen, men vi kan også lave så mange atomvåben, at der er nok til at udrydde alle mennesker i hele verden tusind gange! Ser du, Amalie - det er jo ikke menneskers forstand, der er noget galt med - det er vores hjerte, vi somme tider glemmer at få med i alt det flotte, vi går og laver - og det duer ikke. Jeg tror, det var det, Gud vidste - i hvert fald besluttede han at sætte en stopper for byggeriet. Så en skønne morgen, da menneskene skulle op og på arbejde, så pludselig kunne de ikke længere forstå hinanden. De snakkede og snakkede, men lige meget hjalp det - der var ingen, der forstod, hvad de sagde - eller også misforstod de det, så de smed murstenene ned i stedet for at hejse dem op og hvad ved jeg. Det blev et forfærdeligt rod, og selvfølgelig var der også mange, der blev sure på hinanden, sådan som mennesker jo gør, når de ikke forstår hinanden. Det er altid de andres skyld. På den måde standsede byggeriet og menneskene gik hver til sit, og lige siden har vi altid haft svært ved at forstå hinanden. Så kloge af skade har vi gemt os lidt for hinanden rundt omkring i verden og bygget grænser imellem os, og det er faktisk først i din tid, Amalie, at mennesker nu igen begynder at tale sammen for alvor - prøver at forstå hinanden, og derfor er det en meget spændende tid, du kommer til at opleve. Det kan også blive en meget svær tid, men så er det, du skal tænke på Pinsen, og det, der skete dengang, Guds Ånd fyldte disciplene, så

enhver kunne forstå dem uden videre - måske fordi de talte mere til hjertet end til forstanden. Jeg tror nemlig nok det er sådan, at hjertets sprog, det er fælles for alle mennesker i hele verden - lige meget hvor forskellige vi ellers er og hvor forskelligt vi ellers tænker.«

»Farmor, hvad er hjertesproget for noget?«

»Det er sandheden, lille pige. Det er den stille og enkle sandhed, der ligger og gemmer sig inde bagved alt det, vi ellers fylder vores liv med. Den er ligesom en meget fin og smuk musik, som kun den, der har hjerte for den og længsel efter den, kan høre. Den lyder nu og da rundt omkring på de mærkeligste steder, hvor man mindst venter den, og pludselig er den der - den fine og rene tone fra Himlen selv. Disciplene kunne jo ikke godt undgå at høre den på pinsedagen, for de blev alle sammen ramt af sandheden og glæden, som fik dem til at lave en kirke, som står den dag i dag. Zakæus kunne heller ikke undgå at høre den, og han blev glad. Alle de ti spedalske blev helbredt, men kun en af dem forstod, hvad det virkelig betød alt sammen. Den lamme ved Bethesdas Dam kunne heller ikke undgå at høre musikken, men den betød ikke rigtig noget for ham - ikke andet end besvær. Den blinde ved Siloas Dam hørte den også, og jeg tror, han beholdt glæden i sit hjerte... Og sådan går det så forskelligt, når sandheden møder mennesker...«

»Farmor,« Amalie sad og spekulerede, »farmor, er det så alt sammen Guds plan?«

»Ja, min pige. Det er alt sammen Guds plan. Vi forstår den nok ikke, men det gør vel heller ikke så meget, for jeg tror nu nok, at den store plan har det bedst i Guds hænder, så skal vi ikke lade den blive der, synes du?«

Amalie nikkede. »Ellers fik vi jo heller slet ikke tid til at lege, vel? Hvis vi hele tiden skulle gå og passe på den store plan?« Farmor kunne ikke lade være med at give Amalie et knus.

»Det har du helt ret i, min pige, og den, der ikke har tid til at lege, er nu en sølle stakkel - og så er det for øvrigt lige meget, hvor gammel man er. Hvad siger du til et spil Bedstemor med fut i? Skulle vi to gamle piger ikke tage os et ordentligt slag kort?«

Amalie var allerede på vej ind til skuffen, hvor kortene lå, og lidt efter sad de to og spillede kort, mens de råbte og skreg og grinede, så det kunne høres helt op til kirken...

Juli

- hvor farmor fortæller om Paulus, om brylluppet i Kana, hvor Jesus laver vand til vin og om dengang han lavede mad til 5000 mennesker, og så fortæller hun en hel masse om kærlighed. I juli bliver Tuperna og Jesper gift.

Historien om Paulus⁸⁵

»Nu skal jeg fortælle dig om en, som jeg holder meget af,« sagde farmor en dag, hvor hun og Amalie sad og bladrede i billedbibelen. De var kommet til et billede af nogle mennesker, der var ved at kaste sten på en stakkels mand.

»Er det ham på billedet, farmor?«, spurgte Amalie.

»Ja, men ikke ham, du tror.«

»Jamen farmor, hvis ikke, det er ham, de er ved at kaste sten på, så må det jo være en af dem, der kaster, og hvordan kan du holde af sådan nogen?«

»Det skal jeg fortælle dig, min pige. Ser du, ham, de er ved at slå ihjel, han hedder Stefanus, og de, der stener ham, det er altså jøderne, og de gør det, fordi Stefanus turde fortælle dem om Jesus uden om-svøb. Det var jo ikke mindst farisæerne, der blev vrede - du kan godt huske, det var dem, der holdt på, at man skulle gøre lige præcis som der stod i Moseloven, hvis man ville gøre sig håb om, at folket skulle blive frelst. Jesus havde kaldt dem nogle værre hyklere og løgnere, og derfor slog de selvfølgelig hårdt ned på alle, der bekendte sig til Jesus. Det gjorde altså Stefanus, og derfor blev han dømt til døden ved stening, og det kan du høre om i kirken 2. juledag, for den dag hedder nemlig Stefans dag.⁸⁶ Men kan du se den mand, der står der og kigger på? Der ligger en masse tøj ved hans fødder, fordi de andre har lagt deres overtøj fra sig, når de skulle til at smide sten på den stakkels Stefanus. Ser du, den mand hedder Saul, og det er ham, jeg gerne vil fortælle dig om...«

»Ligesom kongen?«

»Ja, Saul ligesom kongen. Ser du denne Saul var en farisæer og endda en meget ivrig farisæer, og han var en af hovedmændene, når det gjaldt om at fange de nye kristne, som de kaldte sig, og få dem i fængsel eller få dem dødsdømt. Han syntes simpelt hen, at de kristne var noget af det værste der var sket i lang tid - og udryddes, det skulle de - det skulle han i hvert fald nok sørge for. Og da han var en dygtig mand, så fik han fængslet mange kristne i Jerusalem - både kvinder og mænd. Så skete der en dag noget meget mærkeligt. Saul

og et par af hans venner var på vej til en by, der hedder Damaskus. De havde hørt, at der skulle være en del kristne, som gemte sig der, og nu ville de så tage dem til fange og føre dem tilbage til fængselet Jerusalem.⁸⁷ Men på vejen skete der pludselig det, at Saul ligesom blev ramt af et stort lys, som blændede ham og ligefrem slog ham til jorden. Der lå han til sine venners store forbavselse, og så kom der en stemme, som råbte: Saul! Saul! Hvorfor forfølger du mig? Og alle kiggede rundt men kunne ikke se nogen, og Saul var stadigvæk blændet af lyset, så han spørger: Hvem er du?

- Jeg er Jesus, som du forfølger! Men se nu at komme op med dig, og når du kommer ind i Damaskus, så skal du nok få at vide, hvad du skal gøre. Langsomt kom Saul på benene. Han var noget rystet, kan du nok forstå, og han kunne ikke se en hånd for sig. Faktisk var han blind i tre dage. Nå, men de fører ham så ind i byen, og han kommer hen i et hus, som tilhører en, der hedder Judas...«

»Da ikke den Judas?«

»Nej, ikke den Judas, der forrædte Jesus. Han var jo død og borte, men der var mange, der hed Judas - bl.a. også en af Jesu brødre. Nå, men her sidder han så og kan hverken spise eller drikke og ved hverken ud eller ind, og alle andre er jo lige så forvirrede, og hvad i alverden er det, der foregår? Så endelig en dag kommer en mand ind i huset. Han hedder Ananias, og han har i en drøm fået at vide, at han skal gå hen og lægge hænderne på Saul, så han kan få sit syn igen. Han var ikke meget for det i begyndelsen, for han vidste jo nok, hvad Saul var for en, men af sted kom han da, og han gik lige ind og lagde hænderne på Saul, og straks kunne han se igen. Ja, ikke blot kunne han se, men nu forstod han også pludselig, hvad Jesus var kommet for, og at han virkelig var Guds søn. Og lidt efter så bliver han døbt. Så holdt de en lille festmiddag for deres nye broder - sådan kaldte de kristne altid hinanden: brødre og søstre - og alle var glade, fordi Saul var blevet omvendt. Ja, alle undtagen jøderne i Damaskus. Da de hørte, hvad der var sket, så besluttede de, at de nok hellere måtte se at få sådan en forræder slået ihjel, og de søgte efter ham i hele byen, og de havde endda sat vagt ved byporten, så han ikke kunne stikke af. Men hans nye venner reddede ham ved at fire ham ned over bymuren i en kurv en nat, og på den måde kom han uskadt tilbage til Jerusalem.

I Jerusalem søgte han at komme i kontakt med Jesu disciple, men de var stadigvæk lidt bange for ham. Heldigvis var der en, der hed Barnabas, som troede på ham, og gennem ham kom Saul så ind til disciplene og fortalte dem, hvad der var sket. Men der var stadig nogen i

menigheden, der prøvede at hævne sig på Saul for alt det onde han havde gjort, så apostlene besluttede, at han nok hellere måtte rejse hjem til sin fødeby en tid. Og sådan gik det til, at Saul kom tilbage til Tarsus, som ligger oppe i det land, der i dag hedder Tyrkiet. Ikke så langt fra Tarsus ligger der en by, der hedder Antiokia, og der var der en ret stor menighed. Her kom både Saul, som nu tog navneforandring til Paulus, og også Barnabas, som havde hjulpet ham i Jerusalem, og herfra startede så Barnabas og Paulus med at rejse rundt i hele Romerriget og fortælle om Jesus.

Det blev til mange spændende rejser, kan du tro, og til sidst kom Paulus også til Rom.«

»Farmor, hvorfor holder du egentlig så meget af ham Paulus?«

»Det skal jeg sige dig, min pige. Det er fordi, jeg har læst nogle af hans breve. Ser du Paulus rejste jo rundt og besøgte menighederne i hele riget, og når han var væk fra dem, så skrev han lange breve til dem om, hvor meget han savnede dem, eller hvad var det nu, han havde hørt, at de var begyndt på - og det måtte de altså ikke - og alt sådan noget. Lange breve med forklaringer på, hvad menigheden egentlig var for noget, og hvad det egentlig betød, at Guds søn var død og opstået. Forklaringer til nadveren og hvordan man skulle holde gudstjeneste og i det hele taget, hvordan Paulus syntes, man skulle leve som gode kristne. Alt sådan noget skrev han, og de breve har vi stadigvæk, og somme tider læser vi op af dem til vores gudstjeneste. Tænk alligevel - næsten 2000 år gamle breve. De er nu ikke altid lige nemme at forstå, når man sådan lige hører en stump af dem læst op, men hvis man tager sig tid, så er der både guld og diamanter gemt i brevene, og då er de jo de ældste vidnesbyrd vi har om kristendommen overhovedet. Det er f.eks. Paulus, der har skrevet allersmukkeste om kærligheden i et brev til menigheden i Korinth, som ligger i Grækenland. Det er vistnok det smukkeste digt om kærligheden, der findes i hele verden.⁸⁸ Ser du, når man skrev breve dengang, så dikterede man dem til sin skriver - ligesom når I har diktat i skolen, og jeg kan se Paulus for mig, mens han går op og ned ad gulvet og slår ud med armene og dikterer til den stakkels skriver. Så pludselig kommer han i tanke om noget, der lige skal med, og så skal det rettes, og du kan nok forstå, at sådan et brev kan være svært at forstå ind imellem. Somme tider kunne han også blive gal og skælde ud, fordi de ikke kunne forstå, hvad han mente. Men pludselig kunne han så slå over i et digt, som han lige fandt på midt i det hele. Så var det, ligesom han standsede op og glemte alt omkring sig og ordene kom som den smukkeste musik fra hans læber. Det er mærkeligt, men sådan er der

nogle mennesker, der er. Jeg tror jo nok, at Paulus ikke altid var lige nem. Han blev uvenner med både den ene og den anden. Så pludselig kom han op og skændes med Barnabas, så de gik hver til sit, og selv Peter fik skældud engang af Paulus, som mente, Peter var en værre hykler. Og så snakkede han jo hele tiden om sig selv og alt hvad han havde gjort og hvor dårligt han var blevet behandlet og alt sådan noget... Nej, han har ikke været særlig sjov at være sammen med, tror jeg, men så lige midt i det hele kunne han stråle som en lille sol fuld af kærlighed og fred og glæde.

Historien om Peters kærlighed⁸⁹

Og Jesus kunne jo altså bruge ham, ser det ud til. Det var lidt ligesom med Peter. Han var jo heller ikke særlig heldig altid. Stor i munden, men når det så gjaldt, så stak han jo alligevel halen mellem benene...«

»Ja, det var dengang hanen galede og Jesus så på ham.«

»Ja, men alligevel kunne Jesus altså bruge lige præcis ham til at være leder af menigheden. Engang var alle disciplene sammen med Jesus oppe ved Genesareth Sø, hvor de spiste sammen. Det var nogen tid efter, at Jesus var stået op af graven. Så pludselig spørger Jesus Peter: - Peter, elsker du mig?

Jeg tror nok. Peter fik et stykke fisk galt i halsen, men han fik da fremstammet noget om, at det ved du da, Herre at jeg gør.

- Så pas på mine små lam for mig.«

»Farmor, havde Jesus små lam?«, afbrød Amalie.

»Jeg tror nok, Jesus mente de mennesker, der skulle komme i menigheden engang. Det var dem, Peter skulle være hyrde for. Nu spørger Jesus så for anden gang:

- Peter, elsker du mig virkelig? Nu kigger Peter forbavset på Jesus og siger igen noget om, at selvfølgelig - det ved du da, gør du ikke?

- Så pas godt på mine får, Peter. Og tredje gang spørger Jesus så:

- Peter, elsker du mig virkelig for alvor? Så bliver Peter ked af det, for nu kommer han pludselig i tanke om, hvorfor Jesus spørger ham hele tiden. Han havde jo fornægtet Jesus, dengang han skulle korsfæstes. Han havde slet ikke villet kendes ved ham, men havde ovenikøbet råbt op om, at han overhovedet ikke kendte den mand. Så nu ser han ned i jorden og siger til Jesus:

- Du ved jo alting, Herre - så ved du vel også, at jeg elsker dig... Forsigtigt kigger han op på Jesus, og ser til sin glæde, at Jesus smiler til ham.

- Jeg ved det godt, Peter, og du skal være en god hyrde for min me-

nighed, når jeg er væk. Og engang skal du komme til at betale prisen for din kærlighed...«

»Farmor, hvad kostede kærligheden?«, ville Amalie vide.

»Den kostede livet, Amalie. Alle apostlene blev slået ihjel på den ene eller anden måde, fordi de forkyndte evangeliet - så det er ikke forkert at sige, at kærligheden kostede livet. Det fortælles, at Peter skulle korsfæstes, men han mente ikke han var værdig til at dø på samme måde som Jesus, så han forlangte at blive korsfæstet med hovedet nedad.«

Amalie fik store øjne, mens hun forestillede sig Peter omvendt på korset. Farmor smilede.

»Jeg tror nok, det er sådan, Amalie, at den, som er fuld af kærlighed, måske har lidt nemmere ved at dø end andre mennesker - måske fordi de ved med sig selv, at kærligheden aldrig holder op, og selv døden kan ikke hamle op med kærligheden, når det kommer til stykket. Det skal du aldrig glemme, Amalie, for det er meget vigtigt, og ved du hvem, der har sagt, at kærligheden aldrig holder op?«

»Paulus?«

»Lige præcis. Så bliver da Tro, håb, kærlighed. Men størst af dem er kærligheden,« sagde farmor.

Amalie sad lidt og undrede sig. Så spurgte hun:

»Farmor, hvordan kan det være, at det altid kommer så pludseligt - det med kærligheden. Både til Pinse med disciplene og nu med Paulus. Det er ligesom, det siger bang, og så er man pludselig helt anderledes? Var det også sådan, du kom til at holde af Paulus og af Bibelen?«

Farmor smilede.

»De fleste mennesker i vores land er jo ligesom født til at være kristne. De er blevet døbt som helt små ligesom du er, og de har hørt bibelhistorie i skolen og måske også hjemme - og sådan har det bare været altid, synes de - og det skal der ikke laves om på.

Vi har jo også vores kirker og vores gudstjenester, og det er nok alt sammen, som det skal være. Men, Amalie, der er også noget andet. Der er et hemmeligt sted inde i Bibelen, hvor der ligger gemt en skat. Mange finder den aldrig - ja, mange ved slet ikke, at den er der, og derfor leder de selvfølgelig heller ikke efter den - men den er der, og hvis du engang finder den, så vil du måske forstå, hvorfor mennesker pludselig kan blive nærmest det modsatte af, hvad de før var. Den skat skal du altid lede efter, Amalie - så finder du den en dag.«

Tupernas bryllup

Amalies storesøster Tuperna skulle giftes. Søndag morgen var der stor travlhed hjemme, jo mere tiden nærmede sig. Alle for rundt og råbte på den eller den, og så var det ene blevet væk, og hvor var Amalies kamikker?

»Gå selv ud og hent dem, Amalie - de hænger ude på snoren. Og lad så være med at forstyrre - vi har travlt, kan du vel se!«

Brylluppet skulle foregå ved gudstjenesten kl. 10. Heldigvis var det et strålende solskinsvejr fra morgenstunden, og da Amalie havde fået sine kamikker på, gik hun ned mod farmors hus, for hun tænkte, hun bare ville være i vejen derhjemme. Farmor var allerede i festtøj og var ved at ordne et eller andet udenfor huset, da Amalie dukkede op. »Jamen er det dig, Amalie? Så tidligt på færde. Er du blevet smidt ud hjemmefra, min pige? Jamen så må vi to gamle nok hellere få os en sodavand, mens vi venter.«

Lidt efter sad de udenfor huset og drak en sodavand.

»Farmor hvorfor skal man egentlig giftes?« spurgte Amalie, da de havde siddet lidt i tavshed og nydt den smukke morgen.

»Åh, det er sådan en gammel skik, man har. Vi holder en stor fest, når to mennesker siger, at de elsker hinanden, for det er da dejligt, synes du ikke? I gamle dage lavede man vist ikke så meget halløj ud af det. Da drog den unge mand af sted i sin kajak og hentede den pige, han var blevet forelsket i, og så var det vistnok skik, at pigen skulle gøre voldsom modstand mod at blive bortført fra sin familie, selv om hun måske slet ikke var så ked af det inderst inde - og hun skulle være rigtig sur i den første tid, men så lidt efter lidt - tjah, så var de jo gift. Somme tider havde mænd både to og tre koner, men det blev jo lavet om, da kristendommen kom, for selv om det med flere koner såmænd var ret almindeligt i det gamle Israel, så mente missionærerne jo, at det var strengt forbudt, og det mener man jo også i dag.«

»Farmor, var Jesus også gift?«

»Jeg tror det ikke, Amalie - det står der i hvert fald ikke noget om, men jeg tror ikke, han havde det mindste imod bryllupper - tværtimod. Engang var han selv med til et sammen med sin mor, Maria:

Historien om brylluppet i Kana ⁹⁰

Det var i en lille by, der hedder Kana, og det var ligesom vores bryllup her i dag. Hele byen var med, og festen havde varet hele dagen lige fra morgenstunden. På et tidspunkt sad brudeparret på to fine tronstole ligesom en konge og en dronning, og der var nogen, der

sang fra den bog i Bibelen, der hedder Højsangen. Der var hele tiden musik og dans, og først havde der selvfølgelig været højtide inde i synagogen. Nu var det sidst på eftermiddagen, og alle gæsterne var samlet inde i et stort telt, hvor der var dækket op med borde og puder og masser af mad. Og masser af vin skulle der jo til, og det var lige ved at blive et problem, for pludselig fandt værten ud af, at vinen var ved at slippe op. Det var faktisk meget slemt, for når man inviterede hele byen til bryllup, så gjaldt det selvfølgelig om, at der var både mad og vin nok til alle gæsterne. Så de sendte bud rundt i hele byen, men der var ingen, der havde mere vin, og nu var gæsterne allerede begyndt at ryste på vinkrukkerne, efterhånden som de blev tomme. Det var ikke godt - det var slet ikke godt. Bryllupsfesten kunne gå hen og ende med en skandale, som man ville tale om længe i Kana og omegn. Nu kommer Maria så hen til Jesus og fortæller ham, at vinen er ved at slippe op, og om der ikke er noget han kan gøre for at hjælpe de stakkels mennesker. Men Jesus bliver sur på hende og beder hende om at gå sin vej...«

»Skælder han sin mor ud!?«

»Skælder ud og skælder ud - i hvert fald vifter han hende væk - måske fordi han ikke synes, han er kommet for at være husmor for folk og vaske deres tøj og skaffe mere vin til deres bryllup. Men Maria er jo en bekymret husmor, så hun går hen og hvisker til tjenerne, at de skal gøre, hvad Jesus siger til dem - lige meget, hvad. Måske har hun en anelse om, hvad der skal ske. Lidt efter så vinker Jesus ad en af tjenerne og beder ham om at sørge for, at de store stenkar, der står henne ved huset, bliver fyldt med vand - det var sådan nogen, man brugte dels til pynt og dels blev de brugt ved højtider - så kom man vand i dem og gik hen og rensede hænderne og måske ansigtet.«

»Også fødderne«, sagde Amalie.

»Tror du det? - ja, det kan såmænd godt være. I hvert fald, så begynder tjenerne at fylde dem med vand. Når Jesus ikke ser derhen, ryster de på hovedet, for det har de aldrig gjort før midt under en fest. Det er nogen store kar, forstår du - der kan være flere hundrede liter i hver, så tjenerne har travlt.

Endelig er de færdige, og så spørger de Jesus, hvad det egentlig skulle gøre godt for.

- Øs det op og lad kokken smage på det, sagde han til dem med et smil.

- Øh, hvad?

- Gør nu bare som han siger, skyndte Maria sig at sige, og så tog de en kande og fyldte den med vand og bar den ud i køkkenet til kokken

og fortalte med store øjne og skuldertræk, at der var en derinde, som sagde, de skulle tage vandet med ud, så kokken kunne smage på det.

- Øh, hvad? sagde kokken.

- Smag nu bare, skyndte Maria sig at sige, og så smagte kokken da på vandet, som i mellemtiden var blevet til den dejligste vin. Først smagte han en gang - så smagte han igen og rystede langsomt på hovedet.

- Kald lige på brudgommen, siger han så, og da brudgommen kommer ud, spørger kokken ham, hvorfor han først kommer frem med den gode vin nu. Man plejer ellers at starte med den gode vin, og så når gæsterne ikke længere tænkte så meget på, hvordan vinen smagte, så kunne man servere den ringere vin. Brudgommen smagte også på vinen, men han vidste jo ikke, hvor den kom fra og forstod ingenting andet, end at de åbenbart havde fået en ny forsyning vin i sidste øjeblik - så du kan jo nok forstå, han blev glad. Og da han og alle gæsterne senere forstod, hvor vinen var kommet fra - at det var Jesus, der havde lavet ganske almindeligt vand om til den herligste vin, så ville jubelen ingen ende tage, og det blev den dejligste fest, man endnu kunne huske mange mange år senere – ja selv i dag 2000 år senere mindes vi brylluppet i Kana. Og det var første gang, Jesus sådan viste, at han var noget særligt, men det skulle jo ikke blive den sidste. Der var jo også dengang, han velsignede brødet - kender du den historie?»

»Nej, den har jeg ikke hørt«, sagde Amalie. »Fortæl den, farmor!«

Historien om de 5000 sultne mennesker ⁹¹

Det var engang, Jesus havde holdt tale til en frygtelig masse mennesker. Det var en lang tale, og det var blevet meget sent på eftermiddagen, inden han var færdig. Desuden foregik det langt ude på landet, og pludselig kom de til at tænke på, at de egentlig var forfærdeligt sultne. Det havde de slet ikke skænket en tanke, mens Jesus talte - så optagede var de af hans ord. Men hvad skulle de gøre? Der var jo også en del børn med, og mange af dem begyndte så småt at klynke efter mad. Så spurgte Jesus, om de da slet ikke havde noget med, men der var kun en lille dreng, der kom med fem brød og to små fisk, som han havde fanget nede ved søen.

- Kom med dem, sagde Jesus, så skal I bare se. Og så tog han de fem brød og de to små fisk, og han lagde hænderne på dem og bad en bøn til Gud om hjælp, og tænk dig - pludselig var der masser af brød og fisk, så de forbavsede disciple fik travlt med at slæbe kurve fulde af mad rundt til alle de 5000 mennesker. De slæbte og slæbte og endelig

var de færdige og smed sig i græsset af udmattelse, og der lå de så og tænkte på, hvad i alverden, det var, der var sket. Det var der jo ingen, der kunne forstå. Men Jesus sagde bare til dem, at nu skulle de lige samle al den tiloversblevne mad sammen, og selv efter at alle var blevet stopmætte, så var der tolv kurve fyldt med mad tilbage.

- Hvorfor bekymrer I jer hele tiden?« spurgte han sine disciple. I nat, da vi sejlede ude i stormvejret, så var I bange for, at vi skulle gå under - og nu i dag, så er I bange for, at der ikke er mad nok til de par mennesker. Jamen forstår I da ikke, at når jeg er hos jer, skal I ikke bekymre jer om alt sådan noget - I skal hellere bekymre jer om det, der er vigtigt og så lade de smålige bekymre sig om småtingene. Er livet ikke mere end maden, måske? Jeg er livets brød - det virkelige brød, som er noget værd - livets brød, og den, der tror på mig, skal aldrig nogensinde dø... Så hold jer til mig og lev! Og kan du nu se, Amalie, hvad de to fortællinger, jeg lige har fortalt dig, handler om?« Amalie sad og tænkte, så det knagede, men endelig gik der et lys op for hende:

»Vin og brød! det er jo det, vi får, når vi går til alters, ikke?«

»Lige præcis, Amalie - lige præcis. Når vi går til alters, så får vi vin og brød, som skal minde os om Guds kærlighed. Og næste gang, du går til alters, så skal du tænke på de to fortællinger, som jo handler om, at nogle mennesker, som var sultne og kede af det pludselig blev både mætte og glade.

Brylluppet i Qeqertarsuatsiaat

Pludselig begyndte kirkeklokken at ringe, og den gamle kone og den lille pige fik travlt med at komme af sted til kirken, hvor der ovenikøbet skulle være bryllup. Kirken var fuld af festklædte mennesker, da de kom ind og fandt en plads. Gudstjenesten gik sin gang med de dejlige salmer, og præsten læste op af Bibelen og prædikede, og så skulle der være bryllup. Tuperna og Jesper stod foran præsten, som holdt en lille tale til dem om kærligheden, der aldrig holder op, og så spurgte han dem, om de virkelig ville elske hinanden altid. Da de begge to havde sagt ja, så knælede de ned sammen og præsten lagde hænderne på deres hoveder og bad en bøn og Fadervor. Det var meget smukt, og Amalie så, at både mor og farmor havde tårer i øjnene. Så rejste de sig op igen, og så var de gift, og de smilede til hinanden. Bagefter kom de alle sammen ud i solskinnet og blev fotograferet, og Amalie kom også med på billedet sammen med farmor og hele familien.

Det blev en dejlig dag. Der kom mange mennesker til kaffemik, og

Tuperna og Jesper fik mange gaver. Om aftenen sad Amalie og farmor i forsamlingshuset og så på, at de andre dansede Saqissaq. De havde fået en vældig god middag, og så var der dans og fest bagefter. Der var også nogen, der havde skudt raketter af, og nu var klokken ved at være mange.

»Jeg tror, den her fest er ligeså god som den i Kana, farmor. «

»Det tror jeg bestemt også, og nu skal vi to gamle vist ud og have os en dans, tror du ikke? Ja, hvis du da ellers vil danse med din gamle farmor?« Det ville Amalie hellere end gerne, og lidt efter så man dem sammen i en forrygende Saqissaq.

Da Amalie lang tid senere gik hjem, var klokken snart tolv, men det var lyst endnu. Lyden fra forsamlingshuset blev fjernere, som hun gik, og hun kunne ikke lade være med at tænke på det dejlige land, hun boede i med den blå aftenhimmel og den blanke fjord, hvor fjeldene og iskosserne spejlede sig. Hun tænkte på mor og far og Tuperna og Jesper og Aqqaluk og alle de andre, som hun kendte så godt alle sammen - jo, der var ingen tvivl - dette var bare verdens dejligste sted...

Og ude over fjorden stod den store stjerne, som farmor kaldte aftenstjernen og lyste. Det var som om den passede på dem alle sammen.

Noter

¹ Om pestens betydning for renæssancen kan man læse i Egon Friedells spændende Kulturhistorie fra 1941 – kulturstrømninger fra den sorte død til første verdenskrig. Udgivet på Rosenkilde og Bagger, København 1958.

² Hitlers såkaldte 'Endlösung' på problemet med jøderne var blot endnu et modbydeligt udtryk for en lang række jødeforfølgelser gennem historien.

³ En fremragende introduktion til Bibelen finder man i Karen Armstrongs bog fra 2009, Sagen Gud, der fortæller om de forskellige lag i Det gamle Testamente og giver et glimrende overblik over både det gamle og det nye testaments tilblivelseshistorie. Bogen er udgivet på ANIS forlag København 2011.

⁴ Historien fortælles i 1. Mosebog 12 frem til slutningen af 2. Kongebog.

⁵ Også kirkefaderen Augustins mærkværdige arvesyndslære fra det 4. århundrede e.Kr., der forbinder seksualitet med synd ud fra en særegen tolkning af syndefaldet i 1. Mosebog 3, har været stærkt medvirkende til at forpeste de kristnes forhold til seksualitet.

⁶ Der er tale om personificeringer af folkeslag. Esau bliver stamfar til et andet folk.

⁷ Se f.eks. Deboras sang i Dommerbogen kap. 5, der klager over et dårligt sammenhold blandt stammerne

⁸ Det gamle Testamente består af flere forskellige traditioner fra forskellige egne og med forskellige formål. For en tradition er det Abraham, der er hovedpersonen – for en anden er det Moses osv. Læs Karen Armstrongs glimrende udredning heraf i Sagen Gud kap. 2.

⁹ Se Jahves løfter og trusler mod folket i 3. Mos. kap. 26. Det blev truslerne, der gik i opfyldelse – naturligvis fordi 3. Mos. er skrevet efter katastrofen.

¹⁰ Herom handler Josvabogen.

¹¹ Se Dommerbogen.

¹² Da den romerske feltherre Pompejus havde indtaget Jerusalem i året 63 f.Kr. gik han til præsternes store fortrydelse lige ind i templets allerhelligste rum, hvor ellers kun ypperstepræsten havde adgang. Men hvor Pompejus måske havde ventet at finde guld og andre kostbarheder, måtte han tørt konstatere, at jødernes allerhelligste rum kun husede støv og spindelvæv.

¹³ Der er f.eks. to skabelsesberetninger med hver deres særpræg. Men målet med at redigere alle disse traditioner sammen til et hele var ikke at skabe en harmonisk og logisk sammenhængende fortælling, men at lade de forskellige traditioner komme til orde – i al deres forskellighed.

¹⁴ Se f.eks. Markusev. kap. 13.

¹⁵ Se 2. Samuelsbog kap. 16.

¹⁶ Menneskesønnen opfattes i senjødedommen som et guddommeligt væsen i skikkelse som et menneske, der skal overtage al magt på jorden til sin tid. Udtrykket stammer fra den apokalyptiske Danielsbog.

-
- ¹⁷ Ikke mindst Galilæa i det nordlige Palæstina var tilsyneladende arnested for de mange oprør.
- ¹⁸ På Jesu tid er Palæstina et stort rod af indbyrdes stridende jødiske grupper af politisk og religiøst tilsnit.
- ¹⁹ Karakteristisk nok samles Det gamle Testamente stor set i sin nuværende form kun 20 år efter Jerusalems ødelæggelse i året 90 e.Kr. på den berømte Jamniakonference. Historien gentager sig. Læs om baggrunden for Jamnia i kapitel 3 om tro i Karen Armstrong: Sagen Gud.
- ²⁰ Flere af datidens romerske historieskrivere har uafhængigt af hinanden bemærket begivenheden. Bortset fra korsfæstelsen af Jesus fra Nazareth er der intet i evangelierne, der med sikkerhed kan siges at være historisk.
- ²¹ Se Jeremias Bog 31,31-32 og se især Lukasevangeliet 22,20 og 1. Korintherbrev 11,25, som er grundlaget for det gældende nadverritual i kirke: ”Dette er den nye pagt ved mit blod, som udgydes for jer til syndernes forladelse...”
- ²² Luthers nyopfattelse af kristendommen skyldtes for en stor del hans såkaldte genopdagelse af Paulus. Nyere teologisk forskning har dog sat spørgsmålstegn ved Luthers opfattelse af Paulus forståelse af lov og evangelium. Se f.eks. Troels Engberg-Pedersens bog: Den nye Paulus og hans betydning. København 2003.
- ²³ Se Romerbrevet – især kap. 1,16-17 og kap. 3,27-28.
- ²⁴ Bogstaveligt talt foran Damaskus. Se beretningen i Apostlenes Gerninger kap. 9.
- ²⁵ Se Romerbrevet kap. 13.
- ²⁶ Mellem ca. 70 og 100 regner man med. Jerusalems ødelæggelse i 70 bruges ofte som dateringsgrundlag. Det ældte evangelium er Markusevangeliet fra o. 70. Matthæus- og Lukasevangeliet er antagelig skrevne engang i 80’erne og Johannesevangeliet engang i 90’erne. Nyere teologisk forskning har dog foreslået, at Johannesevangeliet er noget ældre – fra før Lukasevangeliet.
- ²⁷ Der findes et væld af bøger om Bibelen. Jeg vil anbefale Lisbeth Kjær og Mogens Müllers: En bog om Bibelen fra 2010. Forlaget ANIS, København.
- ²⁸ Se bl.a. 2. Kongebog kap. 25
- ²⁹ Se 1. Mosebog kap. 6-9
- ³⁰ Se 2. Mosebog kap. 3
- ³¹ Se Matthæusev. kap. 2,16-18
- ³² Først og fremmest i Johannesevangeliet
- ³³ Se Lukasev. kap. 15
- ³⁴ Se Matthæusev. kap. 20,1-16
- ³⁵ Se Markusev. kap. 4,1-20
- ³⁶ Se 2. Mosebog om udvandring og ørkenvandring – kap. 32 om guldkalven
- ³⁷ Bjergprædiken står i Matthæusev. kap. 5-7
- ³⁸ Se Lukasev. kap. 18,9-14
- ³⁹ Se Johannesev. kap. 8,1-11
- ⁴⁰ Se Markusev. kap. 12,13-17
- ⁴¹ Se Matthæusevangeliet kap. 4
- ⁴² Se Lukasev. kap. 4,16-30
- ⁴³ Se Matthæusevangeliet kap. 18,21-35

-
- ⁴⁴ Se 1. Mosebog kap. 22,1-19
⁴⁵ Se Matthæusev. kap. 22,1-14
⁴⁶ Se Jonas' Bog
⁴⁷ Se Matthæusev. kap. 8,23-27
⁴⁸ Se Lukasev. kap. 10,25-35
⁴⁹ Se Josvabogen kap. 6
⁵⁰ Se Johannesev. kap. 4,1-42
⁵¹ Se 1. Mosebog. kap. 29,1ff
⁵² Se Ruths Bog
⁵³ Se Matthæusev. kap. 25,14-30
⁵⁴ Se Lukasev. kap. 21,1-4
⁵⁵ Se Markusev. kap. 14,3-9
⁵⁶ Se 1. Mosebog kap. 37; 39-45
⁵⁷ Se Markusev. kap. 5,21-43
⁵⁸ Se Lukasev. kap. 7,11-17
⁵⁹ Se Johannesev. kap. 11,1-38
⁶⁰ Se Markusev. kap. 14-15
⁶¹ Se 2. Samuelsbog kap. 6
⁶² Se 2. Mosebog kap. 12
⁶³ Se 1. Mosebog kap. 1-3
⁶⁴ Se bl.a. Lukasev. kap. 1; Markusev. kap. 1,1-8; kap. 6,14-29
⁶⁵ Se Matthæusev. kap. 11,2-16
⁶⁶ Se Dommerbogen kap. 13-16
⁶⁷ Se Lukasev. kap. 5,1-11
⁶⁸ Se Matthæusev. kap. 14,22-33
⁶⁹ Se Markusev. kap. 8,27-33
⁷⁰ Se Markusev. kap. 14,26-31; 66-72
⁷¹ Se 1. Samuelsbog kap. 16,1-13
⁷² Se 1. Samuelsbog kap. 17
⁷³ Se 2. Samuelsbog kap. 11-12
⁷⁴ Se 1. Mosebog kap. 25,19-34; kap. 26,34-kap. 27,45
⁷⁵ Se 1. Mosebog, kap. 28,10-22
⁷⁶ Se 1. Mosebog kap. 32-33
⁷⁷ Se Matthæusev. kap. 13,44-46
⁷⁸ Se Lukasev. kp. 16,1-8
⁷⁹ Se Lukasev. kap. 19,1-10
⁸⁰ Se Lukasev. kap. 17,11-19
⁸¹ S Johannesev. kap. 5,1-18
⁸² Se Johannesev. kap. 9
⁸³ Se Apostlenes Gerninger kap. 2
⁸⁴ Se 1. Mosebog kap. 11,1-9
⁸⁵ Se bl.a. Apostlenes Gerninger kap. 13-28
⁸⁶ Se Apostlenes Gerninger kap. 6-7
⁸⁷ Se Apostlenes Gerninger kap. 9
⁸⁸ Se 1. Korintherbrev kap. 13
⁸⁹ Se Johannesev. kap. 21
⁹⁰ Se Johannesevangeliet kap. 2,1-12
⁹¹ Se Johannesev. kap. 6,1-15